LEÏLA
SLIMANI

AUTOAREA
ROMANULUI
CÂNTEC LIN
(PRIX
GONCOURT
2016)

Țara celorlalți

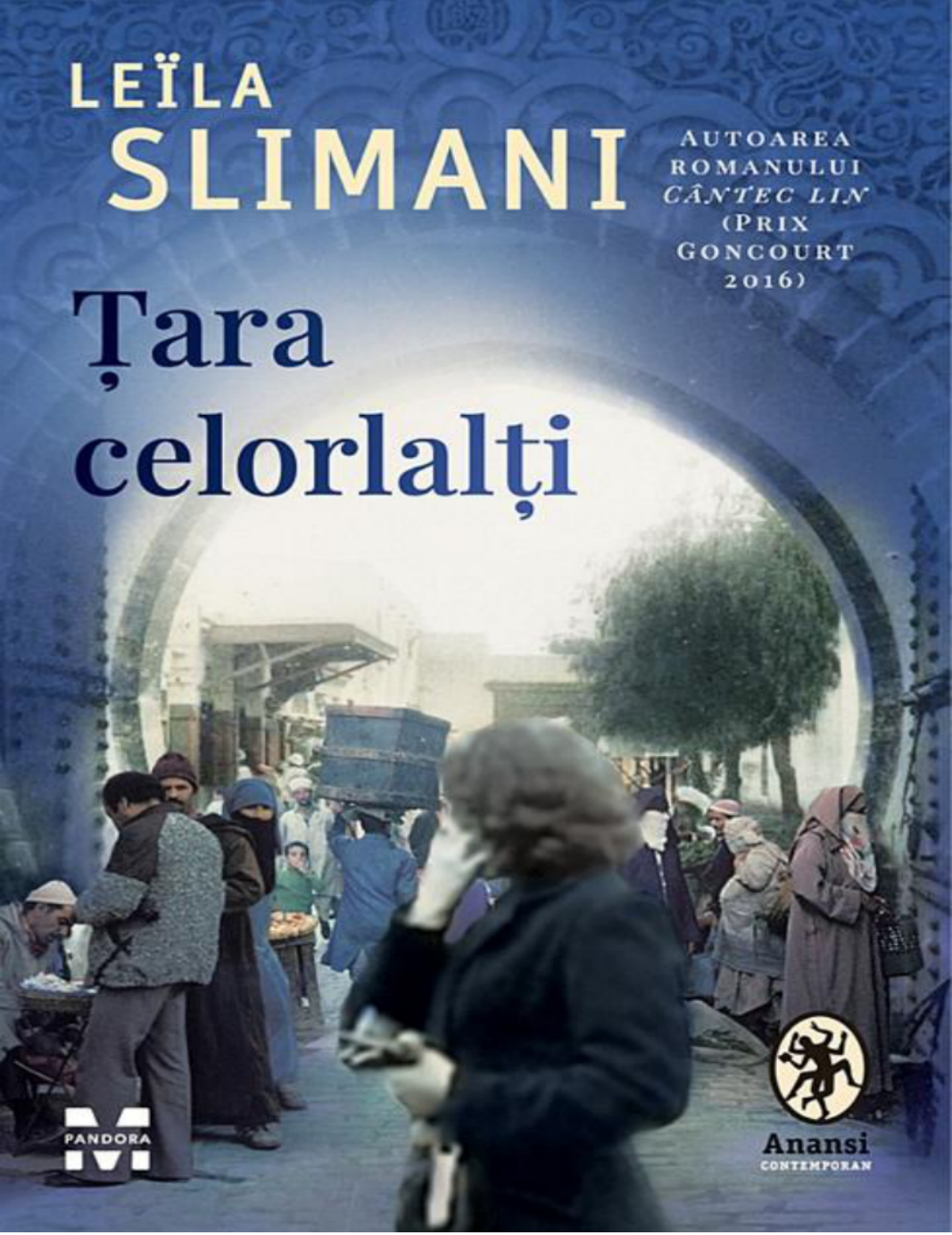

PANDORA M

Anansi
CONTEMPORAN

LEÏLA
SLIMANI

AUTOAREA ROMANULUI *CÂNTEC LIN* (PRIX GONCOURT 2016)

Țara celorlalți

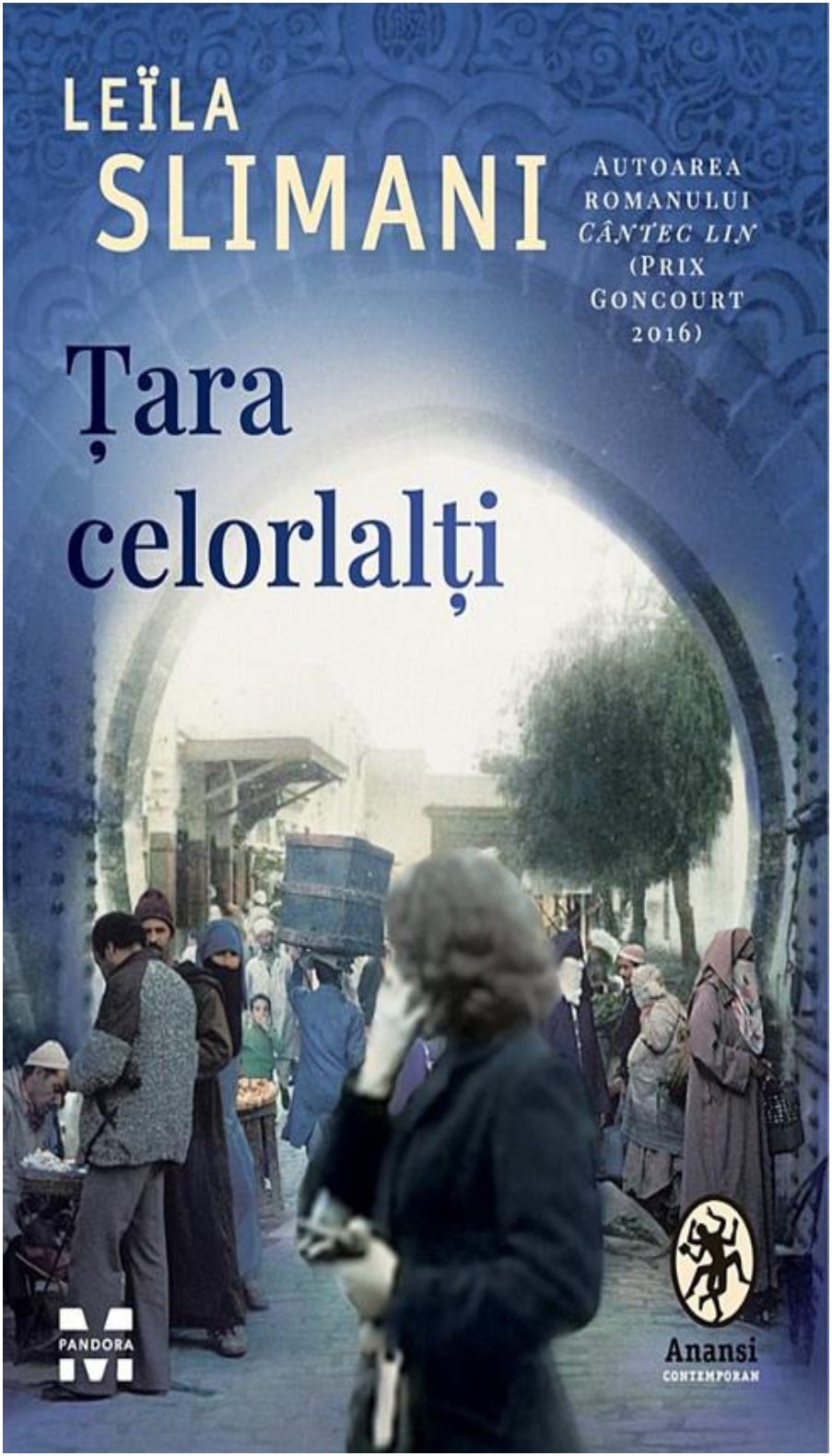

PANDORA M

Anansi
CONTEMPORAN

COLECȚIE COORDONATĂ DE
BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

Anansi
CONTEMPORAN

LEÏLA
SLIMANI

Țara celorlalți

*

Războiul, războiul, războiul

Traducere din limba franceză și note de
Daniel Nicolescu

PANDORA

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mirela Voicu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Copyright © Éditions Gallimard, 2020

Titlul original: *Le pays des autres*
Autor: Leïla Slimani

Copyright © Pandora M, 2021, pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-440-2
ISBN (epub): 9786069785492

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

În memoria lui Anne și a lui Atika,
a căror libertate nu încetează să mă inspire.

Mamei mele adorate.

Blestemul acestui cuvânt: metisaj,
să-l marcăm în pagină cu litere de-o șchioapă.

Édouard Glissant,
L'intention poétique

I

Când a vizitat pentru prima oară ferma, Mathilde și-a zis: „E prea departe“. O asemenea izolare o neliniștea. Pe vremea aceea, în 1947, nu aveau mașină și străbătuseră cei optzeci și cinci de kilometri care-i despărțeau de Meknès cu o teleguță veche mânată de un țigan. Amin nu lua în seamă disconfortul pricinuit de bancheta de lemn și nici praful care-o făcea pe nevastă-sa să tușească. N-avea ochi decât pentru peisaj și se arăta nerăbdător să ajungă pe pământurile pe care i le dăduse în grijă tatăl său.

În 1935, după ani de trudă ca traducător în armata colonială, Kadour Belhaj cumpărase acele hectare de pământ pline de bolovani. Îi mărturisise fiului său că năzuia să facă din ele o exploatație agricolă prosperă care să poată hrăni generații întregi de copii ai neamului Belhaj. Își amintea de privirea tatălui său, de vocea lui neșovăielnică atunci când își prezenta proiectele pentru fermă. Pogoane de vie, îi explicase el, și hectare întregi destinate cerealelor. Pe partea cea mai însorită a colinei ar trebui construită o casă, înconjurată de pomi și de câteva rânduri de migdali. Kadour se simțea mândru că acest pământ era al lui. „Pământul nostru!“ Nu rostea aceste cuvinte precum naționaliștii ori coloniștii, în numele unor principii morale sau al unui ideal, ci în calitate de proprietar fericit că se află în dreptul lui. Bătrânul Belhaj voia să fie înmormântat aici și tot aici să fie îngropați și copiii lui, voia să fie hrănit de acest pământ și tot aici să-și aibă ultima locuință. Dar a murit în 1939, când fiul lui se înrolase în regimentul spahiilor și purta cu mândrie burnuzul și șalvarii. Înainte să plece pe front, Amin, fiul cel mare și, de-acum, capul familiei, i-a închiriat domeniul unui francez originar din Algeria.

Când Mathilde l-a întrebat din ce pricină murise socrul ei, pe care nu-l cunoscuse, Amin și-a atins pântecul și a clătinat din cap în tăcere. După o vreme, Mathilde a aflat ce se întâmplase. Întors de la Verdun, Kadour Belhaj începuse să sufere de dureri cronice de stomac, și niciun tămăduitor marocan sau european nu izbutise să-l însănătoșească. El, care se fălea că e un om cu capul pe umeri, care era mândru de educația primită și de talentul pentru limbile străine, se târâse, rușinat și deznădăjduit, la subsolul unde locuia o *chouafa*[1]. Vrăjitoarea încercase să-l convingă că i se făcuseră farmece, că cineva îi dorea răul și că durerea era pricinuită de un vrăjmaș de temut. Îi dăduse o hârtie împăturită în patru, în care se afla pudră galbenă de șofran. Chiar în seara aceea, băuse leacul dizolvat în apă și murise după câteva ceasuri, în chinuri groaznice. Celor din familie nu le plăcea să pomenească întâmplarea. Le era rușine de credulitatea tatălui și de împrejurările decesului, fiindcă venerabilul ofițer se scăpase pe el în curtea interioară a casei, iar *djellaba*[2] lui cea albă fusese toată mânjită cu scârnă.

În ziua aceea de aprilie a anului 1947, Amin i-a zâmbit Mathildei și l-a zorit pe vizitiu, care-și freca picioarele goale și murdare unul de altul. Țăranul și-a biciuit catârul cu mai multă râvnă și Mathilde a tresărit. Violența țiganului o revolta. Pocnea din limbă, „Ra!“, și plesnea cu biciul crupa scheletică a dobitocului. Era primăvară și Mathilde era însărcinată în două luni. Câmpurile erau smălțate cu gălbenele, nalbe și otrățel. Un vânt răcoros legăna tulpinile de floarea-soarelui. De o parte și de alta a drumului se aflau proprietăți ale coloniștilor francezi, stabiliți aici cu douăzeci sau treizeci de ani în urmă și ale căror plantații înaintau lin până spre

zare. Cei mai mulți veneau din Algeria, iar autoritățile le oferiseră cele mai bune pământuri și cele mai întinse tarlale. Amin și-a lungit un braț și și-a pus cealaltă mână streașină la ochi ca să se ferească de soarele amiezii și să contemple uriașa întindere care i se oferea privirii. I-a arătat apoi nevestei cu degetul un șir de chiparoși care împrejmuia domeniul lui Roger Mariani, care făcuse avere din vin și din creșterea porcilor. Din drum nu se puteau vedea nici casa stăpânului, nici terenurile cu viță-de-vie. Dar Mathildei nu-i venea greu să-și închipuie avuția acestui om de la țară, avuție care o umplea de speranță și în privința propriului ei viitor. Priveliștea, de o frumusețe senină, îi amintea de o gravură agățată deasupra pianului, în casa profesorului ei de muzică din Mulhouse. Și-a adus aminte de lămuririle acestuia: „E în Toscana, domnișoară. Poate că într-o bună zi o să ajungeți în Italia".

Catârul s-a oprit și a început să pască iarba care creștea pe marginea drumului. N-avea deloc chef să urce povârnișul din față, acoperit cu pietroaie albe. Scos din fire, vizitiul s-a ridicat în picioare și a început să împroaște dobitocul cu ocări și lovituri. Mathilde a simțit cum îi dau lacrimile. A încercat să se stăpânească și s-a lipit de bărbatu-său, care a socotit deplasată pornirea ei de duioșie.

— Ce-ai pățit? a întrebat-o Amin.

— Spune-i să nu mai lovească bietul catâr.

Mathilde și-a pus mâna pe umărul țiganului și s-a uitat la el ca un copil care încearcă să domolească un părinte furios. Dar vizitiul s-a întărâtat. A scuipat pe jos, și-a ridicat mâna și i-a spus:

— Ți-o fi și ție de bici?

Dispoziția oamenilor s-a schimbat și, odată cu ea, și peisajul. Au ajuns pe vârful unei coline cu coastele pleșuve. Fără flori, fără chiparoși, doar câțiva măslini care supraviețuiau printre pietre. Colina răspândea o senzație de dezolare. Nu mai suntem în Toscana, s-a gândit Mathilde, ci în Far West. Au coborât din brișcă și au mers până la o micuță clădire albă și lipsită de farmec, al cărei acoperiș era făcut dintr-o simplă bucată de tablă. Nu era o casă, ci o înșiruire rudimentară de cămăruțe, întunecoase și umede. Singura fereastră, cocoțată foarte sus ca să stăvilească invaziile de dăunători, lăsa să pătrundă o lumină slabă. Pe pereți, Mathilde a observat câteva aureole mari și verzui pricinuite de ultimele ploi. Fostul locatar locuia singur; soția lui se întorsese la Nîmes după pierderea unui copil, iar el nu se gândise să transforme clădirea într-un loc primitor, capabil să adăpostească o familie. În ciuda aerului destul de cald, Mathilde se simțea înghețată. Proiectele pe care i le prezenta Amin o umpleau de neliniște.

*

Aceeași tulburare o cuprinsese atunci când a aterizat la Rabat, pe 1 martie 1946. În ciuda cerului incredibil de albastru, în ciuda bucuriei de a-și regăsi soțul și a mândriei de a-și fi păcălit soarta, îi fusese frică. Călătorise vreme de două zile. De la Strasbourg la Paris, de la Paris la Marsilia și apoi de la Marsilia la Alger, unde se îmbarcase într-un Junkers vechi și crezuse că o să moară. Așezată pe o banchetă incomodă, printre bărbați cu privirile obosite de atâția ani de război, și-a stăpânit cu greu țipetele. În timpul zborului a plâns, a vomitat, s-a rugat la Dumnezeu. În gură i se amestecaseră gustul de fiere și cel de sare. Era tristă nu atât la gândul că va muri

deasupra Africii, cât la acela că va apărea, pe cheiul unde o aștepta bărbatul vieții ei, într-o rochie boțită și mânjită de vomă. În cele din urmă a aterizat bine-sănătoasă, iar Amin era acolo, mai arătos ca niciodată, sub un cer de un albastru atât de intens, încât ai fi zis că fusese primenit cu toate apele lumii. Soțul ei a sărutat-o pe obraji, cu ochii țintă la privirile celorlalți pasageri. A apucat-o de braț într-un fel deopotrivă senzual și amenințător. Părea că vrea să o controleze.

Au luat un taxi, iar Mathilde s-a lipit de trupul lui Amin pe care-l simțea, în sfârșit, încordat de dorință, înfometat după ea.

— O să dormim la hotel astă-seară, a anunțat el special pentru șofer — și, vrând parcă să-și dovedească moralitatea, a adăugat: E soția mea. Tocmai ne-am reîntâlnit.

Rabat era un orășel alb și solar, a cărui eleganță a surprins-o pe Mathilde. A contemplat cu încântare fațadele în stil art deco ale clădirilor din centru și și-a lipit nasul de geamul mașinii ca să vadă mai bine femeile frumoase care coborau pe bulevardul Lyautey, cu mânușile asortate la pălărie și la pantofi. Pretutindeni lucrări, imobile în construcție, în fața cărora bărbați rufoși veneau în căutare de muncă. Acolo, două măicuțe mergeau alături de două țărănci, care cărau niște legături de vreascuri în spate. O fetiță, tunsă băiețește, rădea de pe spinarea unui măgar de care trăgea un bărbat negru. Pentru prima oară în viața ei, Mathilde respira vântul sărat al Africii. Lumina a slăbit, devenind mai roz și mai catifelată. Îi era somn și se pregătea să-și lase capul pe umărul soțului ei, când acesta i-a dat de veste că ajunseseră.

N-au ieșit din cameră vreme de două zile. Ea, care era atât de interesată de ceilalți și de lumea de afară, a refuzat să deschidă obloanele. Nu se mai sătura de mâinile lui Amin, de gura lui, de mirosul pielii sale, care, acum își dădea seama, păstra ceva din aerul acestor ținuturi. Amin o fermeca de-a dreptul, așa că îl ruga să rămână în ea cât mai mult cu putință, chiar și în somn, chiar și atunci când stăteau de vorbă.

Mama Mathildei spunea că suferința și rușinea sunt cele care trezesc la viață amintirea condiției noastre de animale. Dar niciodată nu-i pomenise de această plăcere. În timpul războiului, în serile apăsătoare și triste, Mathilde își oferea singură momente de extaz în patul înghețat din camera ei, de la etaj. Când răsuna alarma ce vestea bombele, când începea să se audă zbârnâitul unui avion, Mathilde dădea fuga, dar nu ca să supraviețuiască, ci ca să-și ostoiască dorința. De fiecare dată când îi era frică, urca în camera ei a cărei ușă nu se închidea, dar Mathildei puțin îi păsa dacă ar fi surprins-o careva. Oricum, ceilalți preferau să stea strânși laolaltă prin gropi sau prin beciuri, voiau să moară împreună, ca niște animale. Ea se lungea în pat, și singurul mod în care-și putea domoli și controla spaima, singurul fel în care se simțea mai presus de război era să juiseze. Lungită pe niște așternuturi soioase, se gândea la bărbații care străbăteau pretutindeni câmpurile, înarmați cu puști, bărbați lipsiți de femei tot așa cum era ea lipsită de un bărbat. Și, în timp ce-și frământa sexul, se gândea la imensitatea acestei dorințe nepotolite, a foamei de dragoste și de posesie care cuprinsese întreg pământul. Ideea acestei senzualități nesfârșite o cufunda într-o stare de beatitudine. Își zvârlea capul pe spate și, cu ochii pierduți, își închipuia cohorte de bărbați venind la ea s-o posede, s-o mulțumească. Frica și plăcerea i se amestecau în suflet și, când era în pericol, asta-i venea în primul rând în

minte.

După două zile și două nopți, Amin, mort de sete și de foame, aproape s-a văzut silit s-o smulgă din pat, ca s-o facă să accepte să vină la masă pe terasa hotelului. Dar chiar și acolo, în timp ce vinul îi încălzea inima, Mathilde se gândea la locul dintre coapsele ei pe care Amin, în curând, avea să-l umple din nou. Soțul ei își luase însă un aer serios. A înfulecat jumătate de pui cu mâinile și a vrut să vorbească despre viitor. N-a urcat împreună cu ea în cameră și s-a indispus când ea i-a propus să-și facă siesta. În mai multe rânduri a dispărut ca să dea niște telefoane. Când l-a întrebat cu cine vorbise și când aveau să plece din Rabat și de la hotel, Amin a bălmăjit:

— O să fie bine, i-a spus. O să mă ocup de toate.

După o săptămână, la capătul unei după-amiezi pe care Mathilde o petrecuse singură, s-a întors în cameră mânios, contrariat. Mathilde l-a acoperit cu mângâieri, i s-a așezat pe genunchi. Amin și-a muiat buzele în paharul cu bere pe care i-l întinsese și a spus:

— Am o veste proastă. Va trebui să mai așteptăm câteva luni până să ne instalăm la moșie. Am vorbit cu chiriașul și a refuzat să plece de la fermă înainte de încheierea contractului. Am încercat să găsesc un apartament în Meknès, dar mai sunt o groază de refugiați acolo și nu e nimic de închiriat la un preț acceptabil.

Mathilde era dărâmată.

— Și ce-o să facem?

— Până una alta, o să locuim la maică-mea.

Mathilde a sărit în picioare și s-a pus pe râs.

— Glumești, nu?

Părea că găsește situația caraghioasă, hazlie. Cum era cu putință ca un bărbat ca Amin, un bărbat în stare să facă dragoste așa cum făcuse el cu o noapte înainte, să vrea s-o convingă că aveau să trăiască la maică-sa?

Amin n-a gustat însă gluma. A rămas așezat, ca să nu fie silit să îndure diferența de înălțime dintre el și Mathilde. Cu voce rece și ochii pironiți în pardoseala de ciment, a spus:

— Așa merg lucrurile aici.

Avea să audă adeseori propoziția asta. În clipa aceea a priceput că era o străină, o femeie, o nevastă, o ființă la cheremul altora. Amin se afla acum pe teritoriul lui, el explica regulile, el spunea ce cale trebuie urmată, stabilea granițele pudorii, ale rușinii și ale bunei-cuviințe. În Alsacia, pe vremea războiului, era un străin, un om aflat în trecere, obligat să fie discret. Când îl întâlnise în toamna anului 1944, îi fusese călăuză și protectoare. Regimentul lui Amin era încartiruit în târgul ei, la câțiva kilometri de Mulhouse, și trebuiseră să aștepte zile întregi ordine ca să înainteze spre est. Dintre fetele care au înconjurat jeepul în ziua când au sosit, Mathilde era cea mai răsărită. Avea umeri lați și pulpe de băietan. Privirile îi erau verzi ca apa fântânilor din Meknès — și nu l-a mai scăpat din ochi pe Amin. În timpul săptămânii lungi pe care a petrecut-o în sat, l-a însoțit în plimbări, i-a făcut cunoștință cu prietenii ei și l-a învățat câteva jocuri de cărți. Era cu un cap mai mic decât ea și avea cea mai întunecată piele pe care și-o putea cineva închipui. Era atât de chipeș, încât îi era teamă că o să i-l fure careva. Teamă că e doar o vedenie.

Niciodată nu mai simțise așa ceva. Nici măcar cu profesorul de pian, pe vremea când avea paisprezece ani. Nici măcar cu vărul ei Alain, care-i băga mâna pe sub rochie și fura cireșe pentru ea de pe malul Rinului. Dar ajunsă aici, pe pământul lui, se simțea neajutorată.

*

Trei zile mai târziu, s-au suit într-un camion al cărui șofer acceptase să-i ducă până la Meknès. Mathilde era stânjenită de mirosul camionagiului și de starea proastă a drumului. S-au oprit de două ori pe marginea șanțului, ca să poată să verse. Palidă și sleită, cu ochii țintă la o priveliște căreia nu îi găsea nici noima, nici frumusețea, Mathilde a fost năpădită de alean. „Să dea Domnul, și-a zis ea, ca ținuturile astea să nu-mi fie dușmănoase. O să mă învăț vreodată cu lumea asta?“ Când au ajuns la Meknès, se înnoptase, și o ploaie deasă și rece cădea pe parbrizul camionului.

— E prea târziu ca să te prezint mamei, i-a spus Amin. Dormim la hotel.

Orașul i s-a părut întunecat și ostil. Amin i-a explicat topografia locului, care corespundea principiilor enunțate de mareșalul Lyautey la începutul protectoratului. O demarcație strictă între medina, ale cărei moravuri ancestrale trebuiau ocrotite, și orașul european, ale cărui străzi purtau nume de așezări franțuzești și care se dorea un laborator al modernității. Camionul i-a lăsat în partea de jos, pe malul stâng al uedului Boufakrane, la intrarea în orașul indigenilor. Acolo locuia familia lui Amin, în cartierul Berrima, foarte aproape de mellah[3]. Au luat un taxi ca să ajungă pe partea cealaltă a fluviului. Au apucat-o pe o stradă lungă, în pantă suitoare, au trecut pe lângă niște terenuri de sport și au străbătut un fel de zonă-tampon, un *no man's land* care împărțea orașul în două și unde era interzisă construirea de noi clădiri. Amin i-a arătat tabăra Poublan, o bază militară care stătea aplecată deasupra orașului arab și-i supraveghea cele mai mărunte tresăriri.

S-au instalat într-un hotel acceptabil, unde recepționerul le-a cercetat, cu băgare de seamă funcționărească, actul de căsătorie și pe cele de identitate. Pe scara ce ducea spre camera lor, a fost cât pe ce să izbucnească o ciondăneală, fiindcă băiatul care era de jurnă pe etaj se încăpățâna să-i vorbească lui Amin în arabă, câtă vreme acesta i se adresa în franceză. Adolescentul i-a aruncat Mathildei niște priviri interpretabile. El, care trebuia să le ofere autorităților un document doveditor ca să aibă dreptul să circule noaptea pe străzile orașului nou, îi purta pică lui Amin deoarece se culca cu dușmanul și pentru că putea umbla liber. De-abia își lăsaseră bagajele în cameră, că Amin și-a pus din nou haina și pălăria.

— Mă duc să-i salut pe ai mei. N-o să întârzii. Nu i-a dat răgaz să răspundă, a trântit ușa, iar ea l-a auzit alergând pe scări.

Mathilde s-a așezat pe pat, cu genunchii strânși la piept. Ce căuta oare aici? De vină erau doar ea și orgoliul ei. Ea își dorise aventuri, ea se aruncase, ca o fanfaroană, în această căsătorie pe care prietenele din copilărie i-o invidiau pentru exotismul ei. Acum putea deveni ținta oricărei batjocuri, oricărei înșelăciuni. Poate că Amin se dusese la vreo amantă? Poate chiar era însurat, de vreme ce tatăl ei îi spusese, cu o față stânjenită, că bărbații de pe-aici erau poligami? Ori poate juca cărți în vreun bistrou din apropiere, încântat nevoie mare că a izbutise s-o șteargă de lângă nevasta

lui cea grăsană. A început să plângă. Îi era rușine că se lăsase stăpânită de panică, dar se înnoptase și nu știa unde se află. Dacă Amin nu se întorcea, avea să fie complet pierdută, fără bani, fără prieteni. Nu știa nici măcar numele străzii unde stăteau.

Când s-a întors Amin, puțin înainte de miezul nopții, stătea acolo despletită, cu fața îmbujorată și răvășită. I-a luat ceva timp să deschidă ușa, tremura, iar el a crezut că se întâmplase ceva. S-a aruncat în brațele lui și a încercat să-i explice teama, nostalgia, neliniștea nebună care o cuprinseseră. Amin nu înțelegea, iar trupul soției lui, care stătea agățată de el, i s-a părut cumplit de greu. A dus-o spre pat, unde s-au așezat unul lângă celălalt. Amin avea grumazul ud de lacrimi. Mathilde s-a liniștit, respirația i-a devenit mai domoală, s-a smârcâit de câteva ori și Amin i-a întins o batistă, pe care o ținea ascunsă în mânecă. A mângâiat-o încet pe spate și i-a zis:

— Nu te mai copilări! De-acum ești nevasta mea. Viața ta e aici!

După două zile s-au instalat în casa din Berrima. Pe străduțele înguste ale vechiului oraș, Mathilde a înșfăcat brațul soțului ei, de teamă să nu se rătăcească prin acel labirint unde se înghesuiau o grămadă de negustori, unde vânzătorii de legume își lăudau marfa în gura mare. Îndărătul porții grele și ghintuite a casei aștepta familia. Mama, Mouilala, stătea în mijlocul curții interioare. Era îmbrăcată cu un caftan elegant de mătase, iar părul îi era acoperit cu un șal verde-smarald. Special pentru această ocazie, își scosese din sipetul de cedru niște bijuterii vechi din aur; brățări pentru gleznă, o fibulă gravată și un colan atât de greu, încât trupul ei firav se aplecase ușor înainte. Când cei doi au intrat, s-a repezit la fiul ei și l-a binecuvântat. I-a zâmbit Mathildei, care i-a luat mâinile într-ale ei și i-a cercetat chipul oacheș, obrajii care căpătaseră un pic de roșeață.

— Ți-a urat bun-venit, a tradus Selma, sora mezină, care tocmai împlinise nouă ani și care stătea în fața lui Omar, un adolescent slab și tăcut, care și-a ținut tot timpul mâinile la spate și privirile în pământ.

Mathilde a trebuit să se obișnuiască cu acest trai în care stăteau claie peste grămadă, cu această casă în care saltelele erau năpădite de ploșnițe și de alți paraziți, unde nu te puteai feri de zgomotele trupești și de sforăituri. Cumnata ei intra neanunțată în cameră și se trântea pe pat turuind cele câteva cuvinte franțuzești pe care le învățase la școală. Noaptea, Mathilde auzea zbieretele lui Jalil, fratele cel mai tânăr, care trăia zăvorât la etaj, având drept singur tovarăș o oglindă pe care nu o scăpa o clipă din ochi. Fuma fără întrerupere din *sebsi*[4], iar mirosul de hașiș se împrăștia pe coridor și o zăpăcea.

Cât era ziua de lungă, hoarde întregi de pisici își târau siluetele scheletice prin micuța grădină interioară, unde un bananier plin de praf se lupta să nu moară. În fundul patioului era săpat un puț din care slujnica, fostă sclavă, scotea apă pentru nevoi menajere. Amin îi spusese că Yasmine provenea din Africa, poate din Ghana, și că fusese cumpărată de Kadour Belhaj pentru soția lui din piața de la Marrakech.

---

1. Clarvăzătoare-vindecătoare în spațiul arab.
2. Haină lungă și largă, desfăcută pe părți, cu glugă, purtată în lumea arabă atât de femei, cât și de bărbați.

3. Ghetou, cartier evreiesc dintr-un oraș marocan.
4. Pipă tradițională marocană cu care se fumează kif, un amestec de canabis, tutun și alte ierburi aromatice.

În scrisorile pe care i le trimitea surorii sale, Mathilde mințea. Spunea că duce o viață ca în romanele lui Karen Blixen, Alexandra David-Néel sau Pearl Buck. În fiecare misivă născocea tot felul de aventuri în care se înfățișa în preajma unor populații indigene sensibile și superstițioase. În aceste descrieri purta cizme și pălărie și călărea semeață un pur-sânge arab. Își dorea ca Irène să fie geloasă, să sufere la fiecare cuvânt, să crape de invidie, să turbeze. Mathilde se răzbuna pe o soră mai mare autoritară și inflexibilă, care o tratase toată viața ca pe un copil și căreia, adesea, îi plăcuse s-o umilească în public. „Mathilde descreierata", „Mathilde desfrânata", spunea Irène neiertătoare, fără urmă de dragoste. Mathilde a crezut mereu că sora ei nu izbutise s-o înțeleagă și că o făcuse prizoniera unei afecțiuni tiranice.

Când a plecat spre Maroc, când și-a părăsit satul, vecinii și viitorul care-i fusese promis, Mathilde a încercat un sentiment de izbândă. La început a scris niște epistole entuziaste în care-și descria viața în casa din medina. Stăruia asupra misterului străduțelor din Berrima, exagerând mizeria drumurilor, zgomotul și mirosul măgarilor care cărau oameni și mărfuri. A găsit, grație uneia dintre călugărițele de la pension, o cărțulie despre Meknès în care erau reproduse gravuri ale lui Delacroix. A așezat pe o noptieră volumul cu pagini îngălbenite și vrut să se lase pătrunsă de spiritul lui. A învățat pe de rost pasaje din Pierre Loti, pe care-l socotea nespus de poetic, și s-a minunat gândindu-se că scriitorul dormise la doar câțiva kilometri de locul acela și că privise zidurile și apele rezervorului Agdal.

A povestit despre meșterii în broderii, despre căldărari, despre strungarii în lemn așezați turcește prin prăvăliile lor săpate sub pământ. A povestit despre procesiunile breslelor din piața El-Hedim și despre defilarea ghicitoarelor și vracilor. Într-una din scrisori, a descris pe aproape o pagină dugheana unui tămăduitor care vindea cranii de hienă, corbi mumificați, lăbuțe de arici și venin de șarpe. S-a gândit că toate astea o să-i impresioneze puternic pe Irène și pe tatăl ei, Georges, și că acolo, în paturile lor de la etaj, din casa lor burgheză, aveau s-o invidieze că a renunțat la plictiseală de dragul aventurii și la confort de dragul unei vieți romanțioase.

Totul în peisaj era surprinzător, diferit de ce cunoscuse până atunci. I-ar fi trebuit cuvinte noi, un întreg vocabular descotorosit de trecut ca să comunice sentimentele, lumina atât de vie care nu putea fi întâmpinată decât cu ochii mijiți, ca să descrie uluirea care o cuprindea zi de zi în fața atâtor mistere și a unei asemenea frumuseți. Nimic, nici culoarea arborilor, nici cea a cerului, nici măcar izul pe care vântul i-l lăsa pe limbă și pe buze nu îi erau familiare. Totul se schimbase.

În primele luni de ședere în Maroc, Mathilde și-a petrecut multă vreme îndărătul birouașului pe care soacra ei îl adusese în apartamentul lor. Bătrâna îi arăta un respect emoționant. Pentru întâia oară în viață, Mouilala stătea sub același acoperiș cu o femeie educată și, atunci când o zărea pe Mathilde aplecată peste foile întunecate ale scrisorilor, simțea o uriașă admirație pentru nora ei. Așa că interzisese orice zgomot pe coridoare și o obligase pe Selma să nu mai alerge între etaje. De asemenea, voia ca Mathilde să nu-și piardă timpul prin bucătărie, fiindcă se gândea că nu era locul potrivit pentru o europeană capabilă să citească ziare și să răsfoiască un roman. Și-atunci, Mathilde se închidea în cameră și scria. Vocabularul îi părea atât de limitat încât, atunci când se pornea să descrie un peisaj sau să evoce o scenă

pe care o trăise, rareori se bucura de ceea ce face. Se poticnea mereu de aceleași vorbe, greoaie și plicticoase, și își dădea seama, într-un fel nelămurit, că limbajul era un câmp imens, un teren de joacă nemărginit, care îi trezea spaimă și o năucea. Erau multe de spus, așa încât și-ar fi dorit să fie Maupassant ca să descrie culoarea galbenă care acoperea zidurile din medina, ca să facă aievea forfota băieților care se jucau pe străzile unde femeile lunecau ca niște năluci, înfășurate în haikuri albe. Folosea un vocabular exotic care, era convinsă, i-ar fi plăcut tatălui ei. Pomenea de razii, de felahi, de djinni și de plăci de faianță colorate în fel și chip.

Însă cel mai mult și-ar fi dorit să nu existe nicio barieră, nicio piedică în calea exprimării ei. Să poată vorbi despre lume așa cum o vedea. Să-i descrie pe puștii ăia rași în cap din pricina râiei, pe toți băieții care fugeau de pe-o stradă pe alta, care strigau și se jucau, care întorceau capul când trecea, se opreau și, cu priviri întunecate, cu priviri mai bătrâne decât vârsta lor, o cercetau. Într-o zi a făcut prostia să strecoare o monedă în mâna unui zgâmboi în pantaloni scurți, care nu împlinise cinci ani și care purta un turban prea mare pentru țeasta lui. Nu era mai mare decât sacii de iută înțesați cu linte sau cu griș pe care-i așeza băcanul în fața ușii și în care Mathilde tot simțea nevoia să-și cufunde brațul.

— Cumpără-ți o minge! i-a spus ea mândră nevoie mare și plină de bucurie. Dar țâncul strigase și răsăriseră copii de pe toate străzile din jur, care s-au năpustit asupra Mathildei ca un roi de gâze. Îl invocau pe Cel de Sus, rosteau cuvinte în franceză, dar ea nu înțelegea o iotă, așa încât se văzuse silită să o ia la sănătoasa, sub ochii batjocoritori ai trecătorilor care-și spuneau: „Așa-i trebuie, dacă dă de pomană prostește". Ar fi vrut să contemple această viață sublimă de undeva de sus, ar fi vrut să fie invizibilă. Înălțimea ei, albeața pielii, statutul de venetică o țineau departe de miezul lucrurilor, de liniștea aceea care te face să te simți acasă. Se desfăta cu mirosul de pielărie de pe străzile înguste, cu izul focului de lemne și de carne proaspătă, cu cel al apei stătute amestecat cu aroma perelor prea pârguite, cu mirosul balegii de măgar și al rumegușului. Dar nu-și găsea cuvintele potrivite pentru toate astea.

Când se sătura de scris sau de recitit romanele pe care le știa pe dinafară, Mathilde se lungea pe terasa unde se spălau rufele și se punea carnea la uscat. Asculta discuțiile de pe stradă, cântecele femeilor din aceste unghere, doar lor hărăzite. Le privea cum trec uneori, ca niște funambuli, de la o terasă la alta, cât pe ce să-și frângă gâtul. Fetele, slujnicele, soțiile strigau, dănțuiau, își făceau mărturisiri pe aceste acoperișuri pe care le părăseau doar noaptea sau la prânz, când soarele dogorea prea puternic. Ascunsă după un zid scund, Mathilde repeta, ca să-și îmbunătățească accentul, cele câteva vorbe de ocară pe care le știa și trecătorii ridicau capul și o ocărau la rândul lor. *Lay atik typhus!*[5] Își închipuiau, neîndoios, că era vorba despre vreun băiețel care-și bătea joc de ei, vreun ștrengar plictisit de atâta stat în fustele maicii sale. Stătea cu urechea mereu ciulită și a asimilat vocabularul cu o iuțeală care i-a surprins pe toți. „Mai ieri nu pricepea o boabă!", s-a mirat Mouilala, și, de-atunci, au început să fie cu băgare de seamă la ce vorbeau în preajma ei.

Mathilde a învățat arabă la bucătărie. A reușit să se facă acceptată, iar Mouilala a încuviințat s-o lase să șadă și să privească. Îi făceau cu ochiul, îi zâmbeau, se cânta.

A învățat mai întâi să zică *roşie*, *ulei*, *apă* și *pâine*. A deprins cuvintele pentru *cald* și *rece*, lexicul mirodeniilor, apoi pe cel al climei: *secetă*, *ploaie*, *ger*, *vânt fierbinte*, chiar și *furtună de nisip*. Cu vocabularul pe care-l avea la dispoziție, putea să vorbească despre corp și despre dragoste. Selma, care învăța franceză la școală, îi slujea drept traducătoare. Adesea, când cobora la micul dejun, Mathilde o găsea pe Selma dormind pe banchetele din salon. O certa pe Mouilala, căreia puțin îi păsa dacă fiica ei se instruia, dacă lua note bune sau dacă era sârguincioasă. O lăsa pe micuță să doarmă bușteau și nu-i venea s-o trezească devreme ca să plece la școală. Mathilde încercase s-o convingă pe Mouilala că, prin educație, Selma și-ar fi putut câștiga independența și libertatea. Dar bătrâna s-a încruntat. Fața ei, îndeobște atât de binevoitoare, s-a întunecat. Se supărase pe *nassrania*[6] că-i dă lecții.

— De ce să-i îngădui să lipsească de la școală? Îi pui viitorul în pericol.

Despre ce viitor vorbea oare franțuzoaica? se întrebase Mouilala. Ce conta dacă Selma își petrecea ziua acasă, dacă învăța să facă mațe umplute și apoi să le coasă, în loc să înnegrească paginile unui caiet? Mouilala avusese prea mulți copii, prea multe griji. Își îngropase un soț și mai mulți plozi. Pentru ea, Selma era un cadou, o clipă de tihnă, ultimul prilej pe care i-l oferea viața ca să se arate duioasă și îngăduitoare.

La primul ei ramadan, Mathilde s-a hotărât să postească alături de ceilalți, iar soțul ei i-a mulțumit că se supune astfel ritualurilor locului. Seară de seară a sorbit *harira*[7], al cărei gust nu-i plăcea, și s-a trezit înainte de răsărit ca să mănânce curmale și să bea lapte prins. În timpul lunii sfinte, Mouilala n-a ieșit din bucătărie, iar Mathilde, mâncăcioasă și slabă de înger, nu pricepea cum de e cu putință să renunți la hrană și să-ți petreci toată ziua printre mirosurile de *tajine*[8] și de pâine. Din zori și până la lăsarea întunericului, femeile făceau rulouri din pastă de migdale, muiau în miere prăjiturele prăjite. Frământau coca îmbibată de grăsime și trăgeau de ea până se subția ca hârtia de scris. Mâinile lor nu se temeau nici de rece, nici de cald și își așezau palmele chiar și pe plitele încinse. Erau palide din cauza postului și Mathilde se întreba cum de suportau să stea în bucătăria aceea încinsă din cale afară, unde mirosul de supă se răspândea amețitor. În zilele nesfârșite când răbda de foame, nu se putea gândi decât la ce avea să mănânce după lăsatul serii. Își plimba saliva prin gură, cu ochii închiși, lungită pe una dintre banchetele umede din salon. Alunga durerile de cap închipuindu-și felii de pâine caldă, ochiuri cu carne afumată, cornulețe muiate în ceai.

Apoi, când răsuna chemarea la rugăciune, femeile puneau pe masă o carafă cu lapte, ouă răscoapte, vasul cu supă aburindă, curmalele pe care le desfăceau cu unghiile. Mouilala avea câte o atenție pentru fiecare; umplea lipii cu carne și punea ardei iute în cele pentru fiul cel mic, căruia îi plăcea să-i ia limba foc. Storcea portocale pentru Amin, a cărui stare de sănătate o îngrijora. Stând în picioare în pragul salonului, aștepta ca bărbații, cu fețele încă boțite după siestă, să rupă pâinea, să cojească un ou fiert, să se tolănească pe câte o pernă, și de-abia după aceea se ducea la bucătărie, să mănânce și ea. Mathilde nu înțelegea nimic. „E de-a dreptul sclavie! Bucătărește cât e ziua de lungă și apoi așteaptă să terminați voi de mâncat! Nu-mi vine să cred!“

Răbufnea așa de față cu Selma, care, așezată pe pervazul ferestrei de la bucătărie,

râdea.

Și-a arătat furia și de față cu Amin și a mai făcut-o o dată chiar după Aïd el-Kebir[9], sărbătoare care a pricinuit un scandal cumplit. Prima oară, Mathilde a încremenit văzând spectacolul casapilor cu șorțurile pline de sânge. De-acolo de pe terasă, de pe acoperișul casei, a privit străduțele tăcute din medina pe care înaintau siluetele acestor călăi și apoi pe cele ale băieților prinși într-un du-te-vino continuu de la case la cuptor. Din fiecare locuință curgeau râuri de sânge cald și înspumat. În aer plutea miros de carne crudă și pielea lânoasă a animalelor era atârnată în cârlige de fier la porțile locuințelor. „E o zi numai bună pentru asasinate", gândise Mathilde. Pe alte terase, de pe tărâmul femeilor, se trudea neîncetat. Tăiau, eviscerau, jupuiau, ciopârțeau. În bucătărie se retrăgeau ca să curețe mărunțaiele, să înlăture mirosul de excremente din intestine înainte să le umple, să le coasă și să le frăgezească îndelung, la foc mic, într-un sos picant. Carnea trebuia despărțită de grăsime, capul animalului trebuia pus la fiert, pentru că până și ochii urmau să fie mâncați de către fiul cel mare, care avea să-și înfunde arătătorul în craniu și să scoată globii lucioși. Când a venit la el să-i spună că era „o sărbătoare sălbatică", „un obicei de oameni sângeroși", că i se făcea atât de silă de carnea crudă și de sânge că-i venea să verse, Amin și-a ridicat spre cer mâinile tremurânde și numai pentru că era o zi sfântă și pentru că-i era dator lui Dumnezeu să fie chibzuit și milostiv s-a ținut să nu le prăvălească peste gura neveste-sii.

*

La sfârșitul fiecărei scrisori, Mathilde o ruga pe Irène să-i trimită cărți. Romane de aventuri, culegeri de nuvele care să aibă drept cadru ținuturi reci și îndepărtate. Nu i-a spus că nu se mai ducea la librărie, în centrul orașului european. Îi era groază de cartierul acela de țațe, de neveste de colonișți și de militari, îi venea să omoare când se afla pe străzile acelea care-i trezeau atâtea amintiri neplăcute. Într-o zi de septembrie a anului 1947, pe când era însărcinată în șapte luni, s-a trezit pe Avenue de la République, căreia majoritatea locuitorilor din Mèknes îi spuneau, simplu, „L'Avenue". Era cald și avea picioarele umflate. Își spusese că putea fie să meargă la cinematograful Empire, fie să se răcorească la terasa „Le Roi de la Bière". Chiar atunci, două tinere au îmbrâncit-o. Cea mai brunetă a izbucnit în râs:

— Ia uite-o și pe asta. A lăsat-o un arab cu burta la gură.

Mathilde s-a întors și a apucat-o de mânecă pe tânără, care, tresărind, s-a eliberat brusc. Dacă nu ar fi avut ditamai burta, dacă arșița n-ar fi fost atât de apăsătoare, Mathilde s-ar fi ținut după ea. Ar fi omorât-o. I-ar fi cărat toate loviturile pe care le primise ea însăși de-a lungul vieții. Fetiță obraznică, adolescentă lubrică, soție neascultătoare, încasase palmele, jignirile și țâfna celor care voiau să facă din ea o femeie respectabilă. Cele două necunoscute ar fi plătit pentru toate domesticirile cu de-a sila pe care Mathilde le îndurase în viață.

Oricât de ciudat ar părea, Mathilde nu se gândise o clipă că Irène sau Georges ar fi putut să nu-i dea crezare sau că ar fi putut, într-o bună zi, să-i facă o vizită. Când s-a stabilit la fermă, în primăvara lui 1949, s-a simțit liberă să mintă în privința vieții de moșiereasă pe care o ducea. N-a recunoscut că-i lipsea forfota din medina, că râvnea la promiscuitatea pe care o vreme o blestemase. Adesea scria „Aș fi vrut să mă

vezi“ și nu-și dădea seama că aceste vorbe ascundeau o mărturisire a singurătății ei nemărginite. Se întrista din pricina acelor „prime dăți“ care nu interesau pe nimeni în afară de ea, din pricina acelei existențe fără spectatori. La ce bun să trăiești, cugeta ea, dacă nu te vede nimeni?

Își încheia misivele cu un „Vă iubesc“, sau cu „Vă duc lipsa“, dar nu și-a destăinuit niciodată răul pe care i-l provocau acele ținuturi. Nu a cedat ispitei de a le povesti că zborul berzelor, care soseau la Mèknes la început de iarnă, o cufunda într-o profundă melancolie. Nici Amin, nici oamenii de la fermă nu împărtășeau dragostea ei pentru animale — și când, într-o zi, a evocat amintirea lui Minet, pisica ei din copilărie, el și-a ridicat privirea spre cer, sătul de atâta sclifoseală. A adăpostit câteva pisici, pe care le-a îmblânzit cu pâine muiată în lapte, iar când femeile berbere se uitau chiondorâș, socotind că era păcat de pâinea aruncată la mâțe, ea gândea: „Trebuie pusă la loc dragostea pierdută, i-au dus lipsa atâta vreme...“.

Ce interes ar fi avut să-i spună adevărul lui Irène? Să-i destăinuie că-și petrecea vremea muncind ca o apucată, ca o fanatică, cu pruncul în vârstă de doi ani în cârcă? Ce poezie ar fi putut să scoată din nopțile nesfârșite când își zdrelea degetul cu acul cu care cosea pentru Aïcha veșminte care să pară noi-nouțe? La lumina lumânării, scârbită de mirosul de ceară ieftină, decupa tipare de prin reviste vechi și cosea, cu un rar devotament, pantalonași de lână. În timpul arșiței din luna august, s-a așezat chiar pe pardoseala de ciment, doar cu un furou pe ea, și a croit o rochiță pentru fiica ei, dintr-o stofă fermecătoare de bumbac. Nimeni n-a observat cât era de frumoasă, nimeni n-a remarcat minuția cu care erau făcute pliurile, funda de deasupra buzunarelor sau căptușeala roșie care punea totul în valoare.

Amin apărea arareori în povestirile ei. Era un personaj secundar în jurul căruia plutea o atmosferă pâcloasă. Voia ca Irène să aibă impresia că povestea lor de dragoste era atât de înflăcărată, încât nu avea cum s-o împărtășească sau s-o așeze în cuvinte. Tăcerea ei strecura numeroase insinuări lubrice, lăsa să se înțeleagă că omisiunile erau o formă de pudoare sau chiar de delicatețe. Fiindcă Irène, care se îndrăgostise și se măritase chiar înainte de război cu un neamț cocârjat de scolioză, rămăsese văduvă după doar trei luni. Când a ajuns Amin la ei în sat, Irène se uitase, cu ochi încărcați de pizmă, la sora ei care tremura sub mâinile africanului. La micuța Mathilde al cărei gât era plin de vânătăi de pe urma sărutărilor pătimașe.

Cum ar fi putut oare să recunoască acum că bărbatul pe care-l întâlnise în timpul războiului nu mai era același? Sub povara grijilor și a umilințelor, Amin se schimbase și devenise posomorât. De câte ori nu simțise, pe când mergea braț la braț cu el, privirile grele ale trecătorilor? Atingerea pielii lui i se părea atunci chinuitoare, neplăcută, și nu se putea împiedica să nu observe, cu un soi de silă, cât de străin îi era. Își spunea că e nevoie de multă iubire, de mult mai multă decât era ea în stare să simtă, ca să îndure disprețul oamenilor. Era nevoie de o iubire profundă, uriașă, de neclintit, ca să suporte rușinea atunci când francezii îl tutuiau, atunci când polițiștii îi cereau actele, când își cereau scuze zărindu-i decorațiile de veteran sau văzând cât de bine stăpânește franceza. „Cu dumneata, dragă prietene, altfel stau lucrurile.“ Și Amin le zâmbea. În public, o ținea sus și tare că n-are probleme cu Franța, de vreme ce fusese gata să moară pentru ea. Dar de îndată ce rămâneau singuri amuțea și își

rumega rușinea de a fi fost laș și de a-și fi trădat neamul. Intra în casă, deschidea dulapurile și zvârlea pe jos tot ce-i cădea sub mână. Cum și Mathilde era colerică, într-o zi, în toiul unei certe în care Amin urla: „Taci! Mi-e rușine cu tine!“, ea a deschis răcitorul și a înhățat un bol cu piersici bine pârguite, din care plănuise să facă dulceață, i-a aruncat în față fructele fleșcăite, fără să bage de seamă că Aïcha se uita la ei și că nu-i venea să creadă că-și vede tatăl în halul ăla, cu părul și gâtul șiroind de zeamă.

---

5. „Da-ți-ar Dumnezeu tifos!“
6. Nazarineană, termen folosit pentru a-i desemna pe creștini.
7. Supă marocană.
8. Tocană cu ingrediente variate, de origine marocană.
9. Marea sărbătoare sau Sărbătoarea sacrificiului, punct major din calendarul ritualurilor islamice.

Amin nu-i vorbea decât de muncă. De lucrători, de necazuri, de prețul grâului, de prognozele meteo. Când le făceau câte o vizită la fermă, membrii familiei se așezau în salonaș și, după ce o întrebau de trei-patru ori cum îi merge cu sănătatea, se apucau să-și bea ceaiul, nemaiscoțând un cuvânt. Mathilde îi găsea pe toți de o mediocritate dezgustătoare, de o vulgaritate care-i făcea mai rău încă decât dorul de țară sau decât singurătatea. Și-ar fi dorit să vorbească despre propriile sentimente și speranțe, despre angoasele care nu-i dădeau pace și care, ca toate angoasele, n-aveau nicio noimă. „Chiar n-o fi având viață interioară?“, se întreba ea privindu-l pe Amin care mânca fără să scoată o vorbă și privind țintă la un tajine de năut pregătit de slujnică și al cărui sos, înecat în grăsime, o scârbea. Pe Amin nu-l interesau decât gospodăria și munca. Nu tu râs, nu tu dans, nu tu stat cu burta la soare, nu tu discuții. Aici nu se vorbea. Soțul ei era mai sobru decât un quaker. I se adresa ca unei fetițe care trebuia dăscălită. Mathilde învăța regulile bunei-cuviințe odată cu Aïcha, și trebuia să încuviințeze atunci când Amin le lămurea că „Nu e bine să faci asta“ sau că „Nu ne putem permite...“. Când ajunsese în Maroc încă părea o copiliță. Și fusese nevoită să învețe, în doar câteva luni, să suporte singurătatea și viața casnică, să îndure brutalitatea unui bărbat și exotismul unei țări. Trecuse de la casa tatălui ei la casa soțului, dar avea sentimentul că nu câștigase mai multă autonomie ori autoritate. Abia dacă reușea să o stăpânească pe Tamo, tânăra servitoare. Însă Ito, mama acesteia, stătea de veghe, iar în fața ei Mathilde nu îndrăznea să ridice glasul. Nu știa să dea dovadă de răbdare sau de spirit pedagogic nici când era vorba de fiica ei. Trecea de la cele mai tandre dezmierdări la furia cea mai năprasnică. Uneori își privea fetița, iar calitatea ei de mamă i se părea monstruoasă, crudă, inumană. Cum să poată un copil să crească alți copii? Trupul său atât de tânăr fusese sfâșiat, scoseseră din el o victimă nevinovată, pe care ea nu știa s-o ocrotească.

Atunci când a luat-o Amin de nevastă, Mathilde de-abia împlinise douăzeci de ani dar, pe vremea aceea, el nu dăduse semne de îngrijorare. Ba chiar socotea că tinerețea nevestei lui era de-a dreptul fermecătoare, că avea niște ochi mari și minunați de tot ce vedeau în jur, o voce încă firavă, o limbă caldă și dulce ca a unei fetițe. El avea douăzeci și opt de ani, adică nu era mult mai bătrân, dar mai târziu avea să admită că vârsta lui n-avea nicio legătură cu stânjeneala pe care i-o provoca, câteodată, soția sa. Era bărbat și făcuse războiul. Venea dintr-o țară unde Dumnezeu și onoarea erau totuna și, în plus, nu mai avea tată, ceea ce îi impunea o anume severitate în comportament. Ceea ce i se păruse încântător pe vremea când încă se aflau în Europa, începuse acum să-l împovăreze și apoi să-l înfurie. Mathilde era capricioasă și frivolă. Lui Amin nu-i plăcea că nu știe să fie mai dură, că n-are pielea mai tăbăcită. Iar el nu avea nici timpul, nici priceperea s-o consoleze. Lacrimile ei! Câte lacrimi nu vărsase de la venirea în Maroc! Cea mai măruntă nemulțumire o făcea să izbucnească în hohote de plâns, ceea ce pe el îl scotea din minți.

— Nu mai boci. Mama, care a pierdut câțiva copii și a rămas văduvă la patruzeci de ani, a plâns mai puțin în toată viața ei decât ai făcut-o tu în ultima săptămână. Gata cu plânsul! Gata!

Așa fac femeile din Europa, gândea el, refuză realitatea.

Plângea prea mult, râdea prea mult sau râdea aiurea. După ce s-au cunoscut, au

petrecut după-amieze în șir lungiți în iarbă, pe malul Rinului. Mathilde îi povestea visele ei, iar el o încuraja, fără să se gândească la urmări, fără să-i judece orgoliul. El, care nu știa să râdă în gura mare, care-și punea întotdeauna mâinile în fața buzelor de parcă ar fi considerat că veselia era cea mai rușinoasă și mai impudică dintre pasiuni, o găsea amuzantă. Apoi, la Meknès, totul s-a schimbat și, în rarele prilejuri când a însoțit-o la cinematograful Empire, a ieșit din sală indispus, supărat pe nevastă-sa care râdea gâlgâit și care încercase să-l acopere cu sărutări.

Mathilde voia să meargă la teatru, să asculte muzica dată la maximum, să danseze în salonaș. Visa la rochii frumoase, la recepții, la ceaiuri dansante, la petreceri printre palmieri. Voia să meargă la balul de sâmbătă de la Café de France, sau în Aït Bouguemez, Valea Fericită, duminica, să-și invite prietenii la un ceai. Își amintea, cu afectuoasă nostalgie, de recepțiile organizate de părinții ei. Îi era teamă că timpul va trece prea repede, că mizeria și truda se vor eterniza și că, atunci când va veni vremea odihnei, ea va fi prea bătrână pentru rochii și pentru umbra palmierilor.

Într-o seară, după ce se stabiliseră la fermă, Amin, în straie de duminică, a străbătut bucătăria trecând prin fața Mathildei care pregătea cina pentru Aïcha. Și-a ridicat privirile spre soțul ei, uluită, neștiind dacă să se bucure sau să se supere.

— Ies, i-a zis el. Au sosit în oraș niște vechi tovarăși de garnizoană.

S-a aplecat spre Aïcha ca s-o sărute pe frunte, iar în momentul acela Mathilde s-a ridicat în picioare. A chemat-o pe Tamo, care făcea curat prin curte, și i-a pus copilul în brațe. Cu o voce potolită, l-a întrebat:

— E nevoie să mă schimb sau pot să vin îmbrăcată așa?

Amin a încremenit. A bălmăjit ceva despre faptul că era o seară între prieteni, că nu era locul potrivit pentru o femeie.

— Dacă nu-i potrivit pentru mine, nu văd de ce-ar fi pentru tine.

Și fără să înțeleagă ce i se întâmpla, Amin s-a lăsat însoțit de Mathilde, care-și aruncase halatul pe un scaun din bucătărie și-și ciupea obrajii ca să le dea culoare.

În mașină, Amin n-a scos o vorbă — și a rămas posomorât, concentrat la drum, furios pe Mathilde și pe propria lui slăbiciune. Ea vorbea, zâmbea, se prefăcea că nu vede că e în plus. Și-a băgat în cap că, purtându-se ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, va reuși să-l destindă, așa că a fost blândă, veselă, dezinvoltă. Până au ajuns în oraș, Amin nu și-a descleștat fălcile. A parcat și a ieșit zorit din mașină, îndreptându-se cu pași iuți către terasa cafenelei. Ai fi zis că spera zadarnic să se piardă de ea pe străzile orașului european sau că, pur și simplu, voia să nu îndure umilința de a veni la brațul nevestei.

L-a prins atât de repede din urmă, încât nici n-a avut timp să ticluiască o explicație pentru mesenii care-l așteptau. Bărbații s-au ridicat și au salutat-o pe Mathilde cu timiditate și respect. Omar, cumnatul ei, a poftit-o pe scaunul de lângă el. Erau eleganți cu toții, purtau sacouri, își pomădaseră părul. Au comandat de băut grecului jovial care ținea cafeneaua de mai bine de douăzeci de ani. Era una dintre puținele locante din oraș în care nu domnea nicio formă de segregare, unde arabii beau alcool cot la cot cu europenii și unde femeile, fără să fie prostituate, veneau să

înveselească serile. Terasa, situată la răscrucea a două străzi, era ascunsă privirilor de niște portocali stufoși. Te simțeai acolo singur pe lume și în siguranță. Amin și prietenii lui au ciocnit, fără să vorbească însă prea mult. Au apărut tăceri prelungi, punctate de râsete înfundate sau de glume. Așa se întâmpla mereu, dar Mathilde nu știa asta. Nu-i venea să creadă că așa se desfășurau toate serile între bărbați ale lui Amin, toate acele seri pe care fusese atât de geloasă și care nu-i dăduseră pace atâta vreme. Își închipuia că petrecerea era ratată din pricina ei. A vrut să povestească ceva. Berea i-a dat curaj și a evocat, cu voce sfielnică, o amintire din Alsacia natală. A tremurat puțin, i-a fost greu să-și găsească cuvintele, iar povestea ei s-a dovedit lipsită de interes și n-a făcut pe nimeni să râdă. Amin a privit-o cu un asemenea dispreț, că i-a frânt inima. Niciodată nu se simțise atât de nelalocul ei.

Pe trotuarul din față, lumina felinarului a început să clipească, apoi s-a stins. Terasa, slab luminată de niște lumânări, a căpătat un farmec nou și întunericul a liniștit-o pe Mathilde, căreia i s-a părut că lumea a uitat de ea. Se temea de clipa când Amin va dori să scurteze seara, să pună capăt stingherelii spunându-i: „Plecăm!“ Avea să aibă parte, cu siguranță, de o scenă, de țipete, de vreo palmă, în timp ce ea ar fi stat cu fruntea strivită de geamul mașinii. Așa că a profitat de rumoarea orașului, a tras cu urechea la discuțiile vecinilor de masă și a închis ochii ca să audă mai bine muzica ce se revărsa din fundul cafenelei. Voia să mai dureze puțin, n-avea chef să plece acasă.

Bărbații s-au relaxat. Alcoolul și-a făcut efectul și au început să vorbească în arabă. Poate pentru că aveau impresia că nu-i putea înțelege. Un chelner tânăr, cu mutra plină de coșuri, a pus pe masă un platou cu fructe. Mathilde a ronțăit dintr-o bucată de piersică, apoi dintr-o felie de pepene, al cărei suc i s-a prelins pe rochie, murdărind-o. A prins o sămânță neagră între degetul mare și arătător și a apăsat pe ea. Sămânța a zburat și a nimerit mutra unui bărbat obez, care purta turban și care asuda în redingotă. Omul și-a vânturat mâna de parcă ar fi vrut să alunge o muscă. Mathilde a prins altă sămânță și a vrut, de data asta, să-l nimerească pe un bărbat înalt și foarte blond, care-și lungise picioarele într-o parte și care vorbea înfocat. A ratat însă lovitura și a nimerit ceafa unui chelner care a fost cât pe ce să-și răstoarne tava. Mathilde a rânjit și, preț de un ceas, i-a tot mitraliat pe meseni, care au fost apucați de tremurături. Ai fi zis că i-a lovit o molimă ciudată, de felul acelor febre tropicale care-i împing pe oameni să se zbânțuie și să facă dragoste. Clienții au început să se plângă. Patronul a aprins bețișoare parfumate, încercând să scape de acea invazie de musculițe. Însă atacurile au continuat și, în curând, toți clienții au început să aibă dureri de cap, tot respirând tămâie și bând. Terasa s-a golit, Mathilde i-a salutat pe prieteni și, atunci când, ajunși acasă, Amin a pălmuit-o, s-a gândit că, orice s-ar zice, s-a distrat de minune.

În timpul războiului, când regimentul lui înainta spre est, Amin se gândea la moșie așa cum alții visau la o femeie sau la o mamă lăsată în urmă. Îi era teamă că o să moară fără să-și poată ține promisiunea, adică să facă pământul acela să rodească. În clipele lungi de plictis pe care le prilejuia războiul, bărbații scoteau pachete de cărți de joc, grămezi de scrisori pline de pete, romane. Amin, în schimb, se cufunda în lectura unei lucrări de botanică sau a vreunei reviste de specialitate care se ocupa de noile metode de irigare. Citise că Marocul avea să ajungă precum California, statul acela american plin de soare și de portocali, unde agricultorii erau milionari. Îl încredința pe Murad, aghiotantul lui, că regatul se pregătea să trăiască o revoluție, să lase în urmă vremurile întunecate când țăranii se temeau de razii și când toți preferau să crească oi în loc să cultive grâu, pentru că oaia avea patru picioare și putea să fugă mai repede decât agresorul. Amin intenționa să renunțe la vechile metode și să facă din gospodăria lui un model de modernitate. Citise cu entuziasm relatarea unui oarecare H. Ménager, fost soldat și el, care, la sfârșitul Primului Război Mondial, a plantat eucalipți pe pământul sterp al câmpiei Gharb. Omul se inspirase din raportul unei misiuni în Australia, trimisă de Lyautey în 1917, și comparase însușirile pământurilor sale și caracteristicile pluviometrice ale regiunii cu cele de pe îndepărtatul continent. Desigur, pionieratul său a fost luat peste picior. Francezii și marocanii râdeau de bărbatul acela care voia să planteze, cât vezi cu ochii, arbori fără roadă, cu trunchiuri cenușii care urâțeau priveliștea. Dar H. Ménager a reușit să convingă departamentul Ape și Păduri și, curând, lumea a trebuit să admită că omul câștigase pariul: eucalipții stăvileau vântul deșertului, înlesneau asanarea depresiunilor în care colcăiau paraziții, iar rădăcinile lor adânci își trăgeau apa din pânza freatică inaccesibilă țăranului simplu. Amin a vrut să fie unul dintre acei deschizători de drumuri pentru care agricultura era o căutare mistică, o aventură. Voia să meargă pe urmele celor care, cu înțelepciune și răbdare, făcuseră experiențe pe terenuri ostile. Toți acei țărani, considerați nebuni, plantaseră cu tenacitate portocali, de la Marrakech la Casablanca, și aveau să transforme aceste ținuturi aride într-o grădină a raiului.

Amin s-a întors în Maroc în 1945, la vârsta de douăzeci și opt de ani, victorios și căsătorit cu o femeie de peste granițe. S-a luptat ca să-și recapete moșia, să-și instruiască lucrătorii, să semene, să culeagă, să aibă o viziune cuprinzătoare și pe termen lung, așa cum spusese pe vremuri mareșalul Lyautey. La sfârșitul anului 1948, după luni întregi de negocieri, Amin și-a recuperat pământurile. Mai întâi a fost nevoit să înceapă renovări în casă, să pună ferestre noi, să amenajeze o mică grădină de agrement, să paveze o curte în spatele bucătăriei unde să fie spălate și întinse la uscat rufele. La nord, terenul era în pantă, așa că a construit o încântătoare scară pietruită și a montat o ușă elegantă cu geamuri, care dădea spre sufragerie. De-acolo puteau contempla profilul somptuos al muntelui Zerhoun și uriașele întinderi sălbatice care slujeau de secole ca loc de trecere pentru vite.

În primii patru ani petrecuți la fermă, aveau să se izbească de tot soiul de dezamăgiri, iar viața lor avea să capete accente biblice. Cel care luase proprietatea în arendă pe timpul războiului locuise pe o mică postață îndărătul casei, așa că totul

trebuia luat de la început. Mai întâi, locul trebuia defrișat, trebuiau stârpiți palmierii pitici, niște arbori dăunători și tenace, lucru care cerea oamenilor eforturi istovitoare. Spre deosebire de vecinii lui, Amin n-a putut folosi un tractor, așa că argații lui au fost nevoiți să scoată palmierii săpând cu hârletul, luni la rând. Apoi, vreme de câteva săptămâni a trebuit să scoată pietrele, după care pământul, o dată curățat de bolovani, a fost desțelenit și săpat. A semănat linte, mazăre, fasole și pogoane întregi de orz și de grâu moale. Chiar atunci, culturile au fost atacate de lăcuste. Un nor roșcat, ivit parcă dintr-un coșmar, s-a năpustit ca o grindină și a devorat grânele și fructele din pomi. Amin s-a înfuriat pe pălmași care, ca să alunge insectele, se mulțumeau să lovească în niște cutii de conserve.

— Șleahtă de nerozi! Altceva mai bun n-ați găsit? urla el la oamenii ăia pe care-i considera înapoiați mintal și pe care i-a învățat să sape șanțuri pe care le-au umplut cu tărâțe otrăvite.

În anul următor a fost secetă și prăpăd la seceriș, fiindcă spicele de grâu erau goale, așa cum aveau să fie în lunile următoare și burțile țăranilor. Prin *duaruri*[10], lucrătorii s-au rugat să cadă ploaia — erau rugăciuni vechi de secole, care nu se dovediseră niciodată de vreun folos. Totuși, oamenii se rugau sub soarele dogoritor de octombrie, iar surzenia lui Dumnezeu nu a stârnit revolta nimănui. Amin a pus să fie săpat un puț, operație care a cerut o muncă apreciabilă și care i-a înghițit o parte din moștenire. Dar șanțurile de irigare erau neîncetat acoperite de nisip, iar țăranii nu izbuteau să pompeze apă îndeajuns.

Mathilde era mândră de el. Și chiar dacă absențele lui o scoteau din minți, chiar dacă îi purta pică pentru că o lăsa singură acasă, știa că e muncitor și cinstit. Uneori se gândea că tot ce-i lipsea soțului ei era norocul și un strop de instinct. Adică exact ce avea tatăl ei. Georges era mai puțin serios, mai puțin îndârjit decât Amin. Bea până uita cum îl cheamă, bea până nu mai știa de regulile elementare ale pudorii și politeții. Stătea la jocuri de cărți până dimineața și adormea în brațele femeilor cu sâni mari, al căror gât alb și lucios mirosea a unt. Când i se năzărea, își dădea afară contabilul, uita să angajeze altul în loc și lăsa corespondența să se adune pe biroul lui vechi de lemn. Îi invita pe portărei să bea o dușcă și ajungeau să se bată pe burtă, lălăind cântece de odinioară. Georges avea un fler ieșit din comun, un instinct care nu dădea greș. Așa era, și nici el nu știa de ce. Îi citea repede pe cei din jur și nutrea pentru om, deci și pentru el însuși, o compasiune binevoitoare, o duioșie care-l făcea simpatic necunoscuților. Georges nu negocia niciodată din sete de câștig, ci doar din joacă și, dacă i se mai întâmpla să tragă pe cineva pe sfoară, n-o făcea intenționat.

În ciuda eșecurilor, în ciuda gâlcevilor și a sărăciei, Mathilde n-a crezut vreodată că soțul ei e incompetent sau leneș. Zi de zi, îl vedea pe Amin trezindu-se în zori, plecând de-acasă cu hotărâre și întorcându-se seara cu cizmele pline de glod. Amin străbătea kilometri întregi, fără să ostenească o clipă. Bărbații din *duar* îi admirau cerbicia, chiar dacă uneori se simțeau jigniți de disprețul fârtatului lor pentru metodele agricole tradiționale. Îl priveau cum se lasă pe vine și pipăie pământul cu degetele, cum își lipește palma de scoarța câte unui copac, de parcă ar fi sperat că natura avea să-i dezvăluie toate tainele. Voia ca totul să meargă repede. Voia să reușească.

În acest început al anilor 50, febra naționalistă crescuse și coloniștii deveniseră ținta unei dușmănii sălbatice. Avuseseră loc răpiri, atentate, câteva ferme fuseseră incendiate. Coloniștii, la rândul lor, se organizaseră în grupuri de apărare, iar Amin știa că vecinul lor, Roger Mariani, făcea parte dintr-un astfel de grup.

— Natura nu are treabă cu politica, i-a zis el într-o zi Mathildei, încercând să justifice vizita pe care voia să i-o facă diabolicului lor vecin.

Dorea să priceapă de unde se trăgea nemaipomenita lui bunăstare, voia să știe ce tractoare folosea și ce sistem de irigații își instalase. În plus, se gândea că i-ar putea furniza cereale pentru ferma de porci. În rest, nu-l interesa nimic.

Într-o după-amiază, Amin a traversat drumul care le despărțea proprietățile. A trecut prin fața unor hangare mari ce adăposteau tractoare moderne, prin fața grajdurilor pline de porci grași și sănătoși, prin dreptul cramei unde strugurii erau prelucrați cu aceleași tehnologii ca în Europa. Totul respira aici speranță, belșug. Mariani stătea în picioare pe treptele din fața casei, ținând în lesă doi câini gălbui, cu aer feroce. Uneori corpul i se ducea în față, își pierdea echilibrul și nu știai dacă era tras de cei doi dulăi sau doar se prefăcea, ca să le dea de înțeles oaspeților nepoftiți ce primejdie îi paște. Amin stânjenit, s-a prezentat bâiguind. A făcut un semn în direcția moșiei lui.

— Am nevoie de niște sfaturi, a spus el, iar Mariani, al cărui chip se înseninase, l-a măsurat pe arabul cel sfios din cap până-n picioare.

— Să bem pentru buna noastră vecinătate! Avem timp berechet să vorbim despre afaceri.

Au străbătut grădina luxuriantă și s-au așezat la umbră, pe o terasă de unde se putea zări muntele Zerhoun. Un bărbat uscățiv cu ten măsliniu a pus pe masă câteva pahare și sticle. Mariani i-a turnat vecinului său niște lichior de anason și, când a văzut că Amin șovăie, din pricina căldurii și a treburilor care-l așteptau, a izbucnit în râs:

— Nu bei, nu-i așa?

Însă Amin a zâmbit și și-a muiat buzele în lichidul alburiu. În casă a sunat telefonul, dar Mariani nu i-a dat atenție.

Colonistul nu l-a lăsat să vorbească. Lui Amin i s-a părut că vecinul său era un om foarte singur, care găsea acum prilejul rar să se destăinuie. Cu o familiaritate care l-a stânjenit pe Amin, Mariani s-a plâns de lucrătorii lui, pe care-i instruise vreme de două generații, dar care se dovedeau la fel de trândavi și de nespălați.

— Doamne Dumnezeule, cât jeg!

Uneori își ridica ochii urduroși spre fața arătoasă a oaspetelui său și, râzând, adăuga:

— Dar asta nu te privește și pe tine, să știi.

Și, fără să-i dea răgaz să răspundă, continua:

— Zică cine ce-o vrea, dar țara asta, când n-o să mai fim noi pe-aici să-i facem copacii să înflorească, să-i săpăm brazda, s-o îngrijim pătimaș, o să rămână frumoasă foc. Vin eu și te-ntreb, ce era pe aici înainte să sosim noi? Nimic. Nu era nimic. Privește în jur. Secole întregi de vieți omenești și niciuna căreia să-i fi venit chef să cultive pământul. Nu le stătea gândul decât să se războiască. Ne-a fost foame. I-am

îngropat aici pe ai noștri, am semănat, am săpat morminte, am construit leagăne pentru noi începuturi. Tata a murit pe meleagurile astea de febră galbenă. Eu mi-am rupt șalele stând zile întregi călare, bătând câmpia în lung și-n lat, târguindu-mă cu tot soiul de triburi. Nu puteam nici să mă întind în pat fără să urlu de durere, într-atât mă chinuiau oasele. Dar, ascultă la mine, îi datorez multe ținutului ăsta. M-a apropiat de miezul lucrurilor, m-a ajutat să redescopăr elanul vital, brutalitatea.

Chipul lui Mariani s-a îmbujorat, iar șuvoiul lui verbal a încetinit sub efectul alcoolului.

— În Franța, mă păștea un destin de pederast, o viață mediocră, îngustă, fără izbânzi și lipsită de orizont. Țara asta mi-a oferit prilejul să trăiesc ca un bărbat.

Mariani l-a chemat pe servitor, care a sosit cu pași târșâiți pe terasă. L-a certat în arabă că se mișcă greu și a bătut cu pumnul în masă atât de puternic, încât i-a vărsat paharul lui Amin. Colonistul a dat să scuipe și l-a privit din urmă pe servitor cum dispare înăuntrul casei.

— Privește și învață! Îi știu eu pe arabii ăștia! Pălmașii sunt niște nătărăi; cum să nu-ți vină să-i ciomăgești? Le vorbesc limba, le-am aflat metehnele. Știu prea bine ce se spune despre independență, dar n-o să-mi vină mie o gloată de turbulenți să-mi răpească ani întregi de sudoare și de trudă!

Apoi, tot într-un râs și apucând sandviciurile mititele pe care servitorul le adusese în sfârșit, a repetat:

— Dar asta nu te privește și pe tine.

Amin a fost la un pas să se ridice și să renunțe să-și mai facă un aliat din acest vecin atotputernic. Dar Mariani, al cărui chip semăna ciudat de mult cu cel al propriilor câini, a întors capul spre el și, de parcă ar fi simțit că pe Amin îl răniseră vorbele dinainte, i-a spus:

— Vrei un tractor, nu-i așa? Ne-nțelegem noi!

---

10. *Duar*, în Magreb, denumește un pâlc de case, o aglomerare de locuințe fixă sau mobilă, temporară sau permanentă, care strânge laolaltă indivizi legați, de cele mai multe ori, prin rudenie pe linie de ascendență paternă.

II

Vara de dinaintea intrării lui Aïcha la clasa pregătitoare a fost foarte încinsă. Mathilde se târa prin casă într-un furou obosit, cu o bretea căzută de pe umerii largi, cu părul lipit de tâmple și de frunte din pricina năduşelii. Cu o mână îl ținea pe Selim, bebelușul, și cu cealaltă vântura un ziar sau o bucată de carton. Continua să meargă cu tălpile goale, în ciuda văicărelilor lui Tamo, care zicea că asta aduce ghinion. Mathilde își îndeplinea sarcinile zilnice, dar gesturile ei păreau mai lente, mai greoaie decât de obicei. Aïcha și fratele ei, Selim, care tocmai împlinise doi ani, erau nemaipomenit de cuminți. Nu le era foame, n-aveau chef de joacă și-și petreceau ziua stând în pielea goală, întinși pe duşumeaua cu lespezi, fără să fie în stare să vorbească ori să născocească jocuri. La începutul lunii august, s-a pornit vântul uscat și cerul s-a albit. Copiilor li s-a interzis să iasă, pentru că vântul ăsta din Sahara era spaima tuturor mamelor. De câte ori nu-i spusese oare Mouilala Mathildei povestea copiilor răpuși de febra pe care o aducea vântul *chergui*? Soacra ei zicea că aerul acela otrăvit nu trebuia inspirat, că dacă pătrundea în tine riscai să arzi pe dinăuntru, să te usuci dint-odată, ca o plantă. Din pricina acestui vânt blestemat, noaptea înceta să mai aducă vreo clipă de răgaz. Lumina slăbea, întunericul învăluia câmpurile și făcea arborii să dispară, dar căldura continua să fie la fel de sufocantă, de parcă natura își făcuse provizii de soare. Copiii deveneau mai agitați. Pe Selim îl apuca urlatul. Plângea isteric, iar maică-sa îl lua în brațe și-l mângâia. Îl ținea strâns în brațe ore în șir, rămâneau cu piepturile năduşite, sleiți de puteri. A fost o vară interminabilă și Mathilde s-a simțit cumplit de singură. În ciuda căldurii epuizante, soțul ei își petrecea zilele la câmp. Deși a stat alături de muncitori la seceriș, recolta a fost o dezamăgire. Spicele erau seci, zilele de muncă nu se mai isprăveau și toți se temeau că în septembrie vor muri de foame.

Într-o seară, Tamo a descoperit un scorpion negru sub un morman de cratițe. A scăpat un strigăt ascuțit care i-a făcut pe Mathilde și pe copii să năvălească în bucătărie. Încăperea dădea spre o curticică unde erau puse la uscat rufele și cărnurile, unde stăteau îngrămădite ligheanele murdare și pe unde dădeau târcoale pisicile răsfățate de Mathilde. Mathilde insista ca ușa care dădea spre exterior să fie mereu închisă. Se temea de șerpi, de șobolani, de lilieci, chiar și de șacali, care se strânseseră în haită lângă cuptorul de var. Dar Tamo, cu gândurile în altă parte, poate că uitase ușa deschisă. Fiica lui Ito nu împlinise nici măcar șaptesprezece ani. Era veselă și încăpățânată, îi plăcea să stea în aer liber, să aibă grijă de copii, să-i învețe nume de animale în *chleuh*[11]. Dar nu-i plăcea cum o trata Mathilde. Alsaciana era severă, autoritară, lipsită de îngăduință. Își pusese în cap s-o învețe pe Tamo ceea ce ea numea „bunele maniere“, dar n-avea pic de răbdare. Când a vrut s-o inițieze în bucătăria occidentală, a fost nevoită să recunoască: lui Tamo puțin îi păsa, nu asculta și ținea cu o mână bleagă spatula cu care ar fi trebuit să amestece în crema de vanilie.

Când a intrat Mathilde în bucătărie, tânăra berberă a început să îngâne o melodie și și-a ascuns fața în palme. Mathilde n-a priceput din prima clipă ce o înspăimântase în așa hal. Apoi a văzut cleștii negri ai arahnidei ieșind dintr-o tigaie pe care o cumpărase de la Mulhouse, chiar după nuntă. A luat-o în brațe pe Aïcha, care lipăia cu picioarele goale, ca și ea. I-a poruncit lui Tamo, în arabă, să-și vină în

fire:

— Nu mai plânge, și ia chestia aia de-aici.

A străbătut coridorul cel lung care ducea spre camera ei și a zis:

— Dragii mei, la noapte dormiți cu mine

Știa că Amin avea s-o certe. Soțului ei nu-i plăcea felul cum își crește copiii, delicatețea pe care o arăta față de necazurile și sentimentele lor. O acuza că face din ei niște ființe slabe, niște smiorcăiți. Mai cu seamă din Selim.

— Nu așa trebuie educat un bărbat — cum o să mai înfrunte greutățile vieții?

În casa aceea aflată departe de lume, Mathildei îi era frică, regreta primii ani petrecuți în Maroc, când locuiseră în medina din Meknès, printre oameni, în mijlocul gălăgiei și agitației lor. Când se destăinuia soțului ei, acesta o lua peste picior: „Ești mai în siguranță aici, crede-mă". În acel sfârșit de august 1953 i-a interzis chiar să se mai ducă în oraș, pentru că se temea de mișcările de stradă sau de vreo insurecție. După anunțul exilării sultanului Sidi Mohammed ben Yusef în Corsica, poporul a fost cuprins de furie. La Meknès, ca și în alte orașe ale regatului, atmosfera era explozivă, gesturile trădau mânie, un incident se putea oricând transforma în răzmeriță. În medina, femeile umblau îmbrăcate în negru, cu ochii înroșiți de ură și de lacrimi. „*Ya Latif, ya Latif!*"[12] se auzea în toate moscheile din țară: musulmanii se rugau pentru întoarcerea suveranului. Se înființaseră organizații secrete care sprijineau lupta armată împotriva cotropitorului creștin. Pe străzi, de dimineața până seara, se auzea strigătul „*Yahya el Malik!*"[13]. Dar Aïcha habar n-avea de politică. Nu știa nici măcar că era anul 1953, că unii își lustruiau armele ca să-și obțină independența, iar alții ca să le-o refuze. Lui Aïcha puțin îi păsa. Toată vara nu se gândise decât la școală, pentru că școala o îngrozea.

Mathilde i-a așezat pe cei doi copii în pat și le-a interzis să se miște. S-a întors după câteva minute aducând o pereche de cearșafuri albe, pe care le îmbibase cu apă de la gheață. Copiii s-au lungit pe așternuturile reci și umede și Selim a adormit în scurtă vreme. Mathilde își legăna picioarele umflate dincolo de marginea patului. Mângâia părul bogat al fiicei sale, care i-a șoptit:

— Nu vreau să merg la școală. Vreau să stau cu tine. Mouilala nu știe să citească, Ito și Tamo nici atât. Care-i problema?

Mathilde a ieșit brusc din toropeală. S-a ridicat și și-a apropiat fața de cea a lui Aïcha.

— Nici bunică-ta, nici Ito n-au avut de ales.

Acolo, în întuneric, copila nu putea distinge trăsăturile mamei sale, dar i s-a părut că Mathilde avea o voce neobișnuit de gravă și a fost cuprinsă de îngrijorare.

— Nu mai vreau să aud asemenea prostii. Ai priceput?

Afară, pisicile se încăierau, scoțând niște mieunături înspăimântătoare.

— Te invidiez, să știi, a continuat Mathilde. Mi-ar plăcea să mă pot întoarce la școală. Să învăț o mie de lucruri, să leg prietenii trainice. Adevărata viață de-acum începe. Te-ai făcut mare.

Cearșafurile se uscaseră și Aïcha nu reușea să adoarmă. Cu ochii deschiși, visa la noua ei viață. Își imagina că se află într-o curte umbrită și răcoroasă, ținând în mânuța ei mâna unei alte fete care avea să fie sufletul ei geamăn. Adevărata viață,

după cum spusese Mathilde, nu era așadar aici, în această casă răzleață de pe colină. Adevărata viață nu însemna să colinzi toată ziua pe urmele lucrătorilor. Dar oare toți cei care lucrau pe pământurile tatălui ei nu trăiau cu adevărat? Felul în care cântau, tandrețea cu care o întâmpinau pe Aïcha la prânzurile pe care le luau la umbra măslinilor chiar erau lipsite de importanță? Pâinișoara coaptă dimineața pe plita cuptorului în fața căruia femeile stăteau așezate cu ceasurile, inhalând un fum negru care până la urmă le va veni de hac.

Până în acel moment, Aïcha nu pusese niciodată această viață între paranteze. Poate doar când mergeau sus, în orașul european, și se trezea prinsă în zarva mașinilor, a vânzătorilor ambulanți, a liceenilor care dădeau buzna în sălile de cinema. Când auzea muzica țâșnind dinlăuntrul cafenelelor. Țăcănitul tocurilor pe caldarâm. Sau atunci când, pe trotuar, mama ei o trăgea iritată după ea și-și cerea scuze de la trecători. Da, văzuse că în alte părți exista un alt fel de viață, mai intensă, mai iute, o viață care părea în întregime îndreptată către un țel. Aïcha bănuia că existența lor nu era decât o umbră, o trudă continuă, departe de privirile oamenilor, o formă de abnegație. O servitute.

A sosit și ziua când s-au deschis școlile. Așezată pe bancheta din spate a mașinii, Aïcha era paralizată de frică. Acum nu mai avea nicio îndoială. Orice-ar fi zis ei, era un abandon. Un abandon laș, înfiorător. Aveau s-o lase acolo, pe strada aceea necunoscută, pe ea, sălbatica, pe ea, care nu cunoscuse decât nesfârșitul câmpiilor și mutenia colinei. Mathilde o ținea de vorbă, râdea prostește, dar Aïcha își dădea seama că nici maică-sa nu se simțea în largul ei. Că toată comedia asta suna fals. Au ajuns la porțile internatului și tatăl ei a parcat. Pe trotuar, mămicile își țineau de mână fetele, îmbrăcate în haine de duminică. Purtau rochițe noi, în culori discrete și cu croială fără cusur. Erau fetițe de oraș, obișnuite cu ifosele. În timp ce copilele se îmbrățișau, mămicile cu pălării stăteau la taclale. Pentru ele era o regăsire, s-a gândit Aïcha, o prelungire a propriei lumi. A fost cuprinsă de tremurături.

— Nu vreau, a început ea să strige, nu vreau să cobor!

Țipetele ei ascuțite au atras privirile părinților și pe ale școlărițelor. De obicei atât de liniștită și de temătoare, acum nu se mai înfrâna. S-a ghemuit pe mijlocul banchetei din spate, s-a agățat, a țipat de-ți frângea inima și-ți spărgea timpanele. Mathilde a deschis portiera:

— Hai, scumpa mea, vino, nu fi îngrijorată!

I-a aruncat o privire rugătoare, privirea aceea pe care Aïcha o cunoștea prea bine. Așa ademeneau lucrătorii vitele înainte să le ucidă, „Hai, drăguță, hai încoace!“, și apoi urmau țarcul, loviturile, securea. Amin a deschis cealaltă portieră și fiecare a încercat să apuce copila. Tatăl ei a reușit să o scoată, însă fata se agață de portieră furioasă, cu o putere surprinzătoare.

S-a creat o mică îmbulzeală. O plângeau pe Mathilde care, fiind silită să trăiască în mărginime, printre localnici, își transformase copiii în niște sălbatici. Zbieretele alea, isteria erau tipice pentru oamenii locului. „Știați că femeile de-acolo se zgârie pe față până sângerează ca să-și arate disperarea?“ Nimeni nu-i frecventa pe alde Belhaj, dar toată lumea cunoștea povestea acestei familii care locuia pe drumul spre

El-Hajeb, la douăzeci și cinci de kilometri de centrul orașului, într-o gospodărie izolată. Meknès era un oraș mic, plictisealã cât cuprinde, așa încât cuplul acela ciudat devenise subiect de conversații la orele încinse ale amiezii.

*

La „Palatul frumuseții", unde tinerele își puneau bigudiuri și-și dădeau cu ojă unghiile de la picioare, Eugène, coaforul, râdea de Mathilde, blonda aceea înaltă cu ochi verzi, care era cu cel puțin zece centimetri mai înaltă decât bărbatu-său, arăbetele. Ca să stârnească râsul clientelor, Eugène bătea monedă pe deosebirile dintre ei: Amin, cu părul negru tăciune care-i pornea atât de aproape de sprâncene, încât îl făcea să aibă o căutătură aspră; ea, care avea neliniștea fetelor abia trecute de douăzeci de ani și, în același timp, ceva masculin, violent, impertinent, care îl făcuse pe Eugène să n-o mai primească. Coaforul, cu vorbe meșteșugite, descria picioarele lungi și vânjoase ale tinerei, maxilarul care trăda o fire autoritară, mâinile pe care nu și le îngrijea deloc și labele picioarelor uriașe, atât de mari și de umflate încât nu putea să poarte decât încălțări bărbătești. Albă-ca-zăpada și tuciuriul. Femeia uriașă și ofițerul bondoc. Sub căștile cu aer cald, clientele pufneau în râs. Dar când își aminteau că Amin luptase în războiul de eliberare, că fusese rănit și decorat, râsetele mai conteneau. Femeile se simțeau obligate să tacă, și asta nu făcea decât să le otrăvească și mai tare. Mathilde, socoteau ele, era o pradă de război cam ciudată. Cum de reușise soldatul acela s-o convingă pe vânjoasa alsaciană să-l urmeze până aici? De ce anume voia ea să fugă atunci când a sosit pe aceste meleaguri?

*

Au împresurat-o pe copilă. Au început să-i picure sfaturi. Un bărbat a împins-o violent pe Mathilde și a încercat s-o cumințească pe Aïcha. A ridicat brațele în sus, l-a invocat pe Tatăl ceresc și a pomenit principiile fundamentale pe care se sprijină o educație sănătoasă. În timp ce era înghiontită, Mathilde se străduia să-și protejeze copilul. „N-o atingeți, nu vă apropiați de fiica mea!" Se simțea răvășită. Era un chin s-o vadă plângând. A vrut s-o ia în brațe, s-o legene și să-și dea în vileag minciunile. Da, născocise toate amintirile acelea idilice despre prietenii eterne și despre profesori zeloși. E adevărat că dascălii ei nu fuseseră chiar atât de cumsecade. E adevărat că, din vremea școlii, păstrase amintirea apei reci ca gheața cu care trebuia să-și dea pe față când nu se luminase de-a binelea, ploaia de lovituri, hrana proastă și după-amiezele petrecute cu burta răscolită de foame și de frică, de tânjirea disperată după un gest de tandrețe. Hai înapoi acasă, ar fi vrut să urle. Să uităm toată povestea asta. Hai acasă și totul va fi bine, o să știu cum să procedez, cum s-o învăț. Amin i-a aruncat o privire întunecată. Cu atâtea mângâieri caraghioase și răsfățuri, o făcea pe micuță tot mai slabă. Ca să nu mai pomenim că ea dorise s-o înscrie aici, la școala asta pentru francezi, unde se ițea clopotnița unei biserici, unde se înălțau rugăciuni către un zeu străin. Mathilde și-a înghițit în cele din urmă lacrimile și, stângace, fără convingere, a întins brațele către fiica ei:

— Vino, vino, scumpa mea, micuța mea.

Atentă doar la copilă, nu a băgat de seamă că era luată în bășcălie. Că privirile se coborau și-i cercetau încălțările mari și scâlciate. Mămicile șopocăiau îndărătul

degetelor înmănușate. Ba se simțeau jignite, ba râdeau. În fața grilajului de la pensionul Notre-Dame, și-au amintit că se cuvenea să fie milostive, pentru că Dumnezeu le privea.

Amin își ținea fiica pe după mijloc, furios.

— Ce-i cu tot circul ăsta? Iei mâna de pe portiera aia, sau nu? Poartă-te cuviincios. Ne faci de râs. Rochia fetiței se ridicase până la brâu și i se vedeau chiloții. Paznicul școlii îi privea neliniștit. N-a îndrăznit să se miște. Brahim era un bătrân marocan amabil, cu fața rotundă. Avea pe căpățâna cheală o cipilică albă, croșetată. Haina bleumarin, prea mare pentru el, era călcată cu grijă. Părinții nu reușeau s-o liniștească pe fetița aia, în care părea că intraseră niște draci. Ceremonia de deschidere risca să fie compromisă, iar maica superioară avea să se înfurie aflând că în fața gardului venerabilei sale instituții avusese loc o asemenea comedie. Avea să-i ceară socoteală și să-i poarte ranchiună.

Bătrânul paznic s-a apropiat de mașină și, cât se poate de blând, a încercat să desprindă degețelele agățate de portieră. I-a vorbit lui Amin în arabă:

— Eu o prind și tu calci accelerația, ai priceput?

Amin a încuviințat din cap. I-a făcut semn Mathildei, care s-a întors la locul ei. Nu i-a mulțumit bătrânului. Imediat ce Aïcha și-a descleștat mâna de pe portieră, tatăl ei a și demarat. Mașina s-a îndepărtat, iar fetița nu și-a dat seama dacă mama ei îi aruncase o ultimă privire. Poftim, o părăsiseră!

Stătea pe trotuar. Rochița ei albastră era ferfeniță, își pierduse un nasture. Avea ochii înroșiți de plâns, iar bărbatul care o ținea de mână nu era tatăl ei.

— Nu pot să vin cu tine în curte. Trebuie să rămân aici, la gard. La datorie!

A pus mâna pe spatele copilei și a împins-o încetișor în curte. Aïcha a clătinat supusă din cap. S-a simțit rușinată. Ea, care voia să fie discretă ca o libelulă, ajunsese în centrul atenției. A înaintat pe aleea la capătul căreia o așteptau măicuțele, aliniate în fața sălii de clasă, îmbrăcate toate în tunici lungi și negre.

A intrat în clasă. Școlărițele se duseseră deja la locurile lor și o măsurau din priviri surâzând. Lui Aïcha i-a fost atât de frică, încât i-a venit chef de somn. Simțea un zbârnâit prin tot capul. Dacă ar fi închis ochii, era convinsă că s-ar fi cufundat într-un somn adânc. O călugăriță a apucat-o de umăr. Avea o foaie de hârtie în mână. A întrebat-o:

— Cum te cheamă?

Aïcha a ridicat privirea, fără să priceapă ce voia de la ea. Măicuța era tânără și chipul său frumos, cu pielea foarte albă, i-a plăcut fetiței. Călugărița a repetat întrebarea și s-a lăsat în jos, să fie cât ea de înaltă, și-atunci Aïcha a catadicsit să-i șoptească:

— Mă cheamă Mchicha.

Măicuța a ridicat din sprâncene. Și-a potrivit ochelarii care-i lunecaseră pe nas și s-a uitat din nou pe lista elevelor:

— Domnișoara Belhaj. Domnișoara Aïcha Belhaj, născută pe 16 noiembrie 1947.

Copila a întors capul. A privit în spate, de parcă n-ar fi înțeles cu cine vorbea călugărița. Nu știa cine erau persoanele alea și și-a oprit în gât un hohot de plâns.

Bărbia a început să-i tremure. Și-a înfipt unghiile în carnea brațelor. Ce se întâmplase? Ce făcuse ca să merite să fie închisă aici? Când avea să se întoarcă mama? Măicuței i-a fost greu să creadă, dar până la urmă a trebuit să admită că acel copil nu-și știa numele.

— Domnișoară Belhaj, așază-te acolo, lângă fereastră.

Din câte își putea aduce aminte, nu auzise decât numele ăsta, „Mchicha". Așa striga mama din capul scărilor, când voia ca fiica ei să vină la masă. Ăsta era numele care fâlfâia printre arbori, care cobora de pe colină în gura țăranilor care o căutau și care până la urmă o găseau ghemuită lângă trunchiul unui copac, adormită. „Mchicha!", auzea ea, și nu era cu putință să fie alt nume, câtă vreme acesta se pornea odată cu vântul și le făcea să râdă pe femeile berbere, care o îmbrățișau de parcă ar fi fost copilul lor. Acesta era numele pe care mama ei îl îngâna noaptea, printre cântecelele scandate pe care i le născocea. Era ultimul sunet pe care-l auzea înainte să adoarmă și care, de când se născuse, îi umplea visele. „Mchicha", pisoiul. Bătrâna Ito, care era de față când s-a născut, i-a atras atenția Mathildei că urletele bebelușului semănau cu niște miorlăituri, și așa i-a rămas numele. Ea o învățase pe Mathilde să-și țină copilul în spate, prins într-o bucată mare de pânză.

— În felul ăsta ea doarme și tu muncești.

Mathildei i s-a părut foarte amuzant. Și uite așa-i treceau zilele, cu gura copilei lipită de ceafă. Și se simțea cuprinsă de duioșie.

Aïcha s-a așezat în locul pe care i-l arătase învățătoarea, lângă fereastră, în spatele frumoasei Blanche Colligny. Elevele își întorseseră capetele spre ea și Aïcha s-a simțit amenințată de acest brusc interes. Blanche a scos limba la vecina ei, a râs scurt și a împuns-o cu cotul în burtă. Apoi a imitat felul în care se scărpina Aïcha. Iar Aïcha se scărpina din pricina lânii ieftine pe care o folosise mama ei ca să-i tricoteze chiloții. Aïcha s-a întors spre fereastră și și-a prins fața în căușul cotului. Sora Marie-Solange s-a apropiat:

— Ce s-a întâmplat, domnișoară, plângi?

— Nu, nu plâng. Îmi fac siesta.

---

11. Dialect berber.
12. „Vai, Doamne Dumnezeule!"
13. „Trăiască regele, trăiască regele!"

Aïcha căra cu ea povara unui lung șir de rușini. Îi era rușine de hainele pe care i le cosea maică-sa. De cămășile cenușii cărora Mathilde le adăuga câte un brizbriz. Floricele pe mâneci, un gâitan albastru la guler. Nimic nu părea însă nou. Nimic nu părea că i se potrivește. Totul părea ponosit. Îi era rușine de părul ei. Asta o apăsa cel mai tare, hălăciuga aia urâtă, sârmoasă, care nu se lăsa pieptănată și care, imediat ce ajungea la școală, se desprindea din agrafele în care Mathilde se ostenise s-o prindă. Mathilde nu mai știa ce să facă cu părul fiicei sale. Ea nu fusese niciodată nevoită să se lupte cu o asemenea coamă. Firele, foarte subțiri, se rupeau din pricina agrafelor, se ardeau la atingerea fierului, se împotriveau dinților de pieptene. I-a cerut lui Mouilala un sfat, dar aceasta a ridicat din umeri. În familia ei, femeile nu avuseseră ghinionul să aibă o asemenea claie de păr încâlcit. Aïcha moștenea părul tatălui ei. Dar Amin îl purta tuns foarte scurt, militărește. Și, tot mergând la hammam, unde-și stropea capul cu apă fierbinte, rădăcinile se vlăguiseră și firele nu-i mai creșteau.

Părul fetei prilejuia glume dintre cele mai umilitoare. În mijlocul curții, nu aveau ochi decât pentru ea. Siluetă firavă, mutră de elf și un păr uriaș, ca o vâlvătaie de șuvițe blonde și aspre care, atunci când stătea în soare, se transforma într-o coroană aurie. De câte ori nu visase să aibă părul lui Blanche? În fața oglinzii din camera mamei, își ascundea părul cu mâinile și încerca să-și închipuie cum ar fi arătat cu pletele lungi și mătăsoase ale lui Blanche. Sau cu buclele cafenii ale lui Sylvie. Sau cu codițele cuminți ale lui Nicole. Unchiul Omar o necăjea. Zicea că îi va fi greu să-și găsească un soț și că semăna cu o sperietoare. Da, capul micuței semăna cu o căpiță de fân. Se simțea caraghioasă în veșmintele alea, se simțea caraghioasă în toată ființa ei.

Săptămânile treceau, egale una cu alta. În fiecare dimineață, Aïcha se trezea în zori și îngenunchea în întuneric, la capul patului, rugându-l pe Dumnezeu să nu se întâmple ceva și să întârzie la școală. Apărea însă întotdeauna ceva. O problemă la cuptor, de unde ieșea un fum negru. O ceartă cu tatăl ei. Strigăte pe culoar. În cele din urmă apărea mama, care îi aranja părul și baticul. Care-și ștergea o lacrimă cu dosul palmei. Voia să se țină dreaptă, dar până la urmă claca. Făcea cale-ntoarsă. Începea să urle că vrea să plece de-acolo, că făcuse greșeala vieții ei, că era o venetică. Dacă ar fi știut tatăl ei, i-ar fi dat peste gură soțului ăla netrebnic. Dar tatăl ei nu știa. Tatăl ei era departe. Și Mathilde se recunoștea învinsă. O zgâlțâia pe fiică-sa, care aștepta cuminte în fața ușii. Ceea ce însemna: „Hai să ne grăbim, se poate? Măcar o dată aș vrea să ajung la timp".

Aïcha ura mașina pe care tatăl ei o cumpărase la mâna a doua de la trupele americane. Amin încercase să râcâie steagul pictat pe capotă, dar i-a fost teamă să strice tabla, așa încât se mai vedeau câteva stele scorojite și câteva dungi albastre. Însă furgoneta nu era doar urâtă, ci avea și toane. Când creștea temperatura, de sub capotă ieșea un fum cenușiu și trebuia așteptat să se răcească motorul. Iarna nu pornea din loc. „Trebuie să se încălzească", repeta Mathilde. Aïcha arunca asupra ei vina pentru toate necazurile ei și blestema America, pe care, în schimb, toată lumea o venera. „Nu sunt nimic altceva decât niște hoți, niște ageamii, niște neica nimeni", cugeta ea. Din pricina rablei ăsteia devenise ținta bășcăliei colegelor — „Ai tăi ar trebui să-ți cumpere un măgar. N-ai mai întârzia atât!" — și a mustrărilor maicii

superioare.

Cu ajutorul unui muncitor, Amin reușise să fixeze un scăunel în spatele mașinii. Aïcha se așeza printre tot felul de scule, de lăzi cu fructe și legume, pe care mama ei le livra la piața din Meknès. Într-o dimineață, pe jumătate adormită, copila a simțit că se mișcă ceva lângă pulpa piciorului ei minuscul. A urlat, iar Mathilde a fost cât pe ce să piardă controlul automobilului.

— Am simțit ceva, s-a dezvinovățit micuța.

Mathilde n-a oprit, ca nu cumva mașina să n-o mai ia din loc.

— Din nou năzăriri de-ale tale, a certat-o ea, trecându-și palmele pe la subsuorile nădușite. Când mașina s-a oprit în fața grilajului de la pension și Aïcha a sărit pe trotuar, zecile de fetițe care se buluceau în fața intrării au început să țipe. S-au agățat de picioarele mămicilor, câteva au zbughit-o spre curte. Una dintre ele a leșinat ori s-a prefăcut că leșină. Mathilde și Aïcha s-au privit fără să priceapă ce se întâmplă, apoi l-au văzut pe Brahim care arăta ceva cu degetul și râdea.

— Ia uite ce-ați adus cu voi, se distra el.

O năpârcă lungă ieșise din spatele mașinii și o urma domol pe Aïcha, asemenea unui câine credincios care își însoțește stăpânul la plimbare.

Când a venit iarna, în noiembrie, au fost nevoite să înfrunte diminețile întunecate. Mathilde o ținea pe fiica ei de mână, ducând-o pe alee, printre migdalii acoperiți de promoroacă, iar Aïcha tremura. În zorii posomorâți, nu-și auzeau decât propria respirație. Niciun zgomot de făptură vie, nicio voce de om care să tulbure liniștea. Urcau în mașina reavănă, Mathilde punea contactul, dar motorul se îneca. „Nu-i nimic, trebuie să se încălzească." Automobilul, înghețat bocnă, tușea ca un bolnav de tuberculoză. Pe Aïcha o apuca uneori câte o criză de nervi. Bocea, izbea cu piciorul în roți, își blestema părinții, ferma și școala. Și se alegea cu o palmă. Mathilde ieșea din mașină și o împingea pe pantă, până la poarta cea mare din capătul grădinii. Pe mijlocul frunții, stătea să-i explodeze o venă. Fața ei, devenită liliachie, o speria și o impresiona pe Aïcha. Mașina s-a urnit, dar trebuia să urce apoi o coastă destul de pieptișă. Rabla horcăia din ce în ce mai tare și, adesea, se bloca.

Într-o zi, deși era sleită și rușinată că trebuie să sune la grilajul pensionului, Mathilde s-a pus pe râs. Era o dimineață de decembrie, rece, dar însorită. Cerul era atât de limpede, încât se vedeau munții Atlas, ca o acuarelă atârnată de boltă. Cu voce de stentor, Mathilde a strigat:

— Dragi pasageri, legați-vă centurile! Vom decola în curând!

Aïcha a râs și s-a proptit cu spatele de scaun. Mathilde a scos tot felul de zgomote puternice pe gură și Aïcha s-a agățat de portieră, pregătită să-și ia zborul. Mathilde a învârtit de cheie, a apăsat pedala de accelerație și motorul a început să toarcă, după care a emis un șuier de astmatic. Mathilde s-a declarat înfrântă.

— Vă rugăm să ne scuzați, dragi pasageri, dar se pare că motoarele noastre nu sunt îndeajuns de puternice, iar aripile au nevoie de mici reparații. Astăzi nu ne vom putea lua zborul, va trebui să ne continuăm drumul pe șosea. Vă puteți însă bizui pe dragul vostru pilot: în câteva zile, vă promit, vom zbura!

Aïcha știa că automobilele nu pot zbura, și, cu toate acestea, ani la rând nu s-a putut apropia de drumul acela povârnit fără să-i bubuie inima, fără să-și zică:

„Acum e momentul!“ Deși era greu de crezut că se va întâmpla așa ceva, spera ca furgoneta să se năpustească în nori, purtându-le spre locuri noi, unde să râdă ca niște apucate, de unde să vadă dintr-un unghi neștiut colina aceea aflată departe de lume.

Aïcha detesta casa părintească. Moștenise sensibilitatea mamei sale, iar Amin a tras concluzia că femeile erau toate la fel, fricoase și impresionabile. Aïcha se temea de orice. De bufnița din arborele de avocado, a cărei prezență, spuneau lucrătorii, prevestea moartea cuiva. De șacali, ale căror urlete n-o lăsau să doarmă, și de câinii rătăcitori, costelivi și cu țâțele purulente. Tatăl ei o prevenise:

— Dacă ieși la plimbare, ia niște pietre cu tine. Se îndoia că ar fi fost în stare să se apere, să alunge fiarele alea nemiloase. Dar își umplea totuși buzunarele cu pietricele, care se izbeau una de alta în timp ce mergea.

Mai presus de orice, Aïcha se temea de întuneric. De bezna profundă, compactă, nesfârșită care înconjura ferma. Seara, după ce lăsa școala în urmă, mașina mamei o apuca pe drumuri de țară, luminile orașului se îndepărtau și amândouă se cufundau într-o lume opacă și primejdioasă. Mașina înainta prin întuneric așa cum pătrunzi într-o peșteră, așa cum te afunzi în nisipuri mișcătoare. În nopțile fără lună nu se zărea nici măcar silueta masivă a chiparoșilor ori conturul căpițelor de fân. Tenebrele înghițeau totul. Aïcha își ținea respirația. Turuia Tatăl nostru, Ave Maria. Se gândea la Isus, care trecuse prin suferințe cumplite, și își tot spunea: „Eu n-aș fi în stare".

În casă clipea o lumină palidă, lugubră, și Aïcha trăia permanent cu spaima că se va întrerupe curentul electric. Adesea, trebuia să străbată culoarul orbecăind, cu palmele lipite de pereți, cu obrajii scăldați în lacrimi, strigând „Mamă! Unde ești?" Mathilde năzuia și ea după lumină și-l bătea la cap pe Amin: cum să-și facă Aïcha temele, câtă vreme își strica ochii prin caiete? Cum să mai alerge și să se joace Selim, câtă vreme tremura de frică? Amin cumpărase un generator care asigura încărcarea bateriilor și pe care-l mai folosea, în celălalt capăt al gospodăriei, ca să pompeze apă pentru animale și să irige câmpurile. Fără generator, bateriile se descărcau una-două și paloarea becurilor devenea din ce în ce mai sinistră. Atunci Mathilde aprindea lumânări și se prefăcea că adoră lumina lor frumoasă și romantică. Îi spunea lui Aïcha povești cu duci și marchize, cu baluri în palate de vis. Râdea, dar de fapt se gândea la război, la întunericul total din timpul camuflajelor, când își ocăra propriul popor, sacrificiile și irosirea celor șaptesprezece ani ai ei. Din pricina cărbunilor, folosiți la gătit și la încălzirea casei, hainele de pe Aïcha erau impregnate cu un miros de funingine care-i întorcea stomacul pe dos și stârnea râsetele colegilor. „Aïcha miroase a carne afumată", strigau școlărițele prin curte. „Aïcha trăiește ca berberii chleuh, în colibe de țară."

Amin și-a instalat biroul în aripa de vest a casei. Pe pereții încăperii, căreia îi zicea „laboratorul meu", a prins în piuneze câteva imagini cărora Aïcha le știa titlurile pe de rost: „Despre cultura citricelor"; „Tăierea viței-de-vie", „Botanică aplicată de agricultură tropicală". Planșele, alb-negru, nu aveau niciun înțeles pentru ea, și își imagina că tatăl ei era un fel de vrăjitor, capabil să influențeze legile naturii, să vorbească atât cu plantele, cât și cu animalele. Într-o zi, pe când Aïcha urla de frica întunericului, Amin a ridicat-o pe umeri și au ieșit în grădină. Era atât de întuneric, încât nu putea distinge nici măcar vârful încălțărilor tatălui ei. Un vânt rece i-a ridicat poalele cămășii de noapte. Amin a scos un obiect din buzunar și i l-a întins.

— E o lanternă. Mișc-o spre cer și îndreaptă lumina spre ochii păsărilor. Dacă

reușești, o să le fie atât de frică încât o să înțepenească și o să le poți prinde cu mâna.

Altă dată i-a cerut fiicei sale să-l însoțească în mica grădină de agrement pe care o concepuse pentru Mathilde. Erau acolo o tufă tânără de liliac, una de rododendron și un jacaranda care încă nu înflorise vreodată. Sub fereastra salonului creștea un arbore ale cărui crengi diforme stăteau aplecate sub povara portocalelor. Amin i-a arătat lui Aïcha ramura de lămâi pe care o ținea în mână și, cu vârful arătătorului, a cărui unghie era mereu înnegrită de pământ, cei doi muguri zdraveni și albi care se formaseră pe ea. Cu ajutorul unui cuțit, a crestat adânc trunchiul portocalului.

— Și acum, fii atentă!

Amin a introdus cu delicatețe capătul ramurii de lămâi în despicătura făcută în pom. O să-i cer unui muncitor să pună mastic și s-o lege. Iar tu, găsește-i un nume pomului ăsta ciudat.

Sora Marie-Solange o iubea pe Aïcha. Era fascinată de această copilă pentru care, în taină, nutrea planuri ambițioase. Micuța avea suflet mistic și, chiar dacă maica superioară întrezărea în el un strop de isterie, sora Marie-Solange socotea că e o chemare a Domnului. În fiecare dimineață, înainte de ore, fetițele se duceau la capela aflată la capătul unui drumeag acoperit cu pietriș. Aïcha întârzia adesea, dar, de îndată ce trecea de grilajul pensionului, privirea ei se întorcea cu totul către casa Domnului. Se ducea acolo cu o hotărâre și o seriozitate care contrastau cu vârsta ei. La câțiva metri înainte de poartă i se întâmpla să îngenuncheze și să înainteze așa, cu brațele larg deschise, prin pietrișul care-i zdrelea pielea, fără să-i pese. Când o vedea, maica superioară o ridica în picioare cu o mișcare brutală.

— Nu-mi place deloc spectacolul ăsta de doi bani, domnișoară. Dumnezeu știe să vadă inimile curate.

Aïcha îl iubea pe Dumnezeu și i-a mărturisit asta surorii Marie-Solange. Îl iubea pe Isus care o întâmpina, gol, în diminețile friguroase. Îi spuseseră că suferința îi apropie pe oameni de Cer. Iar ea credea asta.

Într-o dimineață, la sfârșitul liturghiei, Aïcha a leșinat. N-a mai apucat să rostească ultimele cuvinte din rugăciune. Dârdâia în capela înghețată, cu umerii uscățivi acoperiți cu un pulover vechi. Cântările, mirosul de tămâie, vocea puternică a surorii Marie-Solange n-o încălzeau. Chipul i s-a albit, a închis ochii și s-a prăbușit pe pardoseala de piatră. Sora Marie-Solange s-a văzut nevoită s-o care în brațe. Tot spectacolul ăsta le-a întărâtat pe eleve. Aïcha, spuneau ele, era o habotnică, o sfântă închipuită, o viitoare fanatică.

Au lungit-o în sălița care slujea drept infirmerie. Sora Marie-Solange a sărutat-o pe obraji și pe frunte. De fapt, nu era îngrijorată de sănătatea micuței. Leșinul era dovada că între acel trup firav și cel al Domnului nostru se stabilise o comunicare, ale cărei profunzime și frumusețe Aïcha încă nu le înțelegea. Aïcha a leorpăit niște apă caldă, dar a dat deoparte cubul de zahăr pe care călugărița o invitase să-l sugă. A pretins că nu merita o asemenea delicatesă. Sora Marie-Solange a stăruit, așa că Aïcha și-a scos limba țuguiată, apoi a sfărâmat bucata de zahăr între dinți.

A cerut să se întoarcă în clasă. A spus că se simțea mai bine, că nu voia să rămână în urmă cu lecțiile. S-a așezat în bancă, în spatele lui Blanche Colligny, și dimineața s-a scurs în liniște și pace. N-a scăpat o clipă din ochi ceafa lui Blanche, care era roz și lucioasă, acoperită cu un mic puf blond. Fata își purta părul strâns în coc, în creștetul capului, ca o balerină. Zilnic, Aïcha contempla cu orele gâtul acela. Îl cunoștea cu ochii închiși. Știa că, atunci când Blanche se apleca să scrie, i se forma un colăcel chiar deasupra umerilor. În timpul căldurilor puternice din septembrie, pielea lui Blanche se spuzea și eczema aceea roșie îi dădea mâncărimi. Și-atunci Aïcha îi urmărea unghiile pătate de cerneală cum scărpinau pielea până la sânge. De la rădăcina părului până pe spinare se prelingeau stropi de sudoare, gulerele rochițelor sale erau ude și căpătau o nuanță gălbuie. În clasa supraîncălzită, gâtul i se încovoia ca al unei gâște pe măsură ce-i slăbea concentrarea și începea să obosească, așa încât se întâmpla ca Blanche să aţipească în mijlocul după-amiezii. Aïcha nu-i atingea niciodată pielea. Uneori, simțea nevoia să întindă mâna, să-i mângâie ieșiturile vertebrelor cu buricele degetelor, să-i mângâie șuvițele blonde desprinse

din coc și care o duceau cu gândul la penele unui pui de găină. Se abținea să-și apropie nasul de acel gât căruia ar fi vrut să-i adulmece parfumul și să-i descopere gustul cu vârful limbii.

În ziua aceea, Aïcha a văzut că ceafa fetei e străbătută de un fior. Perișorii aurii s-au zbârlit precum perii unei pisici furioase. S-a întrebat ce anume a stârnit frisonul acela. Sau dacă fusese doar vântul rece care năvălise pe fereastra deschisă de sora Marie-Solange. Aïcha nu mai auzea vocea învățătoarei, nici scârțâitul cretei pe tablă. Porțiunea aceea de trup îi lua mințile. N-a mai rezistat. A pus mâna pe compas și, cu o mișcare bruscă, i-a înfipt vârful în pielea lui Blanche. L-a scos aproape imediat și a șters între degete o picătură de sânge.

Blanche a dat un țipăt. Sora Marie-Solange a fost la un pas să cadă de pe podium.

— Domnișoară Colligny! Ce te-a apucat să strigi așa?

Blanche s-a năpustit asupra lui Aïcha. A tras-o de păr din răsputeri. Avea fața răvășită de furie.

— Ea e de vină! Nenorocita asta m-a ciupit de gât!

Aïcha a rămas nemișcată. În fața acuzațiilor, și-a plecat capul, a înghițit totul, tăcând mâlc. Sora Marie-Solange a apucat-o pe Blanche de braț. A târât-o spre biroul ei cu o brutalitate pe care elevele nu i-o știau.

— Cum îndrăznești s-o acuzi pe domnișoara Belhaj? Cui i-ar putea trece prin minte că Aïcha e în stare de așa ceva? Simt că se ascunde ceva necurat aici.

— Dar vă jur că așa a fost! a urlat Blanche ducându-și mâna la ceafă și cercetându-și apoi palma, în speranța că va găsi vreo urmă de agresiune. Cum nu sângera, sora Marie-Solange a pus-o să scrie, citeț: „Nu o să-mi mai învinuiesc colegele pentru păcate închipuite."

În recreație, Blanche a aruncat priviri înveninate către Aïcha. „N-o să scapi nepedepsită", părea că-i spune. Aïcha regreta că împunsătura cu compasul nu avusese urmările dorite. Sperase că trupul colegei sale avea să se dezumfle ca un balon pe care-l înțepi cu un ac și că va ajunge o biată scoarță fleșcăită și inofensivă. Dar Blanche era vie și nevătămată, țopăia în mijlocul curții, își făcea colegele să râdă. Sprijinită cu spatele de peretele clasei, cu fața îndreptată spre soarele de iarnă care-i încălzea oasele și o liniștea, Aïcha le privea pe fetițele care se jucau în curtea cu platani. Marocanele își duceau mâinile pâlnie la gură și își șușoteau secrete. Aïcha le găsea frumoase, cu părul lor lung și negru, împletit în codițe și încins peste frunte cu o bentiță albă. Cele mai multe erau interne și înnoptau acolo. Vinerea plecau la familiile lor din Casablanca, Fès sau Rabat, orașe unde Aïcha nu ajunsese niciodată și care-i păreau la fel de îndepărtate cum îi părea Mathildei, mama ei, Alsacia natală. Fiindcă Aïcha nu era pe de-a-ntregul indigenă, dar nici europeană, ca fetele acelea de țărani, de aventurieri, de funcționari ai administrației coloniale care săreau, cu picioarele lipite, șotronul. Nu știa ce e, așa că rămânea singură, lipită de zidul cald al clasei. „Ce mult mai e! și-a zis Aïcha. Ce mult mai e! Când o să vină mama?"

Seara, fetițele au dat buzna urlând spre gardul pensionului. Începea vacanța de Crăciun. Pietrișul a scârțâit la atingerea pantofilor cu glanț, și mantourile din piele întoarsă s-au umplut de praf alb. Aïcha a fost îmbrâncită de elevele care formau un

roi zumzăitor și surescitat. A trecut de grilaj, i-a făcut un semn cu mâna surorii Marie-Solange și s-a oprit pe trotuar. Mathilde nu era colo. Aïcha s-a uitat la colegele ei cum pleacă și cum se gudură pe lângă picioarele mămicilor, ca niște pisici mai mari. În fața pensionului s-a oprit un automobil american și dinăuntru a ieșit un bărbat cu fes roșu pe cap. A ocolit mașina, căutând din priviri o fetiță. Când a zărit-o, și-a dus mâna în dreptul inimii și și-a plecat bărbia în semn de respect. „*Lalla Fatima*“[14] i-a spus elevei care înainta spre el, iar Aïcha s-a întrebat de ce fata aceea care-și umplea caietele cu salivă, când moțăia cu capul pe ele, era tratată ca o doamnă. Fatima a dispărut în mașina enormă și câteva fetițe i-au făcut semn cu mâna, urându-i „Vacanță plăcută!“ Apoi piuiturile s-au stins, copilimea s-a evaporat și viața citadină și-a reluat cursul. Niște adolescenți băteau mingea pe un teren viran din spatele școlii, iar Aïcha a auzit înjurături în spaniolă și franceză. Trecătorii îi aruncau priviri pe furiș, ridicau ochii vrând parcă să-și explice de ce stătea singură fetița aceea, care nu era o cerșetoare, dar care părea a fi abandonată. Aïcha le ocolea privirea, nu voia să fie nici căinată, nici consolată.

S-a lăsat noaptea și Aïcha s-a lipit de grilaj, rugându-se să dispară și să nu mai fie decât o boare, o fantomă, un nor de aburi. Timpul trecea prea încet, i se părea că se scursese o veșnicie de când se afla acolo, cu mâinile și călcâiele înghețate, cu toate gândurile îndreptate spre mama ei care nu mai sosea. Și-a frecționat brațele, a sărit de pe-un picior pe altul, ca să se încălzească. Acum, gândea ea, colegele ei se înfruptau prin bucătării, se desfătau cu clătite fierbinți cu miere. Unele își făceau temele pe birouri din acaju, în camere pe care Aïcha și le închipuia întesate cu jucării. Claxoanele au început să vuiască, lumea ieșea de la muncă și Aïcha a tresărit din pricina luminii farurilor, care o orbea. Orașul era atras într-un dans frenetic, căruia oamenii, cu pălării și pardesiuri, îi dictau ritmul. Se îndreptau, cu pas sigur, spre căldura unei camere, se bucurau gândindu-se la noaptea aceea pe care și-o vor petrece bând sau dormind. Aïcha a început să se-nvârtă-n loc, ca un mecanism care o luase razna, și s-a rugat, cu mâinile atât de strâns împreunate că se albiseră, la Isus cel milostiv și la Fecioara Maria. Brahim a tăcut mâlc, deoarece maica superioară îi interzisese să intre în vorbă cu elevele. Dar a întins brațele către fetiță, care l-a prins de mână și a strâns-o. De-acolo, din fața grilajului, stăteau cu ochii țintă spre răspântia de unde a sosit Mathilde.

A sărit din droagă și și-a luat copila în brațe. Într-o arabă stâlcită de accentul alsacian, i-a mulțumit lui Brahim. Și-a pipăit buzunarul de la haina soioasă, căuta fără îndoială un sfanț pe care să i-l dea paznicului, dar buzunarul era gol și Mathilde a roșit. În mașină, Aïcha n-a răspuns întrebărilor puse de Mathilde. N-a zis nimic nici de țâfna lui Blanche, nici de ura celorlalte colege. Cu trei luni înainte, plecând de la școală, Aïcha plânsese pentru că o fetiță refuzase să-i dea mâna. Părinții îi spuseseră că nu contează, că nu trebuie să pună la inimă, și Aïcha se simțise rănită de nepăsarea lor. În noaptea aceea însă, când amărăciunea n-o lăsa să doarmă, Aïcha i-a auzit pe ai săi certându-se. Amin tuna și fulgera împotriva acestei școli de creștini unde fiica lui nu-și avea locul. Între două hohote de plâns, Mathilde afurisea izolarea în care stăteau. Și-atunci, Aïcha n-a mai zis nimic. Nu-i vorbea despre Isus tatălui ei. Ținea secretă iubirea sa pentru bărbatul cu picioarele goale, care-i dădea puterea să-

și stăpânească furia. Mamei sale nu i-a destăinuit că-și petrecea zilele fără să pună nimic în gură, de când găsise un dinte în mijlocul iahniei de fasole cu oaie, servită la trapeză. Nu era un dințișor de lapte, alb și ascuțit, precum acela pe care-l pierduse în vara aceea și în schimbul căruia Zâna Măseluță îi oferise în dar bomboane pralinate. Nu, era un dinte negru și găunos, un dinte de om bătrân, un dinte care părea că a căzut singur, de parcă gingia care-l ținea putrezise. De fiecare dată când se gândea la el, i se întorcea stomacul pe dos.

---

14. Apelativ folosit în semn de respect atunci când te adresezi unei femei.

Prin septembrie, în vremea când Aïcha începuse școala, Amin a hotărât să achiziționeze o combină de cereale. Fusese nevoit să suporte atâtea cheltuieli cu ferma, cu copiii, cu mobilarea casei, încât abia de-i mai rămăsese cu ce să meargă la un negustor pișicher de fierătaie, care-i promisese o mașină excepțională, proaspăt ieșită de pe poarta uzinelor americane. Amin i-a făcut un gest brusc cu mâna, poftindu-l să tacă. N-avea chef să-i asculte tromboanele, mașina aia era, oricum, tot ce-și putea permite. Nu voia să lase pe nimeni s-o folosească, așa că și-a petrecut zile întregi cățărat pe secerătoare. „O să mi-o strice", îi explica Mathildei, care era îngrijorată văzându-l tot mai slăbit. Era tras la față de oboseală și de soare, iar pielea înnegrită îl făcea să arate ca un tiralior african. Muncea fără răgaz, supraveghea fiecare gest al lucrătorilor. Verifica, până pe înnoptat, încărcarea sacilor și, adesea, se întâmpla să fie găsit adormit la volanul mașinii, pentru că era prea obosit ca să mai ajungă acasă.

Luni la rând, Amin nu s-a mai culcat în patul conjugal. Mânca în picioare la bucătărie și-i înșira Mathildei termeni pe care ea nu-i pricepea. Părea apucat, se învârtea în jurul ei cu ochii ieșiți din cap și injectați. Ar fi vrut să spună ceva, dar nu reușea decât să-și vânture brațele într-un fel ciudat și neașteptat, de parcă ar fi azvârlit o minge, de parcă ar fi vrut să-i taie cuiva beregata cu pumnal. Neliniștea lui era cu atât mai chinuitoare cu cât nu îndrăznea s-o mărturisească. Recunoașterea eșecului l-ar fi ucis. Nu era vorba nici despre mașini, nici despre vreme, nici măcar despre incompetența muncitorilor agricoli. Nu, ce îl rodea era faptul că propriul său tată se înșelase. Pământul acela nu era bun de nimic. Doar un strat subțire era cultivabil, căci sub fâșia aceea nu era decât piatră, cremene cenușie și nepăsătoare, stânca de care ambiția lui se izbea necontenit.

Uneori era atât de covârșit de oboseală și de griji, încât ar fi vrut să se lungească la pământ, să-și strângă picioarele la piept și să doarmă așa săptămâni în șir. Ar fi vrut să plângă așa cum plâng copiii osteniți de joacă și de zbenguială, crezând că lacrimile aveau să slăbească menghina care îi încingea pieptul. După atâta soare și nopți nedormite, credea că-și pierde mințile. Sufletul îi era asaltat de tenebre în care se învălmășeau amintirile din război și imaginea sărăciei care era tot mai aproape. Lui Amin îi revenea în minte perioada marii foamete. Avea zece sau doisprezece ani când văzuse urcând dinspre sud familii întregi însoțite de dobitoace, atât de costelivi și de lihniți cu toții încât nu puteau scoate un sunet. Năpădiți de râie, se îndreptau spre orașe ca să ceară ajutor pe mușește și își îngropau copiii la marginea drumurilor. I se părea că lumea întreagă e în suferință, că îl urmăreau hoarde de oameni înfometați și că nu putea să facă nimic pentru ei, fiindcă în curând avea să fie și el asemenea lor. Coșmarul ăsta nu-i dădea pace.

*

Cu toate acestea, Amin nu s-a lăsat doborât. Un articol de presă l-a convins să se-apuce de creșterea vitelor. Într-o zi, când se întorcea de la școală, Mathilde l-a zărit pe marginea drumului, la doi kilometri de fermă. Mergea alături de un bărbat uscățiv, purtând o djellaba jegoasă și niște sandale prăpădite care-i vătămau picioarele. Amin zâmbea și bărbatul l-a bătut amical pe umăr. Păreau că se știu dintotdeauna. Mathilde a oprit pe marginea drumului. A coborât din mașină, și-a

netezit fusta și s-a apropiat de ei. Amin părea stânjenit, dar a făcut prezentările. Bărbatul se numea Bouchaïb și Amin încheiase cu el un târg de care era mândru nevoie mare. Intenționa să cumpere, din puținul banilor care-i mai rămăseseră, patru sau cinci boi, pe care țăranul avea să-i ducă la pășunile din munții Atlas, să-i îngrașe. După ce va fi vândut vitele, cei doi aveau să împartă câștigul.

Mathilde nu-l scăpa pe bărbat din priviri. Nu-i plăcea râsul lui lipsit de sinceritate, ce aducea cu un acces de tuse ieșit dintr-un gât inflamat. Felul în care își ștergea fața cu degetele lungi și murdare o umplea de silă. N-a privit-o în ochi nici măcar o singură dată, iar Mathilde și-a dat seama că asta se întâmpla nu doar pentru că era femeie și străină. Era convinsă că omul ăsta avea să-i tragă pe sfoară. Chiar în acea seară i-a vorbit lui Amin despre asta. I-a lăsat pe copii să adoarmă și a așteptat ca soțul ei să-și pună capul pe spătarul unui fotoliu. S-a străduit să-l convingă să nu facă vreo înțelegere cu omul acela. Îi era cam rușine de argumentele ei, rușine că nu putea invoca decât propriul instinct, un presentiment sumbru sau mutra nesuferită a țăranului. Amin și-a ieșit din fire:

— Spui asta pentru că e tuciuriu. Pentru că are pământ sub unghii, trăiește la munte și n-are habar de obiceiurile de la oraș. Nu știi nimic despre oamenii ăștia. N-ai cum să-nțelegi.

A doua zi, Amin și Bouchaïb s-au dus la târgul de vite. Sukul era așezat la o margine de drum, între ruinele unui zid care-i apăra odinioară pe orășeni de jafurile diferitelor triburi și câțiva copaci la poalele cărora niște munteni întinseseră niște covoare. Era o căldură înăbușitoare, iar Amin a fost izbit de duhoarea dobitoacelor, a balegii și a nădușelii țăranilor. În mai multe rânduri și-a dus mâneca la nas de teamă că o să vomite sau că o să i se facă rău. Animalele, costelive și blegi, priveau în pământ. Măgarii, caprele, cei câțiva boi păreau să știe că nimeni nu dădea doi bani pe simțămintele lor. Molfăiau fără poftă rarele smocuri de păpădii, iarbă îngălbenită, buchete de nalbă. Așteptau, liniștiți și împăcați, să treacă de la un stăpân nemilos la altul. Țăranii se agitau. Strigau prețuri, greutate, vârstă, beneficii. În acest ținut sărman și arid, oamenii se luptau să cultive, să recolteze, să aibă grijă de animale. Amin a pășit peste niște saci mari de iută zvârliți pe jos, atent să nu calce prin balegile care se uscau la soare, și s-a dus drept spre vestul pieții, unde era adunată o cireadă de boi.

L-a salutat pe proprietar, un bătrân al cărui cap chelbos era acoperit cu un turban alb, și i-a retezat, cam prea sec după gustul lui Bouchaïb, șirul de binecuvântări cu care acesta îl copleșea. Amin i-a vorbit despre animale ca un specialist. A pus întrebări tehnice cărora bătrânul nu a fost în stare să răspundă. Amin voia să dea de înțeles, într-un mod deslușit și brutal, că nu făceau parte din aceeași lume. Țăranul s-a simțit jignit și a prins să clefăie o tijă de clopoței galbeni, scoțând aceleași sunete ca boii pe care-i vindea. Bouchaïb a trecut la cârmă. Și-a vârât degetele în nările dobitoacelor și le-a pipăit crupele cu ambele mâini. În timp ce-l bătea pe umăr, l-a descusut pe proprietar în legătură cu cantitatea de sămânță și dejecții pe care le produceau animalele și l-a felicitat pentru felul în care le îngrijise. Amin s-a dat câțiva pași înapoi, făcând mari eforturi ca să-și ascundă furia și lehamitea. Târguiala s-a lungit câteva ceasuri. Bouchaïb și țăranul vorbeau ca să nu

tacă. Se puneau de acord pentru un preț, apoi își schimbau părerea, amenințau că pleacă și se lăsa o tăcere prelungă. Amin știa prea bine că așa mergeau lucrurile, că era un fel de un joc sau de ritual, dar i-a venit în mai multe rânduri să urle ca să pună capăt acestor obiceiuri caraghioase. După-amiaza stătea să se încheie. Soarele a început să asfințească îndărătul înălțimilor Atlasului și un vânt rece mătura piața. Au bătut palma cu vânzătorul, care a scăpat astfel de patru dobitoace sănătoase tun.

Când se pregătea să se despartă de asociatul lui, ca să se întoarcă în satul său din creierii munților, Bouchaïb s-a arătat foarte prietenos. L-a lăudat pe Amin pentru comportament și pentru harul lui de negociator. I-a îndrugat verzi și uscate despre sentimentul onoarei la triburile din munți, despre greutatea cuvântului dat. I-a ponegrit pe francezi, care erau, pasămite, niște tipi suspicioși și tipicari. Amin s-a gândit la Mathilde și a încuviințat. Ziua aceea îl storsese de vlagă și nu-și dorea decât să se întoarcă acasă, să-și vadă copiii.

În săptămânile care au urmat, Bouchaïb și-a trimis regulat la fermă un emisar. Un cioban tânăr, cu pulpele mâncate de râie, cu ochii încercănați de puroi, care atrăgeau muștele. Băiatul, care, fără îndoială, nu mâncase niciodată pe săturate, vorbea cu elan poetic despre boii lui Amin. Spunea că acolo, sus, iarba era proaspătă și grasă, și că boii se îngrășau văzând cu ochii. În timp ce rostea vorbele acelea, a văzut cum chipul lui Amin se luminează și s-a simțit fericit că aduce bucurie în casa omului. A mai venit o dată sau de două ori și a băut cu același nesaț ceaiul în care Mathilde pusese, la cererea lui, trei linguriițe de zahăr.

Apoi băiatul n-a mai venit. După cincisprezece zile, Amin a început să se îngrijoreze. Când Mathilde l-a întrebat ce se întâmplă, s-a înfuriat:

— Ți-am mai spus să nu te bagi în treaba asta. Așa merg lucrurile pe aici. Doar n-o să mă-nveți tu să conduc gospodăria!

Era însă chinuit de îndoieli. Noaptea nu-și mai afla somnul. Istovit și tulburat la culme, l-a trimis pe unul dintre lucrători să afle noutăți, dar acesta s-a întors cu coada-ntre picioare. Nu dăduse de Bouchaïb.

— Muntele e mare, Si Belhaj. Nimeni n-a auzit de omul ăla.

Într-o bună zi, s-a întors. Bouchaïb a apărut în fața porții de la fermă, cu fața răvășită, cu ochii înroșiți. Văzând că Amin vine la el, a început să-și dea cu pumnii în cap, să-și zgârie obrajii, slobozind urlete de fiară rănită. I-a fost greu să-și vină în fire, iar Amin n-a priceput o iotă din explicațiile lui. Bouchaïb repeta întruna cu ochii plini de spaimă:

— Niște tâlhari! Niște tâlhari!

A povestit că apăruse o bandă de bărbați înarmați în toiul nopții. Că-i legaseră fedeleș pe paznici după ce-i ciomăgiseră, și că luaseră toată cireada într-un camion.

— Ciobanii n-au putut face nimic. Sunt oameni de treabă, muncitori, dar ce puteau să facă în situația asta?

Bouchaïb s-a prăbușit într-un fotoliu. Și-a pus mâinile pe genunchi și a plâns ca un copil. A zis că se simțea umilit pe vecie, și că n-o să-i treacă nicicând rușinea. După ce a băut o înghițitură de ceai, în care pusese cinci bucățele de zahăr, a mai spus:

— Mare nenorocire pe capul nostru!

— Mergem după jandarmi, a zis Amin stând drept în fața lui.

— Jandarmi! Bărbatul s-a pus din nou pe plâns. A scuturat din cap în semn de deznădejde: Jandarmeria n-o să poată face nimic! Hoții ăia, ticăloșii ăia, puii ăia de cățea sunt departe acum. Cum să le dăm de urmă?

Și s-a aruncat într-o lungă litanie despre necazurile oamenilor de la munte, care trăiesc departe de lume, la cheremul violențelor și al vremii. Și-a deplâns soarta, pornit împotriva secetei, a bolilor, femeilor care mureau la naștere, slujbașilor hrăpăreți. Încă sughița, când Amin l-a tras de mână.

— Mergem la jandarmi.

Deși Amin era mai scund decât țăranul, părea mai impunător decât el. Era un bărbat tânăr și hotărât, cu brațele oțelite de munca la câmp. Bouchaïb știa despre el că făcuse războiul, că era ofițer în armata franceză și că fusese decorat pentru acte de eroism. Amin a înșfăcat de-o mânecă djellaba lui Bouchaïb, a strâns-o cu putere, iar acesta nu s-a împotrivit. S-au suit în mașină și au dispărut în întuneric. S-a lăsat tăcerea. În ciuda frigului nopții, Bouchaïb nădușea. Amin îi arunca priviri pe furiș. Cerceta mâinile țăranului, slab luminate de faruri. Se temea ca acesta, într-o criză de furie sau de disperare, să nu se repeadă la el, să-l doboare și să fugă.

Cazarma jandarmeriei s-a ivit la orizont. Bouchaïb și-a schimbat tonul disperat cu unul mai mușcător:

— Chiar crezi că netrebnicii ăștia o să facă ceva pentru noi? s-a răstit el.

A ridicat din umeri de parcă naivitatea lui Amin era cel mai caraghios lucru pe care-l văzuse vreodată. S-au oprit în dreptul intrării și Bouchaïb a rămas așezat. Amin a ocolit mașina, a deschis portiera pe partea pasagerului și i-a spus:

— Vii cu mine!

Amin s-a întors în zori. Mathilde stătea la masa din bucătărie. Încerca să-i împletească părul lui Aïcha, care-și mușca buzele ca să nu plângă. S-a uitat la ele. Le-a zâmbit fără să scoată o vorbă și s-a îndreptat spre odaia lui. Nu i-a mai povestit Mathildei că jandarmii îl întâmpinaseră pe Bouchaïb ca pe o veche cunoștință. Îi ascultaseră râzând povestea despre hoții din munți. Își luaseră niște fețe mirate și întrebaseră:

— Și ia zi-ne, cum arăta camionul? Și bieții ciobani, le-au pocit rău moacele? N-ar fi rău să vină să depună mărturie. Mai povestește o dată cum au tăbărât hoții. Să nu-ți uiți povestea, că e de tot hazul.

Amin avea impresia că râdeau mai cu seamă de el. El, care se ținea ditamai moșierul, el care făcea pe colonistul și care se lăsase tras în piept ca un nerod de primul șarlatan care-i ieșise în cale... Bouchaïb avea să stea câteva luni la pușcărie. Dar asta nu-l consola pe Amin. Și nici nu-i acoperea datoriile. De fapt, țăranul avusese dreptate. Nu slujea la nimic să mergi la poliție. Situația îl consumase și mai tare. Nu, Amin ar fi trebuit să-i umfle botul nenorocitului, rahatului ăla de om. Ar fi trebuit să-l bată până să crape. S-ar fi plâns careva? Exista oare pe undeva o muiere, un copil, vreun prieten care să încerce să afle ce pățise nemernicul? Toți ce-i care-l frecventau pe Bouchaïb s-ar fi simțit fără îndoială ușurați să afle că dăduse colțul. Amin le-ar fi dat șacalilor și vulturilor cadavrul și așa, cel puțin ar fi avut sentimentul că e răzbunat. Poliția, ce prostie!

III

Aïcha s-a trezit cu inima sprințară. Era întâia zi din vacanța de Crăciun și s-a rugat, lungită în pat, sub pătura de lână. S-a rugat pentru părinții ei, care erau atât de năpăstuiți, și s-a rugat și pentru ea, fiindcă voia să fie bună și să-i salveze. De când trăiau la fermă, părinții ei se certau fără încetare. În ajun, mama ei își făcuse bucăți două rochii. Spunea că nu mai suportă boarfele alea mizerabile și că, dacă Amin refuza să-i dea bani de haine, avea să umble goală pe-afară. Aïcha și-a împreunat mâinile și mai tare și l-a rugat pe Isus să n-o lase pe mama ei să meargă pe stradă fără nimic pe ea, l-a rugat pe Dumnezeu s-o ferească de o asemenea batjocură.

În bucătărie, Mathilde îl ținea pe Selim, fiul ei adorat, pe genunchi și-i mângâia buclele. Privea cu un aer sastisit curtea scăldată în soare și frânghia îndoită de atâtea rufe. Aïcha i-a cerut mamei sale să-i pregătească un coșuleț cu merinde.

— Am putea să te-nsoțim și noi la plimbare, nu crezi? Nu vrei să ne-aștepți? Aïcha a aruncat o privire dojenitoare spre fratele ei, pe care-l socotea puturos și smiorcăit. Nu voia să i se-ncurce nimeni printre picioare, știa foarte bine unde trebuia să ajungă.

— Sunt așteptată. Am plecat.

Aïcha a zbughit-o spre poartă, a ridicat mâna dreaptă și s-a făcut nevăzută.

Nu s-a oprit din fugă până la duar, care se afla la aproape un kilometru distanță, pe celălalt versant al colinei, în spatele livezilor de gutui. Când alerga, avea impresia că n-o poate prinde nimeni. Alerga, și iuțeala care-i cuprindea corpul o făcea surdă și oarbă, o zăvora într-o singurătate fericită. Fugea și, atunci când tot trunchiul începea să o doară, când gâtul i se umplea cu gust de praf și de sânge, recita un Tatăl nostru ca să-și dea curaj. „*Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta*."

A ajuns la duar gâfâind, cu picioarele înroșite de înțepăturile urzicilor. „*Precum în cer așa și pe pământ*." Duarul era alcătuit din cinci maghernițe amărâte prin fața cărora țopăiau găini și copii și unde locuiau muncitorii de la fermă. Pe o frânghie întinsă între doi copaci atârnau rufe puse la uscat. În spatele cocioabelor, câteva grămezi de pietre albe aminteau că acolo își îngropaseră strămoșii. Drumul acela prăfuit, colina aceea unde păștea turmele erau tot ce văzuseră vreodată, chiar și după moarte. Aici se afla casa lui Ito și a celor șapte fiice ale sale. Prin împrejurimi, seraiul acela devenise faimos. Desigur, la a cincea fiică, s-au auzit râsete și glume proaste. Vecinii își băteau joc de Ba Miloud, tatăl, și-i puneau la îndoială calitatea seminței, zicând că fusese deochiat de o fostă iubită. Ba Miloud turba de furie. Dar când s-a născut cea dea șaptea fată, totul a luat o altă întorsătură, iar lumea, pe o rază de câțiva kilometri, a început să creadă că, dimpotrivă, Ba Miloud era binecuvântat și că familia aceea avea ceva magic. A fost supranumit „bărbatul cu șapte domnișoare", și porecla asta îl umplea de mândrie. Alții în locul lui s-ar fi plâns: ce belea! Câte griji! Fete care rătăcesc pe câmpuri, pe care bărbații ar putea să le agațe, să le dorească, să le lase grele! Ce de cheltuieli cu fetele astea care trebuiau măritate, vândute cui dădea mai mult! Dar Ba Miloud cel blajin, cel optimist, se simțea aureolat de glorie, era fericit în casa aceea bucșită de feminitate, unde glasurile copilelor îi aminteau de piuitul păsărilor când sosea primăvara.

Cele mai multe moșteniseră pometii proeminenți ai mamei lor și părul ei deschis la culoare. Primele două erau roșcate, iar celelalte patru blonde, și aveau cu

toatele niște tatuaje cu henna pe bărbie. Își împleteau pletele lungi, și codițele le atârnau până spre șale. Își acopereau o parte din fruntea înaltă cu o panglică colorată, de un galben puternic sau roșu-carmin, și purtau niște cercei atât de grei, încât li se lungiseră lobii urechilor. Însă lucrul pe care-l remarca toată lumea și care le făcea atât de deosebite era frumusețea zâmbetului lor. Toate aveau niște dinți mici, albi și strălucitori ca niște perle. Până și Ito, în vârstă de-acum, care-și bea ceaiul cu mult zahăr, afișa un zâmbet sclipitor.

Într-o zi, Aïcha a încercat să afle de la Ba Miloud ce vârstă are:

— O sută de ani, pe puțin, a răspuns el cât se poate de serios, și Aïcha a fost impresionată.

— De-aia n-ai decât un dinte?

Ba Miloud a început să râdă și ochii lui mici, lipsiți de gene, au prins să lucească.

— Păi, de vină e Zâna Măseluță.

Și-a luat un aer misterios și i-a șoptit fetei ceva la ureche. Afară, fetele și Ito râdeau.

— Într-o noapte, după ce muncisem pe rupte la câmp, am adormit în timp ce mâncam. Încă mai aveam în gură un coltuc de pâine muiat în ceai îndulcit. Am căzut într-un somn atât de adânc, încât n-am simțit-o pe Zâna Măseluță cum vine la mine, îmi mănâncă pâinea din gură și-mi fură toți dinții. Când m-am trezit, nu-mi rămăsese decât unul.

Aïcha a scăpat un chiot de uimire și femeile casei au pufnit în râs:

— N-o speria, *ya Ba!*[15] Nu fi îngrijorată, *benti*[16], la voi la fermă nu sunt zâne de-astea.

*

De când mergea la școală, Aïcha nu prea mai avea vreme să vină aici. Ito o primea în casă cu chiuituri și râsete. O iubea pe fiica stăpânului, îi plăceau părul ei ca spicul, purtarea sfioasă și coșulețul ei de nuiele. Era întrucâtva și fiica ei, câtă vreme o văzuse ieșind din pântecele mamei sale, iar Tamo, cea mai mare dintre cele șapte domnișoare, lucra pentru ei de când sosiseră la fermă. Aïcha s-a uitat după copile, dar nu era nimeni în camera cea mare din centru, acolo unde mâncau și dormeau și unde Ba Miloud își călărea muierea fără să-i pese de prezența fetelor. Casa era rece și umedă, iar lui Aïcha îi venea greu să respire din pricina fumului de la cuptorul în fața căruia Ito, ciucită, vântura o bucată de carton. Cu cealaltă mână a spart un ou pe care l-a prăjit pe cărbuni și căruia i-a adăugat un praf de chimen. I l-a întins lui Aïcha: „Pentru tine“. Și în timp ce copila, stând pe vine, mânca ajutându-se de degete, a mângâiat-o ușor pe spate și a râs, văzând cum gălbenușul i se prelingea pe gulerul cămășuței pentru confecționarea căreia Mathilde pierduse două nopți.

Atunci a apărut Rabia, cu obrajii îmbujorați de la alergătură. Avea trei ani mai mult decât Aïcha, dar nu mai era chiar o copilă. Aïcha o vedea ca pe o prelungire a brațelor mamei sale. Rabia știa să curețe legume cu aceeași îndemânare ca ea, ștergea nasurile pline de muci uscați, găsea nalbele de la poalele copacilor, le toca și apoi le gătea. Cu mâinile ei la fel de fine ca ale lui Aïcha, micuța frământa pâinea, scutura măslinele cu prăjina în plasele mari întinse la vremea recoltei. Știa că nu trebuie să se

cățere pe crengile umede ale copacilor, de pe care putea aluneca foarte ușor. Felul în care fluiera îi speria pe câinii vagabonzi, care o luau la sănătoasa cu coada între picioare și cu spatele cuprins de tremurături. Aïcha le admira pe fetele lui Ito, le privea jocurile fără să le înțeleagă întotdeauna. Se fugăreau, se trăgeau de păr și uneori se-aruncau una peste alta, mimând o mișcare de du-te-vino care-o făcea pe fata întinsă pe spate să chicotească. Le plăcea s-o deghizeze pe Aïcha și să râdă de ea. Îi agățau de spate o păpușă din cârpe, îi încolăceau un șal pe cap și apoi băteau ritmul cu palmele punând-o să danseze. Odată încercaseră s-o convingă să se tatueze și să-și acopere mâinile și picioarele cu henna. Însă înainte să izbutească, a intervenit Ito. Îi spuneau *Bent Tajer*[17], cu un soi de respect bășcălios și adăugau: „Nu ești mai brează ca noi, clar?“.

Într-o zi, Aïcha i-a vorbit despre școală și Rabia s-a simțit întoarsă pe dos. Cât de rău îi părea pentru Aïcha! Își imagina internatul ca pe un fel de pușcărie unde adulții strigau în franceză la niște copii paralizați de groază. O pușcărie unde nu te puteai bucura de trecerea anotimpurilor și unde stăteai zile întregi cu fundul pe scaun, supusă cruzimii celor mari.

Fetițele au apucat-o razna pe câmp, fără să le întrebe cineva unde se duc. Noroiul, cleios și greu, li se lipea de încălțări, și înaintarea le-a fost din ce în ce mai anevoioasă. Trebuiau să-și desprindă cu degetele glodul de pe tălpi și atingerea pământului le făcea să râdă. S-au așezat sub un copac, istovite, și s-au apucat să se distreze scobind, într-o doară, cu degetul gropițe în care găseau râme pe care apoi le striveau între degete. Voiau mereu să știe ce se află înăuntrul lucrurilor: în burta animalelor, în tijele florilor, în trunchiul arborilor. Voiau să despice lumea sperând că îi vor desluși tainele.

În ziua aceea au vorbit despre evadări, despre cum e să pleci unde vezi cu ochii, s-au bucurat de perspectiva acestei libertăți nemărginite. Dar le-a îmboldit foamea, vântul s-a răcit și soarele a scăpătat. Aïcha și-a rugat prietena să vină cu ea, îi era teamă să se întoarcă singură, așa că au mers una lângă alta pe drumeagul presărat cu pietre. Ajunseseră destul de aproape de casă, când Rabia a zărit o căpiță mare de fân pe care lucrătorii n-o duseseră în grajd și care rămăsese chiar sub hambar.

— Vino, i-a spus ea lui Aïcha, care n-a vrut să pară lașă.

Au luat o veche scară portocalie și s-au urcat pe acoperișul hambarului, iar Rabia, cu pieptul scuturat de hohote de râs, i-a zis „Ia uite!“ — și a sărit.

Timp de câteva secunde nu s-a auzit nimic. De parcă trupul lui Rabia s-ar fi evaporat, de parcă l-ar fi răpit un djinn. Aïcha a încetat să mai respire. S-a dus chiar pe buza acoperișului, s-a aplecat și, cu o voce subțiratică, a strigat:

— Rabia?

După o vreme, i s-a părut că aude un horcăit sau un hohot de plâns. I-a fost atât de teamă, încât a coborât iute scara și a dat fuga în casă. Înăuntru, Mathilde ședea în fotoliu, cu Selim la picioare. S-a ridicat, gata să-și certe fiica și să-i spună că intrase la griji din pricina ei, când Aïcha i s-a repezit la picioare:

— Cred că Rabia a murit!

Mathilde a chemat-o pe Tamo, care moțăia prin bucătărie, și au alergat până la hambar. Când și-a văzut sora în fânul înroșit de sânge, Tamo a scos un țipăt. Apoi a

început să urle, cu ochii daţi peste cap, iar Mathilde, ca s-o liniştească, i-a tras o palmă care a trântit-o la pământ. Mathilde s-a aplecat deasupra copilei: braţul îi fusese străpuns de o furcă ascunsă în fân. A luat-o în braţe şi s-a repezit cu ea în casă. Mângâind fără încetare faţa micuţei care leşinase, a încercat să cheme un medic, însă telefonul era deranjat. Fălcile fetei tremurau şi asta o speria pe Aïcha, care avea impresia că, atunci când Rabia avea să moară, lumea din jur o va duşmăni. Totul se-ntâmplase din vina ei şi a doua zi va trebui să înfrunte ura lui Ito, mânia lui Ba Miloud, blestemele întregului sat. Sărea de pe-un picior pe altul, cuprinsă de furnicături.

— Telefon de căcat, fermă de căcat, ţară de căcat!

Mathilde a izbit cu telefonul de perete şi a rugat-o pe Tamo s-o întindă pe sora ei pe canapeaua din salon. Au pus lumânări împrejurul fetiţei care stătea nemişcată şi care, în lumina aceea, semăna de pe-acum cu un încântător cadavru, numai bun de înhumat. Tamo şi Aïcha nu scoteau o vorbă şi nu se tăvăleau pe jos numai din teamă de Mathilde şi din admiraţie pentru ea. Acum, Mathilde scormonea prin dulapul care-i slujea drept depozit de medicamente. S-a aplecat peste Rabia şi timpul s-a oprit în loc. Nu se auzea decât cum îşi înghite saliva, sunetul tifonului pe care-l tăia şi al foarfecii ce reteza firul cu care urma să coasă rana. A pus pe fruntea fetei, care acum gemea uşor, o cârpă îmbibată în apă de colonie şi a spus:

— Asta e!

Când s-a întors Amin, mult după ce Aïcha se culcase, Mathilde s-a pus pe plâns şi văicăreli, cu inima sfâşiată de frică. A blestemat casa în care locuiau, a zis că nu mai puteau să trăiască aşa, ca nişte sălbatici, că n-o să mai pună în pericol nicio clipă de-acum încolo viaţa copiilor ei.

*

A doua zi, Mathilde s-a trezit în zori. A intrat în camera fiicei sale, care dormea lângă Rabia. A ridicat cu gingăşie pansamentul care acoperea rana copilei şi le-a sărutat pe amândouă pe frunţile lor micuţe. Pe biroul fiicei sale a zărit calendarul de Advent, pe care stătea scris cu litere aurii „Decembrie 1953“. Mathilde îl făcuse cu mâna ei: decupase douăzeci şi patru de ferestruici care, după cum putea vedea acum, rămăseseră toate închise. Aïcha susţinea că nu-i plac dulciurile. Nu cerea niciodată nimic, refuza cofeturile cu fructe sau cireşele glasate în rachiu, pe care Mathilde le ascundea îndărătul unui rând de cărţi de pe un raft. Sobrietatea fiicei sale o enerva. „E cumpătată ca taică-său“, şi-a zis. Soţul ei plecase deja la câmp. S-a aşezat la masa din faţa grădinii, înfofolită într-o pătură. Tamo a adus ceaiul şi s-a aplecat deasupra Mathildei, care a strâmbat din nas. Ura mirosul pe care-l răspândea bona, îi detesta râsul, indiscreţia şi lipsa de igienă personală. Îi spunea în faţă că e mojică şi nespălată.

Tamo a scos un strigăt de admiraţie.

— Ce-i asta? a întrebat arătând spre calendarul cu steluţe aurite care începuseră să se dezlipească. Mathilde a plesnit-o peste degete.

— Să nu te-apropii de el. E pentru Crăciun!

Tamo a ridicat din umeri şi s-a întors în bucătărie. Mathilde s-a aplecat spre Selim, care şedea pe covor. Şi-a lins degetul arătător şi l-a băgat în zaharniţa lăsată de Tamo. Selim, căruia îi plăceau dulciurile, i-a supt degetul şi i-a mulţumit.

De săptămâni întregi, Mathilde tot spunea că-și dorește un Crăciun ca pe vremuri, în Alsacia. Când încă mai locuiau la Berrima, nu insistase să ia brad, cadouri, coroniță cu lumini. Nu făcuse nazuri pentru că a înțeles că în casa aceea întunecată și tăcută din mijlocul medinei era cu neputință să-ți impui credința și obiceiurile. Dar Aïcha avea acum șase ani și Mathilde visa, sub acest acoperiș care era al ei, să-i ofere fiicei sale un Crăciun de neuitat. Știa prea bine că fetițele de la școală se lăudau cu cadourile pe care se pregăteau să le primească, cu rochițele cumpărate de mămicile lor, și nici nu voia s-audă ca Aïcha să fie lipsită de asemenea bucurii.

Mathilde s-a urcat în mașină și a apucat-o pe drumul pe care-l știa cu ochii închiși. Din când în când își agita brațul pe-afară ca să-i salute pe lucrători, care-i răspundeau ducându-și mâna în dreptul inimii. Când era singură mergea cu viteză mare, dar cineva îi spusese lui Amin, care-i interzisese să-și mai asume asemenea riscuri. Ea avea însă chef să treacă glonț prin peisaj, să lase în urmă nori de praf, să-și mâne viața iute, cât mai iute. A ajuns în dreptul pieții El-Hedim și a parcat la capătul unei străduțe. Înainte să coboare din mașină, și-a tras o djellaba peste haine și și-a înfășurat un șal în jurul capului, pe care l-a lăsat apoi în jos, peste față. Cu câteva zile înainte, mașina ei fusese atacată cu pietre, iar copiii, în spate, urlaseră de groază. Nu-i spusese nimic lui Amin, pentru că-i era teamă ca-i va interzice să mai iasă în oraș. Susținea că era foarte primejdios pentru o franțuzoaică să umble de colo colo pe străzile din medina. Mathilde nu citea ziarele, abia de trăgea cu urechea la radio, dar cumnata ei, Selma, îi vorbise, cu o căutătură răutăcioasă, despre apropiata victorie a poporului marocan. Îi povestise, râzând, că un tânăr marocan fusese silit să mănânce un pachet de țigări, drept pedeapsă pentru că nu respectase boicotul impus produselor franțuzești. „Un vecin s-a ales cu o lovitură de brici care i-a retezat buzele. S-a spus că fuma și că, astfel, îl insulta pe Allah."

În orașul european, la ieșirea din pension, mamele nu se sfiau să povestească, cu voce tare și pe un ton sever, despre trădările unor arabi pe care îi trataseră cu politețe și respect. Voiau ca Mathilde să audă acele povești despre răpirile unor francezi, luați ostateci și torturați de oamenii de la munte, fiindcă o socoteau complice la acele crime atroce.

Cu trupul și capul în întregime acoperite, a coborât din mașină și s-a îndreptat către casa soacrei sale. Asuda sub straturile de boarfe și dădea la o parte șalul care-i acoperea gura, ca să-și tragă răsuflarea. Deghizarea îi dădea o senzație ciudată. Parcă era o fetiță care se prefăcea că e altcineva, și înșelăciunea asta o excita. Trecea complet neobservată, nălucă între năluci, și nimeni nu putea ghici că sub acele pânzeturi se ascundea o străină. A depășit un grup de băieți care vindeau arahide de Boufakrane și s-a oprit în fața unei șarete micuțe ca să pipăie cu vârful degetelor niște moșmoane portocalii și cărnoase. A negociat prețul în arabă și negustorul, un țăran slab și râzăreț, i-a dat un kilogram pe mai nimic. A vrut atunci să-și dea vălul la o parte, să-și arate fața, ochii săi mari și verzi, și să-i spună bătrânului: „M-ai luat drept cine nu sunt!" Dar i s-a părut o glumă proastă și a renunțat la plăcerea de a-și bate joc de naivitatea trecătorilor.

Cu ochii plecați și voalul ridicat până deasupra nasului, simțea că dispare și nu știa ce să creadă cu adevărat despre noua ei stare. Deși anonimatul o proteja, ba chiar

îi provoca un vertij plăcut, era ca un fel de prăpastie în care se afunda fără să se poată împotrivi și i se părea că, la fiecare pas, mai pierde câte ceva din numele, din identitatea ei și că, mascându-și chipul, își ascunde o parte esențială din propria-i ființă. Devenea o umbră, un personaj familiar, dar fără nume, fără sex sau vârstă. În rarele prilejuri când îndrăznise să-i vorbească lui Amin despre condiția femeilor marocane, despre Mouilala, care nu ieșea niciodată din casă, soțul ei tăiase scurt discuția.

— De ce te plângi? Ești europeană, nimeni nu-ți interzice nimic. Așa că vezi-ți de tine și las-o pe mama în pace.

Dar Mathilde a insistat, din spirit de contradicție, și pentru că nu rezista ispitei de a se lua la harță cu el pe această temă. Seara, când Amin era rupt de oboseală după munca pe câmp și se simțea scutit de griji, îi vorbea despre viitorul lui Selma, al lui Aïcha, fetițele acelea încă fragede, al căror destin încă nu era hotărât.

— Selma trebuie să studieze, afirma ea. Iar dacă Amin își păstra calmul, continua: Vremurile s-au schimbat. Mai gândește-te și la fiică-ta. Să nu-mi zici că vrei s-o crești pe Aïcha ca pe o femeie smerită.

Mathilde îi cita apoi, în araba ei cu accent alsacian, cuvintele spuse de Lalla Aïcha în aprilie 1947, la Tanger. Aleseseră prenumele primului lor copil în semn de omagiu pentru fiica sultanului, și Mathilde ținea să amintească asta. Nu asociau naționaliștii înșiși dorința de independență cu nevoia de a înlesni emanciparea femeilor? Tot mai multe femei mergeau la școală, purtau djellaba sau chiar veșminte europene. Amin încuviința dând din cap, mormăia ceva, dar nu promitea nimic. Pe cărările de pământ, în mijlocul lucrătoarelor, își reamintea uneori aceste discuții. „Cui i-ar trebui o desfrânată? se întreba. Mathilde nu înțelege nimic." Se gândea atunci la mama lui, care-și petrecuse toată viața închisă în casă. Când era mică, Mouilala nu avusese dreptul să meargă la școală, laolaltă cu frații ei. Apoi Si Kadur, defunctul ei soț, construise casa din medina. Făcuse o concesie tradițiilor, lăsând o singură fereastră la etaj, cu obloanele mereu trase, de care Mouilala nu avea voie să se apropie. Modernitatea lui Kadur, care săruta mâna franțuzoaicelor și-și mai permitea uneori câte o prostituată evreică în Mers, se oprea atunci când era în joc reputația soției sale. Pe vremea când Amin era copil, o văzuse pe mama lui pândind prin crăpăturile obloanelor mișcarea străzii și ducându-și degetul la gură ca să pecetluiască între ei secretul.

Pentru Mouilala, lumea era brăzdată de granițe de netrecut. Între bărbați și femei, între musulmani, evrei și creștini, și credea că, pentru ca lumea să se înțeleagă, era mai bine ca întâlnirile prea dese să fie evitate. Dacă fiecare rămânea la locul lui, ar fi fost pace. Evreilor din mellah le încredința repararea sobițelor metalice și meșterirea coșurilor de nuiele; lua de la ei articole de mercerie indispensabile menajului, care îi erau aduse de o croitoreasă slabă, cu obrajii năpădiți de păr. Nu-i întâlnise niciodată pe prietenii europeni ai lui Kadur, care se împăuna că e un om modern și căruia îi plăcea să poarte redingote și pantaloni cu pense. Iar în dimineața când, făcând curățenie în salonul privat al soțului ei, a găsit pe pahare și pe chiștoacele țigărilor urme roșii în formă de buze, n-a pus nicio întrebare.

Amin își iubea soția, o iubea și o dorea atât de fierbinte, încât i se-ntâmpla să se trezească în toiul nopții cu chef s-o muște, să o devoreze, să o posede cu totul. Alteori însă, era cuprins de îndoieli. Ce fusese în capul lui? Cum de-și închipuise că poate trăi cu o europeană, cu o femeie atât de emancipată ca Mathilde? Din cauza ei, din cauza acestor contradicții dureroase, i se părea că viața îi era guvernată de mișcarea unui pendul isteric. Uneori, resimțea o nevoie violentă și cruntă de a se întoarce la propria cultură, de a-și iubi din toată inima Dumnezeul, limba și țara, iar opacitatea Mathildei îl scotea din minți. Voia o femeie aidoma mamei sale, care să-l înțeleagă din cuvinte pe jumătate rostite, care să aibă răbdarea și devotamentul poporului său, care să vorbească puțin și să muncească mult. O femeie care să-l aștepte seara, tăcută și credincioasă, să-l privească mâncând și să-și găsească în asta toată fericirea și mândria. Mathilde făcea din el un trădător și un eretic. Îi venea, uneori, să întindă un covor de rugăciune, să-și lipească fruntea de pământ, să audă în adâncul sufletului și în gura copiilor lui limba strămoșilor. Năzuia să facă dragoste în arabă, să-i șoptească femeii cu pielea aurie vorbe dulci, din acelea care se spun copiilor când sunt mititei. Alteori, când se întorcea acasă și nevasta îi sărea de gât, când își auzea fata cântând în baie, când Mathilde născocea jocuri și făcea glume, lui îi creștea inima, se simțea mai presus de ceilalți. Avea sentimentul că a ieșit din mulțime și trebuia să admită că războiul îl schimbase mult și că modernitatea avea foloasele ei. I se făcea rușine de el și de nestatornicia lui, iar pentru asta, îi era limpede, plătea doar Mathilde.

*

Când a ajuns în fața vechii porți ghintuite, Mathilde a apucat belciugul de metal și o ciocănit violent de două ori. Yasmine, care își sumesese fustele, lăsând la vedere niște pulpe negre acoperite cu peri cârlionțați, a venit să-i deschidă. Era aproape zece dimineața, dar în casă era liniște. Se auzeau pisicile dezmorțindu-se și cârpa udă de șters pe jos pe care slujnica o plesnea de dușumea. Sub ochii uluiți ai Yasminei, Mathilde și-a scos djellaba, și-a aruncat șalul pe un fotoliu și a dat fuga la etaj. Yasmine a tușit și a scuipat în puț o flegmă groasă și verzuie.

La etaj, Mathilde a găsit-o pe Selma dormind pe banchetă. Ținea mult la fata aceea năzuroasă și rebelă, care tocmai împlinise șaisprezece ani. Fata aceea prost crescută dar nelipsită de grație, căreia Mouilala se mulțumea să-i ofere afecțiune și hrană. „Ceea ce, oricum, e foarte mult", i-a atras într-o zi atenția Amin. Da, era oricum mult, dar nu îndeajuns. Selma era prinsă între dragostea oarbă a mamei și vigilența nemiloasă a fraților ei. De când i se rotunjiseră coapsele și sânii, Selma fusese declarată aptă de luptă, așa că frații ei nu mai ezitau când era vorba să dea cu ea de pereți. Omar, care avea cu zece ani mai mult decât ea, spunea că vede la sora lui o tendință spre revoltă, că nu poți să-i pui căpăstru. Era gelos pe felul în care era cocoloșită, pe tandrețea pe care mama lor o descoperise spre bătrânețe și pe care lui i-o refuzase. Frumusețea Selmei îi exaspera pe frații ei, erau ca niște jivine care simt apropierea furtunii. Voiau s-o bumbăcească preventiv, s-o închidă în casă înainte să facă vreo boacănă, înainte să fie prea târziu.

Odată cu trecerea anilor, Selma s-a făcut din ce în ce mai frumoasă. Avea o frumusețe antipatică, enervantă, care-i stânjenea pe cei din jur și care părea să

prevestească cele mai cumplite nenorociri. Când se uita la ea, Mathilde se întreba ce simți când ești atât de frumoasă. Durea? Avea oare frumusețea greutate, gust, consistență? Oare Selma își dădea măcar seama ce tulburări stârnea prezența ei, cât de irezistibilă era pornirea de a-i contempla trăsăturile atât de fine și de perfecte ale chipului său adorabil?

Mathilde era soție, mamă, dar, în mod ciudat, Selma părea mai femeie decât ea. Războiul lăsase urme pe trupul Mathildei, care împlinise treisprezece ani pe 2 mai 1939. Sânii întârziaseră să-i crească, se piperniciseră parcă din pricina fricii, a lipsurilor, a foametei. Părul, blond spălăcit, avea fire atât de subțiri încât i se vedea printre ele pielea capului, ca la bebeluși. Selma, dimpotrivă, răspândea o senzualitate încrezătoare. Ochii îi erau la fel de negri și de strălucitori ca măslinele pe care Mouilala le punea la saramură. Sprâncenele groase, părul des care-i descoperea o frunte joasă, puful fin și întunecat de deasupra buzei o făceau să semene cu eroina lui Bizet sau cu aceea a lui Mérimée, personaje cu care, în orice caz, Mathilde le asocia pe femeile mediteraneene. Femei păroase și fremătătoare, brunete fierbinți gata să înnebunească orice bărbat. Selma avea, în ciuda vârstei fragede, un mod de a-și scoate bărbia în față, de a-și mușca buza, de a-și legăna șoldul drept, care îi dădeau aspectul unei eroine de roman de dragoste. Femeile o urau. La liceu, profesoara o luase în vizor și nu înceta s-o dojenească și să-i dea pedepse.

— E o adolescentă răzvrătită și obraznică. Mi-e frică, dați-vă seama, să mă întorc cu spatele spre clasă. Gândul că e acolo, șezând în spatele meu, îmi dă o neliniște cumplită, și îmi dau seama, nefirească, îi mărturisise ea Mathildei, care-și pusese în cap că trebuie să supravegheze educația cumnatei sale.

*

În 1942, când Amin a fost luat prizonier în Germania, Mouilala a părăsit pentru întâia oară străduțele familiare din Berrima. Împreună cu Omar și Selma, a luat trenul spre Rabat, unde fusese convocată la statul-major, de unde spera să poată expedia un colet pentru dragul ei întâi-născut. Mouilala s-a suit în tren, înfășurată într-un *haik*[18] mare și alb, și s-a speriat când locomotiva a părăsit gara în nori de fum și șuierături. A privit îndelung la bărbații și femeile rămase pe peron, ale căror mâini se agitau zadarnic. Omar și-a instalat mama și sora cea mică într-un compartiment de clasa întâi, unde erau așezate două franțuzoaice. Femeile au început să șușotească. Păreau mirate că o femeie precum Mouilala, cu podoabe la glezne, cu părul vopsit cu henna și cu mâini lungi, bătătorite, putea călători laolaltă cu ele. Cum clasa întâi era interzisă indigenilor, nu le venea să creadă cât de nerușinate și de stupide erau analfabetele alea. Când a intrat controlorul, nu și-au putut înfrâna un fior de entuziasm.

„Ehe, de-acum gata cu tot circul ăsta“, s-au gândit ele. „O să-i arătăm noi arăboaicei unde-i este locul. Crede că poate să șadă unde poftește, dar regulile sunt reguli.“

Mouilala a scos de sub haik biletele de tren, precum și documentul militar care consemna încarcerarea fiului ei. Controlorul a cercetat hârtia și s-a scărpinat pe frunte, cu un aer stânjenit.

— Drum bun, doamnă! i-a spus el scoțându-și chipiul, după care a dispărut pe culoar.

Franțuzoaicele nu-și credeau ochilor. Le stricase călătoria. Nu puteau îndura spectacolul acestei femei înfășurate în văluri. Erau deranjate de aroma de mirodenii pe care o răspândea, de privirea neroadă cu care contempla peisajul. Dar, mai ales, le scotea din sărite slinoasa care o însoțea. o fetiță de șase sau șapte ani ale cărei haine burgheze nu îi ascundeau îndeajuns proasta educație. Selma, care călătorea pentru prima dată, nu stătea locului o clipă. Se cățăra pe genunchii maică-sii, cerea de mâncare și apoi se îndopa cu prăjituri lăsând mierea să i se prelingă pe degete. Vorbea tare cu fratele ei, care se fâțâia de colo colo pe culoar, fredona cântece arăbești. Cea mai tânără și mai furioasă dintre franțuzoaice o pironea pe fetiță cu privirile. „E foarte frumoasă", și-a spus ea — și, fără să știe prea bine de ce, frumusețea copilei a îngrozit-o. Avea impresia că Selma furase acel chip grațios, că-l luase de la cineva care îl merita mai mult decât ea, de la cineva care ar fi avut, cu siguranță, mai multă grijă de el. Fata era frumoasă și nu punea niciun preț pe frumusețea ei, ceea ce o făcea și mai primejdioasă. Prin geamul trenului, și în ciuda perdelușelor fine de voal pe care călătorii le trăseseră, soarele pătrundea în vagon și lumina aceea, portocalie și caldă, făcea ca părul lui Selma să strălucească. Pielea ei, ușor arămie, părea și mai fină, mai uleioasă. Ochii ei migdalați și imenși semănau cu cei ai unei pantere negre pe care franțuzoaica o văzuse cândva la Paris, la grădina zoologică. Nimeni, s-a gândit pasagera, nu poate avea asemenea ochi.

— A fardat-o careva, i-a șoptit la ureche prietenei sale.

— Cum așa?

Tânăra s-a aplecat spre Mouilala și, rostind răspicat fiecare silabă, i-a zis:

— Copiii nu trebuie machiați. Praful de kohl de pe ochi nu e un lucru bun. E vulgar. Pricepi?

Mouilala s-a uitat lung la ea, fără să înțeleagă sensul acelor vorbe. S-a întors spre Selma, care a pufnit în râs și le-a întins celor două călătoare o cutie cu prăjituri.

— Ți-e clar că bătrâna nu vorbește franțuzește, nu?

Pasagera era dezamăgită. Pierduse un bun prilej de a-și scoate în evidență superioritatea. Dacă indigena asta nu înțelegea, nu slujea la nimic, căci nu avea de gând să încerce s-o educe. Apoi, lovită parcă de o criză de nebunie, a apucat-o pe Selma de braț și a tras-o spre ea. Și-a scos din geantă o batistă în care a scuipat și, cu un gest brutal, s-a pus s-o șteargă la ochi pe Selma, care a scos un țipăt. Mouilala și-a tras fata spre ea, dar cealaltă s-a îndârjit și mai tare. Se uita la bucata de pânză, enervant de curată, și freca în continuare, ca să-și dovedească ei însăși și colegei de drum că fetița aia era o viitoare curvișină, o târfă. Da, le știa ea pe fetele astea, pe brunetele fără niciun Dumnezeu care-i luau mințile lui bărbatu-său. Le știa și le ura. Omar, care fuma pe culoar, a fost alertat de strigăte și a intrat în compartiment.

— Ce se-ntâmplă?

Franțuzoaica s-a speriat văzându-l pe adolescentul cu ochelari și a părăsit tăcută compartimentul.

A doua zi, la întoarcerea spre Meknès, fericit că a putut să-i trimită scrisori și portocale lui Amin, Omar și-a pălmuit sora. Cum Selma nu înțelegea nimic și

începuse să plângă, fratele ei i-a zis:

— Nu care cumva să-ți treacă prin gând să te fardezi vreodată! Ai înțeles? Dacă îndrăznești să te dai cu ruj, te fac eu să zâmbești de nu te vezi.

Și, cu degetul arătător, a schițat pe figura fetei un surâs macabru.

*

Selma s-a suit în pat și a cuprins-o cu amândouă brațele pe după gât pe cumnata ei, după care i-a acoperit fața cu sărutări. De când o știa, Selma îi era călăuză, interpretă și cea mai bună prietenă. Selma îi explicase ritualurile, obiceiurile, și o învățase formulele de politețe. „Dacă nu știi să răspunzi, zi Amin și se rezolvă!" Selma a învățat-o arta prefăcătoriei și pe aceea de a-ți păstra cumpătul. Când erau doar ele două, Selma îi punea Mathildei întrebări cu nemiluita. Voia să știe totul despre Franța, despre călătorii, despre Paris și despre soldații americani pe care Mathilde îi cunoscuse în vremea Eliberării. Punea întrebări asemenea unui deținut care îl descoase pe unul care a reușit, cel puțin o dată, să evadeze.

— Ce cauți aici? a întrebat-o pe Mathilde.

— Fac cumpărături pentru Crăciun, i-a șoptit franțuzoaica. Nu vrei să vii cu mine?

Mathilde a condus-o pe cumnata ei până în cameră și a privit-o cum se dezbracă. Așezată pe o pernă aruncată direct pe dușumea, i-a contemplat coapsele, șoldurile fine, pântecul ușor cam proeminent, sânii cu sfârcuri întunecate, care nu îndurară niciodată dependența de balenele unui sutien. Selma a îmbrăcat o rochie neagră și elegantă, cu un guler rotund care-i scotea în evidență grația gâtului. A scos dintr-o cutie o pereche de mănuși îngălbenite și presărate cu mici pete de mucegai, pe care și le-a tras pe mâini cu o caraghioasă delicatețe.

Mouilala își făcea griji.

— Vreau să nu vă plimbați prin medina, i-a spus Mathildei. Habar n-ai ce invidioși sunt oamenii. Sunt gata să chiorască numai ca să orbiți voi. Două fete așa drăguțe n-au ce căuta acolo. Cei din medina o să vă deoache și o să vă pricopsiți cu febră sau cu ceva și mai rău. Dacă aveți chef de plimbare, duceți-vă în orașul nou, acolo nu-i nicio primejdie.

— Care-i diferența? s-a amuzat Mathilde.

— Europenii nu se uită așa. Nu știu ce-i ăla deochi.

Cele două fete au ieșind râzând și Mouilala a rămas vreme îndelungată îndărătul ușii, descumpănită și tremurând toată. Nu înțelegea nimic din ce se-ntâmplă și se întreba dacă e neliniștită sau bucuroasă văzându-le pe fete că ies în oraș.

Selma se săturase de poveștile astea tâmpite, de superstițiile neroade pe care Mouilala le repeta fără răgaz. Selma nu mai asculta ce spune și, dacă nu s-ar fi temut că e lipsită de respect față de o persoană în vârstă, și-ar fi băgat degetele în urechi și ar fi închis ochii de fiecare dată când îi spunea să se păzească de djinni, de farmece, de deochi. Mouilala nu mai oferea nicio surpriză. Viața ei era o continuă repetiție, făcea la nesfârșit aceleași gesturi cu o docilitate, o pasivitate care pe Selma o umpleau de silă. Bătrâna era asemenea câinilor ăia neghiobi pe care-i lovește amețeala când

încearcă să-și muște coada și care, până la urmă, gâfâind, cad lați la pământ. Selma nu mai suporta prezența permanentă a mamei sale care, atunci când auzea că se deschide o ușă, o bodogănea: „Unde te duci?“ O întreba tot timpul dacă îi e foame, dacă se plictisește și, în ciuda vârstei înaintate, urca până pe terasă să vadă ce mai punea la cale Selma. Solicitudinea de care dădea dovadă Mouilala, tandrețea ei o sufocau pe Selma, semănând în mintea ei cu o formă de violență. Uneori, când le vedea pe Mouilala și pe Yasmine, slujnica, îi venea să le urle în față, și socotea că ambele femei erau roabe în egală măsură, chiar dacă una dintre ele o cumpărase pe cealaltă de la piață. Adolescenta ar fi dat orice în schimbul unei încuietori și al unei chei, al unei uși care să blocheze accesul la visele și la tainele ei. Se ruga ca soarta să-i fie prielnică și ca într-o bună zi să poată fugi la Casablanca, unde să-și refacă viața. Asemenea bărbaților care strigau „Libertate! Independență!“, și ea striga „Libertate! Independență!“, dar n-o auzea nimeni.

A rugat-o pe Mathilde să o ducă până în piața De Gaulle. Voia „să bată bulevardul“, așa cum spuneau toți băieții și toate fetele din orașul cel nou. Voia din tot sufletul să fie ca ei, care trăiau ca să fie văzuți, care urcau și coborau pe Avenue de la République, pe jos sau cu mașina, cât mai încet cu putință, cu geamurile deschise și radioul dat la maximum. Să fie și ea văzută precum fetele de-aici, să fie încoronată regina târgului, să fie aleasă cea mai frumoasă fată din Meknès și să meargă țanțoșă prin fața băieților și a fotografilor. Ar fi dat orice să poată săruta scobitura gâtului unui bărbat, să afle cum arată goi, ar fi dat orice să știe ce impresie le lasă. Ea, care nu fusese martora niciunei mari iubiri, era sigură că o astfel de iubire e cel mai frumos lucru din lume. Gata cu vechile rânduieli, cu căsătoriile aranjate, vremea lor trecuse. Sau cel puțin așa-i spusese Mathilde, iar ea voia s-o creadă.

*

Mathilde a acceptat, nu atât ca să-i facă pe plac cumnatei sale, cât pentru că avea de făcut cumpărături în cartierul european. Deși Selma era de-acum aproape femeie, a zăbovit multă vreme în fața magazinului de jucării, iar când și-a lipit mănușile de vitrină, unul dintre vânzători i-a strigat:

— Ia-ți mâinile de-acolo!

Era privită cu suspiciune, în ținuta ei europeană, cu părul adunat ușor spre ceafă într-un coc. Își potrivea neîncetat mănușile albe, își netezea, într-un mod caraghios de obsesiv, fusta, le zâmbea trecătorilor cu speranța naivă că va îndrepta neajunsurile și le va risipi stânjeneala. Când au văzut-o, trei băieți aflați în fața unei cafenele au fluierat după ea, iar Mathilde s-a simțit jenată de zâmbetul cu care Selma le-a răspuns. A trebuit s-o ia de mână și să mărească pasul, fiindcă îi era teamă să nu fie văzute și să afle Amin de acel incident nefericit. S-au grăbit spre piața mare și Mathilde a spus:

— Trebuie să fac cumpărături pentru cină. Nu te îndepărta.

La intrarea în hale, mai multe femei așteptau, stând pe jos, să fie angajate ca slujnice sau supraveghetoare pentru copii. Aveau toate văl pe față, cu excepția uneia, a cărei gură știrbă a speriat-o pe Selma, care s-a întrebat: „Cine ar angaja-o pe asta?“ Adolescenta mergea încet, târșâindu-și balerinii negri pe dalele umede. I-ar fi plăcut să rămână în oraș, să mănânce o înghețată, să admire fustele de prin vitrine și pe

femeile care își conduceau singure mașinile. I-ar fi plăcut să facă parte din acele grupuri de tineri care organizau petreceri-surpriză în după-amiezele de joi și dansau pe muzică americană. Vânzătorul de cafea instalase în vitrina prăvăliei sale un automat: un negru cu nas borcănat și buze groase care dădea din cap. Selma s-a așezat în fața bustului și, preț de câteva minute, a dat și ea din cap, ca o păpușă mecanică. La măcelărie a râs la vederea cocoșului desenat pe un afiș și deasupra căruia erau scrise următoarele cuvinte: „Când cocoșul va cânta, banca credit îți va da". A vrut să-i arate desenul Mathildei, care s-a enervat.

— Îți stă capul doar la râs. Nu vezi că am treabă?

Mathilde era îngrijorată. Se scotocea până în fundul buzunarelor. Încruntată, a numărat a doua oară restul pe care i-l dăduseră vânzătorii. Banii deveniseră un nesfârșit subiect de ceartă. Amin o acuza că e iresponsabilă și cheltuitoare. Mathilde se vedea nevoită să insiste, să se justifice, să se milogească uneori pentru banii de școală, de mașină, pentru hainele celei mici sau pentru plata la coafor. El îi punea cuvântul la îndoială. O acuza că își cumpără cărți, farduri, pânzeturi inutile pentru rochii de care nimănui nu-i păsa.

— Eu aduc banii în casă! striga el din când în când. Îi arăta cu degetul bucatele așezate pe masă și adăuga: Asta și asta și asta sunt plătite din munca mea.

Când era adolescentă, Mathilde nu-și închipuise o clipă că ar putea fi liberă de una singură — și, pentru că era femeie, pentru că nu avea cine știe ce educație, i se părea de neimaginat ca destinul ei să nu fie intim legat de destinul altcuiva. Și-a dat seama mult prea târziu că greșește, însă acum, când căpătase discernământ și oarecare curaj, îi era imposibil să plece. Copiii îi țineau loc de rădăcini și era legată de acest pământ, chiar împotriva voinței sale. Fără o lețcaie în buzunar, n-avea unde să plece, și această dependență, această aservire o ucideau. Degeaba treceau anii, nu-și putea reveni, era mereu cuprinsă de silă, era ca o ploconeală a propriei ființe, o umilință care o făcea să se simtă dezgustată de sine. Întotdeauna, când Amin îi strecura o bancnotă în mână, când își oferea câte o ciocolată, de poftă, nu de nevoie, se întreba dacă o meritase. Se temea că, într-o zi, ajunsă la bătrânețe pe pământ străin, nu va avea un capăt de ață și nu va fi realizat nimic.

---

15. „O, tată!"
16. „Fata mea."
17. „Fata stăpânului."
18. Bucată mare de stofă subțire în care se drapează femeile musulmane.

Când s-a întors acasă, în seara zilei de 23 decembrie 1953, Amin a înmărmurit. S-a îndreptat, în vârful picioarelor, spre salonașul unde Mathilde lăsase câteva lumânări aprinse pe o coroniță din frunze făcută cu mâna ei. Pe bufet stătea o prăjitură acoperită cu o pânză brodată și ghirlande roșii, ornate cu globuri de sticlă, iar pereții erau împodobiți cu funde de catifea.

Mathilde devenise stăpâna locului. După patru ani de viață la fermă, dovedise că se pricepe să facă mult din te miri ce; să decoreze mesele cu ștergare și buchete din flori de câmp, să-și îmbrace copiii ca pe niște orășeni acătării, să pregătească mâncarea în ciuda mașinii de gătit care fumega. Nu mai avea aceleași temeri ca odinioară; strivea goangele cu vârful sandalei, hăcuia singură animalele primite de la țărani. Amin era mândru de ea și îi plăcea s-o privească, nădușită și cu fața stacojie, cu mânecile suflecate până la umeri, atunci când trebăluia prin casă. Nervozitatea soției lui îl întorcea pe dos și, atunci când o îmbrățișa, îi spunea „dragostea mea", „iubita mea", „soldățelul meu".

Dacă ar fi putut, i-ar fi oferit iarnă și zăpadă, să se simtă ca în Alsacia natală. Dacă ar fi putut, ar fi săpat pentru ea, în zidul de ciment, un șemineu elegant și generos ca să se încălzească, cum făcea cândva în casa copilăriei sale. N-a putut să-i ofere nici foc, nici fulgi de nea, dar în noaptea aceea, în loc să se bage în pat, a chemat doi muncitori și i-a luat cu el pe câmp. Țăranii nu i-au pus stăpânului nicio întrebare. L-au urmat supuși și, în timp ce se îndepărtau pe câmp, înconjurați de întuneric și de zgomotele jivinelor, s-au gândit că, poate, li se întinsese o capcană, că erau ținta unei răzbunări sau că stăpânul avea să-i pedepsească pentru o crimă pe care nu-și aminteau s-o fi săvârșit. Amin le ceruse să se înarmeze cu un topor și nu înceta să se uite în urmă, șoptind:

— Mai repede, să nu ne prindă dimineața.

Unul dintre lucrători, pe nume Achour, și-a tras stăpânul de mânecă:

— Am ieșit de pe moșia noastră, Sidi, suntem pe pământurile văduvei.

Amin a ridicat din umeri și l-a împins pe Achour:

— Mergi înainte și taci din gură, i-a spus, întinzând brațul ca să lumineze calea cu lanterna. Aici.

Amin a ridicat capul și a rămas așa câteva clipe, cu gâtul descoperit și privirea țintă spre vârfurile copacilor. Părea fericit.

— Copacul ăsta de-aici, îl tăiem și îl aducem acasă. Iute și fără zgomot.

Timp de aproape o oră, bărbații au izbit cu toporul în trunchiul unui chiparos tânăr, cu frunziș albastru ca noaptea. Cei trei au ridicat apoi arborele, unul de vârf, altul de baza trunchiului și cel de-al treilea de mijloc, ca să țină echilibrul. Așa au străbătut proprietatea văduvei Mercier și, dacă cineva ar fi fost martor la scenă, s-ar fi gândit fără doar și poate că și-a pierdut mințile, fiindcă frunzișul ascundea trupurile oamenilor și puteai zice că arborele doborât înaintează singur, într-o direcție necunoscută. Lucrătorii au cărat prada fără să zică nici pâs, dar nu înțelegeau nimic din ce se întâmplase. Lui Amin i se dusese vestea că e om cinstit și iată-l acum în postură de hoț, de braconier, purtându-se ca un ticălos față de o femeie. Și-apoi, dacă tot era să fure, de ce nu i-a trimis să pună mâna pe dobitoace, pe recolte, pe mașini agricole? Ce-i căsunase pe arborele ăla subțirel?

Amin a deschis ușa și muncitorii au intrat pentru prima oară în viață în casa stăpânului lor. Amin și-a dus un deget la buze și și-a scos încălțările de față cu lucrătorii, care i-au urmat exemplul. Au așezat copacul în mijlocul salonului. Era atât de înalt, încât vârful i se îndoise pe tavan. Achour a vrut să ia o scară și să-l taie, dar Amin s-a enervat. Prezența acelui bărbat în salon îi stătea în gât, așa că l-a dat afară fără menajamente.

Când s-a trezit a doua zi, năucit de nesomn și cu dureri de umăr, Amin și-a mângâiat soția pe spate. Pielea Mathildei era jilavă și fierbinte, din gura întredeschisă i se scurgea un firicel de salivă, și Amin s-a simțit cuprins de o dorință puternică. A început să-i adulmece gâtul, fără să-i pese de vorbele pe care le îngăima tânăra femeie. A posedat-o ca un animal, surd și orb, i-a zgâriat sânii, și-a înfipt degetele cu unghii negre în părul ei. Când a descoperit copacul în mijlocul salonului, Mathilde și-a înghițit un strigăt. S-a întors spre Amin, care se afla în urma ei, și a înțeles că, în dimineața aceea, bărbatul își smulsese răsplata, că făcuse dragoste atât de pătimaș ca să-și serbeze victoria. Mathilde s-a învârtit în jurul chiparosului, a cules câteva ace pe care le-a frecat în palmă, adulmecându-le parfumul binecunoscut. Trezită de icnetele tatălui ei, Aïcha a privit scena fără să înțeleagă. Mama ei era fericită, ceea ce a mirat-o.

În ziua aceea, în timp ce Mathilde și Tamo jumuleau curca uriașă pe care o adusese un muncitor, Amin s-a dus pe Avenue de la République. Când a intrat în prăvălia elegantă ținută de o bătrână franțuzoaică, cele două vânzătoare au rânjit batjocoritor. Amin a lăsat privirea în jos și a regretat că nu-și schimbase încălțările. Pantofii îi erau acoperiți de noroiul adunat cu o noapte înainte și nu avusese vreme să-și dea cămașa la călcat. Magazinul era ticsit cu mușterii. Vreo zece persoane stăteau la coadă la case, cu brațele încărcate de pachete. Câteva femei elegante probau pălării sau pantofi. Amin s-a apropiat încet de vitrinele prinse în perete și în care erau expuse diferite modele de papuci de damă.

— Ce anume dorești? l-a întrebat una dintre tinere, cu un surâs deopotrivă batjocoritor și lasciv. Amin a fost cât pe ce să spună că nimerise greșit. A tăcut câteva clipe, întrebându-se ce atitudine să adopte, la care tânăra femeie a făcut ochii mari, plecând capul într-o parte.

— Ia zi, Mohamed, înțelegi franțuzește? Nu vezi că avem treabă?

— Aveți talia mea? a întrebat.

Vânzătoarea s-a întors spre standul arătat de Amin și i-a aruncat o privire nedumerită:

— Asta vrei, un costum de Moș Crăciun? l-a descusut ea.

Amin a plecat fruntea ca un copil prins cu fofârlica. Tânăra a ridicat din umeri.

— Așteaptă-mă aici.

A traversat magazinul și s-a dus în depozit. Bărbatul ăsta, s-a gândit ea, nu arată ca un servitor pe care un stăpân pervers l-a pus să se deghizeze ca să-și distreze copiii. Nu, seamănă mai degrabă cu tinerii naționaliști care erau arestați prin cafenelele din medina, cu care visa să se culce. Îi venea însă greu să și-l închipuie pe vreunul dintre ei purtând barbă albă și scufia aia oribilă. La coadă la casă, Amin bâțâia din picior de nerăbdare. Cu pachetul sub braț, avea impresia că săvârșește o crimă și-l treceau

năduşelile la gândul că o cunoştinţă l-ar putea surprinde aici. A condus cu viteză pe drumul de ţară, gândindu-se câtă bucurie le va aduce copiilor.

Şi-a tras costumul pe el cât era în maşină şi a intrat apoi în casă. După ce a urcat scările de la intrare şi a deschis uşa sufrageriei, şi-a dres zgomotos vocea şi, cu ton grav şi afectuos, i-a chemat pe copii. Lui Aïcha nu-i venea să creadă. A întors de câteva ori capul spre mama ei şi către Selim, care râdea. Cum de ajunsese Moş Crăciun până aici? Bătrânul cu căciulă roşie se bătea pe foale hăhăind, dar Aïcha a băgat de seamă că n-avea coşul cu jucării în spate, şi asta a dezamăgit-o. Iar în grădina de jos nu era nici urmă de sanie sau de reni. Şi-a plecat privirile şi a observat că Moş Crăciun purta nişte încălţări precum cele al lucrătorilor, un fel de cizme de cauciuc gri, pline de noroi. Amin şi-a frecat mâinile. Nu ştia ce să facă şi ce să zică şi, dintr-o dată, s-a simţit ridicol. S-a întors spre Mathilde şi zâmbetul de încântare al soţiei sale l-a îmboldit să-şi continue rolul.

— Aşadar, copii, aţi fost cuminţi? a întrebat el cu voce gravă. Selim s-a albit şi, agăţat de picioarele mamei, cu mâinile întinse spre ea, a izbucnit în lacrimi.

— Mi-e frică, a urlat, mi-e frică!

Aïcha a primit o păpuşă din cârpe, făcută de Mathilde cu mâna ei. Pentru păr, folosise lână neagră pe care o udase, apoi o înmuiase în ulei şi o împletise în codiţe. Corpul şi chipul fuseseră croite dintr-o veche faţă de pernă pe care Mathilde brodase nişte ochi asimetrici şi o gură care zâmbea. Lui Aïcha i-a fost dragă păpuşa, pe care mama ei avusese grijă s-o dea cu acelaşi parfum pe care-l folosea şi ea. A mai căpătat un puzzle, nişte cărţi şi un săculeţ cu bomboane. Selim a primit o maşină pe al cărei acoperiş se afla un ditamai butonul, care, odată apăsat, se aprindea şi declanşa un ţiuit strident. Soţiei sale, Amin i-a oferit o pereche de papuci roz. I-a întins pachetul cu un surâs stânjenit, iar Mathilde, după ce a sfâşiat hârtia, a rămas cu ochii pironiţi la papuci şi muşcându-şi buzele, de teamă să nu izbucnească în plâns. Nu ştia dacă urâţenia încălţărilor, faptul că erau prea mici ori, pur şi simplu, vulgaritatea lor supărătoare erau de vină pentru tristeţea şi furia care o cuprinseseră. A zis „mulţumesc“, apoi s-a închis în baie, a apucat perechea de încălţări cu o singură mână şi a început să şi-o izbească de frunte. Voia să se pedepsească pentru că fusese atât de nătângă, pentru că îşi făcuse atâtea speranţe legate de această sărbătoare din care Amin nu înţelegea nimic. S-a dispreţuit pentru că nu era în stare să renunţe, pentru că nu avea spiritul de sacrificiu al soacrei sale, pentru că era atât de fluşturatică şi de superficială. Îi venea să renunţe la cină, să se afunde sub aşternuturi ca să uite şi să aştepte ziua următoare. Toată tevatura de până acum i se părea dintr-odată ridicolă. O obligase pe Tamo să poarte o ţinută de subretă, negru cu alb, potrivită pentru o comedie bulevardieră. Pregătise o masă care o istovise şi-i era silă de pe-acum la gândul că va trebui să mănânce curca pe care o umpluse cu cazne mari, vârându-şi mâinile în burta orătaniei. Era sleită de atâtea treburi domestice nevăzute şi ingrate. S-a îndreptat spre masă de parcă ar fi mers la eşafod şi şi-a holbat ochii ca să-şi stăpânească lacrimile, iar Amin să creadă că e fericită.

IV

În ianuarie 1954 a fost atât de frig, încât migdalii au înghețat și niște pui de pisică de-abia fătați au murit în pragul bucătăriei. La pension, surorile au acceptat să facă o excepție de la regulă și au lăsat toată ziua sobele aprinse în sălile de clasă. În timpul orelor, fetițele stăteau cu paltoanele pe ele și unele își trăseseră chiar două perechi de maieuri pe sub bluze. Aïcha începea să se deprindă cu monotonia școlii și a scris, într-un caiet pe care i-l oferise sora Marie-Solange, inventarul bucuriilor și necazurilor ei.

Lui Aïcha nu îi plăceau:

Colegele, frigul de pe culoare, mâncarea de la micul dejun, lecțiile care durau prea mult, negii de pe fața surorii Marie-Cécile.

Îi plăceau:

Liniștea din capelă, muzica interpretată la pian în unele dimineți, orele de educație fizică la care alerga mai repede decât celelalte colege și în care era cățărată pe frânghie înainte ca tovarășele ei să fi izbutit măcar să o apuce.

Nu-i plăcea după-amiaza pentru că îi era somn, și dimineața pentru că întârzia de fiecare dată. Îi plăcea să existe reguli și să fie respectate.

Când sora Marie-Solange o lăuda la lecții, Aïcha se îmbujora. În timpul rugăciunii, strângea mâna aspră și rece a călugăriței. Inima i se umplea de bucurie când zărea chipul tinerei femei, trăsăturile ei simple și lipsite de farmec, pielea distrusă de apa rece și de săpunul ieftin. Ai fi zis că sora își petrecea ore în șir curățându-și obrajii și pleoapele, deoarece pielea îi devenise aproape translucidă, iar pistruii, care o făceau probabil atrăgătoare pe vremuri, aproape că dispăruseră. Poate se chinuia să stingă orice scânteie din ea, orice dram de feminitate, orice drăgălășenie și, prin urmare, orice pericol. Aïcha nu s-a gândit niciodată la învățătoarea ei ca la o femeie; nu și-a imaginat că sub tunica ei largă se ascunde un corp viu și fremătător, un corp precum cel al mamei sale, capabil să țipe, să se bucure și să izbucnească în lacrimi. Alături de sora Marie-Solange, părăsea lumea pământească. Lăsa în urmă mârșăvia și urâțenia oamenilor și plutea într-un univers diafan, însoțită de Isus și de apostoli.

Elevele și-au închis brusc cărțile, de parcă ar fi aplaudat la unison la sfârșitul unei piese de teatru. Fetele au început să sporovăiască, sora Marie-Solange le-a cerut să facă liniște, însă de pomană.

— Aliniați-vă. Fără disciplină, domnișoarelor, nu mai iese nimeni de-aici.

Aïcha și-a odihnit capul pe brațe și și-a lăsat privirea să rătăcească prin curte. S-a străduit să vadă departe, dincolo de copacul desfrunzit, dincolo de zidul incintei, dincolo de ghereta unde Brahim avea voie să se odihnească atunci când era frig afară. N-avea chef să iasă, n-avea chef să se țină de mână cu o fetiță care, cu fățărnicie, i-ar înfige unghiile în carne și apoi s-ar pune pe râs. Detesta orașul și gândul că va trebui să-l străbată, înconjurată de acel roi de străine, o speria.

Sora Marie-Solange și-a trecut mâna pe spatele ei, i-a spus că vor merge una lângă alta și că, împreună, vor călăuzi întreaga clasă, așa că nu avea motive de îngrijorare. Aïcha s-a ridicat, s-a frecat la ochi și a îmbrăcat paltonul pe care i-l cususe mama ei și care era prea strâmt la subsuori, dându-i un aer ciudat, țeapăn.

Fetițele s-au adunat în fața grilajului de la pension. În ciuda strădaniei lor de a sta cuminți, se simțea că mica trupă căzuse pradă unei excitații isterice și că oricând se putea isca o răzmeriță. Nimeni n-a ascultat, în dimineața aceea, lecția surorii Marie-Solange. Nimeni n-a înțeles că în discursul călugăriței se ascundea un avertisment.

— Dumnezeu, spusese ea cu glas firav, îi iubește pe toți copiii. Nu există rase inferioare și rase superioare. Să știți că toți oamenii[19] sunt egali în fața lui Dumnezeu, chiar dacă sunt diferiți.

Nici Aïcha nu pricepuse ce voia să spună sora MarieSolange, dar vorbele ei o impresionaseră peste măsură. Și le-a reținut morala: doar oamenii, adică bărbații, și copiii sunt iubiți de Dumnezeu. S-a convins că femeile erau înlăturate din această iubire universală și a fost cuprinsă de neliniște la gândul că va deveni una din ele. Această fatalitate i s-a părut nespus de crudă și s-a dus din nou cu gândul la Adam și Eva, care fuseseră izgoniți din paradis. Când femeia din ea avea în sfârșit să îmbobocească, va trebui să îndure acest această exilare din sânul iubirii divine.

— Înainte, domnișoarelor!

Sora Marie-Solange a făcut un gest larg cu mâna și le-a invitat pe copile s-o urmeze până la autobuzul parcat în stradă. Pe drum, le-a ținut o lecție de istorie.

— Țara asta, le-a explicat ea, țara asta pe care o iubim atât de mult are o istorie milenară. Priviți în jurul vostru, domnișoarelor, acest rezervor, aceste ziduri, aceste porți. Toate sunt rodul unei civilizații strălucitoare. V-am mai vorbit despre sultanul Moulay Ismail, contemporan cu Regele Soare de la noi. Fetelor, țineți minte numele lui!

Au rânjit, pentru că învățătoarea pronunțase numele regelui indigen punând accent pe sunetele guturale și arătând, astfel, că vorbea perfect limba arabă. Dar nimeni n-a comentat, pentru că își aminteau de furia călugăriței atunci când Ginette întrebase: „Și-acum învățăm harăpește?“ Fetele ar fi putut jura că sora Marie-Solange abia s-a abținut să nu-i dea o scatoalcă elevei. După aceea se gândise probabil că Ginette avea doar șase ani și că trebuia să dea dovadă de tact pedagogic și de răbdare. Într-o seară, călugărița s-a destăinuit maicii superioare care, în timp ce-o asculta, își trecea limba ca rașpelul peste buze și-și smulgea, cu vârful dinților, bucățele de piele. I-a povestit că avusese o viziune, da, o iluminare chiar, în timp ce se plimba la Azrou, pe sub cedrii de pe malul unui pârâu. Când a văzut femeile mergând cu țâncii în spate, cu capetele acoperite cu șaluri colorate, când i-a privit pe bărbații sprijiniți în bâte de lemn, călăuzindu-și familiile și turmele, i s-au arătat Iacob, Sara și Solomon. Țara asta, s-a înflăcărat ea, îi aducea în fața ochilor scene de sărăcie și smerenie demne de imaginile din Vechiul Testament

*

Grupul s-a oprit în dreptul unei clădiri întunecate despre care nu se putea ști la ce servește sau ce anume adăpostește. Un bărbat în costum bleumarin le aștepta în fața a ceea ce părea să fie o ușă, dar care era mai degrabă o bortă săpată în zid. Ghidul își ținea mâinile împreunate în fața sexului și a părut tulburat, ba chiar îngrozit, la vederea roiului de școlărițe care se apropiau. Avea un glas ascuțit și șovăitor, așa că a

încercat să vorbească mai tare ca să acopere zumzetul. A fost însă nevoie să se înfurie călugărițele ca să izbutească să se facă auzit.

— O să coborâm pe scări. E întuneric și pământul e lunecos. Am să vă rog să fiți foarte atente.

După ce au pătruns în locul acela care semăna cu o grotă, fetele au amuțit, din pricina spaimei, a frigului aprig care ieșea din pereții de lut și a atmosferei sinistre din jur. O fată, dar nimeni n-ar fi putut spune care dintre ele, pentru că nu era lumină, a scos un țipăt înfiorător, care părea vaietul unei stafii sau urletul unui lup.

— Puțin respect, domnișoarelor. Niște frați creștini au îndurat aici cazne cumplite.

Au străbătut în tăcere un labirint de coridoare și de galerii.

Sora Marie-Solange i-a dat cuvântul tânărului ghid, a cărui voce tremura. Era surprins de vârsta publicului său și nu știa ce-ar fi putut să le spună unor copii, unor suflete sensibile. Și-a căutat în mai multe rânduri cuvintele, a reluat lucruri deja spuse, s-a scuzat ștergându-și fruntea cu o batistă veche.

— Ne aflăm în ceea ce se cheamă temnița creștinilor.

A întins mâna spre zidul din fața lor, iar fetele au scos strigăte de uimire când le-a arătat inscripțiile lăsate de prizonieri, cu secole în urmă. Acum stătea cu spatele la eleve și, până la urmă a uitat de ele, câștigându-și în schimb elocința și curajul. A povestit calvarul a mii de oameni — „Au fost aproape două mii până la sfârșitul secolului al XVII-lea“ — pe care Moulay Ismail i-a întemnițat aici, și a insistat asupra geniului acestui „sultan ziditor“ care a construit kilometri de galerii subterane prin care se târau acești sclavi, muribunzi, orbi, fără sorți de scăpare.

— Ridicați privirea, le-a spus el hotărât, aproape autoritar, și fetele, în tăcere și-au îndreptat nasurile în sus. În acel loc a fost săpată o gaură în stâncă și pe-acolo erau azvârliți prizonierii și hrana care de-abia le ajungea ca să supraviețuiască.

Aïcha s-a lipit de sora Marie-Solange. I-a adulmecat rochia, s-a agățat cu degetele de frânghia care-i ținea loc de cingătoare. După ce ghidul le-a deslușit sistemul de silozuri subterane în care erau închiși prizonierii și unde mureau uneori sufocați, a simțit că o podidește plânsul.

— În pereți, a adăugat bărbatul, care acum simțea o plăcere perversă să le sperie pe puicuțe, în acești pereți se află schelete. Sclavii creștini, care au ridicat și zidurile înalte care apără orașul, erau uneori răpuși de oboseală și, atunci, prigonitorii lor îi zideau acolo.

Bărbatul își luase o voce de profet, o voce de pe cealaltă lume, care le-a făcut pe copile să tremure.

În toate zidurile acestei țări glorioase, în toate meterezele orașelor imperiale, puteau fi găsite, dacă scurmai în piatră, trupurile sclavilor, ale ereticilor, ale intrușilor.

În zilele care au urmat, Aïcha s-a gândit la ei fără încetare. I se părea că vede peste tot, luminate din spate, schelete chircite, și s-a rugat pătimaș pentru odihna sufletelor osândite.

Câteva săptămâni mai târziu, Amin și-a găsit soția la picioarele patului, cu nasul în dușumea și genunchii la piept. Îi clănțăneau dinții așa de tare, încât i-a fost teamă că-și crestează limba și o înghite, așa cum pățeau epilepticii din medina. Mathilde gemea, iar Amin a ridicat-o în brațe. I-a simțit, sub palme, mușchii contractați și i-a mângâiat blând brațul ca s-o liniștească. A chemat-o pe Tamo și, fără să se uite la ea, a pus-o să-i păzească nevasta.

— Mă duc la muncă. Ai grijă de ea.

Seara, când s-a întors, Mathilde delira. Se zvârcolea de parcă ar fi fost sechestrată în cearșafurile ude, o chema pe mama ei, în alsaciană. Avea febră atât de mare, încât corpul îi tresălta, de parcă i s-ar fi administrat electroșocuri. La poalele patului, Aïcha plângea.

În zori, Amin a anunțat că se duce după medic. S-a suit în mașină și a plecat, lăsând-o pe Mathilde în grija slujitoarei, pe care boala stăpânei nu părea s-o tulbure prea tare.

Rămasă singură, Tamo s-a pus pe treabă. A făcut un amestec de plante, a măsurat cu migală fiecare ingredient și a turnat deasupra apă clocotită. Sub privirile uluite ale lui Aïcha, a frământat pasta aromată, spunând:

— Duhurile rele trebuie alungate.

A dezbrăcat-o pe Mathilde, care era inertă, și apoi i-a uns cu acel amestec trupul alb și mare, a cărui paloare a buimăcit-o. Ar fi putut, cu o plăcere răutăcioasă, s-o domine. Ar fi putut avea chef să se răzbune pe creștina aia arogantă și lipsită de îngăduință, care o trata ca pe o sălbatică și care-i spunea că e la fel de scârboasă ca libărcile care mișunau în jurul chiupurilor cu ulei de măsline. Dar Tamo, care plânsese din greu, toată noaptea, în singurătatea camerei sale, și-a masat stăpâna pe coapse, i-a apăsat tâmplele cu mâna și s-a rugat pentru ea, cu sinceră dăruire. După vreun ceas, Mathilde s-a potolit. Maxilarele i s-au relaxat, dinții au încetat să-i mai scrâșnească. Așezată cu spatele la perete, cu degetele mânjite de verzeală, Tamo a îngânat fără încetare o rugă, căreia Aïcha îi urmărea melodia uitându-se doar la buze.

Când a sosit doctorul, a găsit-o pe alsaciană pe jumătate goală, cu trupul acoperit cu o pomadă verzuie al cărei miros ajunsese până pe culoar. Tamo stătea așezată la căpătâiul suferindei și, când i-a văzut intrând pe bărbați, a pus la loc cearșaful pe pântecul Mathildei și a ieșit din cameră cu capul plecat.

— Arăboaica a făcut asta? a întrebat medicul, cu degetul ațintit înspre pat.

Pasta verzuie pătase așternuturile, pernele, pătura și se prelinsese pe covorul cumpărat de Mathilde la sosirea în Meknès, și la care ținea enorm. Tamo lăsase urme de degete pe pereți, pe noptieră, iar camera semăna cu tablourile acelea ale artiștilor degenerați care confundau talentul cu melancolia. Medicul a ridicat din sprâncene și și-a închis ochii, timp de un minut sau două, care lui Amin i s-au părut interminabile. Și-ar fi dorit ca bărbatul să se grăbească, să-i stabilească pacientei un diagnostic, să găsească o soluție. În schimb, acesta se învârtea în jurul patului, aranja câte-un colț de cearșaf, așeza câte o carte la locul ei, făcea tot felul de lucruri inutile și absurde.

În cele din urmă și-a scos vesta și a împăturit-o cu grijă, după care a așezat-o pe

spătarul unui scaun. Între timp, i-a aruncat scurte și înțepătoare priviri lui Amin, de parcă ar fi vrut să-l dojenească. Abia după aceea s-a aplecat asupra bolnavei. A băgat mâna sub cearșaf ca s-o cerceteze și, de parcă și-ar fi amintit că de undeva din spate îl urmărea un bărbat, s-a întors.

— Lasă-ne singuri.

Amin a făcut pe plac.

— Doamnă Belhaj, mă auziți? Cum vă simțiți?

Mathilde și-a întors spre el fața vlăguită. Își ținea cu greu deschiși ochii ei cei frumoși și verzi, și părea rătăcită, ca un copil care se deșteaptă într-un loc necunoscut. Doctorul a crezut că o să înceapă să plângă, să ceară ajutor. I s-a rupt inima văzând-o în așa hal pe femeia aceea blondă și impunătoare, pe femeia aceea care era probabil fermecătoare când își dădea interesul, atunci când i se dădea prilejul să-și arate buna creștere. Picioarele îi erau uscate și pline de bătături, unghiile netăiate și groase. A apucat-o de braț și, cu grijă să nu se atingă de pasta din ierburi, i-a luat pulsul, apoi și-a strecurat mâna sub așternut ca să-i palpeze abdomenul.

— Deschideți gura și spuneți „Aaa"!

Mathilde s-a executat.

— E o criză de malarie. Se-ntâmplă adesea pe-aici.

Și-a apropiat scaunul de micul birou al Mathildei și a contemplat gravurile unchiului Hansi, care înfățișau orașul Colmar în anii 1910, apoi a pus ochii pe o carte de istorie a orașului Meknès. Pe masă rămăsese o foaie de hârtie, de calitate modestă, pentru scrisori; pe ea, niște ciorne pline de ștersături. O scos o rețetă din servieta de piele și a scris. A deschis ușa și l-a căutat pe Amin din priviri. Pe culoar nu era decât o fetiță, slabă și ciufulită. Se sprijinea de perete, ținând în mână o păpușă plină de pete. A apărut și Amin, iar doctorul i-a întins rețeta.

— Ia astea de la farmacie!

— Ce-a pățit, domnule doctor? Se simte mai bine?

Doctorul a părut iritat.

— Du-te repede!

Apoi a tras ușa după el și a rămas la căpătâiul bolnavei. I s-a părut că trebuie s-o ocrotească, nu de boală, ci de necazul în care se ajunsese. Priveliștea acestei femei goale și vlăguite l-a făcut să-și închipuie clipele de intimitate pe care le împărtășea cu arabul acela impulsiv. Și le-a închipuit cu atât mai puternic cu cât zărise pe culoar rodul dezgustător al acestei relații și i s-a făcut greață, a avut o pornire de revoltă. Desigur, știa că lumea se schimbase, că războiul răsturnase toate regulile, toate obiceiurile, de parcă toți oamenii ar fi fost puși într-un borcan, iar borcanul ar fi fost scuturat, făcând să se întâlnească trupuri care, gândea el, n-aveau ce să caute împreună. Femeia asta dormea în brațele arabului ăsta păros, ale mitocanului ăsta care i-o trăgea, care îi dădea porunci. Nu era drept, nu așa era rânduit, iubirile astea pricinuiau harababură și necazuri. Corcirile vesteau sfârșitul lumii.

Mathilde a cerut de băut, așa că doctorul a dus la buzele bolnavei un pahar cu apă proaspătă.

— Mulțumesc, domnule doctor, a spus și i-a strâns mâna în mâna ei.

Încurajat de acest gest complice, a întrebat-o:

— Iertați-mi indiscreția, dragă doamnă! Dar sunt curios. Cum naiba ați nimerit aici?

Mathilde era prea slăbită ca să vorbească. Ar fi vrut să zgârie mâna care încă i-o strângea pe a ei. Adânc, foarte adânc în mintea ei, un gând încerca să iasă la lumină, să se facă auzit. Mocnea o revoltă, dar n-avea putere să-i dea viață deplină. I-ar fi plăcut să i-o întoarcă, să-i dea o replică usturătoare la acel cuvânt care o scotea din fire — „a nimeri", de parcă viața ei n-ar fi fost decât o întâmplare, de ca și cum copiii, casa în care stătea n-ar fi fost decât o greșeală, o rătăcire. „Va trebui să găsesc cum să le răspund, s-a gândit. Va trebui să-mi înjgheb o armură de cuvinte."

În zilele și nopțile cât mama ei a stat la pat, Aïcha a fost cuprinsă de îngrijorare. Dacă se prăpădea, ce s-ar fi întâmplat cu ea? Umbla de colo-colo prin casă, ca o muscă prinsă într-un pahar. Făcea ochii mari încercând să-i descoasă pe niște adulți în care nu avea încredere. Tamo o dezmierda și o copleșea cu vorbe duioase. Știa că prichindeii ăștia sunt asemenea câinilor, înțeleg ce li se ascunde și simt apropierea morții. Amin era și el abătut. Fără jocurile Mathildei, fără șotiile stupide pe care-i plăcea să le pună la cale, casa era posomorâtă. Așeza pe rama de sus a ușilor găletușe cu apă sau cosea căptușeala de la mânecile sacourilor lui Amin. Ar fi dat orice ca Mathilde să se înzdrăvenească, să-i pună să se joace de-a v-ați ascunselea prin tufișurile din grădină. Să depene, smiorcăindu-se, o poveste din folclorul alsacian.

*

Cât timp a zăcut vecina ei, văduva Mercier a venit adesea în vizită, s-o întrebe cum îi merge și să-i împrumute niște romane. Mathilde nu-și putea explica prietenia pe care, dintr-odată, i-o arăta văduva. Înainte, nu avuseseră decât niște relații distante, își făceau cu mâna când se întâlneau pe câmp, își ofereau fructe ca să nu le lase să putrezească, atunci când recolta era îmbelșugată. Mathilde nu știa că, în ziua de Crăciun, văduva se trezise de cu zori și că, singură, în camera înghețată, se înfruptase dintr-o portocală. Curățase citricele cu dinții și-i plăcea gustul pe care i-l lăsa coaja în cerul gurii. Deschisese ușa care dădea spre grădină și, în ciuda brumei care încremenise fiecare plantă, în ciuda vântului tăios care sufla peste șes, ieșise cu picioarele goale. Iar țăranca din ea putea fi lesne recunoscută tocmai după picioare; picioarele ei cu care cutreierase pământuri încinse, care nu se mai fereau de mușcătura tufelor de urzici, picioarele ei cu tălpile pline de bătături. Văduva își știa moșia cu ochii închiși. Știa câte pietre sunt risipite pe pământurile ei, câți trandafiri înfloriseră, câți iepuri râcâiau solul prin vizuini. În dimineața aceea de Crăciun, s-a uitat înspre aleea cu chiparoși și a scos un țipăt scurt. Superbul gard viu de chiparoși-lumânare, care-i împrejmuia domeniul, i s-a arătat precum o gură din care, peste noapte, ar fi fost smuls un dinte. L-a chemat pe Driss, care-și bea ceaiul în casă.

— Driss, vino încoace, repede!

Muncitorul, care-i ținea loc și de asociat, și de fiu, și de soț, a venit în fugă, cu paharul în mână. Văduva și-a îndreptat arătătorul spre arborele care lipsea, iar lui Driss i-a luat ceva timp până să înțeleagă. Ea știa că avea să invoce spiritele, că avea s-o avertizeze că cineva îi făcuse farmece, fiindcă Driss nu-și putea explica întâmplările ieșite din comun decât prin vrăjitorie. Bătrâna, al cărei chip era brăzdat de riduri adânci, și-a pus mâinile în șoldurile uscățive. Și-a apropiat fruntea de fruntea lui

Driss și, cufundându-și privirea plumburie în ochii țăranului, l-a întrebat ce știe despre Crăciun. Bărbatul a ridicat din umeri.

— Nu mare lucru, a părut că spune.

Văzuse perindându-se pe aici generații de creștini, țărani sărmani sau moșieri înstăriți. Îi văzuse răscolind pământul, construind barăci, dormind în cort, dar nu știa nimic despre viața lor intimă sau despre credințele lor. Văduva l-a bătut pe umăr și s-a pus pe râs. Un râs din inimă și răsunător, un râs cristalin, proaspăt ca o floare, care a sfâșiat liniștea câmpului. Driss s-a scărpinat în cap cu vârful arătătorului, cu un aer încurcat. De bună seamă, povestea asta nu avea nicio noimă. Probabil că vreun djinn pusese la cale o răzbunare împotriva bătrânei și copacul dispăruse din pricina unui descântec. Și-a amintit zvonurile care circulau pe seama stăpânei lui. Se zicea că îngropase pe moșie niște copii născuți morți, chiar niște fetuși pe care pântecul ei sterp nu putuse să-i țină până la împlinirea sorocului. Sau că, într-o zi, un câine târâse între colți, până la duar, brațul unui prunc. Unii ziceau că noaptea veneau la ea tot soiul de bărbați care-și căutau mângâierea între coapsele ei ofilite și, cu toate că Driss stătea toată ziua acolo, deși era martor la viața ascetică a bătrânei, nu reușea să nu-și plece urechea la toate clevetelile și să nu fie îngrijorat. Femeia nu avea secrete față de el. Când soțul ei a fost chemat sub arme, apoi luat prizonier și când a murit de tifos într-un lagăr, Driss a fost cel căruia i-a dezvăluit întreaga ei tulburare și amărăciune. Iar el îi prețuia curajul și nu-și credea ochilor când o vedea plângând pe această femeie care conducea tractorul, se ocupa de dobitoace și le poruncea lucrătorilor cu o autoritate uluitoare. Îi era recunoscător că îi ținea piept lui Roger Mariani, vecinul lor, care venise din Algeria prin anii ’30, cu puțin înaintea văduvei și a lui Joseph, soțul ei. Bărbatul era nemilos cu muncitorii și avea o singură regulă: burnuzurile să fie leoarcă de transpirație.

Văduva și-a încrucișat brațele la piept și a rămas așa, tăcută și nemișcată, câteva minute. Apoi s-a întors repejor și, într-o arabă fără cusur, i-a spus lui Driss:

— Hai să uităm chestia asta, ai înțeles? Gata, la treabă!

În zilele următoare, de fiecare dată când își aducea aminte de arborele lipsă, corpul său împuținat prindea să fie zguduit de hohote de râs. În taină, a dezvoltat o oarece simpatie pentru Mathilde și soțul ei. Așa încât, după sărbători, pe care și le-a petrecut singură la moșie, a hotărât să se ducă la familia Belhaj, unde a găsit-o pe Mathilde ca lovită cu leuca. Bătrâna a întrebat cu ce putea fi de folos și, văzând pe canapeaua unde bolnava își petrecea zilele niște romane cu paginile îndoite, i-a propus să-i împrumute cărți. Alsaciana, cu ochii dogorind de febră, a apucat-o de mână și i-a mulțumit.

---

19. În original e folosit cuvântul *homme*, care poate fi tradus și prin „bărbat“, dar și prin „om“, de unde și confuzia lui Aïcha.

Într-o zi, pe când Mathilde era în convalescență, o mașină roșie ca focul, condusă de un șofer cu caschetă, a parcat la poarta fermei. Amin a văzut coborând un bărbat înalt și plesnind de sănătate care, ajuns în dreptul lui, l-a întrebat cu accent puternic:

— Aș putea să-l văd pe proprietar?

— Eu sunt, a răspuns Amin și bărbatul a părut că se bucură.

Purta niște pantofi de lac eleganți, pe care Amin nu s-a putut abține să-i admire.

— O să vă murdăriți încălțările.

— N-are nicio importanță, vă rog să mă credeți. Ce mă interesează e domeniul ăsta încântător pe care-l aveți. Ați fi de acord să mi-l arătați?

Dragan Palosi i-a pus lui Amin o groază de întrebări. S-a interesat cum a căpătat pământurile, ce tip de culturi își propunea să dezvolte, ce venituri avea și care îi erau așteptările pentru anii viitori. Amin i-a răspuns pe scurt, deoarece nu avea încredere în bărbatul acela cu accent ciudat, prea bine îmbrăcat ca să bată câmpurile cu piciorul. Amin a început să transpire și a urmărit cu coada ochiului chipul rotofei al oaspetelui, care-și ștergea fruntea și gâtul cu batista. Și-a dat seama că nici nu avusese răgaz să-l întrebe cum îl cheamă. Când bărbatul s-a prezentat, Amin s-a strâmbat fără să vrea și oaspetele a izbucnit în râs.

— E un nume unguresc, a spus bărbatul. Dragan Palosi. Am un cabinet pe rue de Rennes. Sunt medic.

Amin a dat aprobator din cap. Fără să fie lămurit pe deplin. Ce căuta un medic ungur pe-acolo? În ce mișmașuri avea de gând să-l bage? Dintr-odată, Dragan Palosi s-a oprit și a ridicat ochii. A privit cu atenție șirul de portocali din fața lui. Deși încă tineri, pomii erau încărcați de fructe. Dragan a observat că o ramură de lămâi ieșea din coroana unuia dintre copaci și că fructele galbene se amestecau cu portocalele uriașe.

— Interesant, a spus ungurul, apropiindu-se de copac.

— Ah, aia? Da, îi amuză pe copii. E un joc de-al nostru. Fiica mea îi spune „portocalămâi". Am mai altoit și o ramură de păr pe un gutui, dar ăstuia încă nu i-am găsit nume.

Amin a tăcut, pentru că nu voia să aibă aer de amator sau de nebun în ochii acestui specialist în medicină.

— Aș vrea să vă propun o învoială.

Dragan l-a luat de braț pe Amin și l-a dus sub un copac, într-un loc la umbră. I-a povestit că visa de multă vreme să exporte fructe în Europa de Est.

— Portocale și curmale, i-a explicat el lui Amin, care habar n-avea despre ce țări vorbește. O să mă îngrijesc de transportul portocalelor până în portul din Casablanca. Vă plătesc muncitorii pentru cules și veți primi o chirie pentru terenuri. Batem palma?

Amin i-a strâns mâna și în ziua aceea, când s-a întors de la școală cu Aïcha, au găsit-o pe Mathilde așezată pe treptele micii scări care dădea spre grădină. Copila s-a repezit în brațele mamei și s-a gândit că rugăciunile nu îi fuseseră zadarnice și că Mathilde va rămâne în viață. *Mulțumesc, Fecioară Maria!*

*

Când a reușit să se ridice în picioare, Mathilde s-a bucurat că slăbise. Și-a descoperit în oglindă fața lividă, istovită, ochii încercănați. Și-a făcut obiceiul să întindă un cearșaf pe iarbă, în fața ușii cu geamuri a casei, și să-și petreacă diminețile stând la soare, uitându-se la copii cum se joacă. Venirea primăverii a umplut-o de încântare. Zi de zi privea cum se desfac mugurii pe crengi, strivea între degete florile parfumate ale portocalilor, se apleca peste ramurile delicate de liliac. În față, câmpurile necultivate erau în întregime acoperite cu maci sângerii, cu flori sălbatice în tonuri portocalii. Aici, nimic nu stătea în calea păsărilor aflate în zbor. Nu tu stâlpi de electricitate, nu tu huruit de mașini, nu tu ziduri de care și-ar fi putut izbi căpșoarele. De când se întorsese vremea bună, auzea ciripitul sutelor de păsări nevăzute și ramurile care fremătau de ecoul cântecelor lor. Izolarea fermei, care o înspăimântase atât de mult, care o cufundase într-o melancolie atât de adâncă, acum, în primele zile de primăvară, a fermecat-o.

Într-o după-amiază, Amin li s-a alăturat și s-a lungit lângă fiul său, cu o dezinvoltură care a uimit-o pe Aïcha.

— Am întâlnit niște tipi nostimi, s-ar putea să-ți placă, i-a spus el soției sale. I-a descris apariția lui Dragan pe moșie, proiectele lui îndrăznețe, i-a înșirat toate beneficiile pe care le-ar putea avea de pe urma unei asocieri cu el. Mathilde s-a încruntat. Nu uitase felul în care Bouchaïb exploatase naivitatea soțului ei și se temea să nu se lase din nou amăgit de niște promisiuni deșarte.

— Și de ce, mă rog, îți cere ție asta? Roger Mariani cultivă hectare întregi de portocali, și e mult mai cunoscut prin împrejurimi.

Lipsa de încredere a soției l-a rănit pe Amin, care s-a ridicat brusc în picioare.

— N-ai decât să-l întrebi chiar tu. El și soția lui ne-au invitat la prânz duminica asta.

Toată dimineața zilei de duminică, Mathilde s-a plâns că nu are cu ce să se îmbrace. Până la urmă și-a pus rochia albastră, de mult demodată, și i-a reproșat lui Amin că n-o înțelege. Visa la colecția New Look de la Dior, care făcea furori printre europenele din orașul nou.

— Umblam în rochia asta când s-a terminat războiul. Lungimea asta nu se mai poartă. Ce impresie o să le las?

— N-ai decât să-ți pui haikul — așa, cel puțin, n-o să te mai chinui cu probleme de-astea.

Amin a început să râdă, iar Mathilde a simțit că-l urăște. Se trezise prost dispusă, iar prânzul acela, care ar fi trebuit s-o încânte, i se părea acum o corvoadă.

— Dar despre ce fel de prânz e vorba? O să fim doar noi sau mai vin și alți invitați? Crezi că trebuie să ne-mbrăcăm cu ștaif?

Amin i-a răspuns ridicând din umeri:

— De unde vrei să știu?

Familia Palosi locuia în orașul nou, lângă hotelul Transatlantique, iar casa lor se bucura de o priveliște superbă asupra orașului și minaretelor sale. Cei doi îi așteptau pe platforma de la intrare, feriți de dogoarea soarelui de o copertină de pânză portocalie cu alb. În timp ce Amin și Mathilde coborau din mașină și se îndreptau spre poartă, doctorul a stat cu brațele larg deschise, ca un cap de familie care-și

întâmpină odraslele. Dragan Palosi purta un elegant costum bleumarin și o cravată cu nod mare. Pantofii de lac îi străluceau la fel de tare ca mustața groasă, atent îngrijită. Avea obraji durdulii, buze cărnoase, și totul în ființa lui evoca o anume împlinire, o poftă nesățioasă, plăcerea de a fi în viață. Și-a agitat mâinile, apoi a cuprins în palme obrajii Mathildei, de parcă ar fi fost o fetiță. Erau două mâini enorme acoperite de păr negru, mâini de ucigaș sau de măcelar, iar Mathilde și l-a imaginat, fără să vrea, pe Dragan Pelosi scoțând cu lopețile alea un bebeluș din sexul unei femei. A simțit pe obraz atingerea rece a unui ghiul de aur, pe care bărbatul îl purta pe inelar și care-i gâtuia circulația sângelui.

Lângă el stătea o femeie blondă, căreia îți venea greu să-i privești fața sau să-i admiri silueta, fiindcă pieptul ei uriaș, năucitor, supradimensionat îți fura irezistibil atenția. Amfitrioana i-a surâs leneș Mathildei și i-a întins o mână moale. Era coafată după ultima modă și purta o rochie ce părea atunci scoasă din magazin — cu toate acestea însă, totul la ea respira țopenie, lipsă de eleganță, de la felul în care se dăduse cu un ruj de buze oranj până la felul în care-și ținea mâna-n șold și, mai ales, la modul în care plescăia din limbă la sfârșitul frazelor. Părea că vrea să pună la cale cu Mathilde o complicitate nătângă, bazată pe gen sau pe naționalitate. Corinne era franțuzoaică, „din Dunkerque", a insistat ea, rostogolind *r*-ul. Mathilde s-a simțit caraghioasă atunci când, ajungând pe peronul casei, i-a întins lui Corinne două farfurii cu un guguluf și o tartă cu smochine. Gazda a apucat farfuriile cu vârful degetelor, cu stângăcia celui care ridică pentru prima oară în brațe un bebeluș. Lui Amin i-a fost rușine cu nevastă-sa și Mathilde a simțit lucrul ăsta. Corinne nu era genul de femeie care să fie interesată de prăjituri, care să-și piardă vremea, tinerețea și frumusețea într-o bucătărie încinsă, printre servitori și copii gălăgioși. Dragan a simțit, poate, momentul de stinghereală și i-a mulțumit Mathildei cu o căldură și o amabilitate care au mișcat-o. A ridicat șervetul care acoperea prăjiturile, și-a apropiat nasul borcănat la câțiva centimetri de ele și a adulmecat îndelung, adânc.

— Vai, ce minunăție! a exclamat, iar Mathilde a roșit.

Și, în timp ce Corinne o conducea pe Mathilde în salon, o îndruma spre un fotoliu și-i oferea ceva de băut, în timp ce se așeza în fața ei și-i depăna povestea vieții ei, Mathilde și-a zis: „Mare curvă". Nu a fost deloc atentă la povestea femeii, fiindcă era convinsă că înșira doar minciuni și nu voia să se lase dusă de nas. Dacă veneau oameni aici, în orașul ăsta de la capătul lumii, o făceau ca să mintă, ca să-și rescrie biografia. S-a văzut obligată să asculte povestea întâlnirii Corinnei cu acest bogat ginecolog maghiar, dar nu a crezut o clipă în pretinsa lor dragoste la prima vedere. În timpul aperitivului, când a băut fără să aprecieze un excelent vin de Porto, Mathilde s-a gândit la un singur lucru. L-a privit intrând și ieșind pe chelnerul marocan, a văzut zâmbetul radios al soțului ei, a studiat ghiulul care-i strângea ginecologului degetul dolofan și s-a gândit: „Mare curvă". Vorbele astea îi sunau în țeastă ca niște rafale de mitralieră. Și-o imagina pe Corinne într-un bordel din Dunkerque, fătucă amărâtă, rebegită de frig și moartă de foame, cu trup durduliu și pe jumătate dezgolit, în combinezon și șosete. Dragan o salvase fără îndoială din vâltoare, poate că fusese cuprins de o iubire pătimașă și de sentimente cavalerești, dar asta nu schimba nimic. Femeia asta o tulbura pe Mathilde, o scârbea și o fascina, îi trezea

interesul și în același timp o îmboldea să fugă de ea.

De mai multe ori în timpul antreurilor, când conversația se împotmolea într-o liniște stânjenitoare, Dragan pomenea prăjiturile pe care abia aștepta să le mănânce și îi arunca Mathildei un surâs complice. Dintotdeauna se înțelesese mai bine cu femeile. Copil fiind, nimic nu-l chinuise mai mult ca internatul pentru băieți unde îl înscriseseră părinții și unde fusese silit să îndure efectele unei virilități apăsătoare. Iubea femeile nu ca un cuceritor, ci ca un prieten sau ca un frate. În perioada lui de maturitate, care fusese marcată de exil și de pribegie, femeile se dovediseră întotdeauna un sprijin de nădejde. Înțelegeau melancolia care-l stăpânea, știau cum e să fii redus la arbitrarul propriului sex, tot așa cum el fusese redus la absurdul propriei religii. Luase de la ele un amestec de resemnare și combativitate, înțelesese că bucuria era o formă de răzbunare împotriva celor care voiau să-l proscrie.

Amin și Mathilde au fost uimiți de rafinamentul casei celor doi Palosi. Când te uitai la ei, cu greu ți-ai fi putut imagina așa o delicatețe, atâta eleganță în alegerea mobilierului, în amplasarea draperiilor, în alegerea culorilor. S-au instalat într-o fermecătoare sală de recepție pe care un geamlâc generos o deschidea în exterior spre o grădină admirabil întreținută. Pe zidul din spate se înălțau niște încrengături de bougainvillea, și glicinele erau înflorite. Sub un jacaranda, Corinne așezase o masă și niște scaune.

— E prea cald să mâncăm afară, nu-i așa?

De fiecare dată când vorbea sau când râdea, i se ridicau sânii, părând că o să țâșnească de sub rochie, că o să se arate pe de-a-ntregul, că li se vor iți sfârcurile precum mugurii care pocnesc primăvara. Amin n-a mai scăpat-o din ochi și a surâs cu poftă, mai chipeș ca niciodată. Stând mereu în aer liber, fața îi era cioplită de vânt și de soare, avea ochii plini de lumina zărilor, iar pielea lui ascundea o mireasmă încântătoare. Mathilde nu neglija puterea de atracție pe care soțul ei o avea asupra femeilor. Așa că s-a întrebat dacă acceptase invitația la masă ca să-i facă ei plăcere sau pentru rotunjimile și lascivitatea acestei femei.

— Soția dumneavoastră e foarte elegantă, spusese Amin, odată ajuns în foișor, și apoi îi sărutase languros mâna Corinnei.

— Vai, dar prăjiturile astea mai că îți vine să le mănânci din ochi, îi răspunsese Dragan. Soția dumneavoastră e o gospodină nemaipomenită.

Când, în timpul mesei, a redeschis discuția despre prăjituri, Mathildei i-a venit să intre-n pământ. Și-a dus mâinile la tâmple ca să-și aranjeze părul, care i se pleoștise. Nădușeala i se prelingea pe frunte și rochia albastră i se umezise la subraț și între sâni. Mathilde își petrecuse dimineața trebăluind prin bucătărie, apoi trebuise să fugă să le dea de mâncare copiilor și să-i dea indicații lui Tamo. Automobilul rămăsese în pană la zece kilometri de fermă și ea a fost cea care l-a împins, pentru că Amin susținea că nu e suficient de priceput ca să stea la volan. În timp ce ducea la gură niște pateu de ficat prea vârtos, Mathilde și-a zis că soțul ei era un nemernic și că o pusese să împingă hodoroaga aia de mașină doar ca să nu-și șifoneze haina de duminică. Numai din pricina lui a ajuns cum a ajuns la familia Palosi, obosită și nădușită, cu rochia boțită și picioarele pline de pișcături de insecte. A lăudat-o pe

Corinne pentru deliciosul antreu și și-a strecurat mâna pe sub masă ca să-și scarpine pulpele și să scape de mâncărimi.

A vrut să întrebe: „Ce-ați făcut în timpul războiului?“, fiindcă i se părea că e singurul mod în care puteai cu adevărat să-i cunoști pe oameni. Dar Amin, căruia vinul alb îi dezlegase limba, s-a apucat să vorbească cu Dragan despre politica marocană, iar femeile și-au zâmbit în tăcere. Corinne a lăsat să-i cadă scrumul țigării pe jos și un fir de jăratic a aprins un ciucure de la covor. Cu aer ostenit, cu ochii împâcliți de alcool, i-a propus Mathildei să vină cu ea în grădină și aceasta a acceptat fără tragere de inimă. „O s-o las să dea din gură“, își repeta ea cu încăpățânare, dușmănoasă. Corinne a scos un pachet de țigări dintr-un gheridon micuț și i-a propus Mathildei să fumeze.

— Data viitoare să-i aduceți și pe copii. Pregătisem niște zaharicale, iar în camera din spate sunt niște jucării vechi. Le-au lăsat foștii proprietari, a explicat ea cu o voce vlăguită de melancolie.

Corinne s-a așezat pe treptele scării care ducea spre grădină.

— Când ați ajuns în Maroc? a întrebat-o.

Mathilde și-a spus povestea și, tot căutându-și cuvintele, și-a dat seama că era prima oară când o asculta cineva așa, cu interes și bunăvoință. În ceea ce-o privește, Corinne debarcase la Casablanca chiar după declanșarea războiului. Dragan, care fugise din Ungaria, apoi din Germania și din Franța, auzise de la un prieten rus că Marocul e locul ideal ca s-o iei de la capăt. În Orașul alb, pe coasta Atlanticului, a găsit un post de medic într-o clinică renumită. A câștigat mulți bani, dar reputația directorului și natura operațiilor pe care le practicau l-au împins să-și ia tălpășița. Și a optat pentru Meknès, pentru traiul fără griji și livezile de-acolo.

— Despre ce operații era vorba? a întrebat Mathilde, intrigată de tonul conspirativ al Corinnei.

Corinne s-a uitat în urmă, apoi și-a apropiat fundul de cel al Mathildei și a șoptit:

— Niște operații absolut extraordinare, zic eu. Nu știați că vin oameni din toată Europa pentru ele? Doctorul ăla e ori geniu ori nebun, nu contează, dar se zice că în stare să transforme un bărbat în femeie!

La sfârșitul trimestrului, măicuțele au cerut să-i întâlnească pe părinții lui Aïcha. Amin și Mathilde s-au prezentat în fața grilajului cu un sfert de oră mai devreme și sora Marie-Solange i-a condus în biroul maicii superioare. Au urcat pe aleea lungă acoperită cu pietriș și au trecut prin fața capelei spre care Amin și-a întors privirile. Ce-i pregătea dumnezeul acela? Sora Marie-Solange i-a pus să se așeze în fața unui birou lung din cedru pe care se aflau stivuite câteva dosare. Deasupra șemineului era agățat un crucifix. Când a intrat în birou maica superioară, s-au ridicat — Amin era pregătit pentru discuție. Toată noaptea vorbise cu Mathilde despre ce aveau să le reproșeze: întârzierile continue, îmbrăcămintea lui Aïcha, delirurile ei mistice. Se ciondăniseră.

— Nu-i mai îndruga povești care s-o tulbure! amenința Amin.

— Cumpără-ne o mașină! i-a replicat Mathilde. Dar, de față cu directoarea, s-au simțit solidari. Orice-ar spune ea, vor ști să-și apere odrasla.

Călugărița le-a făcut semn să se așeze. A remarcat diferența de înălțime dintre ei și nu a părut deloc amuzată. S-a gândit, probabil, că doar un bărbat îndrăgostit sau modest putea accepta să ajungă cu fruntea până la umerii nevestei. S-a așezat în fotoliu și a încercat să deschidă un sertar căruia nu-i găsea cheia.

— Așadar, sora Marie-Solange și cu mine voiam să vă spunem că suntem foarte mulțumite de Aïcha.

Mathildei au început să-i tremure picioarele. Aștepta să cadă vestea proastă.

— E un copil sfios și sălbatic, care, cu siguranță, e greu de îmblânzit. Dar rezultatele ei sunt excepționale.

A împins către ei un certificat de note, pe care reușise să-l scoată din sertar. Degetul ei uscățiv a lunecat peste filă, avea unghii albe, tăiate perfect, delicate ca ale unui copil.

— Aïcha este mult peste medie la toate materiile. Și, dacă am vrut să vă vedem, este pentru că noi credem că ar trebui să sară un an. Ați fi de acord?

Cele două surori i-au privit stăruitor, afișând un surâs radios. Așteptau un răspuns și păreau decepționate că nu sunt mai entuziaști. Amin și Mathilde au rămas nemișcați. Se uitau țintă la document și păreau să poarte o discuție tăcută, articulată din semne cu ochiul, sprâncene încruntate, buze mușcate. Amin nu-și luase bacalaureatul și amintirile lui din școală se rezumau la palmele pe care profesorul le distribuia preventiv. Iar Mathilde își amintea, mai ales, că suferise de frig, atât de tare că nu putea să învețe sau să țină stiloul în mână. Ea a fost cea care a luat cuvântul.

— Dacă socotiți că e mai bine pentru ea... Și a fost cât pe ce să adauge: O cunoașteți mai bine decât noi.

Când s-au întors la Aïcha, care îi aștepta cuminte în stradă, au privit-o ciudat, de parcă ar fi văzut-o pentru prima dată. Copila asta, gândeau ei, le era străină; în ciuda vârstei fragede, avea un suflet și niște taine, ceva unic care le era imposibil de înțeles sau de pătruns. Fetița asta plăpândă, cu picioarele „în x", cu fața obosită, fetița asta cu părul vâlvoi era, prin urmare, deosebit de inteligentă. Acasă vorbea puțin. Își petrecea serile jucându-se cu ciucurii covorului cel mare și albastru și o apuca strănutatul din pricina prafului. Nu povestea niciodată ce face la școală, își tăinuia necazurile, bucuriile și prieteniile. Când soseau la ei acasă diverși străini, o

tulea, rapidă precum insectele când sunt urmărite, dispărea la ea în cameră sau pe câmp. Oriunde se ducea, alerga, cu picioarele ei lungi și subțiri disociate parcă de restul trupului. Picioarele i-o luau înaintea bustului și a brațelor și părea că Aïcha se îmbujora și transpira tocmai ca să-și prindă din urmă cataligele care, ca prin farmec, îi scăpaseră de sub control. Părea că nu știe nimic, că nu înțelege nimic. Nu cerea niciodată ajutor la temele pentru acasă, iar când Mathilde se uita prin caiete, nu putea decât să admire scrisul îngrijit al fetei sale, dezinvoltura și perseverența ei.

Aïcha n-a întrebat nimic despre întâlnire. I-au spus ai ei că maicile erau mulțumite de ea și că aveau să sărbătorească asta luând prânzul la o braserie din orașul nou. S-a agățat de mâna întinsă de Mathilde și i-a urmat. Singurul lucru care a părut că o bucură a fost teancul de cărți pe care i l-a întins mama ei.

— Cred că ai primit un premiu.

S-au așezat la terasă, sub copertina mare și roșie, plină de praf. Amin a luat păhărelul lui Aïcha și i-a turnat un strop de bere. I-a zis că e o zi mai specială și că puteau să bea un gât împreună. Aïcha și-a băgat nasul în pahar. Berea nu avea miros, așa că a dat peste cap lichidul amărui. Mama ei i-a șters cu mănușa o urmă de spumă de pe obraz. I-a plăcut foarte mult lichidul rece ca gheața care îi luneca dinspre gât spre stomac, răcorind-o. N-a cerut nimic, n-a făcut nazuri, dar a împins ușor paharul spre mijlocul mesei. Cu gândul în altă parte, Amin i l-a umplut la loc. Era încă tulburat. Fata lui avea un aer neîngrijit, dar, cu toate astea, știa latinește și era mai bună la matematică decât toate franțuzoaicele din clasă.

— E un copil foarte dotat, spusese învățătoarea.

Amin și Mathilde începuseră să se amețească. Au comandat fripturi, au început să râdă și să mănânce cu mâinile. Aïcha nu prea vorbea. Mintea îi era încețoșată. Avea impresia că trupul nu-i fusese nicicând mai ușor, abia de-și simțea brațele. Fusese năpădită de un puternic val de iubire față de părinții ei, dar după câteva clipe acest sentiment îi devenise străin și a început să se gândească la un poem pe care-l învățase pe dinafară și căruia îi uitase ultimul vers. Nu reușea să se concentreze și nu a râs deloc atunci când un grup de băieți s-a oprit în fața cafenelei și a făcut acrobații ca să-i amuze pe clienți. Îi era un somn năprasnic și a reușit cu greu să-și țină ochii deschiși. Ai ei s-au ridicat să salute un cuplu de băcani armeni cărora le vindeau fructe și lădițe cu migdale. Aïcha a auzit că i se rostește numele. Amin vorbea tare și și-a așezat mâna pe umărul uscățiv al fiicei sale. A surâs cu gura larg deschisă, a privit mâna neagră a tatălui ei și și-a lipit obrazul de ea. Cei doi adulți au întrebat-o:

— Câți ani ai? Îți place la școală?

Nu a răspuns. Îi scăpa ceva, dar știa că acel ceva avea aerul fericirii — acesta a fost ultimul ei gând înainte să adoarmă, cu capul pe masă.

S-a trezit cu obrajii umeziți de sărutările mamei sale. Au mers spre Avenue de la République și către cinematograful Empire, a cărui intrare te ducea cu gândul la un templu grec. I-au cumpărat o înghețată pe care a mâncat-o pe trotuar, încet și într-un mod pe care tatăl ei l-a socotit atât de indecent, încât până la urmă i-a smuls cornetul din mână și l-a aruncat la gunoi.

— O să-ți pătezi rochia, s-a justificat el.

Rula filmul *La amiază*. În sală, pâlcuri de adolescenți râdeau între ei, bărbați în

haine de duminică comentau știrile cu glas tare și se ciorovăiau. O tânără vindea ciocolată și țigări. Aïcha era atât de micuță încât tatăl ei a trebuit s-o ia pe genunchi ca să poată vedea ecranul. S-a stins lumina și bătrâna plasatoare marocană care tocmai îi instalase a început să strige spre un grup de tineri — *Sed foumouk!*[20]. Aïcha s-a lipit de Amin, buimăcită, parcă, de atingerea fierbinte a pielii lui. Și-a afundat fața în scobitura gâtului său, nepăsătoare la tot ce se întâmpla pe ecran și la lanterna pe care plasatoarea o agita în direcția unui tânăr care-și aprinsese țigara. În timpul filmului, Mathilde i-a răsfirat părul micuței și a tras binișor de fiecare șuviță, până când întregul ei trup, din ceafă până-n tălpile picioarelor, a fost străbătut de fiori. Când au ieșit din sală, claia ei de păr era mai umflată și mai încâlcită ca de obicei — și i s-a făcut rușine la gândul că o s-o vadă lumea așa pe stradă.

În mașină, pe drumul de întoarcere, atmosfera s-a întunecat. Și nu doar din pricina cerului plumburiu, ce vestea furtună, sau a norilor de praf ridicați de mici tornade. Amin uitase vestea bună pe care i-o dăduseră călugărițele și era preocupat de banii pe care-i cheltuise cu atâta ușurință. Mathilde, cu fruntea lipită de geam, vorbea singură. Aïcha se întreba cum de putea mama ei să aibă atâtea lucruri de spus despre filmul ăla. A ascultat vocea ascuțită a Mathildei, și a dat aprobator din cap când a întrebat-o:

— Grace Kelly e nespus de frumoasă, nu-i așa?

Mathilde iubea atât de mult cinematograful, atât de pătimaș, încât suferea din pricina lui. Se uita la filme aproape uitând să mai respire, cu tot trupul întins spre imaginile în Technicolor. Când, după două ore, ieșea din întunericul sălii, zarva străzii o năucea. Și-atunci orașul îi părea fals, deplasat, realul i se părea o ficțiune vulgară, un fel de minciună. Era copleșită de bucuria că a trăit pe alte meleaguri, că a fost în preajma unor iubiri desăvârșite și, în același timp, clocotea în ea un soi de furie, de amărăciune. Ar fi vrut să pătrundă în ecran, să trăiască sentimente care să aibă aceeași substanță, aceeași densitate ca acelea de acolo. Ar fi vrut să-i fie recunoscută demnitatea de personaj.

---

20. „Tacă-ți gura!“

În vara anului 1954, Mathilde i-a scris adesea lui Irène, dar scrisorile i-au rămas fără răspuns. S-a gândit că frământările din țară erau de vină pentru aceste disfuncționalități și nu și-a făcut griji din pricina tăcerii surorii sale. Francis Lacoste, noul rezident general[21], îi urmase generalului Guillaume și, la sosire, în mai 1954, a promis să lupte împotriva valului de răzmerițe și de asasinate care terorizau populația franceză. I-a amenințat pe naționaliști cu represalii nemiloase. Omar, fratele lui Amin, nu știa cum să-l mai ocărască. Într-o zi s-a luat de Mathilde și a insultat-o. Aflase de moartea în pușcărie a rebelului Mohammed Zerktouni și își ieșise din țâțâni.

— Doar cu arma în mână putem elibera țara asta. O să vadă ei ce le-au pregătit naționaliștii...

Mathilde a încercat să-l potolească.

— Știi foarte bine că nu toți europenii sunt așa.

Și i-a oferit exemplul unor francezi care se declaraseră răspicat în favoarea independenței, și care fuseseră chiar arestați în câteva rânduri pentru că sprijiniseră logistic niște grupuri clandestine de luptă. Dar Omar a ridicat din umeri și a scuipat pe jos a dispreț.

La mijlocul lunii august, când se apropia prima aniversare a mazilirii sultanului, s-au dus să-și petreacă ziua la Mouilala, care și-a primit fiul cel mare cu mii de osanale, mulțumindu-i lui Dumnezeu că avusese grijă de el. S-au retras într-o încăpere să vorbească despre bani și despre afaceri, iar Mathilde s-a așezat în salonul cel mic ca să-i împletească părul lui Aïcha. Selim se zbenguia prin casă și era să cadă pe scările de piatră. Omar, care-l adora pe băiețel, l-a cocoțat pe umerii săi.

— Îl duc în parc să alerge, a anunțat el, fără să dea atenție recomandărilor Mathildei.

La ora cinci, Omar nu se întorsese încă și Mathilde, îngrijorată, s-a dus să-și caute soțul. Amin a scos capul pe fereastră. L-a strigat pe frate-său și, în loc de răspuns, a primit urlete și înjurături. Niște manifestanți chemau lumea la luptă, la insurecție, cerându-le musulmanilor să dea dovadă de demnitate, să se ridice împotriva cotropitorului.

— Trebuie să-l găsim pe Selim, a strigat Amin. Haideți jos!

Abia de au apucat să-și ia rămas-bun de la Mouilala, care, tremurând din cap, și-a pus mâna pe fruntea fiului ei, binecuvântându-l. Amin le-a grăbit pe fete pe scări.

— Ești smintită? i-a spus el Mathildei. Ce ți-a venit să-l lași să plece, nu știi că sunt manifestații zi de zi?

Trebuiau să iasă cât mai repede cu putință din orașul vechi. Străduțele înguste erau o capcană, se puteau trezi prinși într-o ambuscadă, întreaga lui familie era la cheremul manifestanților. Zgomotele se apropiau, vocile erau amplificate de zidurile medinei. Au văzut cum năvălesc oamenii, din față și din spate, cu o iuțeală uluitoare. I-a înconjurat o mulțime din ce în ce mai compactă și Amin, care își căra fiica în brațe, a început să alerge spre poarta medinei.

Au ajuns la mașină și s-au năpustit înăuntru. Aïcha a început să plângă. A vrut în brațe la mama, a întrebat dacă frate-său avea să moară. Amin și Mathilde, într-un glas, i-au strigat să tacă. Mulțimea de protestatari îi prinsese din urmă, așa că Amin

nu a avut cum să dea cu spatele. Tot soiul de fețe se lipiseră de geamurile mașinii. Bărbia unui tânăr a lăsat pe parbriz o dâră unsuroasă. Ochi necunoscuți cercetau familia asta ciudată, o scrutau pe copilița aia despre care era greu să spui în ce tabără se află. Un tânăr a început să zbiere, cu brațele ridicate spre cer, și mulțimea luat foc. Nu avea mai mult de cincisprezece ani și-și lăsase să crească o bărbiță de adolescent. Vocea lui gravă și încărcată de ură contrasta cu blândețea privirii sale. Aïcha și-a ațintit privirea asupra lui și a știut că fața aceea i se va întipări în minte pentru totdeauna. Băiatul o speria, dar îl găsea arătos cu pantalonii lui de flanelă, și jacheta scurtă care amintea de cea a aviatorilor americani. „Trăiască regele!" a urlat tânărul, și corul a repetat „Trăiască Mohammed Ben Yusef!" atât de puternic încât Aïcha a crezut că vocile acelea făceau să se zgâlțâie mașina. Câțiva băieți începuseră să bată cu ciomegele în acoperișul automobilului și își ritmau cânturile ca o orchestră și strigătul lor se amplifica aproape melodios. Au început să spargă totul în jur, geamurile mașinilor, becurile felinarelor, pavajul era presărat cu cioburi de sticlă și manifestanții călcau pe ele cu încălțările lor prăpădite, fără să vadă sângele care le curgea pe picioare.

— Lungiți-vă, le-a strigat Amin, și Aïcha și-a lipit fața de podeaua mașinii.

Mathilde și-a apărat fața cu mâinile și a început să turuie:

— Totul e bine, totul e bine.

Și-a adus aminte de război și de ziua când se aruncase într-un șanț ca să se ferească de tirul unui avion. Își înfipsese unghiile în țărână, pentru câteva secunde încetase să mai respire, apoi strânsese din coapse, atât de puternic încât a fost la un pas să juiseze. ar fi vrut ca, în acea clipă, să-și împărtășească amintirea sau pur și simplu să-și lipească buzele de cele ale lui Amin, să-și dizolve spaima în dorință. Apoi, dintr-odată, gloata s-a risipit de parcă ar fi explodat o grenadă în mijlocul ei, proiectând trupurile în toate direcțiile. Mașina s-a legănat și Mathilde a zărit ochii unei femei care ciocănea cu vârful unghiilor în geam. I-a făcut un semn cu arătătorul micuței care tremura. Fără să știe de ce, Mathilde a prins încredere în ea. A deschis geamul și femeia, înainte s-o ia la fugă, i-a aruncat două bucăți mari de ceapă.

— Gaze! a urlat Amin.

În câteva clipe, interiorul mașinii a fost cuprins de un miros neplăcut și înțepător, care i-a făcut să tușească.

Amin a demarat și a condus foarte încet, ca să treacă de norul de fum care se formase. Când a ajuns în dreptul gardului care mărginea parcul, a dat buzna afară din mașină, lăsând portiera deschisă în urma lui. În depărtare, i-a zărit pe fratele și pe fiul lui jucându-se. De parcă tulburările care avuseseră loc la câțiva pași de acolo se petrecuseră în altă țară. În Grădina Sultanilor era liniște și pace. Pe o bancă stătea un bărbat, care avea la picioare o cușcă mare cu zăbrele ruginite. Amin s-a apropiat și a văzut înăuntru o slăbătură de maimuță, cu păr cenușiu, care țopăia prin propriul rahat. S-a lăsat pe vine să vadă mai deslușit animalul, acesta s-a întors spre el, a căscat gura și i-a arătat dinții. Șuiera și scuipa, și Amin n-a putut să-și dea seama dacă maimuța râdea sau îl amenința.

Amin l-a strigat pe fiul său, care i s-a repezit în brațe. Nu avea chef să stea la discuții cu fratele lui, nu avea timp de explicații sau de reproșuri — pur și simplu s-a

întors la mașină, lăsându-l pe Omar în mijlocul peluzei. Pe drumul spre fermă, polițiștii instalaseră un baraj. Aïcha a remarcat o bandă lungă cu țepi întinsă pe șosea și și-a imaginat pocnetul cauciucurilor dacă ar fi explodat. Unul dintre polițiști i-a făcut semn lui Amin să tragă pe dreapta. S-a apropiat încet de mașină, și-a scos ochelarii de soare ca să studieze fața celor dinăuntru. Aïcha l-a privit pe funcționar cu o curiozitate dezarmantă. Acesta părea că nu înțelege ce-i cu familia aceea la care se zgâia și care stătea și-l privea cuminte, fără să scoată un cuvânt. Mathilde se întreba ce-i trece prin cap. Credea oare că Amin era un simplu angajat? Își închipuia oare că Mathilde era soția bogată a unui colonist și că servitorul acela era însărcinat să șofeze? Polițistul nu părea însă interesat de soarta adulților și se uita atent la copii. A privit mâinile micuței care înlănțuiau pieptul fratelui său, vrând parcă să-l ocrotească. Mathilde a coborât încet geamul și i-a zâmbit tânărului.

— O să decretăm stare de urgență. Mergeți acasă. Dați-i drumul!

Polițistul a dat o palmă în capotă și Amin a pornit din loc.

---

21. Reprezentantul guvernului francez la Rabat în timpul protectoratului francez în Maroc (1912–1956).

La balul din 14 iulie, Corinne și-a pus o rochie roșie și niște balerini din piele împletită. În grădina unde fuseseră instalate lampioane colorate, n-a dansat decât cu soțul ei, refuzând politicos invitațiile celorlalți oaspeți. Credea că, în felul ăsta, se ține departe de gelozia celorlalte soții și își asigură simpatia lor — însă acestea, dimpotrivă, au considerat că e cu nasul pe sus și vulgară. „Soții noștri nu sunt îndeajuns de buni pentru ea?“ s-au întrebat. Acestea fiind împrejurările, Corinne s-a arătat prudentă. Se ferea de alcool și de exaltare, pentru că știa că diminețile zilei următoare pot fi dureroase. Îi era teamă de senzația că s-a înjosit, că a vorbit prea mult, că s-a străduit cu disperare să placă. Înainte de miezul nopții, niște oameni au venit după Dragan, care bea sprijinit de tejghea. O femeie stătea să nască, se afla la al treilea copil, nu era timp de pierdut. Corinne a refuzat să rămână. „Dacă nu ești tu aici, oricum nu dansez“, așa că, înainte să se ducă la spital, a însoțit-o până acasă. Când s-a trezit a doua zi dimineață, soțul ei nu se întorsese. A stat întinsă în cameră cu obloanele trase, ascultând zgomotul făcut de palele ventilatorului, cu cămașa de noapte lac de transpirație. Până la urmă s-a ridicat din pat și s-a târât până la fereastră. Pe stradă, unde căldura era deja nimicitoare, a văzut un bărbat care mătura trotuarul cu o frunză de palmier. În casa de peste drum, vecinii trebăluiau. Copiii ședeau pe treptele de la intrare, în timp ce mama lor alerga dintr-o cameră în alta, închizând obloanele, ocărându-le pe slujnicele care nu isprăviseră de făcut bagajele. Tatăl, care se așezase la volan și fuma cu portiera deschisă, părea istovit de pe-acum de viitoarea călătorie. Se întorceau în capitală și Corinne știa că, în curând, orașul cel nou va fi pustiu. Cu câteva zile înainte, profesoara ei de pian o înștiințase că merge în Țara Bascilor.

— Ce fericire să scapi de căldura și de dușmănia asta!

Corinne a plecat din balcon, gândindu-se că nu are unde să se ducă. Nu avea un loc pe care să dorească să-l revadă, nicio casă din copilărie doldora de amintiri. A simțit un frison de scârbă gândindu-se la străzile întunecate din Dunkerque, la vecinele care o spionau. Le revedea în gând, stând în pridvoarele caselor, ținând cu ambele mâini șalul greu care le acoperea umerii, cu părul soios dat pe spate. O pizmuiau pe Corinne, al cărei corp, la numai cincisprezece ani, se dezvoltase surprinzător. Umerii de fetiță trebuiau să îndure povara unor sâni uriași, picioarele firave aveau de dus greutatea unor șolduri pline. Trupul său era o amăgire, o capcană din care nu putea scăpa. Când stăteau la masă, tatăl ei nu mai îndrăznea s-o privească. Maică-sa repeta prostește: „Cum naiba o să-i găsim haine potrivite?“ Soldații se holbau la ea, femeile o socoteau desfrânată. „Cu un trup ca ăsta, îți vin idei năstrușnice!“ Și-o închipuiau nesătulă, dezmățată din fire. Bărbații tăbărau pe ea, o dezbrăcau așa cum desfaci un cadou, cu nerăbdare și brutalitate. Apoi îi contemplau, zăpăciți, sânii colosali, care, odată eliberați din sutien, țâșneau ca un șuvoi de smântână. Se năpusteau pe ei, îi mușcau cu poftă, înnebuniți parcă de ideea că ospățul nu se va încheia nicicând, că nu vor dovedi vreodată minunățiile acelea.

Corinne a închis obloanele și a rămas toată dimineața în penumbră, lungită în pat, fumând până când chiștoacele îi ardeau buza. Din toată copilăria ei, ca și din aceea a lui Dragan, nu mai rămăseseră decât grămezi de pietre, clădiri năruite de bombardamente, trupuri îngropate în cimitire pustii. Naufragiaseră pe meleagurile

acestea și, când a ajuns la Meknès, a crezut că își va făuri o nouă viață. Își închipuia că soarele, aerul curat, traiul tihnit vor avea efecte miraculoase asupra trupului său și că, în sfârșit, îi va putea dărui un copil lui Dragan. Au trecut însă lunile, apoi anii. În casa lor nu se auzea decât zbârnâitul trist al ventilatorului — niciodată nu a răsunat râsul unui copil.

Când s-a întors Dragan, chiar înainte de prânz, i-a pus o mie de întrebări. Chinuitoare în primul rând pentru ea. Întrebându-l „Cât cântărea?", „A plâns?", „Spune-mi, iubitule, era un bebeluș frumos?", nu făcea decât să se tortureze. Cu o privire disperată, Dragan, a răspuns duios întrebărilor iubitei sale, strângând-o în brațe. În după-amiaza aceea plănuise să se ducă la ferma familiei Belhaj, iar Corinne s-a oferit să-l însoțească. Îi plăcea mult de Mathilde, îi plăceau neastâmpărul și stângăcia ei. O emoționase povestea vieții ei. Mathilde îi spusese:

— Singura mea opțiune e singurătatea. În situația mea, cum credeți că am putea avea o viață socială? Nici nu știți ce înseamnă să fii căsătorită cu un localnic, într-un oraș ca ăsta.

Corinne a fost la un pas să-i răspundă că nu era ușor nici să fii căsătorită cu un evreu, cu un venetic, cu un apatrid și să n-ai copii. Dar Mathilde era prea tânără și Corinne a crezut că n-o să priceapă.

Când a ajuns la fermă, Corinne a găsit-o lungită sub salcie, cu copiii adormiți lângă ea. S-a apropiat în tăcere, să nu le tulbure somnul celor mici, și Mathilde i-a făcut semn să se așeze pe cearșaful pe care-l întinsese pe iarbă. La umbră, legănată de sunetul plăcut al respirației copiilor, a privit spre arborii din vale, pe crengile cărora creșteau otova fructe de culori diferite.

În vara aceea, Corinne a venit zilnic pe colină. Îi plăcea să se joace cu Selim, a cărui frumusețe o fascina, și-l mușca gingaș de obrăjori și de șolduri. Uneori, Mathilde dădea drumul la radio și lăsa ușa casei deschisă. Muzica ajungea până în grădină și fiecare dintre ele lua mâna câte unui copil și-l punea să se învârtă și să danseze. În mai multe rânduri, Mathilde o oprea la masă și bărbații li se alăturau ca să mănânce împreună în grădină, sub o boltă construită de Amin, pe care începuseră să crească glicine.

Zgomotele orașului ajungeau la ei deformate, ca un zvon. Mathilde nu voia să știe nimic despre restul lumii. Veștile aduceau cu ele duhori și necazuri. Dar n-a avut curajul să-i spună Corinnei să tacă în ziua când aceasta a venit cu fața răvășită. „Frământări cu deznodământ tragic în Maroc", titra ziarul pe care-l ținea în mână. A vorbit în șoaptă, să nu audă copiii de ororile petrecute pe 2 august, la Petitjean. „Au omorât niște israeliți" — și, ca o elevă silitoare, a recitat din pomelnicul grozăviilor. Pieptul spintecat în două al unui tată cu unsprezece copii. Jefuirea și incendierea unor case. A descris trupurile ciopârțite și aduse până la Meknès ca să fie îngropate, a citat vorbele rabinilor, rostite în toate sinagogile: „Dumnezeu nu va uita. Morții noștri vor fi răzbunați".

V

În septembrie, Aïcha s-a întors la școală și, începând de-atunci, a pus toate întârzierile ei pe seama bolnavilor. De când cu accidentul suferit de Rabia, se răspândise zvonul că Mathilde avea înzestrări de vindecătoare. Că știa numele medicamentelor și felul în care trebuie administrate. Că era calmă și generoasă. În orice caz, asta a fost explicația faptului că în fiecare dimineață, de-atunci încolo, la ușa casei Belhaj se înființau niște țărani. În primele dăți, Amin s-a dus să le deschidă, cu un aer circumspect:

— Ce cauți aici?

— Bună ziua, șefu'! O caut pe doamna.

În fiecare dimineață, șirul pacienților Mathildei era tot mai lung. În perioada culesului viilor s-au prezentat numeroase lucrătoare. Unele fuseseră mușcate de căpușe, altele sufereau de flebită sau nu-și mai puteau hrăni copilul, pentru că le secase laptele-n țâțe. Lui Amin îi stăteau în gât femeile acelea așezate la coadă pe trepte. Îl îngrozea gândul că intră la el în casă, că-i pândesc mișcările și gesturile, că se duc și toarnă în sat tot ce-au văzut în apartamentele stăpânului. Îi spunea soției să fie atentă la vrăjitorii, la bârfe și la vrăjmășia ascunsă în sufletul tuturor oamenilor.

Mathilde știa să tămăduiască răni, să astâmpere căpușele cu eter sau le învețe pe femei să curețe un biberon și să spele un prunc. Era cam aspră când le vorbea țăranilor. Nu le împărtășea veselia atunci când făceau glume deșucheate despre femeile care rămâneau din nou grele. Ridica ochii spre cer atunci când i se spuneau, iar și iar, povești despre duhuri rele, despre prunci adormiți în pântecele mamelor sau despre femei care rămăseseră cu burta la gură fără să fi fost atinse de vreun bărbat. O scotea din minți fatalismul țăranilor care puneau totul pe seama Celui de Sus, nu putea pricepe cum de se lăsau în voia sorții. Repeta toată ziua sfaturi despre igienă.

— Ești murdar! striga ea. Ți s-a infectat rana. Învață să te speli!

Ba chiar a refuzat să primească o țărancă venită de departe, desculță și cu picioarele pline de scârnă uscată, și pe care o bănuia că e plină de păduchi. De-acum, în fiecare dimineață, casa răsuna de scâncetele copiilor din împrejurimi. Adesea țipau de foame, pentru că femeile, ca să se poată întoarce la câmp sau pentru că rămăseseră din nou gravide, își înțărcau odraslele fără menajamente. Copilul trecea de la laptele de mamă la ceai și slăbea văzând cu ochii. Mathilde îi legăna pe acești copii cu ochii duși în fundul capului, cu obraji palizi și, uneori, îi venea să plângă pentru că nu era în stare să-i potolească.

Curând, Mathilde s-a văzut depășită de lipsuri și și-a dat seama cât e de ridicolă, cu tot acest dispensar improvizat, unde nu avea decât alcool, mercurocrom dezinfectant și ștergare curate. Într-o zi a venit o femeie cu un prunc în brațe. Copilul era înfășat într-o pătură murdară, și când Mathilde s-a apropiat, a văzut că pielea obrajilor îi era neagră și se decojea precum pielița ardeilor grași pe care femeile îi pun la copt pe cărbuni. În căminele acelea, bucătăreau direct pe pământ și se mai întâmpla ca micuții să se trezească cu un ceainic direct în figură sau să fie mușcați de buze sau de urechi de vreun șobolan.

— Nu putem sta cu mâinile-n sân, tot spunea Mathilde, iar până la urmă s-a

hotărât să aprovizioneze dispensarul. N-o să-ți cer bani, a promis ea. O să mă descurc.

Amin a ridicat din umeri și a început să râdă.

— Milostenia e datoria oricărui musulman.

— E și o îndatorire creștinească.

— Atunci suntem de acord. Nu mai e nimic de adăugat.

*

Aïcha și-a luat obiceiul să-și facă temele în dispensarul care mirosea a camfor și a săpun. Își ridica nasul din caiete și-i vedea pe țărani venind cu iepuri pe care-i țineau de urechi și-i ofereau ca plocon.

— Trăiesc în lipsuri de dragul meu, dar când le refuz cadourile, știu că se amărăsc, i-a explicat Mathilde fiicei sale. Aïcha le zâmbea copiilor scuturați de câte o tuse măgărească și care aveau ochii năpădiți de muște. Era impresionată de mama ei, care vorbea din ce în ce mai bine limba berberă și care o mustra pe Tamo pentru că izbucnea în plâns la vederea sângelui. Uneori, Mathilde râdea și se așeza pe iarbă, cu picioarele goale lipite de picioarele celorlalte femei. Umplea de sărutări obrajii numai piele și os ai unei bătrâne, se lăsa în voia toanelor unui puști care poftea la zahăr. Cerea să i se spună povești din alte timpuri și femeile istoriseau, pocnindu-și limba de gingiile știrbe, râzând, cu fața pitită îndărătul palmelor. Depănau în berberă amintiri personale, uitând că Mathilde era, deopotrivă, o străină dar și stăpâna lor.

— Oamenii care trăiesc în bună înțelegere n-ar trebui să îndure o asemenea viață, repeta Mathilde, revoltată de atâta sărăcie.

Ea și soțul ei împărtășeau aceeași năzuință spre progresul semenilor: mai puțină foame, mai puțină durere. Amândoi erau atrași de modernitate, cu speranța trăsnită că mașinile vor înlesni recolte mai îmbelșugate și că medicamentele vor stârpi molimele. Cu toate acestea, Amin s-a străduit adesea să-i mai bage mințile-n cap. Se temea pentru sănătatea ei și era îngrijorat de microbii pe care străinii aceia îi puteau răspândi, primejduind sănătatea copiilor lor. Într-o seară, a apărut o lucrătoare cu un țânc care avea febră de câteva zile. Mathilde a sfătuit-o să-l dezbrace și să-l bage în pat în pielea goală, învelit în cearșafuri ude. A doua zi, în zori, femeia s-a întors. Copilul ardea și în timpul nopții avusese convulsii. Mathilde a urcat-o pe țărancă în mașină și l-a așezat pe copil lângă Aïcha.

— O las pe fiică-mea la școală și pe urmă mergem la spital, ai înțeles?

Le-au lăsat să aștepte multă vreme în sala de primiri a spitalului local și, până la urmă, un doctor cu păr roșcat, l-a consultat pe copil. Când, la sfârșitul zilei, Mathilde s-a dus s-o ia pe Aïcha, era palidă și-i tremura falca. Aïcha a crezut că s-a întâmplat ceva grav.

— A murit cumva băiețelul?

Mathilde a luat-o în brațe, a ciupit-o de șolduri și de brațe. A izbucnit în plâns, iar lacrimile s-au prelins pe fața copilei.

— Micuța mea, îngerașul meu, cum te simți? Uită-te la mine, iubita mea. Ți-e bine?

În noaptea aceea, Mathilde nu și-a găsit somnul și, de data asta, s-a rugat la

Dumnezeu. Și-a spus că fusese pedepsită pentru păcatul trufiei. Că se crezuse vindecătoare, deși era nepriceputǎ. Nu făcuse decât să-și pună fiica în primejdie; poate că mâine avea s-o găsească pe Aïcha cu fierbinți și medicul avea să-i spună, cum îi spusese azi-dimineață:

— E poliomielită, doamnă. Fiți cu băgare de seamă, e foarte molipsitoare.

Dispensarul a fost motiv de gâlceavă și cu vecinii. Niște bărbați veniseră să i se plângă lui Amin. Mathilde le sfătuise pe nevestele lor să se eschiveze de la îndatoririle conjugale, le vârâse tot soiul de trăsnăi în cap. Creștina asta, venetica asta n-ar fi trebuit să-și bage nasul în astfel chestiuni și să stârnească vrajbă în sânul familiilor. Într-o zi, Roger Mariani s-a prezentat la ușa familie Belhaj. Era prima oară când vecinul lor cel înstărit trecea drumul care despărțea cele două proprietăți. De obicei, Mathilde îl vedea călare, pe pământurile lui, cu o pălărie îndesată pe frunte. A intrat în încăperea unde lucrătoarele se așezaseră pe jos, cu copiii în brațe. Când l-au văzut, unele dintre ele au șters-o fără să-și mai ia rămas-bun de la Mathilde, care aplica sârguincios comprese cu balsam pe arsura unui băiat. Cu mâinile la spate, Mariani a străbătut camera și s-a așezat în spatele Mathildei. Molfăia un spic de grâu și pleoscăitul limbii a iritat-o pe femeie, pentru că o împiedica să se concentreze. Când s-a întors spre el, omul i-a zâmbit:

— Continuați, vă rog.

A luat loc pe un scaun și a așteptat ca Mathilde să-l expedieze pe băiat, căruia îi recomandase să stea la umbră și să se odihnească.

Când au rămas singuri, Mariani s-a ridicat. Era ușor descumpănit de talia femeii și de ochii ei verzi în care i se păruse că nu întrezărește niciun pic de spaimă față de el. Toată viața, femeile se temuseră de el, tresăriseră la auzul vocii lui grave, încercând s-o ia la fugă când le cuprindea pe după mijloc sau le apuca de păr, și plânseseră mocnit când tăbăra pe ele în vreun hambar sau în spatele vreunui tufiș.

— Amorul pentru arăbeții aștia se va întoarce împotriva dumneavoastră! i-a trântit-o el Mathildei. A apucat neatent o sticlă de alcool, a pocnit de masă vârful unei foarfeci. Ce vă-nchipuiți? Că o să vă considere sfântă? Că o să vă ridice vreun sanctuar ca pentru magi? Femeile astea, a mormăit el arătând spre lucrătoarele care trudeau pe-afară, sunt obișnuite cu durerea, sunt călite. Nu cumva să le învățați să se-nduioșeze, m-ați înțeles?

*

Nimic, însă, n-a putut s-o încovoaie pe Mathilde. Într-o sâmbătă, la începutul lunii septembrie, s-a dus la cabinetul doctorului Palosi, aflat pe rue de Rennes, la etajul al treilea al unei clădiri anoste. În sala de așteptare stăteau așezate patru europene și una dintre ele, gravidă, și-a dus mâna la burtă văzând-o pe Mathilde, de parcă ar fi vrut să-și apere fătul de această întâlnire fatală. Au așteptat îndelung în încăperea supraîncălzită în care domnea o tăcere apăsătoare. Una dintre femei a adormit, cu fața sprijinită în mâna dreaptă. Mathilde a încercat să citească din romanul pe care-l luase cu ea, dar canicula era atât de puternică încât nu reușea să gândească, mintea îi rătăcea brambura de la o idee la alta.

În cele din urmă, Dragan Palosi a ieșit din birou și, când l-a văzut, Mathilde s-a ridicat, oftând ușurată. Arăta bine în halatul lui alb, cu părul negru pieptănat pe

spate. Era foarte diferit de bărbatul jovial pe care-l întâlnise prima oară și i s-a părut că ochii lui încercănați sunt cam triști. Avea întipărită pe față acea oboseală specifică doctorilor adevărați. Pe chipurile lor se văd, cumva ca niște umbre, durerile pacienților, îți dai seama că spovedaniile bolnavilor le apasă umerii și că povara acestui secret și a neputinței lor le poticnește mișcările și vorbirea.

Doctorul s-a apropiat de Mathilde și a șovăit ușor înainte s-o sărute pe amândoi obrajii. A observat că s-a îmbujorat și, ca să alunge stânjeneala, a cercetat coperta cărții pe care-o ținea în mână.

— *Moartea lui Ivan Ilici*, a citit el domol. Avea o voce gravă, o voce plină de promisiuni și se simțea că trupul și inima lui purtau în ele povești nemaipomenite.

— Vă place Tolstoi?

Mathilde a încuviințat dând din cap și, în timp ce o însoțea spre biroul lui spațios, i-a povestit o întâmplare.

— Când am ajuns în Maroc, în 1939, m-am stabilit la Rabat, la un prieten rus care fugise de revoluție. Într-o seară și-a invitat niște prieteni la cină. Am băut, am jucat cărți, iar unul dintre oaspeți, pe numele lui Michel Lvovici, a adormit pe canapeaua din salon. Sforăia atât de tare, încât ne-a apucat râsul și gazda mi-a spus: Când te gândești că e fiul marelui Tolstoi!

Mathilde făcu ochii mari și Dragan a continuat:

— Exact, fiul acelui geniu, a exclamat el arătându-i Mathildei un fotoliu din piele neagră. A murit la sfârșitul războiului. Nu l-am mai văzut niciodată.

S-a lăsat tăcerea și Dragan a realizat cât de neplăcută e situația. Mathilde a întors fața spre paravanul de un verde spălăcit îndărătul căruia se dezbrăcau pacienții.

— Ca să fiu cât se poate de cinstită, a început ea, nu am venit pentru o consultație. Aș vrea să vă cer ajutorul.

Dragan și-a sprijinit bărbia pe mâinile împreunate. De câte ori nu se aflase în această situație? După cum îi spusese unul dintre profesorii săi de la facultatea din Budapesta, „Un ginecolog trebuie să se aștepte la orice". La femei cu lacrimi în ochi, gata să îndure cele mai cumplite experimente ca să facă un copil. La femei cu lacrimi în ochi, gata să îndure cele mai cumplite suferințe ca să scape de un copil. La paciente ajunse la disperare pentru că descoperiseră, grație unor indicii de nemărturisit, că soții le înșelaseră. În fine, la cele care au intrat prea târziu la griji din pricina unei umflături la subraț sau a unei dureri în bazin. „Probabil că ați suferit înfiorător, le spunea el. De ce n-ați venit mai din timp?"

Dragan a privit chipul frumos al Mathildei, tenul ei care nu era făcut pentru aceste latitudini și care căpătase o spuzeală roz. Ce voia oare de la el? Să-i ceară bani? Venea din partea soțului ei?

— Vă ascult.

Mathilde a vorbit, din ce în ce mai repede, cu o înflăcărare care l-a nedumerit pe ginecolog. A vorbit despre Rabia, care prezenta niște erupții ciudate pe burtă și pe șolduri, și care avea vărsături. A amintit cazul lui Jmia, al cărei copil de optsprezece luni nu reușea să stea în picioare. I-a mărturisit că se simțea depășită, că nu se simțea în stare să lupte cu difteria, cu tusea convulsivă, cu trahomul, căruia

învățase să-i recunoască simptomele, dar pe care nu știa să-l trateze. Dragan se uita la ea cu gura căscată și ochii măriți de uimire. Impresionat de seriozitatea cu care descria fiecare patologie, a luat un carnețel și un stilou și a început să scrie ce-i spunea. Uneori o întrerupea cu câte o întrebare:

— Erupțiile alea au scurgeri sau sunt uscate? Ați dezinfectat plaga?

Era tulburat de pasiunea pentru medicină a acestei femei, de dorința ei de a înțelege extraordinara mașinărie a corpului omenesc.

— În mod obișnuit, nu dau sfaturi sau medicamente dacă nu i-am examinat eu însumi pe bolnavi. Dar femeile astea nu se vor lăsa niciodată consultate de un bărbat, cu atât mai mult de un străin.

I-a povestit apoi că odată, la Fès, un negustor foarte înstărit l-a chemat pentru soția lui, care sângera puternic. Un paznic rufos l-a condus prin locuință și Dragan a fost silit s-o interogheze pe bolnavă printr-o perdea groasă. Femeia a murit a doua zi, după ce i se scursese tot sângele din trup.

Dragan s-a ridicat și a scos două cărți groase din bibliotecă.

— Planșele de anatomie au explicații în maghiară, îmi pare rău. O să încerc să găsesc unele și în franceză dar, între timp, o să vă puteți familiariza cu mecanismul.

Cealaltă carte era despre medicina colonială și era ilustrată cu fotografii alb-negru. Pe drumul de întoarcere, Mathilde a răsfoit volumul gros și s-a oprit la o imagine a cărei legendă spunea: „Stăvilirea epidemiei de tifos, Maroc, 1944". Niște oameni în djellaba, aliniați unul în spatele altuia, erau înconjurați de un nor de pulbere neagră și fotograful reușise să surprindă pe fețele lor un amestec de spaimă și de încântare.

Mathilde a parcat mașina în fața poștei. A deschis portiera și și-a întins picioarele, cu tălpile sprijinite pe trotuar. Niciodată nu avusese parte de un septembrie atât de cald. A scos din geantă o foaie de hârtie și un stilou și a continuat scrisoarea pe care o începuse chiar în acea dimineață. În primul paragraf scrisese că nu trebuie crezut tot ce spun ziarele. Că Petitjean era îngrozitor, desigur, dar că, în același timp, lucrurile se vădeau mai complicate.

„Dragă Irène, ai plecat în vacanță? Îmi închipui, poate mă înșel, că ești în munții Vosges, în preajma unuia dintre acele lacuri în care ne scăldam în copilărie. Încă mai simt, pe vârful limbii, gustul tartei cu afine pe care-o servea doamna aceea înaltă, cu fața plină de negi. Gustul mi-a rămas neschimbat în minte, iar când sunt tristă, mă gândesc la el ca să îmi aflu alinare."

Și-a încălțat la loc pantofii și a urcat scările care duceau la biroul poștal. S-a așezat la coadă în dreptul ghișeului la care lucra o funcționară zâmbitoare.

— Mulhouse, Franța, a lămurit-o Mathilde.

S-a îndreptat apoi spre sala centrală, care adăpostea sute de cutii poștale. Pe pereții înalți se înșiruiau ușițele de alamă pe care era înscris câte un număr. S-a oprit la cutia cu numărul 25, data ei de naștere, îi spusese lucrul ăsta și lui Amin, pe care genul ăsta de coincidențe îl lăsa rece. A introdus în broască cheița pe care o ținea în buzunar, dar cheița nu s-a rotit. A scos-o, a introdus-o din nou, dar nimic — cutia nu s-a deschis. Mathilde a repetat aceleași gesturi, din ce în ce mai precipitat, cu o

iritare care nu le-a scăpat celor din jur. Poate că voia să fure scrisorile pe care amanta i le trimitea soțului ei? Sau poate era cutia de scrisori a amantului ei, pe care voia să se răzbune? Un angajat s-a apropiat încet, ca un paznic de grădină zoologică însărcinat să bage o sălbăticiune la loc în cușcă. Era un individ foarte tânăr, roșcat, cu falca proeminentă. Mathildei i s-a părut urât și caraghios, cu tălpile lui mari și aerul serios pe care și-l luase ca să-i vorbească. Era încă un puști, s-a gândit ea, și totuși s-a uitat la ea cu asprime:

— Ce se întâmplă, doamnă? Vă pot ajuta cu ceva?

A scos cheia cu o asemenea grabă, încât era să-i vâre cotul în ochi tânărului care era mult mai scund ca ea.

— Nu se deschide, a zis ea cu țâfnă.

Funcționarul a luat cheia din mâna Mathildei, dar a fost nevoit să se ridice pe vârfuri ca să ajungă la încuietoare. Încetineala lui o scotea din minți pe Mathilde. Până la urmă cheia s-a rupt în broască, iar femeia a trebuit să aștepte să vină un șef. Avea să întârzie la treabă; îi promisese lui Amin că o să înainteze cu lucrul la fișele de pontaj ale muncitorilor și soțul ei avea să se înfurie dacă nu ajungea la timp să-i servească micul dejun. Funcționarul a apărut în sfârșit, înarmat cu un taburet și o șurubelniță. Solemn, s-a apucat să deșurubeze balamalele cutiei. Cu glas supărat, a spus că nu fusese niciodată pus „într-o asemenea situație“ și Mathildei i-a venit să-i tragă scăunelul de sub picioare. În cele din urmă ușița a cedat, iar băiatul i-a întins-o Mathildei.

— De unde știu eu că era cheia potrivită? Fiindcă, dacă ați încurcat-o cu alta, trebuie să plătiți reparația.

Mathilde l-a dat la o parte cu un singur gest, a apucat vraful de scrisori și, fără măcar să-și ia la revedere, s-a îndreptat spre ieșire.

Chiar în momentul când a fost lovită de valul de căldură, simțind în creștet mușcătura fierbinte soarelui, a aflat că tatăl ei murise. În ajun îi fusese trimisă o telegramă, redactată sec de Irène. A întors hârtia, a citit din nou adresa de pe plic, a cercetat literele telegramei de parcă ar fi crezut că e doar o farsă. Era oare cu putință ca, la mii de kilometri distanță, în țara ei poleită de aurul toamnei, chiar în clipa aceea, tatăl ei să fie dus la groapă? În timp ce roșcovanul le explica șefilor nefericitul episod al cutiei poștale cu numărul 25, niște bărbați cărau sicriul lui Georges în cimitirul din Mulhouse. În timp ce șofa, nervoasă și neîncrezătoare, Mathilde se întreba cât timp le va lua viermilor ca să dovedească burta uriașă a tatălui ei, să astupe nările acelui uriaș, să-i învăluie stârvul și să-l mistuie.

*

Când a aflat de moartea socrului său, Amin a spus:

— Știi cât de mult îl iubeam — și nu mințea.

Simțise din prima clipă o afecțiune puternică pentru bărbatul acela deschis și vesel, care-l primise în sânul familiei fără prejudecăți sau paternalisme. Amin și Mathilde se căsătoriseră în biserica din satul alsacian unde se născuse Georges. Nimeni nu aflase de asta la Meknès, iar Amin îi smulsese soției sale promisiunea că va păstra secretul. „E o fărădelege cumplită. N-ar putea înțelege.“ Nimeni nu văzuse fotografiile făcute la ieșirea de la slujbă. Fotograful o rugase pe Mathilde să coboare

două trepte ca să fie la aceeași înălțime cu soțul ei. „Altfel, a explicat el, ar fi ușor caraghios." Când a fost vorba de organizarea petrecerii, Georges a ascultat de toate capriciile fiicei sale, căreia îi mai strecura uneori niște bancnote în palmă, fără știrea lui Irène, pe care toate cheltuielile inutile o contrariau. Înțelegea că oamenii simt nevoia să se bucure, să arate bine, așa că nu condamna frivolitatea fetei.

Amin n-a văzut niciodată oameni mai beți ca în seara aceea. Georges nu mergea, se bălăbănea, se agăța de umerii femeilor, dansa ca să-și ascundă amețeala. Spre miezul nopții, s-a năpustit peste ginerele lui și l-a luat pe după gât, așa cum faci cu un puști scandalagiu. Georges nu era conștient de forța lui și Amin s-a gândit că ar fi putut să-l ucidă, să-i rupă gâtul dintr-un exces de afecțiune. L-a tras pe Amin după el spre fundul sălii supraîncălzite, acolo unde dansau câteva cupluri pe sub ghirlande de lampioane. S-au așezat cu coatele pe tejgheaua din lemn, iar Georges a comandat două beri, fără să-l ia în seamă pe Amin, care refuza dând din mâini. Se simțea foarte beat și se văzuse nevoit să se-ascundă în spatele hambarului, cu câteva minute mai devreme, ca să vomite. Georges l-a silit să bea, ca să-i măsoare rezistența și să-l facă să vorbească. L-a silit să bea, pentru că era singurul mod în care știa să lege o prietenie, să stabilească o relație de încredere. Precum copiii care își crestează încheietura mâinii și-și pecetluiesc înfrățirea prin stropi de sânge, Georges a vrut să-și înece afecțiunea pentru ginerele său în mulți litri de bere. Lui Amin îi era greață și râgâia fără încetare. A căutat-o pe Mathilde din priviri, dar mireasa părea să fi dispărut. Georges l-a apucat de umeri și l-a atras în discuții de pahar. Cu puternicul lui accent alsacian, i-a luat pe cei prezenți drept martori:

— Dumnezeu știe prea bine că n-am nimic împotriva africanilor, nici împotriva credincioșilor din stirpea ta. De altfel, ca să-ți fie clar, nu știu nimic despre Africa.

Năuciți de băutură, bărbații din jur au rânjit, iar buzele le atârnau jilave. Numele acelui continent continua să le răsune în cap, amintind de femei cu sânii goi, de bărbați cu coapsele acoperite cu o bucată de pânză, de ferme împrejmuite de vegetație tropicală care se întind cât vezi cu ochii. Auzeau „Africa" și își închipuiau un loc unde, dacă ar fi supraviețuit miasmelor și epidemiilor, puteau deveni stăpânii lumii. „Africa" — și, dintr-odată, se ivea un talmeș-balmeș de imagini care vorbea mai mult despre propriile lor fantasme decât despre continentul însuși.

— Nu știu cum vă purtați cu femeile pe la voi pe-acolo, dar puștoaica, a spus Georges, e dificilă, pricepi?

I-a dat un cot bătrânului pleoștit de lângă el, de parcă l-ar fi pus să-i adeverească lui Amin că Mathilde e căpoasă. Bărbatul și-a întors ochii sticloși spre Amin, fără să zică nimic.

— Am fost prea îngăduitor cu ea, a continuat Georges, căruia părea că i s-a umflat limba și că îi vine greu să articuleze. Puștoaica își pierduse mama, ce-ai fi vrut? M-am înduioșat. Am lăsat-o să se zbenguie pe malurile Rinului, mi-a fost adusă de ciuf pentru că furase cireșe sau pentru că se scăldase în pielea goală.

Georges n-a observat că Amin roșise și că își pierduse răbdarea.

— Vezi tu, n-am îndrăznit niciodată s-o bumbăcesc. Degeaba mă certa Irène, nu mă simțeam în stare. Dar tu, tu nu trebuie să te lași. Mathilde trebuie să priceapă

cine e șeful. Da, flăcău?

Georges a continuat să dea din gură și până la urmă a uitat că vorbea cu ginerele lui. Între ei se legase o tovărășie sănătoasă și virilă, așa că s-a simțit îndrituit să vorbească despre sânii și fundurile femeilor care-l consolaseră pentru toate dezamăgirile. A bătut cu pumnul în masă și, cu aer poznaș, a propus o raită la bordel. Cei din preajmă au izbucnit în râs, așa că și-a amintit că era noaptea nunții lui Amin și că, în seara aceea, era vorba despre fundul propriei sale fiice.

Georges era crai și bețiv, lipsit de Dumnezeu și sforar fără pereche. Dar lui Amin îi plăcea de el. În primele seri după ce tânărul soldat fusese cantonat în sat, uriașul Georges putea fi văzut stând retras într-un fotoliu din salon și trăgând din pipă. Urmărea, în tăcere, povestea de dragoste care se năștea între fiica lui și african, fiica lui pe care o învățase, când era mică, să se ferească de toate scornelile din cărțile de povești. „Nu-i adevărat că negrii îi mănâncă pe copiii care nu sunt cuminți."

*

În zilele următoare, Mathilde a fost tare abătută. Niciodată Aïcha n-o văzuse într-un asemenea hal. Izbucnea în plâns când stăteau la masă sau tuna și fulgera împotriva lui Irène, care nu-i spusese nimic despre starea de sănătate a tatălui lor.

— Era bolnav de câteva luni bune. Dacă m-ar fi anunțat din vreme, m-aș fi putut ocupa de el, mi-aș fi putut lua rămas-bun.

Mouilala a venit să-i prezinte condoleanțe.

— Acum e liber. Iar noi, câtă vreme suntem în viață, trebuie să mergem mai departe.

După câteva zile, Amin și-a pierdut răbdarea și i-a reproșat că neglijează ferma și pe copii.

— Aici nu stai încremenit de durere cu zilele. Îți iei adio de la morți și-ți duci viața mai departe.

Într-o dimineață, pe când Aïcha își bea laptele cald și îndulcit, Mathilde a anunțat:

— Dacă nu plec, înnebunesc. Trebuie să mă duc la mormântul tatălui meu, iar când am să mă întorc totul va fi mai bine.

Cu câteva zile înainte de plecarea soției, plecare pe care o încuviințase și pentru care dăduse banii cuveniți, Amin i-a vorbit despre o problemă care nu-i dădea pace:

— Chestia asta mi-a venit din nou în minte când s-a prăpădit Georges. Căsătoria noastră la biserică nu are nicio valoare legală aici. Țara își va cuceri curând independența și n-aș vrea, dacă se va întâmpla să mor, să te trezești fără niciun drept asupra copiilor sau a fermei. Când te întorci, trebuie să rezolvăm treaba asta.

Două săptămâni mai târziu, la mijlocul lunii septembrie a anului 1954, Amin s-a trezit binedispus și i-a propus lui Aïcha să vină cu el, să dea o raită împreună pe moșie. I-a spus:

— Pentru țărani, ziua de duminică nu există.

La început a fost surprins de tăria fiicei sale, de felul în care alerga înaintea lui, de felul în care îl depășea ca să ajungă prima și apoi să dispară pe potecile cu migdali. Părea că știe fiecare copac în parte, picioruşele ei ocoleau cu o sprinteneală uimitoare tufele de urzici și băltoacele de noroi, pe care o ploaie salvatoare le născuse peste noapte. Uneori se întorcea, sătulă parcă să-l aștepte, și-l privea fix, cu ochii măriți de uimire. Preț de o clipă, i-a trecut prin minte o idee trăsnită, dar s-a răzgândit. „O femeie, și-a spus el, nu poate conduce o moșie ca asta." Nutrea alte ambiții în ceea ce o privea, voia să facă din ea o orășeancă, o femeie civilizată, poate chiar doctoriță sau avocată. Au străbătut un câmp, iar la vederea copilei, țăranii au dat câteva strigăte puternice. Au început să fluture din mâini, le era teamă ca roțile de treierat ale combinei să nu o înghită pe micuță, se mai întâmplase, și nu voiau să-și asume un asemenea risc cu fata patronului. Taică-său s-a dus printre lucrători și au purtat împreună o discuție care lui Aïcha i s-a părut interminabilă. S-a întins pe pământul reavăn și a văzut, pe cerul greu de nori, un stol ciudat de păsări. S-a întrebat dacă nu cumva erau niște vestitori, dacă nu cumva veneau din Alsacia s-o anunțe că se întoarce mămica ei.

Achour, care lucra dintotdeauna împreună cu tatăl ei, a sosit pe un cal sur, cu coada plină de noroi. Amin i-a făcut un semn fiicei sale.

— Vino încoa'!

Au oprit motorul secerătoarei și Aïcha, cu pas șovăielnic, s-a alăturat grupului de bărbați. Amin se suise pe cal și zâmbea.

— Vino!

Aïcha, cu vocea ei subțirică, a refuzat, pretextând că vrea să alerge, că o să rămână prin preajmă, dar Amin n-a luat-o în seamă. Credea că vrea să se joace, așa cum se juca și el când era mic; jocuri violente, de-a războiul, de-a vânătoarea, jocuri în care toți spuneau una și gândeau alta. A dat pinteni calului, care s-a avântat cu nările fremătând; s-a așezat cu pieptul pe spatele animalului, cu obrazul lipit de gâtul lui. A început să se învârtă, în goana mare, în jurul fetei, ridicând praful, acoperind lumina soarelui. Făcea pe sultanul, pe șeful de trib, pe cruciatul și, curând, victorios, avea s-a răpească pe copilă, care nu atârna mai mult decât o capră. Cu mână sigură, a înșfăcat-o pe Aïcha și a ridicat-o așa cum ridica Mathilde pisicile, de pielea cefei. A așezat-o în fața lui pe șa, a dat un chiot de cowboy sau de indian, un chiot care i s-a părut nostim, dar care a făcut-o pe Aïcha să tremure. A început să plângă și trupșorul ei firav a fost zguduit de hohote. Amin a trebui s-o strângă cu putere la piept. Și-a trecut mâna peste creștetul ei și i-a spus:

— Să nu-ți fie frică. Liniștește-te!

Dar copila s-a agățat cu disperare de coama calului, a privit în jos și a fost cuprinsă de amețeală. Amin a simțit atunci, pe șold, curgând un lichid cald. A ridicat brutal trupul fetei care nu se oprea din urlat și a văzut că avea turul pantalonilor ud.

— Nu se poate! a țipat el, în timp ce o ținea pe Aïcha cu vârfurile degetelor, de parcă îl scârbea, de parcă era deopotrivă stânjenit de mirosul și de lașitatea pe care le răspândea propria lui fiică. A oprit animalul trăgând de zăbală și a descălecat. Stând față în față, tatăl și fiica au rămas cu privirile în pământ. Calul a răscolit țărâna cu copita și Aïcha, îngrozită, s-a lipit strâns de piciorului tatălui ei.

— Nu mai fi așa de sperioasă!

A apucat-o de braț și a privit cum se scurgea urina de pe șaua calului.

În timp ce mergeau spre casă, la distanță mare unul de celălalt, Amin s-a gândit că Aïcha nu-și avea locul aici și că el nu știa cum să se poarte cu ea. De când plecase Mathilde în Europa, încercase să-i dăruiască mai mult timp, să fie un tată iubitor și destoinic. Era însă stângaci, nervos, femeiușca asta de numai șapte ani îl punea în încurcătură. Fiica lui avea nevoie de o prezență feminină, de cineva care s-o înțeleagă, nu doar de duioșia lui Tamo, care era și proastă, și împuțită. O surprinsese pe slujnică cu ceainicul deasupra gurii, bând direct din ciocul lui, și-i venise s-o ia la palme. Trebuia s-o ferească pe fiica lui de toate influențele astea nefaste, și, în plus, nu mai făcea față, singur, tuturor drumurilor dus-întors între fermă și școală.

În seara aceea, a intrat în camera lui Aïcha și s-a așezat pe pătuț ca s-o privească stând la birou.

— Ce desenezi acolo? a întrebat, fără să se clintească de pe marginea patului.

Aïcha n-a ridicat privirea spre el, doar a spus:

— Desenez pentru mama.

Amin i-a zâmbit și, în mai multe rânduri, a încercat să-i vorbească, dar în cele din urmă a renunțat. S-a ridicat și a deschis sertarele comodei în care Mathilde rânduia hainele. A scos una dintre perechile de pantaloni de lână tricotate de soția lui și i s-a părut îngrozitor de mică. A pus-o într-un maldăr alături de alte veșminte, pe care le-a îndesat într-o geantă maronie.

— O să dormi câteva zile la bunica ta, la Berrima. Cred că o să fie mai bine pentru tine și o să ajungi mai lesne la școală. Aïcha a împăturit desenul, încet, și-a luat păpușa care zăcea pe pat. Și-a urmat tatăl pe culoar și s-a dus să-și sărute pe frunte fratele, adormit cu capul pe burta lui Tamo.

Erau pentru prima oară singuri în plină noapte, și această izolare în doi îi stingherea. În mașină, Amin întorcea uneori capul spre fiica lui și-i zâmbea, vrând parcă să-i spună „O să fie bine", „Nu fi îngrijorată". Aïcha îi răspundea cu un surâs, apoi, încurajată de liniștea nopții, l-a rugat:

— Povestește-mi despre război. A spus asta pe un ton ferm, de adult, mai grav ca de obicei. Amin a fost surprins. Cu ochii țintă la drum, a întrebat:

— Ai mai văzut până acum cicatricea asta? Și-a pus degetul îndărătul urechii drepte și l-a coborât încet spre umăr. Era prea întuneric ca să poată vedea conturul cafeniu al rănii, dar Aïcha știa cu ochii închiși desenul acela ciudat de pe pielea tatălui ei. A dat din cap, încântată la culme de ideea că misterul va fi în sfârșit deslușit.

— În timpul războiului, chiar înainte s-o întâlnesc pe mama ta (Aïcha a rânjit),

am stat câteva luni într-un lagăr, unde ne duseseră nemții după ce ne-au luat prizonieri. Erau mulți soldați ca mine, marocani din armata colonială. Pentru niște deținuți, eram tratați destul de bine. Mâncarea nu era bună, nici îmbelșugată, așa că am slăbit mult. Dar nu ne băteau și nu ne sileau să muncim. De fapt, cel mai rău lucru din perioada aceea era plictiseala. Într-o zi, un ofițer neamț i-a strâns laolaltă pe prizonieri. A întrebat dacă există vreun frizer printre noi și, fără să chibzuiesc, nici azi nu știu de ce, am străbătut iute mulțimea, m-am proțăpit în fața ofițerului și-am spus: „Eu, domnule, am fost frizer la mine în sat". Ceilalți, care mă știau, au izbucnit în râs. „Te-ai băgat singur în bucluc", mi-au zis. Dar ofițerul m-a crezut și a instalat în mijlocul taberei o măsuță și un scaun. Mi-au dat o mașină de tuns veche, o pereche de foarfeci și o pomadă pentru uns părul după care nemții erau înnebuniți.

Amin și-a trecut mâna peste creștet încercând să imite gestul ofițerilor germani.

— Primul meu client s-a așezat și, în clipa aceea, micuța mea, au început necazurile. Habar n-aveam cum se folosește mașina de tuns și, când i-am lipit-o neamțului de ceafă, parcă a luat-o razna. Îi apăruse o gaură mare în păr. Nădușeam tot și mi-am zis că ar fi fost mai potrivit să-l tund scurt peste tot, dar blestemata aia de mașină nu mă asculta. După o vreme, omul a început să se agite, își trecea mâna peste țeastă și părea furios. Vorbea nemțește, iar eu nu pricepeam o boabă din ce zicea. Până la urmă mi-a făcut vânt cu violență și a înșfăcat o oglinjoară care era pe masă. Când a văzut cum arăta a început să urle și, cu toate că nu înțelegeam limba, am știut că mă făcea albie de porci. L-a chemat pe omul care mă angajase, iar acesta mi-a cerut explicații. Știi ce i-am răspuns? Am ridicat brațele spre cer, am zâmbit și am zis: „Tunsoare Afrika, domnule!"

Amin a început să râdă, a plesnit volanul ca să-și arate voioșia, dar Aïcha n-a râs. Nu pricepuse sfârșitul poveștii.

— Bun, și cicatricea?

Amin s-a gândit că nu-i putea spune adevărul. Că vorbea cu o fetiță, nu cu un coleg de dormitor. Cum să-i povestească evadarea, contactul gâtului cu sârma ghimpată, carnea agățată în ele, sfâșierea ei pe care însă nu o simțise, pentru că frica îi era mai mare decât durerea fizică? S-a gândit că povestea trebuia păstrată pentru mai târziu.

— Ei, asta e! a spus el simplu, cu o voce blândă, pe care Aïcha nu i-o știa.

Se zăreau deja luminile orașului și-acum putea să vadă fața tatălui ei și semnul de pe gât.

— Când am fugit din lagăr, am mers multă vreme prin Pădurea Neagră. Era frig și n-am întâlnit țipenie de om. Într-o noapte, când dormeam, am auzit un zgomot, ca un răget, un urlet de fiară. Când am deschis ochii, aveam în față un tigru bengalez. A sărit pe mine și mi-a sfâșiat gâtul cu ghearele lui ascuțite.

Aïcha a scos un mic țipăt de încântare.

— Din fericire, păstrasem cu mine pușca și i-am venit de hac.

Aïcha a surâs și a simțit nevoia să-i pipăie crestătura care cobora de la baza părului până la claviculă. Aproape că uitase care era motivul acestei călătorii nocturne și a fost uimită când tatăl ei a parcat, la câțiva metri de casa lui Mouilala. Cu o mână, Amin căra geanta maronie și cu cealaltă o ținea pe Aïcha de încheietura

mâinii. Ajunsă în casă, fata a început să țipe și l-a implorat pe tatăl ei să n-o lase acolo. Femeile l-au împins pe Amin afară și au început s-o giugiulească pe fetiță. Apoi Mouilala s-a săturat de spectacolul Aïchei, care se tăvălea pe jos, arunca pernele și dădea deoparte cu o furie răutăcioasă farfuria cu prăjituri care-i fusese întinsă.

— Mica franțuzoaică e colerică, a concluzionat bătrâna.

Au instalat-o într-o cameră lipită de cea a lui Selma și, pentru că era prima noapte, Yasmine a acceptat să se culce acolo pe jos, la picioarele patului. În ciuda prezenței slujitoarei, a cărei respirație ar fi trebuit s-o liniștească, Aïcha a reușit cu greu să adoarmă. I se părea că această casă era precum aceea a porcușorului care se încăpățâna să-și construiască un adăpost de paie, pe care lupul a reușit să-l zboare dintr-o suflare.

A doua zi, în clasă, în timp ce sora Marie-Solange scria niște cifre pe tablă, Aïcha s-a gândit: „Unde-o fi mama și când o să se-ntoarcă?". Se întreba dacă nu cumva o păcăliseră, dacă nu cumva călătoria aia era una fără întoarcere, precum cea în care plecase soțul văduvei Mercier. Monette, colega ei de bancă, i-a spus ceva la ureche și învățătoarea a ciocănit cu un băț în marginea biroului. Monette era o fată vioaie și vorbăreață, a cărei înălțime le impresiona pe toate elevele. Nutrea pentru Aïcha o afecțiune pe care aceasta din urmă nu și-o explica. Lui Monette nu-i tăcea gura în băncile de la capelă și în curte, în recreații, la refectoriu și chiar când colegele erau scoase la tablă. Îi enerva pe adulți, iar într-o zi maica superioară a strigat „Fir-ar să fie!", după care obrajii ei ridați s-au îmbujorat de rușine. Aïcha n-ar fi putut spune ce anume era adevărat și ce era fals în vorbele lui Monette. Avea oare Monette, într-adevăr, o soră actriță în Franța? Călătorise cu adevărat în America, văzuse zebre la grădina zoologică din Paris, își sărutase pe gură pe unul dintre verișori? Să fi fost adevărat că tatăl ei, Émile Barte, era aviator? Monette îl descria cu atâtea detalii și cu asemenea înflăcărare, încât Aïcha a ajuns să creadă în acest adevărat fenomen al aeroclubului din Meknès. Monette i-a explicat diferența dintre T-33, Piper Cub și Vampire, a prezentat în amănunt cele mai periculoase procedee pe care le stăpânea tatăl ei. Îi spunea: „Într-o zi, o să te duc acolo". Promisiunea ei a devenit o adevărată obsesie pentru Aïcha. Și-a imaginat că tatăl prietenei sale s-ar putea duce s-o caute pe Mathilde cu unul dintre avioane: dacă l-ar fi rugat frumos, dacă l-ar fi implorat, ar fi acceptat neîndoios să-i facă acest mărunt serviciu.

Monette desena pe paginile cărții ei de rugăciuni. Le punea mustăți negre și stufoase personajelor din imaginile sfinte. O făcea să râdă pe Aïcha, căreia, în primele lor luni de prietenie, nu-i venea să creadă că există persoane cărora să le pese atât de puțin de autoritate. Aïcha urmărea șotiile prietenei sale cu gura căscată, cu sprâncenele arcuite, plină de admirație. Surorile au rugat-o în mai multe rânduri să-și pârască prietena. S-a dovedit însă mereu loială și n-a cedat niciodată. Într-o zi, Monette a luat-o cu ea la toaleta pensionului. Era atât de frig, încât majoritatea fetelor se abțineau cu orele, ca să nu trebuiască să se dezbrace și să clănțăne din dinți, ghemuite deasupra găurii de closet. Monette s-a uitat roată în jur.

— Fii cu ochii pe ușă, i-a poruncit lui Aïchei, a cărei inimă stătea să explodeze.

Îi spunea „Grăbește-te", „Nu mai termini odată?", „Ce tot faci acolo, o s-o-ncurcăm!" Lungana de Monette a scos de sub bluză o sticlă. Și-a ridicat fusta de lână

și a ținut-o așa, prinzând tivul cu dinții. Și-a dat chiloții jos și Aïcha a văzut, îngrozită, sexul neted, fără peri, al prietenei sale. Monette a lipit sticluța de el și a făcut pipi înăuntru. Lichidul cald s-a prelins prin gâtul sticlei. Aïcha a început să tremure, de frică și excitație. Apoi a simțit că o lasă picioarele. Ar fi vrut să se dea câțiva pași în spate, ca să-și pregătească fuga, fiindcă își închipuia că era posibil să fi căzut într-o capcană și că Monette avea s-o silească să-i bea urina. Fusese, de bună seamă, prea naivă, Monette avea să le asmută pe celelalte fete din clasă, aveau să se năpustească asupra ei, aveau să-i vâre sticla pe gât și să-i strige: „Bea! Bea!“ Monette și-a ridicat însă chiloții, și-a netezit fusta și a apucat, cu o mână jilavă, mâna Aïchei.

— Vino după mine! i-a spus, și au început să alerge pe aleea cu pietriș, spre capelă.

Aïcha a primit sarcina să stea de pază în fața ușii, dar în fiecare minut, se uita înăuntru să vadă ce face Monette. Și-așa a zărit-o pe prietena ei cum toarnă conținutul sticlei în agheasmatar. Începând din ziua aceea, fără să vrea, Aïcha era cuprinsă de un frison de fiecare dată când vedea niște degete, tinere sau bătrâne, cufundându-se în vasul cu apă sfințită.

— Cât înseamnă o lună? a întrebat-o Aïcha pe Mouilala, care a strâns-o la pieptul ei costeliv.

— Mama o să se întoarcă, i-a promis bătrâna. Lui Aïcha nu-i plăcea cum miroase bunica, nu-i plăceau nici șuvițele lungi și portocalii care-i ieșeau de sub basma sau henna cu care se dădea pe tălpi. Și mai erau și mâinile, atât de bătătorite, de aspre, de la care nu te puteai aștepta la dezmierdări. Mâinile acelea ale căror unghii se tociseră din pricina spălatului, a căror piele era plină de semne, căpătate în urma luptelor din gospodărie. Aici semnul unei arsuri, colo o crestătură rămasă dintr-o zi de sărbătoare când se rănise în cămară. Deși era scârbită, Aïcha se ducea să se adăpostească în camera bătrânei când o cuprindea teama. Mouilala râdea de firea nepoatei și-i punea agitația pe seama originii europene. Când se ridicau zeci de voci în moscheile orașului, Aïcha începea să tremure. După chemarea la rugăciune, muezinii suflau în niște trompete uriașe, al căror sunet grav o înfricoșa pe copilă. Într-o carte pe care i-o arătase o călugăriță la școală, arhanghelul Mihail ținea în mână un instrument ferecat în aur. Trezea morții pentru Judecata de apoi.

Într-o seară, în timp ce-și făcea temele împreună cu Selma, Aïcha a auzit trântindu-se niște uși și pe Omar dând un strigăt. Fetele și-au lăsat caietele și s-au aplecat peste balustradă ca să vadă curtea interioară. Mouilala stătea în picioare la poalele bananierului și, în surdină, dar cu o asprime pe care Aïcha nu i-o cunoștea, își amenința fiul cu represalii. S-a apropiat de ușa din față, iar fiul ei a implorat-o.

— Nu pot să îi dau afară acum! E vorba de viitorul țării, *ya moui*[22].

A sărutat umărul mamei sale, i-a luat mâna în ciuda împotrivirii sale și i-a mulțumit.

Bătrâna a urcat scările amărâtă, ocărând cum îi venea la gură. Fiii ei o omorau cu zile! Cu ce-i greșise lui Allah, ce crime săvârșise ca să aibă parte de asemenea odrasle sub acoperișul ei? Jalil era posedat de demoni, iar Omar îi pricinuise mereu o grămadă de necazuri. Înainte de război, fusese elev la un liceu din orașul nou, unde Kadour reușise să-l înscrie mulțumită intervenției unui prieten european. Cum tatăl lui murise, iar fratele său se afla pe câmpul de luptă, Omar nu a mai avut de dat nimănui socoteală. În mai multe rânduri s-a întors la Berrima cu fața însângerată și buzele tumefiate. Îi plăcea să se încaiere și ținea un jungher ascuns în buzunar. Un fiu fără tată e un pericol public, își spunea atunci Mouilala. Preț de mai multe săptămâni, îi ascunsese mamei sale că fusese dat afară de la liceu, dar aceasta a aflat până la urmă că Omar sosise în clasă cu un ziar la subraț, urlând cu aer triumfal:

— Parisul a căzut în mâinile nemților! E tare de tot, Hitler ăsta!

În vremea aceea, Mouilala jurase că o să-i povestească totul lui Amin, când avea să se întoarcă de la război.

Omar era la fel de arătos ca fratele lui mai mare, dar avea trăsături mai ciudate, o mutră colțuroasă, pomeți înalți, buze subțiri și păr stufos, negru. Și, mai cu seamă, era mult mai înalt și-și lua un aer atât de grav, de hain, că părea adesea mai bătrân decât era. De când împlinise doisprezece ani, purta ochelari, ale căror lentile, deși foarte groase, nu-l ajutau prea mult, și privirea aceea mioapă îți dădea impresia că e rătăcit, că avea să întindă brațele, cerând ajutor. Pe Aïcha o înspăimânta această

înfrigurare. Parcă avea de-a face cu un animal lihnit de foame sau care tocmai fusese bătut.

Deși n-ar fi recunoscut niciodată lucrul ăsta, Omar a considerat că, în vremea războiului, absența fratelui său mai mare a fost o binecuvântare. Visase adesea trupul mutilat al lui Amin, sfâșiat de un obuz, putrezind pe fundul unei tranșee. Gazele, gropile pline de noroi și de șobolani. Nu știa că bătăliile nu se mai purtau așa. Amin supraviețuise. Mai rău, se întorsese erou de război, cu pieptul încărcat de medalii, cu tolba doldora de povești fantastice. În 1940, când Amin fusese luat prizonier, a trebuit să se prefacă răvășit, lovit de disperare. În 1943, când s-a întors, Omar a jucat comedia bucuriei și apoi, atunci când fratele său mai mare a hotărât să se întoarcă pe front ca voluntar, pe cea a admirației. De câte ori nu s-a văzut silit să îndure povestea isprăvilor lui eroice, evadarea din lagăr, goana pe câmpurile înghețate unde un biet țăran l-a dat drept slujbaș al său? De câte ori n-a trebuit să pară că râde din tot sufletul atunci când Amin își reconstituia călătoria într-un vagon de cărbuni și întâlnirea, la Paris, cu o cocotă care îi dăduse adăpost. Atunci, fratele lui se dădea în spectacol. Omar zâmbea. Îl bătea pe umăr, spunând: „Asta înseamnă să fii un Belhaj, un Belhaj adevărat!“ Dar murea de ciudă când le vedea pe fete cum își ling buzele, cum chicotesc, cum dau semne că s-ar lăsa călărite de un erou de război.

Omar își ura fratele tot atât de tare pe cât ura Franța. Războiul fusese răzbunarea lui, momentul lui de grație. Își legase multe speranțe de acest conflict și socotise că îl va depăși, simțindu-se de două ori eliberat. O dată, pentru că fratele lui va fi mort, și apoi, pentru că Franța va ieși înfrântă. În 1940, după capitulare, Omar și-a arătat cu voluptate disprețul față de toți cei care manifestau cel mai mic semn de slugărnicie în fața francezilor. Îi plăcea să-i înghiontească, să-i îngrămădească pe la cozile din magazine, să scuipe pe pantofii doamnelor. În orașul european, îi insulta pe rândași, pe paznici, pe grădinari, pe toți cei care întindeau, cu fruntea plecată, certificatele de muncă polițiștilor, care apoi se răsteau la ei: „Când termini munca, valea! Ai băgat la cap?“ Îi asmuțea pe oameni la revoltă, arăta acuzator cu degetul spre pancartele de la parterul imobilelor care interziceau indigenilor să ia liftul sau să folosească toaletele.

Omar afurisea orașul acela, societatea aceea putredă și conformistă, îi ura pe coloniști și pe soldați, pe agricultori și pe liceeni, care erau convinși cu toții că trăiesc în paradis. Pentru Omar, setea de viață se conjuga cu nevoia de a distruge: desființarea minciunii, suprimarea imaginilor, nimicirea limbajului și a sufletelor murdare, astfel încât să se nască o nouă ordine, al cărei stăpân, între alții, putea fi chiar el. În 1942, în „anul foametei“, Omar a fost nevoit să facă față lipsurilor și raționalizărilor. Tuna și fulgera pentru că, în timp ce Amin era prizonier, el se vedea constrâns să ducă o luptă atât de banală. Știa că francezii aveau dreptul la de două ori mai multe produse decât marocanii. Auzise că indigenilor nu li se distribuia ciocolată sub pretext că aceasta nu făcea parte din obiceiurile lor alimentare. Și-a făcut câteva relații printre cei care vindeau pe piața neagră și le-a propus să le plaseze marfa. Mouilala nu întreba de unde provin puii pe care Omar îi zvârlea pe butucul din bucătărie, nici de unde aducea zahărul și cafeaua. Scutura din cap, luându-și uneori o mutră supărată, care-l scotea pe fiul ei din minți. Îl seca la inimă atâta lipsă

de recunoștință. Nu i se părea îndeajuns? N-ar fi putut să-i mulțumească, să se simtă măcar un pic îndatorată pentru că-i hrănește sora, pe fanaticul de frate-său și pe sclava aia mereu nesătulă? Nu, maică-sa n-avea vorbe bune decât pentru Amin și pentru idioata aia de Selma. Orice ar fi făcut pentru țară, pentru familia lui, Omar se simțea neînțeles.

La sfârșitul războiului, avea numeroși prieteni în organizațiile secrete care luptau împotriva cotropitorului francez. La început, șefii lui strâmbau din nas când era vorba să-i încredințeze diverse responsabilități. Nu se puteau bizui pe băiatul acela impulsiv, care n-avea răbdare să asculte discursurile despre egalitate sau despre emanciparea femeilor și care îndemna, cu voce dogită, la luptă cu arma în mână. „Numaidecât! Acum!" Omar respingea nervos, cu dosul mâinii, cărțile și ziarele pe care șefii lui îl sfătuiau să le citească. Odată, s-a înfuriat pe un spaniol cu o cicatrice pe față, care luptase împotriva lui Franco și care afirma că e comunist. Bărbatul, care chema masele proletare să se mobilizeze, susținea independența tuturor popoarelor. Omar îl insultase, îl făcuse necredincios, îi luase în bășcălie pălăvrăgeala, și predicase, iar și iar, nevoia de acțiune în locul vorbelor.

Cusururile lui erau compensate de o neclintită loialitate și de un curaj fizic care a sfârșit prin a-i convinge pe șefii grupării din care făcea parte. I se întâmpla tot mai des să dispară de-acasă câteva zile sau chiar o săptămână. Mouilala nu i-a mărturisit niciodată, dar în acele momente se topea de îngrijorare. Se ridica din pat de îndată ce auzea scârțâitul ușii de la intrare. Își vărsa năduful pe biata Yasmine, iar până la urmă ajungea să-i bocească în brațe, în ciuda silei pe care i-o trezea pielea tuciurie a sclavei. Se rugase nopți întregi, închipuindu-și că fiul ei înfundă pușcăria sau că a murit, din pricina unei încurcături cu o fată sau a unei povești politice. El se întorsese însă mereu acasă, cu gura și mai plină de spume, și mai îndârjit în ideile sale, cu privirile întunecate de ură.

În seara aceea, Omar a organizat o întrunire sub acoperișul mamei sale și a pus-o să jure că nu-i va spune nimic lui Amin. La început, Mouilala a refuzat; nu voia să aibă neplăceri în casă, refuza să tăinuiască arme între zidurile pe care le ridicase Kadour Belhaj cu mâna lui. N-a vrut să audă nimic din discursurile naționaliste ale lui Omar, care a fost la un pas să scuipe pe jos și să-i zică: „Când fiul tău se lupta pentru francezi, erai fericită". Dar s-a stăpânit și a implorat-o, cu buzele țuguiate, sărutându-i mâinile zbârcite, în ciuda rușinii pe care i-o provoca întreaga scenă.

— Nu pot să mă fac de râs. Suntem musulmani! Suntem naționaliști! Trăiască Sidna Mohammed Ben Yusef!

Mouilala nutrea pentru sultan o veneraţie considerabilă. Mohammed Ben Yusef era viu în sufletul ei, era cu atât mai prezent cu cât fusese exilat departe țară. Asemenea celorlalte femei, urca noaptea pe terasă și încerca să deslușească trăsăturile sultanului pe fața Lunii. Nu-i plăcuse deloc că Mathilde a izbucnit în râs, la doamna Gascar, când a văzut-o plângând din pricina lui Sidna Mohammed. Văzuse limpede că nora ei n-o credea atunci când a povestit că, la sosirea lui pe insula aceea ciudată,

insula aceea locuită de negri, elefanții și celelalte fiare se prosternaseră în fața sultanului detronat și a familiei sale. Mohammed, Dumnezeu să-l aibă în pază, săvârșise un miracol în avionul care-l aducea în locul acela blestemat. El și familia lui au fost cât pe ce să se prăbușească din cauza unei pene de kerosen, dar sultanul își pusese batista pe carlingă și avionul a ajuns fără pagube la destinație. Mouilala a cedat insistențelor, de dragul sultanului și al Profetului. A luat-o la fugă pe scări ca să nu-i întâlnească pe bărbații care-i intrau în casă. Omar s-a luat după ea și, când a zărit-o pe Aïcha, șezând pe o treaptă, i-a dat un brânci puternic.

— Hai, dispari, mișcă, parcă ești un sac de *smid*[23]. Pricepi arabă, *el nassrania*? Să nu te prind că tragi cu urechea, ai băgat la cap?

A ridicat brațul, i-a arătat palma și Aïcha s-a gândit că era în stare s-o strivească de zid, ca pe mușteleie mari și verzi pe care Selma le strivea între unghii. Aïcha și-a luat tălpășița și a tras ușa camerei în urma ei, cu fruntea plină de nădușeală.

---

22. „Mamă."
23. Griș.

Pe 3 octombrie 1954, Mathilde a luat avionul către Le Bourget, apoi s-a îmbarcat în altul cu destinația Mulhouse. Călătoria i s-a părut interminabilă, într-atât era de nerăbdătoare să-și verse furia asupra lui Irène și să pună lucrurile la punct. Cum de îndrăznise sora ei să n-o înștiințeze de moartea tatălui lor? Îl luase ostatec pe Georges, îl păstrase pe tăticu' doar pentru ea și-i acoperise fruntea cu pupături ipocrite. În avion, Mathilde a plâns gândindu-se că, poate, tatăl ei dorise s-o vadă și că Irène, cu siguranță, îi trântise vreo minciună. Își imagina cuvintele pe care avea să i le arunce în față, gesturile pe care avea să le facă atunci când o va întâlni. Retrăia una dintre scenele când, copilă fiind, făcea crize de nervi în fața lui Irène și când o auzea râzând.

— Tati, vino s-o vezi pe asta mică. Zici că intrat dracul în ea!

Când a aterizat la Mulhouse și un vânt răcoros i-a mângâiat fața, i-a trecut toată furia. Mathilde a privit în jur așa cum, în vise, contempli peisajul care te înconjoară, temându-te că un gest nepotrivit, un cuvânt în plus ar putea să te smulgă din visare. După ce i-a întins vameșului pașaportul, i-a venit să-i spună că era de-a locului, că se întorsese acasă. I se părea atât de încântător accentul lui alsacian, că-i venea să-l sărute pe amândoi obrajii. Irène, slabă și palidă, o aștepta îmbrăcată într-o ținută de doliu elegantă. I-a făcut un semn ușor cu mâna, înmănușată în negru, și Mathilde s-a îndreptat spre ea. Sora ei îmbătrânise. Acum purta ochelari negri, mari, care-i dădeau un aer dur, masculin. Sub nara dreaptă, câțiva peri albi și țepoși țâșneau dintr-o aluniță. A îmbrățișat-o pe Mathilde cu o tandrețe pe care aceasta nu i-o cunoștea. Și-a spus „uite că am ajuns orfane“ — iar gândul a făcut-o să lăcrimeze.

În timpul drumului cu mașina până acasă, Mathilde a păstrat tăcerea. Emoția întoarcerii era atât de puternică, încât nu voia s-o dea pe față, riscând să trezească ironii din partea lui Irène. Țara pe care o lăsase în urmă se reclădise singură, cunoscuții se descurcaseră și fără ea. Ideea că absența ei nu împiedicase liliacul să înflorească și nici piața să fie pavată îi făcea orgoliul să sufere. Irène a parcat pe aleea micuță din fața casei unde copilăriseră. Mathilde, oprită pe trotuar, a cercetat grădina unde se jucase în neștire și apoi a ridicat capul să vadă fereastra biroului unde de atâtea ori zărise profilul impunător al tatălui ei. A avut o strângere de inimă și a pălit, pentru că nu-și explica dacă fusese copleșită de aerul atât de familiar al locului sau, dimpotrivă, de un stânjenitor sentiment de stranietate. De parcă, sosind aici, nu schimbase doar locul, ci și timpul, călătoria ei fiind, în primul rând, o întoarcere în trecut.

În primele zile a primit numeroase vizite. După-amiezele și le petrecea bând ceai și îndopându-se cu prăjituri, așa că, după o săptămână, pusese la loc kilogramele pierdute în timpul bolii. Fostele ei colege de clasă târau câte un țânc după ele, altele erau însărcinate, cele mai multe deveniseră soții autoritare și se plângeau de soții lor care scăpau la sticlă și la femei. Doamnele mâncau cireșe conservate în kirsch și le dădeau și copiilor, care rămâneau cu gura mozolită cu roșu și ațipeau buimăciți, până la urmă, pe canapeaua de la intrare. Joséphine, care fusese cea mai apropiată colegă a ei, și care întrecea măsura când era vorba de schnaps, a povestit că-și surprinsese bărbatul cu o femeie, într-o după-amiază când ea ar fi trebuit să se ducă să-și viziteze părinții.

— O făceau în propriul meu pat!

Prietenele veneau să vadă dacă viața îi rezervase Mathildei tot atâtea decepții ca și lor. Voiau să afle dacă trecuse și ea prin experiența deprimantă a unei vieți prozaice, dacă văzuse ce înseamnă tăcerea silită, durerile facerii, sexul lipsit de tandrețe.

Într-o după-amiază a izbucnit o furtună și femeile s-au strâns în preajma șemineului. Irène era cam sastisită de defilarea aceea necontenită și de cochetăria de care dădea dovadă sora ei. Dar Mathilde părea atât de deznădăjduită, cum stătea îngenuncheată la mormântul tatălui lor, încât n-a îndrăznit s-o lipsească de distracțiile acelea nevinovate.

— Povestește-ne cum e viața în Africa! Norocoaso! Noi n-am ieșit o clipă de-aici!

— E bine, nu-i nici pe departe atât de exotică, s-a fandosit Mathilde. La început, desigur, ți se pare că ai aterizat pe altă planetă, dar în scurtă vreme trebuie să te înhami la sarcinile cotidiene, care sunt pretutindeni la fel.

Ca să continue povestea, a fost nevoie să se lase rugată, și i-a făcut plăcere să vadă așteptarea din ochii acelor gospodine, care arătau mult mai în vârstă decât ea. A mințit în privința vieții sale, a firii bărbatului ei, a turuit tot soiul de vorbe dezlânate, pe care le-a presărat cu chicoteli. A repetat fără răgaz că Amin era un bărbat modern, un agricultor de geniu care conducea cu mână de fier un domeniu imens. A vorbit despre „bolnavii“ ei și a descris dispensarul, unde făcea miracole, ascunzând auditoriului lipsa ei de cunoștințe și de mijloace.

A doua zi, Irène a chemat-o în biroul tatălui lor și i-a întins un plic.

— Iată o parte din ceea ce ți se cuvine.

Mathilde n-a îndrăznit să-l deschidă, dar i-a pipăit grosimea și s-a bucurat în tăcere.

— Știi, tata nu era un om de afaceri prea grijuliu. Când i-am deschis registrele contabile, am descoperit tot felul de aberații. Peste câteva zile o să mergem la notar, o să limpezească el totul și ai să poți pleca liniștită.

Mathilde se afla de aproape trei săptămâni în Alsacia și Irène aducea din ce în ce mai des vorba despre plecarea ei. O întreba dacă și-a rezervat bilet, dacă primise vreo scrisoare de la Amin și dacă avea semne cum că ar fi îngrijorat. Însă Mathilde nu voia să audă nimic și a reușit să țină departe de ea gândul că își construise o viață în altă parte și că, acolo, o așteptau niște oameni.

A ieșit din birou cu plicul în mână și i-a spus surorii ei că se duce în oraș.

— Am de făcut niște cumpărături înainte de plecare. S-a năpustit pe strada cu magazine ca în brațele unui bărbat. Tremura de entuziasm și a trebuit să tragă adânc, de două ori, aer în piept, înainte să pătrundă într-o prăvălie elegantă al cărei proprietar se numea Auguste. A probat două rochii. Una neagră și alta liliachie, între care a șovăit îndelung. A cumpărat-o pe cea liliachie, dar a ieșit din magazin întoarsă pe dos, pentru că fusese nevoită să aleagă, și regretând de pe acum rochia cea neagră, care o arăta mai slabă. Pe drumul spre casă, își legăna geanta de cumpărături ca o

fetiță care se întoarce de la școală și visează să-și arunce caietele într-o șanț. În vitrina celui mai dichisit pălărier din oraș, a zărit o pălărie de soare italienească de pai, cu boruri largi și moi, încinsă cu un ruban roșu. Mathilde a urcat cele câteva trepte de la intrare și un vânzător i-a deschis ușa. Era un bărbat în vârstă, simandicos. „Un pederast", s-a gândit Mathilde, căreia interiorul magazinului i s-a părut trist și dezamăgitor.

— Ce dorește domnișoara?

În tăcere, a arătat cu vârful degetului spre pălăria de soare.

— Desigur.

Omul a lunecat ușor pe dușumea și a desprins încet pălăria din vitrină. Mathilde a încercat-o și, când s-a văzut în oglindă, a tresărit. Arăta ca o femeie, ca o femeie adevărată, ca o pariziană sofisticată, ca o burgheză. I-a venit în minte soră-sa, care spunea că îndărătul femeilor cochete pândește diavolul și că nu e bine să te admiri în oglindă. Vânzătorul i-a făcut un compliment fără prea mare tragere de inimă, apoi a părut că nu mai are răbdare, fiindcă Mathilde își tot potrivea pălăria, înclinând-o când spre stânga, când spre dreapta. S-a uitat lung la eticheta pe care era scris prețul și s-a rătăcit într-o cugetare complexă și adâncă. Când a intrat un nou client, vânzătorul, enervat, a întins mâna spre pălărie, vrând s-o recupereze.

Clientul s-a apropiat de Mathilde și i-a spus:

— Încântător.

Ea s-a îmbujorat, a scos pălăria și a lăsat-o să-i lunece încetișor pe piept, cu un gest căruia nu-i cântărise senzualitatea fierbinte.

— Dumneavoastră, domnișoară, nu sunteți de prin partea locului. Aș putea jura că sunteți artistă. Am dreptate?

— Absolut, a răspuns ea. Lucrez la teatru. Am fost angajată pentru stagiunea asta.

A înaintat spre tejghea și a scos din geantă plicul cu bancnote. În timp ce vânzătorul, cu o încetineală exagerată, împacheta pălăria, Mathilde îi răspundea tânărului la întrebări. Avea un pardesiu elegant și o pălărie de fetru kaki, care-i acoperea puțin privirea. S-a adâncit în minciuni, în egală măsură rușinată și ațâțată. Vânzătorul a străbătut prăvălia și, în fața ușii cu geamuri, i-a întins Mathildei pachetul. Bărbatului în pardesiu, care-i propusese să se întâlnească din nou, i-a răspuns:

— Din păcate, sunt foarte prinsă cu repetițiile. Să veniți însă să mă vedeți într-o seară pe scenă.

Ajunsă în fața casei, s-a simțit rușinată cu atâtea pachete. A străbătut salonul în grabă și s-a închis în cameră, fericită și îmbujorată. A făcut o baie și a mutat gramofonul aflat în biroul tatălui ei lângă patul din camera sa. În seara aceea era invitată la o petrecere și s-a gătit ascultând un vechi cântec nemțesc pe care Georges îl adora. Când a ajuns la recepție, invitații i-au lăudat rochia liliachie, iar bărbații i-au privit mustăcind ciorapii lucioși de mătase. A băut un vin spumant atât de aspru încât, după vreun ceas, nu mai avea salivă în gură și s-a văzut nevoită să mai bea ca să poată continua să povestească. Toată lumea o întreba despre viața ei din Africa,

despre Algeria, cu care confundau mereu Marocul.

— Prin urmare, vorbiți araba? a întrebat-o un bărbat fermecător. A dat pe gât paharul cu vin roșu care-i fusese întins și a rostit o frază în arabă, într-un ropot de aplauze.

S-a întors acasă singură și s-a bucurat de mersul în tihnă pe stradă, fără însoțitor și fără martori. Se cam clătina și fredona un cântecel deșucheat, care-i stârnea râsul. A urcat scările în vârful picioarelor și s-a trântit în pat fără să-și scoată nici rochia, nici ciorapii. Era fericită că e băută și că e singură, fericită că-și poate născoci o biografie fără s-o contrazică cineva. S-a întors și și-a înfundat fața în pernă, ca să-și domolească greața care-o năpădise. A simțit cum se naște în ea un hohot de plâns, un hohot care era chiar rodul acelei fericiri. Plângea că e atât de fericită fără ei. Cu ochii închiși, cu nasul în pernă, a lăsat să încolțească un gând tainic, un gând rușinos care, de mai multe zile încoace, își făcuse sălaș în mintea ei. Un gând pe care, cu siguranță, Irène îl ghicise și care îi explica îngrijorările. În seara aceea, când asculta vântul jucându-se prin frunzele plopilor, Mathilde și-a zis: „Rămân aici". Da, s-a gândit că ar putea să nu se mai întoarcă, că ar putea — chiar dacă îi era cu neputință să rostească acele cuvinte — să-și părăsească odraslele. Atât de violentă era ideea, că i-a venit să urle și a trebuit să muște din așternut. Dar ideea n-a dispărut. În schimb, scenariul i s-a conturat tot mai limpede în minte. Părea că e posibilă o nouă viață, așa că a început să-i cântărească toate avantajele. Desigur, erau Aïcha și Selim. Mai erau pielea lui Amin și albastrul infinit al cerului din noua sa țară. Dar timpul și distanța aveau să potolească durerea. Copiii, după ce aveau s-o urască, după ce aveau să sufere, aveau să reușească, poate, s-o uite și aveau să fie, ca și ea, fericiți, fiecare de câte o parte a oceanului. Poate va veni chiar o zi când vor avea impresia că nu s-au întâlnit niciodată, ca și cum destinele lor ar fi fost mereu despărțite, străine unele de altele. Nu există dramă din care să nu poți să-ți revii, s-a gândit Mathilde, nici dezastru pe ruinele căruia să nu poți construi din nou.

Desigur, aveau s-o judece. Îi vor arunca în față toate poveștile ei bine ticluite despre viața de-acolo. „Dacă ești atât de fericită, de ce nu te întorci?" De altfel, simțea cum sporește nerăbdarea printre vecini; venise vremea să se întoarcă la viața ei, cotidianul posac și pașnic trebuia să-și reintre în drepturi. Furioasă pe ea însăși, pe soartă, pe întreaga lume, Mathilde și-a zis că va pleca și de-acolo, că se va duce la Strasbourg sau chiar la Paris, undeva unde nimeni să n-o cunoască. Ar putea să-și reia studiile, să devină medic, ba chiar chirurg. A elaborat tot felul de scenarii imposibile, până o apucă amețeala. Avea tot dreptul să se gândească la viața ei, să pună umărul la propria-i salvare. S-a așezat în moțul patului, cherchelită, cu stomacul întors pe dos. Sângele îi zvâcnea în tâmple și-o împiedica să gândească. Înnebunise? Se număra oare printre femeile pe care natura nu le înzestrase cu instinct? A închis ochii și s-a lungit. Cufundarea în somn i-a fost însoțită de niște imagini confuze. În noaptea aceea i s-au arătat în vis orașul Meknès și câmpurile care se întindeau în jurul fermei. A văzut vacile costelive, cu ochi triști, pe spatele cărora păsări frumoase, albe, se așezaseră ca să ciugulească paraziți. Visul i s-a preschimbat într-un coșmar, străbătut de mugete sfâșietoare. Țărani la fel de slabi ca dobitoacele lor loveau cu ciomegele în greabănul vacilor, care mestecau buruieni otrăvitoare.

Stând pe vine, apucau un laț de frânghie și legau unul de altul picioarele din spate ale animalelor, ca să le împiedice să fugă.

A doua zi dimineață, s-a trezit cu rochia pe ea și cu ciorapii căzuți până la glezne. O durea atât de tare capul, că i-a fost greu să-și țină ochii deschiși în timpul micului dejun. Irène își bea ceaiul tacticoasă și ronțăia o felie de pâine unsă cu dulceață, atentă să nu cumva să-și păteze ziarul. Chiar de la plecarea surorii ei, Irène începuse să fie captivată de situația coloniilor. Când Mathilde a intrat în sufragerie, tocmai decupa un articol privitor la ciocnirile din zonele rurale și la tratativele duse de sultan cu rezidentul general. Mathilde a ridicat din umeri.

— Așa o fi. Habar n-am.

Nu avea chef de conversație. Din când în când simțea arsuri de la fiere și trebuia să inspire adânc ca să nu verse.

De când venise. nu se certase cu Irène. În primele zile trăise cu neliniștea că ar putea fi rostită o vorbă în plus, că totul s-ar putea nărui, că vrajba ar putea ieși iar la suprafață. Între ea și sora ei se născuse însă o nouă complicitate. În copilărie, lupta pentru un loc în inima părinților nu îngăduise o clipă de tandrețe. Acum erau singure pe lume și, mai ales, singurele moștenitoare ale amintirilor despre cei morți. Distanța și vârsta reduseseră lucrurile la esență și măturaseră micile mizerii.

Mathilde s-a lungit pe canapeaua din salon și a moțăit tot restul zilei. Irène a stat lângă ea, i-a acoperit picioarele dezgolite și i-a dat afară pe vizitatorii prea insistenți. Când s-a trezit, se făcuse noapte. În șemineu ardea focul și Irène tricota. Mathilde s-a simțit tristă și cu mintea tulbure. S-a gândit din nou la felul cum se purtase la petrecerea din ajun și a găsit că fusese ridicolă. Probabil că Irène o considera încă o copiliță. Mathilde s-a ridicat în capul oaselor și și-a răsucit picioarele către foc. A simțit nevoia să vorbească. Aici era căminul ei și aici avea să-și afle alinarea. În acest salon, unde nu se auzeau decât țăcănitul andrelelor și trosnetul jarului, a povestit despre felul de-a fi al soțului ei. Despre izbucnirile lui. N-a spus nimic prea lămurit, nimic care să poată trece drept minciună ori exagerare. A spus doar cât se cuvenea și a simțit că Irène a înțeles. A vorbit despre izolarea de la fermă, despre spaima care o măcina în bezna nopții, când tăcerea era sfâșiată doar de urletul șacalilor. S-a străduit să-i explice ce înseamnă să trăiești în lumea aceea în care ea nu-și avea locul, în lumea aceea guvernată de reguli nedrepte și revoltătoare, în care bărbații nu dau socoteală nimănui și unde nu ți-e îngăduit să lăcrimezi dacă ți-au fost aruncate în față vorbe de ocară. A apucat-o plânsul când a evocat zilele care nu se mai terminau și cumplita ei singurătate, dorul după casa ei de-aici și după vremea copilăriei. Nu-și putuse închipui ce înseamnă surghiunul. Mathilde și-a adunat picioarele sub ea și și-a întors fața către Irène, care privea fix spre flăcări. Nu se temea, pentru că era încredințată că sinceritatea va rezolva totul. Nu-i era rușine de obrajii ei scăldați în lacrimi, de vorbele ei dezlânate. Acum, nu mai avea chef să se prefacă, accepta să-și arate adevăratul chip: cel al unei femei îmbătrânite de eșecuri și dezamăgiri, al unei femei lipsite de mândrie. A tot povestit și, la sfârșit, și-a întors fața către Irène, care a rămas nemișcată.

— Ai ales. Trebuie să-ți asumi alegerea. Cum știi, viața e grea pentru toată

lumea.

Mathilde și-a plecat fruntea. Ce nerozie, să jinduiască la o privire compătimitoare! Cât de rușine îi era că sperase, fie și pentru o clipă, că ar putea fi înțeleasă și alinată! Mathilde n-a știut cum să reacționeze la asemenea nepăsare. Ar fi preferat ca sora ei s-o ia peste picior, să se înfurie, să-i spună „Ți-am zis eu!" I s-ar fi părut firesc ca Irène să-i găsească vinovați pe arabi, pe musulmani, pe cei care-i pricinuiseră toate necazurile. Atâta răceală, însă, a înmărmurit-o și i-a luat graiul. A fost convinsă că Irène își pregătise replica de mult, că o întorsese pe toate părțile și o rumegase, așteptând cu nerăbdare un prilej ca să i-o arunce în față. I-ar fi fost îndeajuns un semn cât de mic ca să nu mai plece. Ca să renunțe la ideea nesăbuită de a rămâne o străină, de a trăi peste mări și țări, de a suferi în cea mai cumplită singurătate. Irène s-a ridicat fără să-i arunce o privire. N-avea să-i întindă mâna, Mathilde putea să se ducă la fund. Înainte să urce scările, Irène i-a atras atenția:

— Acum, hai să mergem la culcare. Mâine avem întâlnire cu notarul.

*

Au plecat după micul dejun. Când s-a urcat în mașină, Irène avea câteva firimituri de pâine lipite de buze. Au ajuns mai devreme la biroul notarului, la primul etaj al unei clădiri luxoase. Le-a deschis o tânără, care le-a poftit apoi să ia loc într-un salon friguros. Au rămas cu paltoanele pe ele, fără să-și vorbească. Deveniseră din nou două străine. Când s-a deschis ușa, au întors capul și Mathilde nu și-a putut stăpâni un strigăt. În fața ei se afla bărbatul din magazin. Bărbatul care asistase la scena cu pălăria. I-a întins o mână jilavă și i-a aruncat o privire rugătoare. Fără să observe ceva, Irène a înaintat câțiva pași.

— Bună ziua, maestre.

Bărbatul le-a lăsat să treacă, și le-a arătat două scaune în fața biroului său din lemn masiv. Tânărul preluase biroul bătrânului notar pe care-l știa Mathilde, care murise din pricina alcoolismului. Avea un zâmbet de șantajist aflat în fața unei victime neajutorate.

— Așadar, doamnă, cum vă merge în Maroc? a întrebat-o el.

— Foarte bine, mulțumesc.

— Sora dumneavoastră mi-a explicat că locuiți în Meknès.

A încuviințat dând din cap, ocolind privirea bărbatului care se apleca peste birou precum o pisică gata să se năpustească asupra prăzii. A răsfoit un dosar, a scos un document și s-a întors din nou spre Mathilde:

— Ia spuneți-mi, există teatre în orașul unde locuiți?

— Desigur, a răspuns ea cu voce de gheață. Dar eu și soțul meu muncim din greu. Nu-mi stă mintea la distracție.

VI

Mathilde s-a întors pe 2 noiembrie. În ziua aceea, Aïcha a avut voie să lipsească de la școală și a așteptat-o pe mama ei în drum, așezată pe o lădiță din lemn. Când a văzut sosind mașina tatălui ei, s-a ridicat și și-a fluturat brațele. Florile pe care le culesese în dimineața aceea se ofiliseră, așa că a renunțat să le mai ofere. Amin a frânat la câțiva metri de poartă și Mathilde a coborât. Purta un mantou nou, niște încălțări elegante din piele maronie și o pălărie de paie care nu se potrivea cu anotimpul. Aïcha a admirat-o, cu inima dând pe dinafară de atâta dragoste. Mama ei era un soldat care se întorcea de pe front, un soldat victorios și rănit, încărcat de medalii sub care ascundea multe secrete. Și-a strâns fiica în brațe, și-a lipit nasul de gâtul ei și și-a trecut degetele prin claia ei de păr cârlionțat. Aïcha i s-a părut atât de ușoară, de plăpândă, că i-a fost și teamă să nu-i frângă vreo coastă îmbrățișând-o.

Au mers ținându-se de mână până acasă, când a apărut și Selim, în brațele lui Tamo. Se schimbase mult în numai o lună și Mathilde și-a închipuit că băiatul se rotunjise pentru că slujnica îi gătea mâncăruri prea grase. Nimic însă n-ar fi putut, în ziua aceea, s-o surprindă neplăcut sau s-o înfurie. Era calmă și senină fiindcă se împăcase cu ideea că trebuie să-și accepte soarta, să se supună, să meargă înainte. În timp ce intra în casă, străbătea salonul scăldat în lumina soarelui iernatec și poruncea să-i fie duse bagajele în cameră, și-a spus că doar îndoiala aduce nefericire, că alegerile sunt cele care nasc durere și macină sufletul. Acum, că se hotărâse, în clipa asta, când nicio întoarcere în urmă nu mai era cu putință, se simțea puternică. Puternică pentru că nu mai era liberă. Și i-a venit în minte un vers din *Andromaca*, un vers învățat la școală de ea, mincinoasa patetică, actrița de teatru închipuită: „Mă las târât ca orbul de soarta ce mă poartă".

Cât a fost ziua de lungă, copiii nu s-au dezlipit de ea. I se agățau de picioare și ea se străduia să înainteze, cu tot cu greutățile acelea pe gambe. A deschis valiza ca pe-un sipet cu comori, ceremonios, și a scos dinăuntru animale de pluș, cărți pentru copii, bomboane de zmeură, învelite în glazură de zahăr. În Alsacia, renunțase la propria copilărie, o legase fedeleș, îi băgase pumnul în gură și o pusese bine pe fundul unui sertar. De-acum nu mai putea fi vorba despre copilăria ei, despre visele ei naive, despre fanteziile ei. I-a tras pe copii mai aproape, i-a ridicat în brațe și s-a prăvălit împreună cu ei pe pat. I-a sărutat pătimaș și în apăsarea buzelor pe obrajii lor se regăsea nu doar tăria dragostei pe care le-o purta, ci și profunzimea regretelor care nu-i dădeau pace. Îi iubea nespus, cu atât mai mult cu cât renunțase la tot pentru ei. La fericire, la iubire, la libertate. Și-a spus: „Mă urăsc pentru că sunt atât de legată de voi. Mă urăsc fiindcă, pentru mine, sunteți mai presus de orice". A luat-o pe Aïcha pe genunchi și i-a citit povești.

— Mai vreau, i-a spus fetița, și Mathilde a luat-o de la capăt.

Adusese o valiză întreagă de cărți, cărora Aïcha le-a mângâiat cu religiozitate coperta, înainte să le deschidă. Petrică-Ciuf-Zbârlit a pus-o pe gânduri și a speriat-o cu coama aia a lui ciufulită și cu unghiile lui uriașe. Selim a spus:

— Seamănă cu tine, și asta a făcut-o să plângă.

*

Pe 16 noiembrie 1954, Aïcha a împlinit șapte ani. Cu acest prilej, Mathilde a hotărât să organizeze la fermă o petrecere aniversară. A făcut, singură, niște invitații

în care a strecurat o hârtiuță pe care părinții puteau să confirme prezența copiilor. Seară de seară a întrebat-o pe Aïcha dacă a primit răspuns de la colegele ei.

— Geneviève n-o să vină. Părinții i-au interzis să meargă în sat. Zic că o să ia purici sau că o să se aleagă cu dureri de burtă.

Mathilde a ridicat din umeri:

— Geneviève e o idioată, iar părinții ei niște tâmpiți. Ne putem lipsi de ei, nu fi îngrijorată.

Timp de o săptămână, Mathilde n-a vorbit decât despre petrecere. Dimineața, în mașină, a amintit de prăjitura pe care avea s-o comande la cel mai de soi cofetar din oraș, de ghirlandele pe care avea să le decupeze din hârtie creponată, de jocurile copilăriei sale, cu care avea să-i familiarizeze și care aveau să-i amuze la culme. Părea atât de fericită și de entuziastă, că Aïcha n-a îndrăznit să-i spună adevărul. Colegele ei nu încetau să-și bată joc de ea. La clasa primară, unde era cea mai mică, fetițele o trăgeau de păr și-i dădeau brânci pe scări. O urau, cu atât mai strașnic cu cât era prima din clasă și înhățа toate premiile la matematică, latină și ortografie. „Noroc că ești isteață. Pentru că, altfel, ești așa de urâtă, că nimeni n-o să te ia în veci de nevastă." În capelă, îngenuncheată lângă Monette, Aïcha se cufunda în rugăciuni necurate, în molitve dușmănoase. Își dorea ca fetele alea să moară. Visa că se sufocau, că se molipseau de boli incurabile, că-și rupeau ambele picioare căzând din copaci. *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri*. Dar se străduia să nu facă boacăne, să nu pună în aplicare răzbunările la care visa. Își înăbușea gelozia față de Selim și strângea din pumni când îi venea chef să-l piște de spate pe cel mic, pe care maică-sa îl sorbea din ochi, cu o duioșie care-o seca la inimă. De la întoarcerea Mathildei, îl auzise în mai multe rânduri pe Amin plângându-se de treapădul continuu între școală și casă.

— Ne omoară cu zile, spunea el, îi istovește pe copii.

De-atunci, Aïcha s-a străduit să fie cât se poate de discretă, pentru că era îngrozită la gândul că părinții ar fi putut s-o înscrie la internat, unde nu avea cum să-și vadă mama decât sâmbăta și duminica, precum majoritatea fetelor de acolo.

*

A venit și ziua petrecerii. Era o duminică posacă și ploioasă. Când s-a trezit, Aïcha s-a ridicat în picioare în mijlocul patului și a privit pe fereastră ramurile migdalilor clătinate de vânt. Cerul era trist și boțit, ca un cearșaf după o noapte de coșmar. A trecut un bărbat cu o djellaba de postav cafeniu, cu gluga pe cap, și copila a auzit zgomotul noroiului împroșcat de încălțările lui. La prânz, vântul s-a potolit, s-a oprit și ploaia, dar cerul a rămas acoperit de nori plumburii, iar în aer plutea un fel de apăsare. „E profund nedrept, și-a zis Mathilde. În țara asta unde nu-i decât vreme frumoasă, cum e posibil ca soarele să fugă de noi?"

Amin trebuia să se ducă la cofetar să ridice tortul și apoi la pension, unde trei fetițe, care nu se duceau acasă la sfârșit de săptămână, acceptaseră invitația Aïchei. Amin a întârziat. A fost nevoit să oprească de două ori pe marginea drumului și să aștepte să treacă ploaia, pentru că nu prea-i funcționau ștergătoarele și nu vedea mare lucru prin parbriz. La cofetărie, l-au lăsat să aștepte. Se iscase o încurcătură și tortul lui nimerise la altcineva. „Nu mai avem căpșuni", i-a explicat vânzătoarea.

Amin a ridicat din umeri: „Nu contează. Tort să fie!“

La fermă, Mathilde se perpelea. Decorase salonul, așezase pe masa din sufragerie niște farfurii pictate cu scene de viață cotidiană din Alsacia. A intrat în casă, furioasă, supărată, desfășurând în minte cele mai îngrozitoare scenarii. Aïcha stătea smirnă. Cu nasul lipit de geamlâc, scruta cerul de parcă ar fi vrut să alunge norii, de parcă nădăjduia să aducă un soare puternic doar prin puterea propriei dorințe. Ce-ar fi putut să facă în căsoiul ăla prăfuit? Ce jocuri se puteau pune la cale între patru pereți? Voia să poată alerga cu toatele în aer liber, să le arate ascunzișurile ei, să le arate măgarul din grajd, prea bătrân ca să mai muncească, și ceata de pisici domesticite de Mathilde. *Dă-mi, Doamne, putere, tu, care nu ești decât iubire*.

Amin a sosit în cele din urmă, cu veșmintele ude, ținând în brațe cutia cu tortul, plină de pete de cremă. În spatele lui erau Monette și alte trei fetițe cu ochi speriați.

— Aïcha, vino să le saluți pe prietenele tale, a spus Mathilde, împingându-și fiica de la spate.

Lui Aïcha îi venea să intre-n pământ. Ar fi dat orice ca fetele să fie duse acasă, iar ea să fie lăsată în singurătatea ei netulburată. Dar Mathilde, de parcă nu ar fi fost în toate mințile, a început să cânte și Selma a prins să țină ritmul bătând din palme. Fetițele au îngânat cântecele, au încurcat versurile și au izbucnit în râs. Au legat-o la ochi pe Aïcha și Mathilde a învârtit-o în loc. A înaintat, oarbă, cu mâinile înainte, călăuzită de chicotele înăbușite ale colegelor. La ora cinci după-amiaza, lumina a mai pierdut din intensitate. Mathilde a strigat:

— Cred că a venit vremea! și a dispărut în bucătărie, lăsându-le singure în salon pe fetițele acelea care n-aveau nimic să-și spună.

Când a deschis cutia, era s-o lovească plânsul. Înăuntru nu se afla prăjitura pe care o comandase. Cu mâinile tremurând de furie, a așezat tortul pe un platou și Aïcha a auzit vocea mamei care cânta: „Mulți ani trăiască... Mulți ani trăiască...“, În genunchi pe scaun, Aïcha s-a aplecat peste lumânări și, când să sufle, Mathilde a oprit-o.

— Trebuie să-ți pui o dorință și să n-o spui nimănui!

S-au aprins lămpile. Ginette, căreia îi curgea nasul fără întrerupere, a început să bâzâie. Îi era frică și voia să plece. Mathilde s-a aplecat spre ea, încercând s-o liniștească, dar de fapt ar fi vrut s-o zgâlțâie pe micuța împiedicată, să-i spună să nu mai fie atât de egoistă. Chiar nu-și dădea seama că azi nu ea era în centrul atenției? Dar și celelalte fete, cu excepția lui Monette, și-au schimbat atitudinea.

— Vrem să plecăm și noi. Spune-i șoferului tău să ne ducă!

— Șoferului?

Mathilde și-a amintit de fața posomorâtă a lui Amin, de felul violent în care zvârlise cutia cu tortul pe masa din bucătărie. Copilele îl luaseră drept șofer, iar el nu le-a contrazis.

Mathilde a început să râdă, se pregătea să lămurească situația, când Aïcha a exclamat:

— Mamă, n-ar putea șoferul să le ducă înapoi la pension?

Aïcha se uita țintă la mama ei, cu aceeași privire neguroasă pe care o avea când

era pedepsită și părea că urăște pe toată lumea. Mathilde i s-a strâns inima și a încuviințat încet din cap. Fetițele s-au luat după ea, ca niște rățuște care își urmează mama, până la biroul lui Amin. Își petrecuse după-amiaza acolo, măcinat de o furie pe care și-o potolea fumând și decupând articole dintr-o revistă. Școlărițele și-au luat, fără vlagă, rămas-bun de la Aïcha și s-au urcat în spatele mașinii.

Din cauza ploii care se pornise din nou, Amin a condus încet. Cele trei fetițe au adormit, claie peste grămadă, și Ginette a început să sforăie. Amin și-a spus: „Sunt niște copile. Trebuie iertate".

*

Joia următoare, Mathilde și-a dus copiii la un studio fotografic de pe rue Lafayette. Fotograful i-a pus să se așeze pe un taburet, în fața unei planșe care înfățișa catedrala Notre-Dame din Paris. Selim a făcut nazuri și pe Mathilde au apucat-o năbădăile. Înainte ca fotograful să se pună la lucru, i-a aranjat părul Aïchei și i-a netezit cu palma gulerul rochiței albe.

— Uite-așa! Nu cumva să vă mișcați!

Mathilde a marcat data și locul pe spatele pozei. A introdus-o într-un plic și i-a scris lui Irène așa: „Aïcha e prima din clasă și Selim prinde totul foarte repede. Ieri, micuța a sărbătorit împlinirea vârstei de șapte ani. Amândoi sunt fericirea și bucuria mea. Mă răzbună pentru toate umilințele pe care le îndurăm".

Într-o seară, după ce terminaseră de mâncat, s-au trezit la ușă cu un bărbat. În întunericul holului de la intrare, Amin nu l-a recunoscut din prima clipă pe tovarășul lui de arme. Murad era ud leoarcă de ploaie și tremura. Cu o mână își ținea laolaltă pulpanele mantalei, iar cu cealaltă își scutura chipiul de apă. Îi căzuseră dinții și vorbea ca un moșneag, molfăind cuvintele. Amin l-a tras înăuntru și l-a strâns la piept, atât de tare că i-a simțit toate coastele. A început să râdă, fără să-i pese o clipă că își udă hainele.

— Mathilde! Mathilde! a strigat, trăgându-l după el pe Murad în salon. Mathilde a scos un strigăt. Își amintea perfect de aghiotantul soțului ei, un bărbat sfios și firav, pe care îl simpatiza fără să-i fi putut vreodată arăta asta.

— Trebuie să se schimbe, e ud până la piele. Mathilde, caută-i niște haine!

Murad s-a împotrivit, și-a pus mâinile la față, agitându-le nervos. Nu, n-o să-și pună cămașa comandantului său, n-o să-i poarte șosetele și, cu atât mai puțin, maieul. N-o să facă în veci așa ceva, ar fi o necuviință.

— Nu fi caraghios, a exclamat Amin. Războiul s-a terminat. Vorbele acestea l-au durut pe Murad. I-au iscat un fel de șuierat în țeastă, l-au stânjenit și a rămas cu impresia că Amin a spus asta ca să-l necăjească.

Ajuns în baia cu pereți acoperiți cu plăci de faianță albastră, Murad s-a dezbrăcat. S-a ferit să-și privească imaginea mizerabilă din oglinda cea mare. Ce-i trebuia să contemple acel corp răvășit de o copilărie nefericită, de război, de pribegia pe drumurile străinătății? Pe marginea chiuvetei, Mathilde lăsase un prosop curat și un săpun în formă de scoică. S-a spălat la subraț, pe gât și pe mâini până la coate. Și-a scos încălțările și și-a cufundat picioarele într-un lighean cu apă rece. Apoi, fără

tragere de inimă, a îmbrăcat hainele comandantului.

A ieșit și a străbătut culoarul acelei case necunoscute, călăuzit de voci. Cea a copilului care întreba „Cine-i omul ăsta?“ și spunea „Mai povestește despre război!“ Cea a Mathildei care implora să deschidă cineva fereastra ca să iasă fumul de la mașina de gătit. În sfârșit, vocea lui Amin, care-și pierduse răbdarea. „Ce-o fi făcând? Crezi că ar trebui să merg să văd dacă n-a pățit ceva?“. Înainte să intre în bucătărie, unde se strânseseră cu toții, Murad s-a oprit și, prin ușa crăpată, a cercetat mica familie. Trupul începuse, treptat, să i se dezmorțească. A închis ochii și a adulmecat mirosul cafelei care dăduse în clocot. Un sentiment de tihnă a pus stăpânire pe el năucindu-l. Era ca un hohot de plâns care nu poate fi oprit. S-a ținut de gât, a holbat ochii ca să alunge gustul de sare care-i năpădise gura. Amin stătea față în față cu odrasla lui cea ciufulită. Murad și-a spus că nu mai văzuse de veacuri așa ceva. Gesturi de femei care trebăluiau, copilăreli, porniri de duioșie. Murad s-a gândit că, poate, rătăcirea lui ajunsese la liman. Că nimerise unde trebuie și că, aici, între zidurile acestei case, o să scape de coșmaruri.

A intrat și adulții au scos un „Aaah!“, în vreme ce fetița îl privea insistent. S-au așezat tuspatru în jurul mesei, pe care Mathilde așternuse o față de masă brodată de mâna ei. Murad și-a băut cafeaua agale, înghițitură după înghițitură, cu mâinile strânse în jurul cănii emailate. Amin nu l-a întrebat de unde venea, nici ce căuta acolo. I-a zâmbit și, punându-i mâna pe umăr, repeta: „Ce surpriză!“ și „Ce bucurie!“ Toată seara au depănat amintiri, în fața copilului care, vrăjit, i-a implorat să nu-l trimită la culcare. Și-atunci au vorbit despre călătoria lor pe acel vapor care i-a dus spre lumea civilizată și războinică, în septembrie 1944. La Ciotat, în port, se puseseră pe cântat ca să-și dea curaj.

— Cum cântai, tati? Și, de fapt, ce cântai?

Amin își lua peste picior aghiotantul, pe soldatul Murad, pentru care totul era un prilej de uimire, și care-l trăgea de mâneca hainei ca să-i pună în șoaptă tot soiul de întrebări. „Pe-aici sunt oameni săraci?“ Pe câmpurile din sudul Franței, era uluit când vedea femei albe muncind, femei care semănau cu acelea care, la el acasă, nu i se adresau decât dacă n-aveau încotro. Lui Murad îi plăcea să spună că se înrolase de dragul Franței, ca să apere țara. O țară despre care nu știa nimic, dar de care, din motive necunoscute, era legat întregul lui destin. „Franța e mama mea. Franța e tatăl meu.“ Adevărul e că nu avusese de ales. Când francezii năvăliseră în satul lui, la optzeci de kilometri de Meknès, îi strânseseră laolaltă pe bărbați, lăsându-i deoparte pe bătrâni, pe copii și pe bolnavi. Le-au arătat un camion, zicându-le: „Ori mergeți la război, ori la pușcărie“. Și Murad a ales războiul. Și niciodată nu i-a trecut prin cap că o celulă de închisoare ar fi putut să fie un adăpost mai confortabil, mai sigur, decât câmpurile de luptă din țara aceea acoperită de zăpezi. De altfel, nu șantajul l-a convins. Nici teama de temniță sau rușinea. Și nici măcar prima de încorporare sau solda, pe care le-a trimis familiei și pentru care mama lui i-a fost atât de recunoscătoare. Mai târziu, când s-a alăturat regimentului de spahii unde Amin era gradat, a înțeles că avusese dreptate. Că se întâmplase ceva măreț, că urma să-și dea viața, viața lui amărâtă de țăran; un triumf nesperat, o glorie de care nici măcar nu era demn. Uneori, nici măcar nu mai știa dacă e gata să moară pentru Amin sau

pentru Franța.

Când se gândea la război, Murad era copleșit de amintirea tăcerii. Zgomotul bombelor, al focurilor de armă, strigătele dispăruseră, iar în mintea lui nu rămăseseră decât anii de tăcere, puținele vorbe schimbate între bărbați. Amin îi spunea să-și plece privirea, să nu bată la ochi. Trebuia să lupte, să învingă și să se întoarcă. Trebuia să nu facă niciun zgomot. Trebuia să nu pună nicio întrebare. Din La Ciotat plecaseră spre est, unde au fost întâmpinați ca niște eliberatori. Bărbații deschideau sticle cu vin de soi în cinstea lor, iar femeile fluturau steguleț. „Trăiască Franța! Trăiască Franța!" Într-o zi, un băiat a arătat cu degetul spre Amin și a spus „ăla negru".

Murad a fost de față când Amin a zărit-o pentru prima oară pe Mathilde, în toamna anului 1944. Regimentul lor staționase într-un sătuc aflat la câțiva kilometri de Mulhouse. Chiar în seara aceea, Mathilde îi invitase să cineze la ea acasă. Și-a cerut scuze anticipat: „Raționalizările...", a explicat ea, și soldații i-au dat semn că au înțeles. Când s-a făcut ora cinei, au fost poftiți în salon, care era plin de lume. Săteni, alți soldați, domni în vârstă care păreau deja cherchelițți. Au luat loc la o masă lungă de lemn și Mathilde s-a așezat față în față cu Amin, pe care a început să-l soarbă din ochi. I se părea că ofițerul acela era un dar venit de sus. Că pronia cerească o ascultase. Pe ea, care ura mai mult lipsa aventurilor decât războiul. Pe ea, care trăia ascunsă de patru ani de zile, fără haine de schimb, fără vreo carte nouă de citit. Avea nouăsprezece ani, jinduia la toate, și războiul îi luase totul.

Tatăl Mathildei a intrat în salon lălăind un cântec deșucheat, pe care toată lumea a început să-l repete. Amin și Murad au rămas tăcuți. Se uitau țintă la uriașul cu burtă enormă, cu mustața încă neagră ca abanosul, în ciuda vârstei. Toată lumea s-a așezat în așteptarea bucatelor. Murad a fost înghesuit și s-a lipit din ce în ce mai strâns de Amin. Un bărbat s-a instalat la pian și mesenii s-au prins de coate și au început să cânte. Au cerut să vină mâncarea. Femeile, cu obrajii plini de vinișoare roșii, au pus pe masă farfurii mari cu mezeluri și varză. Au fost aduse halbe cu bere, iar tatăl Mathildei a propus, zbierând, să vină șnapsul. Mathilde a împins platoul în fața lui Amin. La urma urmei, erau soldații eliberatori, se cădea ca ei să fie serviți primii. Amin și-a înfipt furculița într-un cârnat. A spus „mulțumesc" și a început să mănânce.

Așezat lângă el, Murad tremura. Era palid ca o nălucă și avea ceafa acoperită de sudoare. Zgomotul, femeile, felul deșănțat în care cântau îl stânjeneau și-i aminteau de Bousbir[24], din Casablanca, unde-l târâseră cândva niște soldați francezi. De-atunci, era urmărit de râsul acelor bărbați, de modul brutal în care se purtaseră. Își înfipseseră degetele în sexul unei fete care avea vârsta surorii sale. Trăgeau prostituatele de păr, le sugeau sfârcurile nu cu senzualitate, ci ca unor animale cărora ar fi vrut să le golească ugerul. Fetele aveau corpul vânăt, presărat cu mușcături și zgârieturi.

Murad se lipise de comandatul lui. Îl trăsese de mânecă și Amin se înfuriase.

— Ce te-a apucat? l-a întrebat el în arabă. Nu vezi că stau de vorbă?

Dar Murad insistase. L-a privit pe Amin cu ochi îngroziți.

— Astea, a spus el arătând mâncărurile cu degetul, sunt din porc, nu? Iar ăsta, a zis el ridicând din sprâncene în direcția paharelor, e alcool, nu-i așa?

Amin l-a privit și i-a spus cu voce albă:

— Mănâncă și taci din gură!

— Care era necazul? l-a întrebat el după aceea, în timp ce mergeau pe străzile întunecate ale satului ca să se bage în pat, în cantonament. De ce ți-e teamă? De infern? Am fost acolo și uite că ne-am întors.

Nu visaseră ei o cameră bine încălzită, o farfurie plină și zâmbetul unei femei tinere, atunci când mărșăluiau în urma soldaților S.S. care-i luaseră prizonieri după bătălia de la La Horgne, în mai 1940? Merseseră ore, zile, și Murad stăruia să-i care lui Amin efectele militare. Ce treabă aveau ei cu toate astea? Nu voiau altceva decât să cultive pământurile de pe o moșie mică, aflată pe o colină hăt departe de-aici. Nu aveau dușmani pe care să nu-i știe, iar acolo, în fața acelor bărbați uriași, care vorbeau o limbă necunoscută, își depuseseră armele și se aliniaseră. Într-o noapte, se opriseră la marginea unui câmp și, în plină beznă, scurmaseră în pământul înghețat. Dezgropaseră, în tăcere, niște cartofi abia încolțiți și-i mâncaseră, cu grijă să nu facă zgomot în timp ce mestecau. În noaptea aceea, toți bărbații au vomitat, iar unii s-au scăpat în pantaloni. Când s-a crăpat de ziuă și au fost nevoiți să pornească iar la drum, au aruncat o ultimă privire spre câmp. Era plin de mici brazde furioase, ai fi zis că fusese răscolit de niște lighioane mărunte, cu gheare ascuțite. Apoi se suiseră într-un tren care mergea spre un lagăr de concentrare de lângă Dortmund.

— Povestește-mi despre lagăr! l-a rugat Aïcha, căreia-i cădeau pleoapele de somn.

— Lăsăm pe mai târziu poveștile din lagăr, i-a promis Amin, pe care amintirile îl istoviseră.

Amin l-a condus pe Murad până în fundul culoarului și a deschis o ușă care dădea într-o cămăruță ai cărei pereți erau tapetați cu pânză înflorată. Murad n-a îndrăznit să intre, era stingherit de delicatețea și de feminitatea încăperii. Pe noptieră, se afla o carafă din sticlă pe care era pictat un buchet de violete. Mathilde cususe și apoi atârnase niște perdele foșnitoare și așezase pe pat o grămadă de perne colorate. Murad, care se aștepta să doarmă pe o banchetă sau chiar pe dușumeaua din bucătărie, s-a simțit copleșit.

— Poți să rămâi la noi cât poftești. Ai făcut bine că ai venit, l-a liniștit Amin.

Murad s-a dezbrăcat și s-a strecurat în așternuturile proaspete. Era o liniște desăvârșită și, cu toate astea, n-a izbutit să adoarmă. A deschis fereastra, a zvârlit așternuturile pe jos, dar nimic n-a putut să-i domolească tulburarea. Era atât de timorat, că-i venea să se ridice, să-și îmbrace haina umedă și să dispară în noapte. Blândețea asta, căldura asta omenească nu erau făcute pentru el. S-a gândit că nu avea dreptul să-și aducă aici păcatele, să întunece viața acestor făpturi cu tainele lui. Acolo, în pat, lui Murad i s-a făcut rușine că nu le-a destăinuit totul. Când Amin va descoperi adevărul, avea să-l dea pe ușă afară, avea să-l ocărască și să-l acuze că a profitat de bunătatea lui.

Lui Murad i-ar fi plăcut să-și pună mâna peste cea a lui Amin și, dacă ar fi avut îndeajuns curaj, să-și lase capul pe umărul fostului său comandant, să-i simtă

mirosul. Ar fi vrut ca, acolo, în pragul ușii, îmbrățișarea lor să nu se mai termine niciodată. Le-a arătat Mathildei și copiilor o veselie ipocrită, fiindcă ar fi preferat ca ei să nu fie acolo, să nu existe nimeni între el și comandantului lui. Adineaori, îmbrăcase maieul și cămașa lui Amin cu o voluptate pentru care acum se căia. Cât de rușine îi era! I se umezeau ochii simțindu-și sexul fierbinte, pântecul strâns de dorință. A încercat să-și alunge aceste imagini din minte. Și-a mușcat mâna ca un bolnav chinuit de dureri. Trebuia să nu se mai gândească la asta, după cum nu trebuia să se gândească nici la cadavre, la trupurile sfâșiate care putrezeau prin bălțile de noroi, la blestematul de muson care le lua mințile tovarășilor săi din Indochina, la râurile de sânge negru ale celor care preferaseră să-și ia viața în loc să se mai ducă la luptă. Trebuia să nu se mai gândească la război, dar nici la nevoia bezmetică, mistuitoare care-l împingea să caute tandrețea lui Amin.

Alesese să vină aici și, acum, îi era imposibil să se hotărască să plece din această casă. Adevărul e că dezertarea lui nu avusese decât un singur scop. În toate nopțile în care mărșăluise, în care se ascunsese prin vagoane cu dobitoace, în hambare și prin beciuri, de-a lungul zilelor în care, năucit de oboseală, adormea prin holuri de gară, uitând chiar și de frică, ceea ce îl călăuzea era chipul lui Amin. Se gândea la zâmbetul comandantului său, la surâsul acela într-o rână, care nu-i dezvelea decât jumătate din dantura albă. Surâsul acela de dragul căruia ar mai fi străbătut încă un continent. Și, în timp ce restul soldaților țineau la piept imaginea unei păpușele cu picioare dezgolite, și și-o frecau gândindu-se la sânii lăptoși ai vreunei târfe sau ai vreunei logodnice de ocazie, Murad își jura să-și reîntâlnească șeful.

A doua zi dimineață, Amin îl aștepta în bucătărie. Mathilde ședea cu Aïcha pe genunchi și amândouă erau cufundate în contemplarea unei planșe de anatomie care înfățișa modul cum funcționează rinichii. Selim, care mirosea a pipi, se juca pe jos cu niște cratițe goale.

— Ehe, ai venit! a exclamat Amin. Am chibzuit toată noaptea și vreau să-ți propun ceva. Hai, o să-ți povestesc pe drum.

Mathilde i-a întins lui Murad o cană cu cafea, pe care acesta a dat-o peste gât dintr-o sorbire. Amin și-a luat haina, ochelarii de soare, a sărutat-o pe Mathilde pe un umăr și i-a atins ușor, cu vârful degetelor, fesele.

— Hai, valea, a spus ea râzând.

S-au îndreptat spre grajduri.

— Aș vrea să-ți arăt tot ce-am izbutit să fac în numai cinci ani. Cu câteva luni în urmă, am angajat un supraveghetor, un tânăr francez care-mi fusese recomandat de vecina mea, văduva Mercier. Băiat bun, cinstit și muncitor, dar, după câteva luni s-a întors în Franța. E mult de muncă și avem potențial serios. Aș vrea să mă ajuți. Dacă ai putea rămâne, te-aș numi supraveghetor.

Murad mergea tăcut, potrivindu-și pasul după cel al comandantului. Nu se pricepea deloc la agricultură, dar crescuse la țară și nicio sarcină nu i se părea imposibilă câtă vreme i-o cerea Amin. I-a arătat livezile de pomi care acopereau acum o bună parte din moșie. I-a vorbit de pasiunea lui pentru măslin, un arbore nobil cu care făcuse numeroase experimente.

— Aș vrea să construiesc o seră ca să produc propriii mei puieți și să sporesc randamentul. Trebuie creată o pepinieră, instalat un sistem de încălzire și de umidificare. Și, pentru asta, am nevoie de timp ca să mă dedic studiului și dezvoltării unor noi sortimente.

Cu fața congestionată de exaltare, Amin i-a strâns mâna lui Murad într-a lui.

— Am o întâlnire la Camera pentru agricultură. Mai vorbim când mă întorc, e bine așa?

Chiar în seara aceea, Murad a acceptat propunerea și s-a instalat în magazia de sub palmierul uriaș, la câțiva metri de casă. Noaptea, putea auzi zgomotul șobolanilor care se cățărau pe iedera din jurul trunchiului enorm. N-avea nevoie de nimic ca să trăiască: un pat de campanie, un pled pe care-l împăturea în fiecare dimineață cu o minuție enervantă, o gamelă și o ditamai stacana cu apă, că să se spele în grabă. Dacă i s-ar fi cerut să-și facă nevoile pe câmp, n-ar fi fost nici surprins, nici șocat. Folosea însă toaletele exterioare, ridicate în curtea bucătăriei pentru Tamo, servitoarea, care n-avea voie să facă pipi acolo unde făcea Mathilde. Murad le-a impus lucrătorilor o rigoare de-a dreptul militară, așa că oamenilor din sat nu le-a luat mai mult de trei săptămâni ca să înceapă să-l urască. „Secretul armatelor victorioase, repeta el, e disciplina." Era chiar mai sever decât anumiți unii francezi, decât cei care-i încarcerau pe muncitorii neisprăviți în vreo chichineață sau care-i ciomăgeau. Omul ăla, se plângeau felahii, era mai rău decât un venetic. Era un trădător, un vândut, făcea parte din stirpea negustorilor de sclavi care clădesc imperii pe spinarea propriului popor.

Într-o zi, când Murad și Achour treceau prin fața fermei lui Mariani, muncitorul și-a dres zgomotos glasul și a scuipat.

— Blestemat să fii! a strigat el uitându-se țintă la gardul proprietății. Coloniștii ăștia au pus mâna pe cele mai bune pământuri. Ne-au luat apa și copacii.

Murad i-a retezat vorba și, cu aer grav, l-a întrebat:

— Înainte de el, ce crezi că era aici? Ei au săpat ca să dea de apă, ei au plantat arborii. Nu-i adevărat că au trăit în mizerie, în colibe de chirpici sau sub acoperișuri de tablă? Așa că mai tacă-ți fleanca! Aici nu facem politică. Lucrăm pământul.

Murad a hotărât să facă apelul în fiecare dimineață și i-a reproșat lui Amin că nu se gândise niciodată să controleze programul de lucru al muncitorilor.

— Fără o mână de fier, începe anarhia. Cum vrei să ai o fermă înfloritoare, dacă-i lași să facă ce-i taie capul?

Murad stătea cocoțat pe mașinile agricole din zori până-n seară, și nu pleca de la câmp decât că să ia masa de prânz. Lucrătorii nu voiau să mănânce împreună cu el, așa că se așeza singur, la umbra unui copac, și-și mesteca pâinea cu ochii-n pământ, ca să se ferească de privirile disprețuitoare ale oamenilor.

Imediat după ce a fost angajat, Murad s-a apucat să rezolve problema apei. Cu un motor vechi de Pontiac, a pus pe picioare o stație de pompare și a angajat câțiva bărbați ca să foreze. Când a țâșnit apa, muncitorii au izbucnit în strigăte de veselie. Și-au întins mâinile bătătorite sub șuvoi, și-au răcorit fețele arse de vânt și i-au mulțumit lui Dumnezeu pentru mare bunătatea lui. Dar Murad n-avea dărnicia lui Allah. Noaptea, a organizat „paza la apă", pentru supravegherea puțului. Doi

muncitori în care avea încredere făceau cu schimbul în fața gropii, cu o carabină pe umăr. Aprindeau un foc ca să alunge șacalii și câinii, și se luptau cu somnul așteptându-și înlocuitorii.

Murad voia ca Amin să fie fericit și mândru. Îl durea-n cot de vrăjmășia lucrătorilor și singura lui obsesie era să-și mulțumească șeful. Zi de zi, Amin îi încredința lui Murad din ce în ce mai multe sarcini, în timp ce el se dedica experimentelor și numeroaselor întâlniri la bancă. Lipsea adesea, spre disperarea lui Murad. Când a acceptat slujba, și-a închipuit că legătura lor din timpul războiului avea să se reînnoade, că aveau să regăsească plăcerea vieții sub cerul liber, că vor bate câmpurile ore în șir, înfruntând împreună pericolele și râzând, cu râsul lor de bărbați adevărați, la toate glumele nesărate. Credea că vechea lor complicitate avea să renască și că, în ciuda raportului ierarhic rămas în vigoare, se va reclădi acea prietenie din care Mathilde, lucrătorii și chiar copiii lui Amin vor fi excluși.

Nu și-a încăput în piele de fericire atunci când, la jumătatea lui decembrie, Amin i-a propus să-l ajute să repare combina de cereale. Și-au petrecut trei după-amieze închiși în hangar. Amin era uimit de entuziasmul lui Murad, care fluiera vesel când se cățăra pe imensul utilaj. În timpul războiului, numai el repara tancurile. Într-o seară, cu fața plină de unsoare, cu mâinile tremurând de oboseală și de supărare, Amin a dat cu o unealtă de perete, furios că și-a irosit timpul și banii pe mașinăria aia. Duceau lipsă de piese și niciun mecanic din regiune nu fusese în stare să-i ajute.

— Mai bine las totul baltă. Mă duc acasă.

Dar Murad l-a prins din urmă și, cu o voce răsunătoare, comică, l-a îndemnat pe Amin să fie optimist și cutezător. S-a angajat să meșterească singur piesele lipsă, spunându-i că ar fi în stare să-și dea un picior sau o mână ca să pună în funcțiune combina. Amin, care în vremea aceea nu prea râdea, a izbucnit în râs.

Amin era încântat de eficiența supraveghetorului său, dar era îngrijorat de atmosfera apăsătoare pe care o instaurase prin metodele lui milităroase. Lucrătorii veneau adesea să se plângă. Murad îi înfiera pe naționaliști și, adesea, fusese văzut cum merge pe drumul mare, ținându-și încârligat degetul mic de degetul mic al *moqaddem*-ului[25]. Supraveghetorul se făcea că e agent al ordinii și al prosperității. Când Amin s-a arătat îndurerat de încăierările care izbucneau din ce în ce mai des la fermă, când i-a spus cât de rău îi părea că vede, de dimineața până seara, chipurile abătute ale țăranilor, Murad l-a liniștit:

— În momentul ăsta, nu-i loc de slăbiciune. În toată țara, tinerii fac tărăboi, creează haos, trebuie să ne arătăm de neclintit.

„Îmi stă-n gât", i-a mărturisit într-o zi Mathilde. Nu mai suporta prezența lui Murad, pe care Amin îl aducea la mesele în familie, până și duminica. Considera că seamănă cu un vultur, cu umerii lui largi și căzuți, cu nasul coroiat ca un cioc, cu sihăstria lui de hoitar și, de data asta, Amin n-a mai avut puterea s-o contrazică. Murad vorbea în metafore războinice și Amin trebuia să-l dojenească:

— Nu mai vorbi așa în fața copiilor. Vezi bine că-i sperii.

Pentru supraveghetor, problema se punea întotdeauna în termeni de onoare și de datorie, toate poveștile pe care le înșira ascundeau pe undeva o luptă. Lui Amin îi părea rău pentru aghiotantul lui, care era prins în capcana trecutului precum gâzele încremenite pe vecie în chihlimbar. În spatele aroganței lui Murad deslușea multă stângăcie, iar într-o seară, pe când se întorceau împreună de la câmp, i-a spus:

— Iei masa de Crăciun cu noi. E o seară de sărbătoare, și pentru Mathilde e importantă.

Ar fi vrut să adauge: „Dar n-o să vorbim nici despre Franța, nici despre război", dar n-a îndrăznit.

*

De Crăciun, Mathilde i-a invitat pe cei doi Palosi, iar Corinne a acceptat bucuroasă. „Un Crăciun fără copii e nespus de trist, nu crezi?", îi spusese ea lui Dragan, care avea inima strânsă. Corinne credea că nu înțelege ce înseamnă să nu fii mamă. Își închipuia că amărăciunea asta îi era inaccesibilă și se gândea că, în general, bărbații erau complet străini de aceste suferințe interioare. Corinne se înșela. Într-o zi, pe când era el însuși copil și încă mai trăia la Budapesta, micuțul Dragan a îmbrăcat una dintre rochiile surorii sale, Tamara. Fetița a râs, gata să facă pipi pe ea, și a repetat:

— Ce frumoasă ești! Ce frumoasă ești!

Când a aflat povestea, tatăl lui Dragan s-a înfuriat și l-a pedepsit. Îi spusese să aibă grijă cu jocurile astea deșucheate, nu cumva să alunece pe această pantă îndoielnică. Când își amintea de acel moment, Dragan era convins că atunci se înfiripase fascinația lui pentru femei. Niciodată nu-și dorise să le posede, nici măcar să fie ca ele, nu, ceea ce-l răscolea era puterea magică pe care o aveau, acel pântec care se rotunjea precum se rotunjise pântecul mamei sale. Nu i-a mărturisit asta tatălui său și nici profesorului de la medicină când acesta, privindu-l chiondorâș, l-a întrebat de ce a ales ginecologia. Îi răspunsese simplu:

— Pentru că femeile vor aduce mereu pe lume bebeluși.

Lui Dragan îi plăceau copiii, iar aceștia îi răspundeau pe măsură. Aïcha îl adora pe doctor, mai ales când îi strecura în căușul palmei bomboane de mentă sau cu lemn-dulce, făcându-i semne complice cu ochiul. Îi era recunoscătoare nu atât pentru zaharicale, cât pentru acel secret împărtășit, deoarece avea impresia că înseamnă ceva pentru el. Că e importantă. Totodată o intriga din cauza accentului și al acelei „Cortine de fier" pe care o invoca adesea și dincolo de care voia să trimită portocale și, poate, cândva, piersici. Mathilde spusese că va veni însoțit de sora lui, Tamara, care trăia și ea în spatele Cortinei de fier. Aïcha și-a imaginat-o pe femeie stând după un oblon uriaș de metal, precum acela pe care băcanul Soussi îl cobora seara ca să-și păzească prăvălia. „Ce ciudat, s-a gândit ea. De ce ar trăi cineva în felul ăsta?"

*

În seara de Crăciun, cei din familia Palosi au sosit ultimii, iar Aïcha, tupilată după picioarele maică-sii, îi pândea. A apărut Tamara, o femeie cu ten gălbejit și păr

rar, adunat într-o parte, într-un fel de conci după moda anilor ’30. Ochii bulbucați, încadrați de gene lungi, albicioase, îi înghițeau toată fața, dând impresia că aveau întipărite în ei niște imagini, niște amintiri triste, pe care femeia părea să le contemple la nesfârșit. Era ca un copil prins în mrejele unui carusel. Speriat, Selim n-a vrut să-și întindă obrazul când ea și-a apropiat buzele subțiri de fața lui. Purta o rochie demodată, cu un guler și niște mâneci care fuseseră cârpite în repetate rânduri. Dar pe gât și pe lobii urechilor îi străluceau niște bijuterii luxoase, care i-au atras privirea Mathildei. Giuvaerurile, moștenite din timpuri străvechi, dintr-o lume dispărută, o făceau să viseze, așa că a tratat-o pe Tamara ca pe un oaspete de seamă.

Venirea lor a înveselit casa, care s-a umplut de râsete și de exclamații de încântare. Toți i-au făcut complimente lui Corinne, i-au lăudat ținuta, o rochie foarte evazată care-i lăsa gleznele la vedere și al cărei decolteu adânc îi hipnotiza pe bărbați. Până și văduva Mercier, care-și scrântise piciorul și rămăsese așezată la fereastra salonului, a salutat eleganța invitatei. În seara aceea, Dragan a făcut pe Moș Crăciun. I-a rugat pe Tamo și pe Amin să-l ajute să-și deșerte portbagajul mașinii, iar când au pătruns în salon cu brațele încărcate de pachete, Mathilde s-a repezit să-i întâmpine. Aïcha și-a urmărit mama aplecându-se zorită după cadouri și și-a spus în gând: „E și ea un copil!“

— Mulțumesc, mulțumesc, repeta Mathilde descoperind mai întâi vinul unguresc de Tokaj de care Dragan reușise să facă rost și din care a desfăcut cu mâna lui o sticlă, stând în picioare în mijlocul salonului.

— O să vă aducă aminte de culesul târziu al viilor din Alsacia, o să vedeți! Și a turnat lichidul auriu într-un pahar pe care l-a mirosit ceremonios. Deschideți pachetul ăsta!

Mathilde a rupt panglica și a găsit în cutie un întreg arsenal de medicamente, de materiale sanitare și de cărți de medicină. A luat o carte și a strâns-o la piept.

— Aia e în franceză! a exclamat Dragan și a ridicat paharul în sănătatea copiilor și pentru bucuria de a fi împreună.

Înainte de masă, Tamara a acceptat să cânte pentru gazdele ei. În tinerețe, cântăreață fiind, își crease o oarecare aureolă de glorie și urcase pe scene din Praga, Viena și din Germania, pe malul unui lac al cărui nume îl uitase. S-a așezat în fața ferestrei celei mari. Și-a pus o mână pe abdomen și a întins-o pe cealaltă cu degetele ațintite spre zare. Din pieptul ei uscățiv și plăpând a țâșnit o voce puternică, iar pe gât păreau că-i vibrează niște nestemate. Melodia, de o nesfârșită tristețe, era ca tânguiala unei sirene sau a vreunei jivine stranii surghiunite pe pământ, care căuta, prin acest vaiet deznădăjduit, să-și regăsească semenii. Tamo, care nu auzise vreodată ceva asemănător, a dat fuga în salon. Purta o ținută de subretă, negru cu alb, și o bonetă umflată pe care Mathilde o pusese s-o poarte cu de-a sila. Mirosea a transpirație și își murdărise șorțul drăgălaș cu volane ștergându-și degetele pe el, deși Mathilde îi repetase întruna:

— Nu-i cârpă de bucătărie!

Slujnica a privit-o uluită pe cântăreață și, chiar înainte s-o apuce râsul sau să spună vreo trăsnaie în gura mare, Mathilde s-a repezit la ea și a trimis-o la cratițe. Aïcha s-a lipit de tatăl ei. Cântecul era frumos, avea chiar o oarecare magie, dar toate

emoțiile lui Amin erau paralizate, sugrumate parcă de un cumplit sentiment de jenă. Îi era rușine de spectacolul acela și nu știa de ce.

După cină, bărbații au ieșit în foișor la fumat. Era o noapte senină și se putea ghici forma obscenă a chiparoșilor decupată pe cerul violet. Amin era cherchelit și se simțea fericit, așa cum stătea în foișor, în fața casei și a oaspeților săi. Și-a spus: „Sunt bărbat, sunt tată. Am o groază de lucruri". Și-a lăsat gândul să zburde într-o visare ciudată și sprințară. Prin geam a zărit oglinda din salon în care se reflectau siluetele soției și copiilor săi. Și-a întors privirile către grădină și a simțit o prietenie atât de profundă, de vie față de bărbații care-l înconjurau, încât i s-a năzărit, prostește, să-i strângă în brațe, să-și dezvăluie sentimentele. Dragan, care spera să obțină prima recoltă de portocale în primăvara următoare, le-a povestit că a găsit în sfârșit un negustor care să-i preia marfa, că era la un pas de încheierea unui contract. Amețit de băutură, Amin se aduna cu greu, ideile îi zburau care încotro, precum pufii de păpădie în bătaia vântului. N-a băgat de seamă că și Murad era beat și că abia se ținea pe picioare. Supraveghetorul se agățase de Omar și-i vorbea în arabă. „E-un tip slab" zicea el referindu-se la Dragan și, când a rânjit, saliva i-a țâșnit printre cei doi dinți lipsă. Era invidios pe eleganța ungurului, gelos pe atenția pe care i-o acorda Amin, și se simțea caraghios în cămașa aceea ponosită și în haina pe care Mathilde i-o dăduse nu atât din generozitate, cât pentru că nu voia să se facă de râs în fața oaspeților.

Lui Omar îi era silă de fostul soldat. Și-a șters saliva care-i băltea pe gât și a ridicat ochii spre cer când Murad s-a avântat într-unul din veșnicele lui discursuri despre război. Toți bărbații și-au plecat privirile. Nici evreul, nici musulmanul, nici vreunul dintre cei care trecuseră prin acei ani de rușine și trădare n-avea chef să-și strice seara din cauza unei asemenea povestiri. Murad, căruia i se tulburaseră privirile, a vorbit despre perioada petrecută în Indochina.

— Comuniști nenorociți! a urlat și Dragan s-a uitat înăuntrul casei, căutând privirea complice a unei femei. Brusc, Omar s-a eliberat, Murad și-a pierdut echilibrul și s-a prăbușit la pământ.

— Diên Biên Phu! Diên Biên Phu! a repetat Omar, țopăind îndrăcit, cu gura încleștată de furie.

Omar s-a aplecat, l-a apucat pe Murad de guler și l-a scuipat în față.

— Coadă de topor ce ești! Răcan amărât, te folosesc toți francezii. Ai trădat islamul, ți-ai trădat țara!

Dragan s-a așezat pe vine ca să cerceteze rana din frunte pe care și-o făcuse Murad în cădere.

Amin, dezmeticit din beție, s-a apropiat de frate-său, dar, înainte chiar să încerce să-l domolească, privirea mioapă a lui Omar s-a fixat asupra lui, țintuindu-l locului.

— Plec. Nu știu ce caut în casa asta de degenerați, serbând un zeu care nici măcar nu-i al meu. Ar trebui să-ți fie rușine de copiii și de lucrătorii tăi. Ar trebui să-ți fie rușine că-ți disprețuiești neamul. Ai grijă! Trădătorii o să aibă viață grea când o să ne luăm țara înapoi.

Omar i-a întors spatele și s-a îndepărtat în întuneric, silueta lui zveltă dispărând

treptat, de parcă l-ar fi înghițit câmpia.

Femeile au auzit strigătele și s-au speriat văzându-l pe Murad lungit la pământ. Corinne a dat fuga spre ei și Amin, deși mâhnit și înfuriat, nu s-a putut abține să nu râdă văzând-o. Sânii îi erau atât de impunători încât alerga ciudat, smucindu-se ca o iadă, cu spatele țeapăn și bărbia împinsă în față. Dragan l-a bătut pe spate pe Amin și i-a spus în ungurește ceva ce însemna:

— Hai să nu stricăm petrecerea. Să bem!

---

24. Cartier împrejmuit cu fortificații, rezervat prostituției în epoca protectoratului francez.
25. Șeful serviciului de informații.

VII

Omar n-a mai apărut pe-acolo. A trecut o săptămână, apoi o lună, însă Omar nu a mai dat niciun semn de viață.

Într-o dimineață, Yasmine a găsit în fața porții ghintuite două coșuri pline cu merinde. Erau atât de grele că a trebuit să le târască după ea până în bucătărie, de unde a chemat-o pe Mouilala urlând.

— Doi pui, ouă și bobi. Ia uitați-vă la roșiile astea și la săculețul cu șofran!

Mouilala s-a năpustit asupra fostei sclave și a lovit-o.

— Strânge totul! M-auzi, strânge totul!

Fața ei stafidită era plină de lacrimi și tremura. Mouilala știa că naționaliștii distribuiau familiilor martirilor sau deținuților coșuri cu hrană, uneori și bani.

— Idioato! Netoato! Nu pricepi că i s-a întâmplat ceva lui fiu-meu?

Când a venit Amin în vizită, bătrâna ședea în patio și, pentru prima dată, a văzut-o cu capul descoperit, cu șuvițele lungi, cenușii și aspre coborându-i pe spate. S-a ridicat, furioasă, și l-a privit cu ură.

— Unde-o fi? N-a ajuns acasă de-o lună! Profetul să-l aibă în pază! Să nu-mi ascunzi nimic, Amin. Dacă știi ceva, dacă i s-a întâmplat vreo nenorocire, te implor spune-mi!

Mouilala nu dormise de câteva zile, era trasă la față, slăbise.

— Nu-ți ascund nimic. De ce mă învinuiești? De luni bune, Omar umblă cu o bandă de răzvrătiți și pune în pericol siguranța familiei. De ce te iei de mine?

Mouilala a început să plângă. Era prima oară când izbucnea o ceartă între ea și Amin.

— Dă-i de urmă, *ya ouldi*[26], găsește-l pe fratele tău. Adu-l acasă.

Amin a sărutat-o pe creștet, i-a frecat mâinile între mâinile lui și i-a promis:

— Totul va fi bine. O să-l aduc. Sunt sigur că există o explicație simplă.

De fapt, dispariția lui Omar îl apăsa la culme. Săptămâni în șir, Amin a bătut la porțile vecinilor, ale prietenilor de familie, ale celor câteva cunoștințe pe care le avea în armată. S-a dus la cafenelele pe unde-și făcea veacul fratele lui, și-a petrecut după-amieze la rând așezat în fața autogării, privind cum pleacă autobuzele spre Tanger și Casablanca. tresărea adesea, se ridica dintr-o dată și o lua la fugă după câte un bărbat a cărui siluetă sau al cărui mers cazon îi aminteau de Omar. Îl bătea pe spate pe necunoscut, acesta se întorcea, iar Amin îi spunea: „Mă scuzați, domnule. M-am înșelat."

Și-a amintit că Omar îl pomenise adesea pe Otman, colegul lui de liceu, originar din Fès, așa că s-a hotărât să se ducă acolo. A ajuns pe înălțimile orașului sfânt la începutul amiezii și a intrat pe străduțele umede din medina. Era un februarie posomorât și rece, care-și răspândea lumina tulbure peste câmpurile înverzite și peste moscheile somptuoase ale cetății imperiale. Amin îi întreba pe trecătorii care se grăbeau și dârdâiau de frig pe unde s-o apuce, dar fiecare îi indica altă direcție, așa încât, după două ceasuri de rătăcit în zadar, a intrat în panică. Tot timpul trebuia să se lipească de ziduri, să facă loc câte unui măgar sau vreunei briști. „*Balak, balak!*"[27], se auzea, și Amin tresărea, cu cămașa leoarcă de transpirație, în ciuda frigului de afară. Un bătrân cu pielea pe alocuri decolorată s-a apropiat de el și, cu voce blândă, rostogolind „*r*"-urile, s-a oferit să-l însoțească. Au mers în tăcere,

Amin ținându-se pe urmele acelui bărbat distins, pe care toată lumea îl saluta. „Aici e!“, a spus necunoscutul arătând o poartă și, înainte ca Amin să apuce să-i mulțumească, a dispărut pe o ulicioară.

O servitoare, care nu împlinise cincisprezece ani, i-a deschis și l-a condus într-un salonaș de la parter. Acolo, în riadul[28] pustiu și tăcut, a așteptat vreme îndelungată. În mai multe rânduri, s-a ridicat și, prudent, a dat ocol curții centrale. A aruncat câte o privire prin ușile întredeschise, și-a pocnit încălțările de mozaicurile din pardoseală, sperând că cei dinăuntru, adormiți la ceasul amiezii, se vor trezi din pricina zgomotului. Era un riad mare, decorat cu un gust desăvârșit. În fața havuzului, într-o încăpere amplă, se afla un birou din acaju lângă care fuseseră instalate două scaune tapițate cu pânză scumpă. În patio creștea un arbust de iasomie care îmbălsăma aerul și o glicină care se cățărase până la primul etaj. În dreapta ușii de la intrare, zidurile salonului marocan aveau decorațiuni de ghips, iar tavanul din cedru era acoperit cu desene colorate.

Amin se pregătea să plece, când s-a deschis ușa și a intrat un bărbat. Purta o djellaba în dungi și un turban. Avea barba tunsă îngrijit și ținea la subraț un teanc de dosare, legate într-o mapă de piele roșie. Bărbatul s-a mirat de prezența unui necunoscut la el în casă și a ridicat din sprâncene întrebător.

— Bună ziua, Sidi! Scuzați-mă de deranj. Cineva m-a condus înăuntru.

Proprietarul locului a rămas tăcut.

— Mă numesc Amin Belhaj. Încă o dată îmi cer scuze că vă tulbur liniștea. Îl caut pe fratele meu, Omar Belhaj. Știu că el și fiul dumneavoastră sunt prieteni și mă gândeam că l-aș putea găsi aici. L-am căutat peste tot, iar mama noastră e foarte îngrijorată.

— Omar, desigur, acum îmi dau seama că semănați. Ați fost pe front în 1940, nu-i așa? Fratele dumneavoastră nu-i aici, îmi pare rău. Fiul meu, Otman, a fost dat afară de la liceu, și acum învață la Azrou. Să știți că a trecut ceva vreme de când nu l-a mai văzut pe fratele dumneavoastră.

Amin nu și-a putut ascunde dezamăgirea. Și-a înfundat mâinile în buzunare și a amuțit.

— Luați loc, l-a rugat proprietarul, și chiar în clipa aceea tânăra servitoare s-a întors și a așezat un ceainic pe masa de aramă.

Hadj Karim era un bogat om de afaceri și conducea un cabinet prin care își consilia clienții în materie de achiziții imobiliare sau de investiții. Avea un angajat, o mașină de scris, și se bucura de încredere în tot cartierul, ba chiar și dincolo de el. La Fès și în întreaga regiune, lumea căuta protecția acestui personaj influent, apropiat de partidele naționaliste, dar având printre prietenii săi și numeroși europeni. La fiecare doi ani, făcea o cură la Châtel-Guyon, ca să-și trateze astmul și o eczemă. Îi plăcea vinul, asculta muzică germană și cumpărase de la un fost ambasador al Angliei mobilă de secol XIX, care dădea riadului său un aer cu totul special. Era un om alunecos, care a fost rând pe rând acuzat că e agent de informații al autorităților franceze și unul dintre cei mai strașnici susținători ai naționalismului marocan.

— În anii ’30, lucram pentru francezi, a început el să povestească. Redactam contracte, făceam și traduceri juridice. Eram un slujbaș cinstit și, slavă Domnului,

nimeni nu avea ce să-mi reproșeze. Apoi, în 1944, am sprijinit Manifestul pentru Independență și am participat la revolte. Francezii m-au dat afară și mi-am deschis aici propriul cabinet de avocatură, autorizat în drept marocan. Cine spune că nu putem fără ei, nu?

Fața lui Hadj Karim s-a posomorât.

— Alții au avut mai puțin noroc decât mine. Unii dintre prietenii mei au fost exilați în Tafilalet, alții au fost torturați de niște sadici în toată regula, care le stingeau țigări pe spinare și încercau să-i sminteasc㠍. Ce era să fac? Am încercat să-mi ajut frații. Am organizat strângeri de fonduri ca să finanțăm apărarea prizonierilor politici. Într-o zi, m-am dus la tribunal sperând să pot acorda asistență unui tânăr acuzat sau, pur și simplu, să aduc alinare unui tată devastat de cruzimea unei sentințe. În fața clădirii, am văzut un bărbat așezat pe jos și care striga un cuvânt pe care nu-l înțelegeam. M-am apropiat de el și am văzut, pe caldarâm, trei sau patru cravate pe care le aliniase grijuliu pe o bucată de pânză. Negustorul a crezut că a nimerit clientul potrivit, a insistat să-mi vândă o cravată, dar i-am zis că nu sunt interesat și m-am îndreptat spre tribunal. În fața intrării, buluc de oameni. Bărbați care se rugau, femei care-și zgâriau fața invocând numele Profetului. Vă rog să mă credeți, Si Belhaj, mi-i amintesc pe fiecare în parte. Părinți, încovoiați de propria neputință, care-mi întindeau acte pe care nu erau în stare să le citească. Îmi aruncau priviri rugătoare, le spuneau femeilor să se dea în lături și să-și țină gura, dar mamele înlăcrimate nu dădeau ascultare nimănui. Când, în cele din urmă, am reușit să ajung la ușa de intrare în tribunal, m-am prezentat, mi-am declinat calitatea de jurist, dar portarul a fost categoric: nu puteam pătrunde în hol, dacă n-aveam cravată. Nu-mi venea să cred. Jignit, rușinat, m-am întors la negustorul care ședea turcește pe jos și am apucat o cravată albastră. Am plătit fără un cuvânt, i-am făcut nod și mi-am pus-o peste djellaba. M-aș fi simțit de tot râsul dacă n-aș fi zărit, pe treptele care duceau spre sălile de judecată, niște părinți amărâți, cu gluga de la djellaba ridicată și cu cravată la gât.

Bărbatul a luat o înghițitură de ceai. Amin a clătinat, încet, din cap.

— Sunt precum toți acei părinți, Si Belhaj, adică mândru că am un fiu naționalist. Sunt mândru de toți acești fii care se răzvrătesc împotriva cotropitorului, care-i pedepsesc pe trădători, care luptă să pună capăt unei invazii nedrepte. Dar de câte asasinate va mai fi oare nevoie? Câți tineri mai trebuie să ajungă în fața plutonului de execuție, ca să izbândim? Otmane se află la Azrou, departe de toate astea. Trebuie să studieze și să fie pregătit să cârmuiască, atunci când țara își va câștiga independența. Găsiți-l pe fratele dumneavoastră! Căutați-l peste tot. Dacă e la Rabat, la Casablanca, aduceți-l acasă. Îi admir pe cei care acceptă din toată inima martiriul celor de-un sânge cu ei. Dar îi înțeleg și mai bine pe cei care vor să-i salveze cu orice preț.

În patio, unde se lăsase noaptea și nu se mai vedea nimic, au fost aprinse niște candelabre mari. Pe o piesă de mobilier, Amin a zărit un orologiu frumos din lemn, în stil franțuzesc, al cărui cadran aurit strălucea în penumbră. Hadj Karim a insistat ca Amin să fie însoțit până la porțile medinei, unde își parcase mașina. Înainte să se despartă, i-a promis că o să strângă informații și că o să-i dea de știre de îndată ce va

afla ceva.

— Am și eu prietenii mei. Nu fiți îngrijorat, până la urmă cineva o să vorbească.

Pe drumul spre moșie, Amin s-a gândit neîncetat la ce-i povestise bărbatul. S-a gândit că trăia, poate, prea departe de lume, că izolarea îl făcuse oarecum vinovat și îl orbise. Era un laș și, precum cel mai nevrednic dintre lași, își săpase o vizuină în care se pitise, sperând să nu-l atingă și să nu-l vadă nimeni. Amin se născuse în mijlocul acestor oameni, în mijlocul acestui popor, dar nu se simțise niciodată mândru de asta. Dimpotrivă, i se întâmplase să vrea să câștige bunăvoința europenilor. Încercase să-i convingă că el e diferit, că nu e nici viclean, nici resemnat, nici puturos, așa cum îi etichetau coloniștii pe marocani. Trăia cu această imagine, adânc întipărită în inimă, pe care francezii și-o făceau despre el. Când era adolescent, își luase obiceiul să meargă încet, cu capul plecat. Știa că pielea lui întunecată, trupul bondoc, umerii lați trezeau suspiciuni. Așa că își ridica mâinile cu pumnii strânși la subraț, ca un bărbat care a jurat că nu se va bate. Acum, i se părea că trăiește într-o lume plină doar de dușmani.

Invidia fanatismul fratelui său, puterea lui de a se dedica unei cauze. Și-ar fi dorit să nu fie moderat, să nu se teamă de moarte. Când apărea vreo primejdie, el se gândea la soția și la mama lui. Se străduia mereu să supraviețuiască. În Germania, în lagărul unde fusese dus prizonier, colegii de baracă îi propuseseră să participe la un plan de evadare. Studiaseră în amănunt posibilitățile existente. Furaseră niște clești ca să taie sârma ghimpată; își făcuseră și oarece provizii. Săptămâni la rând, Amin a tot inventat scuze ca să amâne orice tentativă. „E prea întuneric, spunea. Să așteptăm luna plină." „E prea frig, nu o să supraviețuim în pădurile alea înghețate. Să așteptăm vremea bună." Oamenii aveau încredere în el sau poate deslușeau în aceste precauții ecourile propriei lor spaime. Au trecut două anotimpuri, două anotimpuri de tergiversări, de remușcări, două anotimpuri în care s-a prefăcut că e nerăbdător să evadeze. Desigur, libertatea îl obseda, îi bântuia toate visele, dar nu putea să riște să încaseze un glonț în spate sau să moară ca un câine, atârnat în sârma ghimpată.

---

26. „Fiul meu."

27. „La o parte!"

28. Clădire tradițională cu secțiune pătrată, cu unul sau mai multe etaje, construită în jurul unei curți interioare — patio — cu arbori, plante și havuzuri.

Pentru Selma, dispariția lui Omar a fost începutul unei perioade de bucurii și de libertate. De-acum nu mai era nimeni cu ochii pe ea, nimeni nu mai era preocupat de absențele sau de minciunile ei. Toată adolescența își afișase cu mândrie răutăcioasă pulpele pline de vânătăi, obrajii umflați, pleoapele tumefiate. Prietenelor care refuzau să-i țină isonul la năzbâtii le spunea mereu: „De ce să renunțăm? Oricum ne luăm scatoalce". Ca să meargă la cinema, se înfășura într-un haik de teamă să nu fie recunoscută și, odată ajunsă în sala întunecată, îi lăsa pe bărbați să-i mângâie picioarele dezgolite și își spunea: „Nimeni n-o să-mi ia bucuria asta".

Adesea, Omar o aștepta în patio și, sub privirile lui Mouilala, o bătea până o umplea de sânge. Într-o seară, pe când nu împlinise încă cincisprezece ani, Selma se întorsese târziu de la școală și, când ciocănise la poarta casei din Berrima, Omar refuzase să-i deschidă. Era iarnă, și noaptea se lăsa devreme. Jurase că au reținut-o la școală, că nu făcuse nimic rău, îl invocase pe Allah și milostenia lui. În spatele porții ghintuite, auzise strigătele lui Yasmine care-l implora pe tânăr să fie îngăduitor. Însă Omar era de neclintit — și Selma, moartă de spaimă și de frig, își petrecuse noaptea în grădinița din preajma casei, culcată în iarba umedă.

Îl ura pe fratele ei pentru că îi interzicea totul, pentru că o făcea curvă, pentru că, în mai multe rânduri, o scuipase în ochi. Îi dorise moartea de o mie de ori și-l blestemase pe Dumnezeu pentru că era silită să trăiască sub stăpânirea unui bărbat atât de crud. Acesta lua în râs dorința de libertate a surorii sale. Repeta, cu o voce acră, „prietenele, prietenele", când Selma îi cerea voie să se ducă în vizită la vreo vecină. „Doar la distracție îți stă capul?" O ridica de la pământ câțiva centimetri, își lipea fața de chipul fetei, care tremura din tot corpul, după care o izbea de vreun perete sau o arunca pe scări.

Când a dispărut Omar, și Amin, ocupat cu treburile moșiei, a început să dea din ce în ce mai rar pe la ei, Selma s-a simțit în al nouălea cer. A trăit ca un acrobat pe sârmă, conștientă că această libertate nu va dura decât o vreme și că, în curând, precum majoritatea vecinelor de vârsta ei, n-o să mai poată urca pe terasă din pricina rotunjimii burții și a geloziei soțului. La hammam, femeile îi cercetau trupul, unele o mângâiau pe șolduri, iar într-o zi maseuza i-a vârât mâna între coapse cam brutal. Apoi i-a zis:

— Ferice de cel ce-ți va fi soț!

Atingerea acelei mâini uleioase, a acelor degete negre, deprinse să frământe trupuri, a tulburat-o. A înțeles că exista în ea ceva nepotolit, un nesaț, un gol care nu aștepta decât să fie umplut, și a reprodus acel gest când a fost singură în cameră, fără pic de rușine și fără să se simtă satisfăcută. Au apărut și bărbații care-i cereau mâna. Se așezau în salon, iar ea, de pe scări, îi privea cu un ochi neliniștit pe acei tătuci burduhănoși care plescăiau când își beau ceaiul și care se prefăceau că scuipă ca să alunge pisicile care dădeau târcoale. Mouilala îi primea, înfrigurată, le asculta cererile și, atunci când își dădea seama că nu aduc vorba despre fiul ei, că bărbații aceia habar nu aveau de soarta lui Omar, se ridica și bărbatul rămânea acolo câteva minute, buimăcit, și apoi ieșea val-vârtej din casa aia de nebuni. Selma s-a gândit atunci că uitaseră de ea. Că nimeni din familia aceea nu-și mai amintea de existența ei, și s-a simțit fericită.

A început să chiulească de la cursuri și să bată străzile. Și-a aruncat cărțile și caietele, și-a scurtat tivul de la fuste și, cu ajutorul unei prietene spanioloaice, și-a epilat sprâncenele și s-a tuns după ultima modă. A șterpelit din sertarele noptierei bani cât să-i ajungă de țigări și Coca-Cola. Iar când Yasmine a amenințat-o că o pârăște, a luat-o în brațe și i-a zis:

— Nu, draga mea Yasmine, n-o să faci așa ceva. Fosta sclavă, care trăise toată viața în casele altora, care nu știa decât să asculte și să-și țină gura, era acum stăpână peste casa lor. Avea la cingătoare o legătură groasă de chei, al căror zgomot răsuna pe coridor și în patio. Era responsabilă cu proviziile de făină și de linte pe care Mouilala, traumatizată de războaie și de lipsuri, se încăpățâna să le strângă. Doar ea putea să deschidă ușile camerelor, cuferele din cedru împodobite cu palmete și dulapurile mari în care Mouilala își lăsase trusoul de nuntă să mucezească. Noaptea, când Selma dispărea fără știrea mamei sale, bătrâna negresă se așeza în patio și aștepta. În întuneric, se deslușea vârful incandescent al țigărilor fără filtru din care trăgea și care abia de-i lumina tigva ciocolatie, veștejită de ani. Înțelegea, însă doar într-un mod confuz, nevoia de libertate a fetei. Evadările Selmei deșteptau în sufletul bietei sclave dorințe de mult înăbușite, vise de libertate, speranțe de revedere.

*

În iarna anului 1955, Selma și-a petrecut diminețile la cinematograf și după-amiezele la vecinele ei sau în fundul vreunei cafenele unde patronul le cerea clienților să achite consumația în avans. Acolo, tinerii vorbeau de dragoste și de călătorii, de mașini elegante, puneau la cale modurile cele mai sigure de a scăpa de supravegherea vârstnicilor. Vârstnicii erau în centrul tuturor discuțiilor. Vârstnicii care nu pricepeau nimic, care nu vedeau că lumea se schimbase, care reproșau tineretului că nu e interesat decât de ringuri de dans și de mers la plajă. Între două meciuri de fotbal de masă, întârâțați de leneveala acestor zile care nu se mai isprăveau, prietenii Selmei susțineau sus și tare că n-au de dat socoteală acelor babalâci siniștri pe care-i aveau ca părinți. Erau sătui de discuțiile despre Verdun și Monte Cassino, despre tiraliorii senegalezi și despre soldații spanioli. Erau sătui de amintiri din vremea foametei, despre copii morți la vârste fragede, despre ținuturi pierdute în urma vreunei bătălii. Pentru tineri nu contau decât rock'n'rollul, filmele americane, mașinile șmechere, hoinăreala cu fetele cărora nu le era teamă s-o șteargă de-acasă. Dintre toate, preferata lor era Selma. Nu pentru că era cea mai frumoasă sau cea mai dezghețată, ci pentru că-i făcea să râdă și pentru că se simțea în ea o poftă de viață pe care nimic n-o putea stăvili. Era irezistibilă când o imita pe Vivien Leigh din *Pe aripile vântului*, scuturându-și capul și spunând cu voce pițigăiată: „Războiul, războiul, războiul! Mai lăsați-mă...". Alteori îl lua în tărbacă pe Amin și publicul se cocoșa de râs în fața acestei fete superbe care-și încrunta sprâncenele și își scotea pieptul înainte, ca un bătrân soldat mândru de decorațiile primite. „Fii fericită că nu ți-a fost niciodată foame, spunea ea cu glas îngroșat și cu arătătorul întins în aer. Habar n-ai ce-nseamnă războiul, zăludă ce ești!" Selma nu se temea. Nu s-a gândit o clipă că ar fi putut s-o recunoască cineva și s-o toarne. Sau că făcea ceva rău. Credea în steaua ei și visa la dragoste. În fiecare zi, i se deschideau mai mult ochii și vedea, cu

un amestec de spaimă și de voluptate, bogăția lumii și perspectivele care i se ofereau. Meknès i se părea nespus de mic, ca o haină prea strâmtă pe care te temi să n-o destrami la cel mai mic gest. Și-atunci se dezlănțuia, o apucau năbădăile. Pleca din camera câte unei prietene blestemând, răsturna paharele cu ceai fierbinte de pe masa vreunei cafenele. Spunea: „Vă pierdeți vremea, mereu aceleași discuții!“ Socotea că prietenii ei nu aveau nimic special și că în spatele revoltelor lor de adolescenți se ascundea o gravă pornire spre conformism și supunere. Apăruseră deja fete care o ocoleau. Nu voiau să se compromită stând în preajma ei.

Uneori, după-amiaza, Selma se refugia la vecina ei, Domnișoara Fabre. Franțuzoaica locuia în medina de pe la sfârșitul anilor ’20, într-un vechi riad care stătea să se prăbușească. Domnea acolo o dezordine înspăimântătoare; salonul era plin de canapele soioase, de cufere găurite, cărți pătate de ceai sau de mâncare. Tapetele fuseseră ronțăite de șoareci, iar în aer plutea miros de urină și ouă stricate. Domnișoara îi adăpostea pe toți amărâții din medina și multe ori puteai vedea dormind pe jos sau într-unul din ungherele salonului orfani sau văduve rămase fără o lețcaie. Iarna, ploua prin acoperiș și răpăitul picăturilor care cădeau în hârdaie de metal se amesteca cu strigăte de copii, cu scârțâitul de roți al cotigilor care treceau pe stradă, cu țăcănitul războaielor de țesut instalate la etaj. Domnișoara era urâtă. Nasul, cu porii căscați, era borcănat și diform, sprâncenele rare și sure, iar de câțiva ani un tremur ușor îi zgâlțâia fălcile, îngreunându-i vorbirea. Purta tunici largi pe sub care îi puteai ghici burdihanul și picioarele butucănoase, pline de varice vineții. La gât avea o cruce din fildeș pe care o mângâia la nesfârșit, ca pe un talisman sau ca pe o amuletă. O adusese din Africa Centrală, unde crescuse și despre care nu-i plăcea să vorbească. Nimeni nu știa nimic despre copilăria ei, nici despre anii de dinaintea venirii în Maroc. În medina se zvonea că fusese călugăriță, că era fiica unui industriaș bogat, că un bărbat de care era îndrăgostită lulea o adusese aici și apoi o părăsise.

De mai bine de treizeci de ani, Domnișoara trăia printre marocani, le vorbea limba, le cunoștea obiceiurile. Era poftită la nunți și la ceremonii religioase și nimănui nu-i mai sărea în ochi această femeie pe care nimic nu o mai deosebea de indigeni, care-și bea tăcută paharul cu ceai fierbinte, care știa să-i binecuvânteze pe copii și să-l cheme pe Dumnezeu să se îndure de căminele oamenilor. La diverse ocazii, femeile i se spovedeau. Împărțea sfaturi, redacta scrisori pentru cele care nu știau carte, era preocupată de bolile lor lumești și de urmele lăsate de bătăile pe care le încasau. Într-o zi, o femeie îi spusese: „Dacă porumbelul nu s-ar fi văicărit, lupul n-ar fi venit după el“. Iar Domnișoara dădea mereu dovadă de o nemărginită discreție. Deși se abținea să tulbure prin vociferări rânduielile acestei lumi în care nu era decât o străină, tuna și fulgera împotriva sărăciei și a nedreptăților. O dată, doar o singură dată, s-a încumetat să bată la ușa unui bărbat a cărui fiică dădea dovadă de înzestrări excepționale. Îl rugase pe acest părinte sever să-și sprijine copilul să studieze și se oferise s-o trimită în Franța ca să obțină o diplomă. Omul nu s-a mâniat. N-a dat-o pe ușă afară și nici n-a acuzat-o că vrea să semene desfrâu și haos. Nu, a pufnit în râs și și-a ridicat brațele spre cer. „Studii!“ și, cu un gest aproape tandru, a însoțit-o pe Domnișoara Fabre până la ușă și i-a mulțumit.

Domnișoarei Fabre i se trecea cu vederea excentricitatea, pentru că era bătrână

și balcâză. Pentru că lumea știa că e bună la suflet și generoasă. În timpul războiului, hrănise familii întregi ajunse în sărăcie, îmbrăcase copii care umblau în zdrențe. Își alesese calea și nu pierdea nicio ocazie ca să amintească lucrul ăsta. În septembrie 1954, un ziarist parizian venise să facă un reportaj în Meknès. A fost sfătuit s-o contacteze pe franțuzoaica aceasta, care pusese pe picioare un atelier de țesut și care era deosebit de sensibilă la soarta celor nevoiași. Într-o după-amiază, tânărul a fost primit și era să i se facă rău în casa aceea încinsă, unde nu pătrundea niciun firicel de aer. Pe duşumea, câțiva copii sortau firele de lână și apoi le puneau în niște lădițe. La etaj, niște tinere, așezate în fața unor războaie de țesut verticale, făceau să danseze firele, în timp ce stăteau la taclale. În bucătărie, două bătrâne negrese întingeau niște coltuce de pâine într-o fiertură căcănie. Reporterul a cerut un pahar cu apă și Domnișoara Fabre l-a bătut ușor cu palma pe frunte, spunându-i:

— Bietul de tine. Nu te mai agita, nu încerca să te împotrivești.

Au vorbit despre acțiunile ei caritabile, despre viața în medina, despre situația sanitară și morală a tinerelor lucrătoare. Apoi ziaristul a întrebat-o dacă se teme de teroriști, dacă, asemenea întregii comunități franceze, trăiește în tensiune. Domnișoara și-a ridicat privirile. S-a uitat în sus, la cerul alb al sfârșitului de vară, și a strâns pumnii, vrând parcă să se abțină.

— Într-o vreme nu foarte îndepărtată îi numeam teroriști pe cei care au devenit luptători în Rezistență. După mai bine de patruzeci de ani de protectorat, cum să nu înțelegi că marocanii revendică libertatea pentru care au luptat, libertatea cu care noi i-am deprins, libertatea a cărei valoare noi le-am arătat-o? Jurnalistul, pe care îl treceau râuri de năduşeală, i-a răspuns că independența va fi cu siguranță câștigată, însă încetul cu încetul. Că nu aveam ce să le reproșăm francezilor care-și sacrificaseră viața pentru această țară. Ce se va întâmpla cu Marocul după ce vor pleca francezii? Cine avea să preia cârma țării? Cine avea să muncească pământul? Domnișoara Fabre l-a întrerupt:

— Dacă vreți să știți, puțin îmi pasă ce gândesc acești francezi. Au impresia că ei au fost cotropiți de acest popor din ce în ce mai numeros și care a început să se afirme. Să țină minte o dată pentru totdeauna: sunt niște venetici. Și a întrerupt conversația, fără să-i propună ziaristului să-i dea pe cineva să-l însoțească până la hotelul unde stătea, în orașul nou.

Joi după-amiaza, franțuzoaica primea un grup de fete de familie bună, cărora le cerea să învețe punctul în cruce, croșetatul și câteva noțiuni de pian. Părinții aveau încredere în ea, știind că Domnișoara nu va îndrăzni nicicând să facă prozelitism în fața copilelor lor. Sigur, nu le vorbea despre Isus, nici despre iubirea Sa care strălucea peste lume, și, cu toate astea, reușea să le convertească. Niciuna dintre fete nu a învățat să lege mai mult de două note la pian, niciuna nu era în stare să cârpească un ciorap. Își petreceau timpul în patio sau în micul salon marocan, lungite pe saltele și îmbuibându-se cu prăjituri cu miere. Domnișoara punea un disc, le învăța să danseze, le citea poezii care le făceau să roșească, iar pe unele dintre ele să fugă țipând *Ouili, ouili*[29]. Le împrumuta revista *Paris Match*, ale cărei pagini puteau fi văzute apoi zburând din terasă în terasă și portrete ale prințesei Margaret sfârșind prin rigole.

Într-o după-amiază a lunii martie 1955, în timp ce se pregătea să servească ceaiul, Domnișoara Fabre și-a surprins elevele într-o discuție aprinsă. Liceenii se aflau în grevă din cauza unei tinere studente care fusese umilită de un profesor. O acuzase că a scris o lucrare subversivă despre lupta Ioanei d'Arc împotriva englezilor și că profitase de cursul de istorie ca să-și manifeste sentimentele naționaliste. La etaj, se auzeau râsetele muncitorilor care reparau acoperișul, iar fetele nu se puteau stăpâni să se tot uite după ei. Asemenea marocanilor, cu un gest larg și ceremonios, Domnișoara a turnat ceaiul de mentă în niște pahare ciobite. S-a apropiat apoi de Selma:

— Vino cu mine, domnișoară, trebuie să-ți vorbesc.

Selma a urmat-o în bucătărie. Se întreba ce nevoie avea de acest dialog între patru ochi. Se pregătea să spună că nu-i pasă de politică și că soția fratelui ei e din Alsacia, că ea nu e de nicio parte a baricadei, dar Domnișoara Fabre i-a zâmbit și a poftit-o să se așeze cu ea la o măsuță de lemn pe care se afla un coș cu fructe acoperite de musculițe. Domnișoara și-a lungit picioarele. Timp de câteva minute, care lui Selma i s-au părut interminabile, s-a pierdut în contemplarea arbustului de bougainvillea care se întindea, în uriași ciorchini purpurii, pe zidul din fundul grădinii. A luat o piersică cu aspect îndoielnic care s-a decojit singură, dezvelind o pulpă neagră și fleșcăită.

— Am aflat că nu te mai duci la liceu.

Selma a ridicat din umeri.

— La ce-mi trebuie? Oricum nu pricepeam nimic.

— Ești complet neroadă. Fără educație, n-o să faci nimic în viață.

Selma a fost surprinsă. N-o auzise niciodată pe Domnișoară vorbind așa, purtându-se atât de sever cu o fată.

— E un băiat la mijloc, nu?

Selma s-a îmbujorat, și, dacă ar fi putut, și-ar fi luat tălpășița fără să se mai întoarcă vreodată în casa aceea. Au început să-i tremure picioarele și Domnișoara Fabre i-a pus o mână pe genunchi.

— Crezi că nu înțeleg? Îți închipui probabil că n-am fost niciodată îndrăgostită.

„Să tacă odată. Să mă lase să plec", și-a spus Selma, dar bătrâna a ținut-o pe-a ei mai departe, dezmierdând cu vârfurile degetelor crucea de fildeș, care, de la atâtea mângâieri, prinsese luciu.

— Astăzi ești îndrăgostită, ceea ce e minunat. Crezi tot ce-ți îndrugă băieții. Îți închipui că n-o să se termine niciodată și că te vor iubi mereu ca acum. Pe lângă asta, studiile sunt un fleac. Nu cunoști însă deloc viața! Într-o zi vei fi sacrificat totul pentru ei, te vei trezi că nu mai ai nimic, dependentă de cel mai mic gest al lor. Dependentă de toanele și de afecțiunea lor, la cheremul grosolăniei lor. Te rog să mă crezi când îți spun, trebuie să te gândești la viitorul tău și să-ți continui studiile. Timpurile s-au schimbat. Nu trebuie să ai aceeași soartă ca mama ta. Poți deveni cineva, poți ajunge avocat, profesoară, infirmieră. Sau chiar aviatoare! N-ai auzit de fata aceea, de Touria Chaoui, care și-a luat brevetul de zbor la nici șaisprezece ani? Poți deveni ce ai chef, doar să-ți dai osteneala. Și niciodată, niciodată n-ai să fii

nevoită să ceri bani unui bărbat.

Selma a ascultat-o, cu mâinile strânse în jurul paharului cu ceai. A ascultat-o cu atâta atenție, încât Domnișoara Fabre a crezut că o convinsese.

— Întoarce-te la liceu. Pregătește-ți examenele și, dacă ai nevoie, am să te ajut. Domnișoară, promite-mi că n-ai să lași totul baltă! Selma i-a mulțumit vecinei sale, a sărutat-o pe obrajii ofiliți și i-a spus:

— Vă promit.

Însă pe drumul de întoarcere, în timp ce se îndrepta spre casa din Berrima, Selma își amintea de chipul fostei călugărițe, de pielea ei albă ca varul, de buzele ei atât de subțiri că ai fi zis că și-a mâncat propria gură. A început să râdă de una singură pe străduțele înguste și a chibzuit: „Ce știe ea despre bărbați? Ce știe ea despre dragoste?". Și i s-a făcut o silă uriașă de trupul gras și trist al bătrânei, de viața ei singuratică, de idealurile ei care nu erau nimic altceva decât un mod de a ascunde pustiul de tandrețe care o înconjura. În ajun, Selma se sărutase cu un băiat. Și, de-atunci, nu înceta să se întrebe cum de era posibil ca bărbații, care o paralizau, care o dominau, să fie în același timp cei de dragul cărora își dorea atât de mult să fie liberă. Da, un băiat o sărutase, iar ea și își amintea cu o limpezime neomenească calea pe care o urmaseră sărutările lui. De ieri încoace, fără încetare, simțea nevoia să închidă ochii ca să mai trăiască o dată, cu o înfrigurare mereu proaspătă, acel moment desfătător. Vedea din nou în minte ochii senini ai băiatului, îi auzea vocea, vorbele pe care le rostise — „Tremuri?" — și întreg trupul îi era străbătut de un fior. Parcă era roaba acestei amintiri, pe care nu înceta s-o reînvie, și își trecea mâinile peste gură, peste gât, de parcă ar fi căutat urma unei răni, a unui semn lăsat de gura băiatului. I se părea că, de fiecare dată când îi atinsese pielea cu buzele, o eliberase de spaima, de lașitatea în spiritul cărora fusese crescută.

La asta erau buni bărbații? De-asta se vorbea atât de mult despre dragoste? Da, îți smulgeau curajul pitit în străfundul inimii, îl aduceau la lumina zilei, îl sileau să se împlinească. Se simțea mai puternică decât fusese vreodată la gândul unui sărut, al unui nou sărut. Câtă dreptate au, și-a zis Selma în timp ce urca spre camera ei. Câtă dreptate au să se teamă și să ne pună sub pază... Fiindcă ascundem sub voaluri și sub fuste, da, tăinuim acolo o vâlvătaie în numele căreia suntem în stare să trădăm totul.

---

29. „Vai, vai, vai!"

La sfârșitul lunii martie, peste orașul Meknès s-a abătut un val de frig și apa a înghețat în puțul din curtea interioară. Mouilala a căzut la pat și a rămas așa zile întregi, cu fața ei uscățivă abia zărindu-se de sub păturile groase cu care o acoperea Yasmine. Mathilde a venit adesea s-o vadă, a îngrijit-o, deși se împotrivea, deși nu voia să înghită leacurile, așa că a tratat-o ca pe un copil mofturos și speriat. S-a vindecat, dar când a putut în sfârșit să se ridice din pat și s-a dus la bucătărie, îmbrăcată într-un halat de casă pe care i-l oferise Mathilde, și-a dat seama că ceva nu era în regulă. La început, nu și-a dat seama ce anume îi stârnea panica, de ce avea sentimentul că era străină în propria casă. Se plimba pe culoar, bruftuluind-o pe Yasmine, urca și cobora scările, în ciuda faptului că o dureau picioarele. S-a aplecat peste fereastră, a privit strada, care i se părea searbădă, de parcă îi lipsea ceva. Era oare posibil ca lumea să se fi schimbat într-atât în aceste săptămâni cât zăcuse la pat? S-a gândit că înnebunise, că, asemenea fiului ei Jalil, începuse să fie stăpânită de demoni. Și-a amintit de poveștile despre strămoșii ei, care umblau pe jumătate goi pe străzi, vorbind cu nălucile. Iată că fusese atinsă de blestemul familiei, că mintea începuse să i-o ia razna. Îi era frică și, ca să se liniștească, a făcut ce făcea întotdeauna. S-a așezat în bucătărie și-a apucat o legătură de coriandru, pe care s-a apucat s-o toace mărunt. Și-a apropiat de gură, de nas, mâinile bătrâne, mâinile ei deformate și pline de verdeață, și-a întins resturile de coriandru pe față și s-a pus pe plâns. Își vâra degetele în nări, se freca la ochi ca o apucată. Nu simțea nimic. Printr-un farmec pe care nu-l înțelegea, boala îi răpise mirosul.

Așa că nu a simțit duhoarea rece de tutun și nici praful de șantier de pe hainele fiicei sale. Mouilala n-a simțit pe cămășile adolescentei nici parfumul ieftin pe care aceasta îl cumpărase din medina cu bani sfeterisiți. Și, mai ales, bătrâna n-a băgat de seamă că mireasma dulceagă se amestecase cu mirosul unei ape de colonie, proaspătă, cu nuanțe de citrice, de felul acelor parfumuri la modă cu care europenii se dădeau pe gât și la subraț. Selma se întorcea seara, îmbujorată, cu suflul purtând urmele de miros ale altei guri. Cânta prin patio, vorbea cu maică-sa având străluciri în ochi și o strângea pe bătrână în brațe. Îi spunea: „Ce mult te iubesc, mami!"

Într-o seară, Mathilde l-a așteptat pe Amin stând după ușă.

— Azi am fost în oraș, i-a spus. Am văzut-o pe mama ta.

Mouilala se purtase ciudat cu Aïcha. Când copila își apropiase buzele de mâna bunicii, bătrâna a început să urle.

— A acuzat-o pe Aïcha că vrea s-o muște. Plângea în hohote și își ținea mâna lipită de burtă. Era cuprinsă de spaimă, înțelegi?

Da, Amin înțelegea. Văzuse cât era de slabă, îi remarcase privirea goală, mintea dusă aiurea. Încetase să-și mai vopsească părul cu henna și ieșea uneori din camera ei fără să-și petrecut șalul peste părul sur. Când se dusese s-o vadă, Mathilde ar fi putut jura că Mouilala n-o recunoscuse. Bătrâna a pironit-o cu privirile câteva secunde, cu limba atârnându-i din gură, cu ochii sticloși, după care a părut că i se ia o piatră de pe inimă. N-a rostit numele nurorii sale — nu-l rostea niciodată —, dar a zâmbit și și-a pus mâna pe brațul tinerei. Mouilala stătea cu orele așezată la masa din bucătărie, cu brațele blege, spânzurate deasupra unor târne cu legume. Când se mai

întrema, se ridica, se pornea să gătească, dar mâncarea nu mai avea gustul de altădată. Uita nişte ingrediente sau adormea pe scaunul de lemn şi tajineul se ardea pe fund. Ea, care fusese mereu tăcută şi sobră, lălăia cât era ziua de lungă melodii copilăreşti care o făceau să râdă în hohote. Se-nvârtea în loc şi îşi ridica cu amândouă mâinile poalele caftanului, scoţând limba la Yasmine şi bălăcărind-o.

— Nu putem sta cu mâinile-n sân, a spus Mathilde. Amin şi-a scos cizmele, şi-a aşezat haina pe scaunul de la intrare şi a rămas tăcut.

— Trebuie s-o luăm la noi. Şi pe Selma odată cu ea.

Soţia lui, cu mâinile-n şolduri, îl contempla cu duioşie. Amin i-a aruncat o privire pătimaşă, care a surprins-o şi, cu un gest de cochetărie şi-a aranjat părul şi şi-a desfăcut şorţul din jurul mijlocului. În clipa aceea, lui Amin i-a părut rău că nu-şi găseşte cuvintele. Că nu e unul dintre acei bărbaţi care dau răgaz spiritului şi tandreţei, care au timp să spună tot ce le stă pe suflet. S-a uitat îndelung la ea şi şi-a dat seama că devenise o femeie din partea locului, că suferea la fel de mult ca şi el, că muncea cu aceeaşi îndârjire. Şi că el nu era în stare să-i mulţumească pentru asta.

— Da, ai dreptate. Oricum, eram îngrijorat ştiindu-le singure, în medina, fără un bărbat care să vegheze asupra lor.

S-a apropiat de Mathilde, s-a ridicat pe vârfuri şi, încet, în timp ce ea se aplecase, a sărutat-o pe faţă.

La începutul primăverii, Amin a ajutat-o pe mama lui să se mute. L-au trimis pe Jalil la un unchi, un om cucernic care trăia lângă Ifrane şi care le-a dat asigurări că aerul de munte o să-i facă bine sufletului şubrezit al acestuia. Yasmine, care nu văzuse niciodată zăpadă, s-a oferit să-l însoţească. Pe Mouilala au instalat-o în cea mai luminoasă încăpere, la intrarea în casă. Selma era nevoită să împartă camera cu Aïcha şi Selim, dar Murad reuşise să facă rost de cărămizi şi de ciment, aşa că s-a apucat să mai construiască o aripă.

Mouilala nu prea ieşea din cameră. Adesea, Mathilde o găsea şezând sub fereastră, cu privirea pierdută în contemplarea dalelor roşii de pe jos. Îmbrăcată toată în alb, legăna din cap întorcându-se într-o viaţă a tăcerii, o viaţă mută în care suferinţa era interzisă. Pe albeaţa ţesăturii se profilau mâinile ei întunecate şi pline de riduri, mâini ce păreau să vorbească despre întreaga viaţă a acelei femei, precum o carte fără cuvinte. Selim stătea mult timp alături de ea. Se culca pe jos, cu căpşorul aşezat pe genunchii bunicii şi închidea ochii în timp ce ea îl mângâia pe spinare şi pe ceafă. Refuza să mănânce altundeva decât în camera bătrânei şi cei din casă au trebuit să se obişnuiască cu proastele lui deprinderi, pentru că începuse să mănânce cu mâinile şi să râgâie zgomotos. Mouilala, pe care Mathilde o ştiuse dintotdeauna slabă şi care se mulţumise toată viaţa cu ce rămânea de la ceilalţi, căpătase acum lăcomia grețoasă a bătrânilor care îşi găsesc un ultim rost al vieţii în aceste plăceri ieftine.

Toată ziua, Mathilde alerga de la şcoală acasă şi de la bucătărie la spălătorie. Îşi spăla la fund soacra şi fiul. Pregătea de mâncare pentru toată lumea, iar ea mânca în picioare, între nenumăratele treburi pe care le avea de făcut. Dimineaţa, când se întorcea de la şcoală, îi îngrijea pe bolnavi, apoi spăla şi călca rufe. După-amiază se ducea la furnizori să cumpere chimicale sau diverse piese de schimb. Trăia într-o

stare de neliniște permanentă, fie că era vorba de bani, de sănătatea lui Mouilala sau de cea a copiilor. O îngrijora posomoreala lui Amin, care o prevenise în ziua când Selma sosise la fermă:

— Nu vreau să se apropie de lucrători. Nu vreau să umble teleleu. Liceu și casă, atât, mă-nțelegi?

Mathilde încuviințase dând din cap, cu sufletul măcinat de spaimă. Când fratele ei nu era acasă — adică mai tot timpul —, Selma devenea impertinentă și afurisită. Mathilde îi dădea tot felul de sarcini, dar pe Selma o durea-n cot. Îi răspundea:

— Nu ești maică-mea!

Mathilde se temea de ploile năprasnice din martie, de grindina pe care lucrătorii o prevesteau luându-se după cerul gălbui de la sfârșitul după-amiezilor. Tresărea când țârâia telefonul și se ruga, cu mâna pe receptor, să nu fie nici banca, nici liceul, nici pensionul. Corinne o suna adesea la ora siestei, o invita la un ceai și-i spunea:

— Ai și tu dreptul să te distrezi!

Mathilde nu-i mai scria lui Irène decât epistole seci, lipsite de sentiment și de confesiuni. Îi cerea să-i trimită rețete de mâncăruri din copilărie, cărora le ducea dorul. Și-ar fi dorit să fie o gospodină fără cusur, ca acelea care apăreau pozate prin revistele pe care i le împrumuta Corinne. Femei care știau să conducă un cămin, care vegheau la tihna lui, femei pe umerii cărora se sprijinea totul, femei care erau iubite și temute. Dar, așa cum îi spusese într-o zi Aïcha, cu vocea ei ascuțită: „Orice-ai face, întotdeauna totul se termină prost", iar Mathilde nu încercase să-i schimbe părerea. În timpul zilei curăța legume cu o carte deschisă în față. Ascundea diverse volume prin buzunarele șorțurilor și se așeza uneori pe-un morman de rufe ce trebuiau călcate ca să citească romane de Henri Troyat sau de Anaïs Nin, pe care i le împrumutase văduva Mercier. Gătea niște bucate pe care Amin le considera oribile. Salate de cartofi cu ceapă deasupra și care duhneau a oțet, mâncare de varză pe care o fierbea atât de mult încât casa putea zile întregi, rulouri de carne tocată atât de uscate, încât Aïcha scuipa dumicații din gură și-i ascundea prin buzunare. Amin se plângea tot timpul. Dădea în lături, cu vârful furculiței, escalopurile înecate în smântână, o mâncare ce nu se potrivea deloc cu clima locului. Ducea lipsa mâncărurilor pregătite de mama lui și era convins că Mathilde susținea că nu-i plac cușcușul și lintea cu carne afumată doar ca să-l provoace. La masă îi îndemna pe copii să vorbească, le punea întrebări, râdea când băteau cu lingura în masă, cerându-și desertul. Și-atunci Amin, văzând cât de nerușinați și de zgomotoși erau copiii, se înfuria. Blestema acoperișul acela sub care nu putea găsi liniștea pe care un trudtor are tot dreptul s-o ceară. Mathilde îl lua pe Selim în brațe, își scotea din mânecă o batistă murdară și bocea. Într-o seară, sub ochii uluiți ai Aïchei, Amin s-a apucat să intoneze un cântec vechi:

— Plângea precum Magdalena, plângea, plângea... Se prăpădea de plâns.

A urmărit-o pe Mathilde pe coridor strigându-i:

— Vai, ce jale! Ce jale! și Mathilde, scoasă din minți, l-a împroșcat cu înjurături

în alsaciană, înjurături al căror înțeles nu îl dezvăluise niciodată alor ei.

Mathilde s-a îngrășat, iar pe tâmplă i-a apărut o șuviță albă. În timpul zilei purta o pălărie cu boruri largi din rafie, precum țărăncile, și sandale din cauciuc negru. Pielea de pe gât și de pe obraji i se umpluse de mici pete cafenii și îi apăruseră și niște riduri subțiri. Uneori, la sfârșitul acestor zile istovitoare, cădea într-o profundă melancolie. Pe drumul spre școală, cu fața mângâiată de vânt, își spunea că trecuseră deja zece ani de când bătea-n lung și-n lat ținuturile astea și i se părea că n-a făcut nicio ispravă. Ce lăsa în urmă? Sute de prânzuri înfulecate și mistuite, bucurii trecătoare din care nu rămăsese nimic, cântecele îngânate la căpătâiul unui pat de copil, după-amieze în care alinase necazuri și de care nimeni nu-și mai amintea nimic. Mâneci cârpite, îngrijorări trăite de una singură, pe care nu le mărturisea de teamă că va fi luată peste picior. Orice ar fi făcut și oricât de recunoscători i-ar fi fost copiii și pacienții ei, i se părea că viața ei nu era altceva decât o continuă scufundare. Tot ce făcea era menit dispariției, surpării. Asta era soarta vieții ei casnice și mărunte, în care repetarea la nesfârșit a acelorași gesturi ajungea să-i mănânce nervii. Se uita pe fereastră la livezile de migdali, la întinderile de viță-de-vie, la arbuștii tineri care ajungeau la maturitate și care, peste un an sau doi, aveau să lege rod. Era geloasă pe Amin, geloasă pe moșia pe care el o construise de la zero și care, în anul acela, în 1955, i-a oferit cele dintâi satisfacții.

Recolta de piersici fusese îmbelșugată și vânduse migdalele la un preț bun. Spre marea supărare a Mathildei, care pretindea bani pentru rechizite școlare și veșminte noi, Amin a hotărât să investească tot profitul în dezvoltarea fermei.

— O femeie de-a noastră n-ar îndrăzni niciodată să-și bage nasul în treburi dintr-astea, i-a reproșat el.

A construit a doua seră, a angajat încă zece muncitori pentru recolte și a plătit un inginer francez să-i construiască un bazin de retenție a apei. De multă vreme, Amin era pasionat de cultura măslinilor. Citise tot ce-i căzuse în mână pe acest subiect și realizase niște plantații experimentale de mare densitate. Era convins că poate, de unul singur, să dezvolte noi varietăți de măslin, mai rezistente la arșiță și la lipsa de apă. La târgul de la Meknès, din primăvara anului 1955, și-a prezentat experiențele și, într-un discurs încâlcit, în timp ce mototolea cu mâini transpirate hârtiile cu notițe, s-a străduit să-și expună teoria în fața unui public sceptic.

— Toate inovațiile din lume au fost luate în derâdere la început, nu-i așa? s-a confesat el prietenului său Dragan. Dacă lucrurile merg cum am prevăzut, arborii ăștia vor avea un randament de până la șase ori mai mare decât soiurile aflate acum pe moșie. Iar nevoia lor de apă e atât de redusă, încât m-aș putea întoarce la vechile metode de irigație.

În timpul tuturor acestor ani de trudă, Amin se obișnuise să muncească singur, să nu se bizuie pe sprijinul nimănui. Domeniul lui era împrejmuit de pământurile coloniștilor, ale căror avuție și putere îl speriaseră vreme îndelungată. La sfârșitul războiului, coloniștii din Meknès încă mai dețineau o influență considerabilă. Se spunea că erau în stare să numească sau să dea jos un guvernator; că era îndeajuns să miște un deget ca să schimbe politica dictată de la Paris. Acum, vecinii erau mai îngăduitori cu Amin. La Camera pentru agricultură, unde s-a dus să ceară subvenții,

a fost primit cu politețe și, chiar dacă i-au fost refuzați banii solicitați, a fost felicitat pentru creativitate și dârzenie. Când i-a povestit prietenului său maghiar despre întâlnire, acesta a zâmbit.

— Le e frică, asta-i tot. Au simțit că s-a schimbat direcția vântului, că localnicii vor deveni curând propriii lor stăpâni. Când te tratează ca pe un egal, își asigură spatele.

— Ca pe un egal? Îmi zic că mă sprijină, că au încredere în viitorul meu, dar refuză să-mi acorde un împrumut. Și dacă voi da greș, îmi vor spune că am fost leneș, că arabii sunt toți o apă și-un pământ, că fără francezi și fără puterea lor de muncă n-am fi buni de nimic.

În luna mai, ferma lui Roger Mariani a luat foc. Porcii au murit în cocini și zile la rând a plutit în aer miros de carne arsă. Muncitorii, care au stins focul cam fără tragere de inimă, își acoperiseră fața cu cârpe, iar câțiva dintre ei vomitaseră. „E *haram*[30], spuneau ei, să respiri blestemăția asta de fum." În noaptea incendiului, Roger Mariani a venit pe colină și Mathilde l-a poftit în salon, unde a băut singur o sticlă de Tokaj. Bărbatul, care fusese atât de puternic odinioară, care îl amenințase pe generalul Noguès chiar în biroul lui de la Rabat și obținuse câștig de cauză, plângea ca un copil, așezat în vechiul fotoliu de catifea.

— Uneori mi se strânge inima, nu mai izbutesc să-mi adun gândurile, parcă mi se împâclește mintea. Nu mai știu la ce să ne-așteptăm și nu mai știu unde e dreptatea, câtă vreme trebuie să plătesc pentru niște nelegiuiri pe care am să neg mereu că le-am săvârșit. Am crezut în țara asta, așa cum crede un iluminat în Dumnezeu, fără să chibzuiască, fără să cerceteze. Și-acum aud că-mi vor moartea, că țăranii au dosit arme prin tainițe ca să mă doboare, că s-ar putea să mă spânzure. Că doar s-au prefăcut că nu mai sunt niște sălbatici.

---

30. Păcat.

După vacanța de Crăciun, relațiile dintre Murad și stăpânul lui s-au răcit și, săptămâni la rând, Amin n-a știut ce altceva să facă decât să fugă de fostul lui aghiotant. De fiecare dată când silueta lui Murad se profila pe drumul de pământ care mergea de la fermă la duar, când vedea fața scobită și ochii galbeni ai fostului soldat, simțea un pumn în stomac. Îi dădea ordine ținând ochii în pământ și, atunci când Murad venea cu o problemă sau să se mândrească cu o viitoare recoltă, Amin nu reușea să stea locului. Nu se putea abține, începea să tropăie mărunt și, adesea, trebuia să strângă din pumni și din dinți ca să n-o ia la fugă.

În timpul ramadanului, care s-a nimerit în aprilie, Murad a refuzat ca felahii să muncească noaptea și să-și facă singuri programul de lucru în funcție de căldură și de cât erau de obosiți.

— Stropitul și seceratul doar pe timpul zilei! E o rânduială în care nici eu, nici Cel de sus nu ne putem amesteca! i-a urlat unui țăran, care și-a dus mâna la gură și a mormăit o rugăciune. Peste zi îi lăsa să-și facă siesta, dar după aceea îi beștelea și îi hărțuia, acuzându-i că profită de cumsecădenia stăpânului. Într-o zi l-a lovit pe un bărbat pe care l-a surprins în grădină, la câțiva metri de casă. L-a prins de păr și l-a snopit în bătaie, învinuindu-l că-i spionează pe cei din familia Belhaj, că se ține după Selma, că trage cu ochiul la stăpână prin perdelele de țânțari din salon. Murad o pândea pe slujnică și o acuza de pungășii închipuite. Îi descosea pe bolnavii Mathildei, suspectându-i că vor să profite de ea.

Într-o zi, Amin l-a chemat la el în birou și, ca în vremea războiului, i-a vorbit simplu și marțial, mulțumindu-se să-i transmită ordine fără nicio explicație.

— De azi înainte, dacă vreunul dintre țăranii din vecinătate vine să ceară apă, îi vom da apă. Cât trăiesc eu, nimănui nu-i va fi interzis să folosească puțul. Dacă bolnavii vor cere să fie îngrijiți, o să te asiguri că li se va da îngrijire. Nimeni nu va fi bătut pe moșia mea și toți vor avea dreptul la odihnă.

În timpul zilei, Amin nu părăsea ferma, dar seara fugea de chirăitul copiilor, de vaietele Mathildei, de privirea oțărâtă a soră-sii, care nu mai răbda să-și ducă traiul pe colina aceea departe de lume. Amin se afunda în jocuri de cărți prin cafenele pline de fum. Bea alcool ieftin prin birturi fără ferestre, cot la cot cu niște bărbați la fel de descurajați și de beți ca el. Adesea, își regăsea vechi colegi de garnizoană, militari ursuzi cărora le era recunoscător că nu trebuie să le facă conversație. Într-o seară, Murad s-a ținut după el. A doua zi, Amin n-a fost în stare să-și amintească în ce împrejurări și prin ce vicleșug se lăsase convins de supraveghetor să-l însoțească. Cum necum, în seara aceea, Murad s-a suit în mașină și s-au dus într-un birt de pe marginea drumului principal. Au băut împreună, dar Amin nu l-a băgat în seamă. „Măcar să se-mbete, s-a gândit. Să se-mbete și să cadă într-un șanț de dobitoc ce e!“ În crâșma mizerabilă în care nimeriseră cânta un acordeonist, iar lui Amin i-a venit chef să danseze. I-a venit chef să fie altcineva, o persoană pe care să nu se bazeze nimeni, o persoană cu viață simplă și fără probleme, o viață plină de păcate. Un bărbat l-a apucat de umăr și au început să se bălăbăne de la stânga la dreapta. Tovarășul lui a fost cuprins de un râs nebun și, ca prin minune, râsul a umplut toată sala și i-a molipsit pe toți mesenii. Gurile lor larg căscate dezveleau numai dinți

stricați. Unii băteau din palme sau țineau ritmul tropăind din picior. Un bărbat înalt și costeliv a scos un șuierat și toți s-au întors spre el.

— Hai să mergem, a spus el, și toți au știut unde aveau să se ducă.

S-au dus la marginea medinei și s-au afundat în Mers, „cartierul rezervat". Amin era criță, vedea tulbure și se clătina. Niște necunoscuți îl sprijineau cu rândul. După ce unul dintre ei s-a ușurat pe un perete, pe toți ceilalți i-a trecut pișarea. Amin, buimac, a privit șuvoiul lung de urină care se scurgea de pe zidul meterezelor până pe caldarâm. Murad s-a apropiat de el ca să-l convingă să nu meargă mai departe pe strada mare, de-a lungul căreia se înșiruiau tractirele, ținute de matroane arțăgoase. Strada se preschimba în uliță, o uliță întunecoasă și strâmtă, apoi se termina într-un fel de fundătură, unde niște derbedei îi pândeau pe bărbații nesocotiți care ieșeau de la femei. Amin i-a dat un brânci violent, s-a uitat cu un ochi dușmănos la mâna pe care Murad i-o pusese pe umăr și apoi s-au oprit în fața unei porți, unde unul dintre bărbați a ciocănit. S-a auzit un clinchet, apoi un târșâit de papuci pe dușumea și un șirag de brățări zăngănind. S-a deschis poarta și peste ei au năvălit niște femei pe jumătate despuiate, ca un stol de lăcuste peste lanuri. Murad nu l-a văzut pe Amin dispărând. A vrut să-i facă vânt brunetei care-l luase de mână și-l trăsese după ea într-o încăpere minusculă, unde se aflau un pat și un bideu spart. Alcoolul îl moleșise, nu izbutea să se concentreze pe ideea de a-l salva pe Amin și simțea cum îl cuprinde furia. Fata, fără vârstă, purta un turban pe cap și pielea îi mirosea a cuișoare. I-a dat nădragii jos lui Murad cu o îndemânare care l-a îngrozit. A privit-o cum își descopciază ceea ce îi ținea loc de jupon. Pe picioare avea niște incizii recente care alcătuiau un desen, un simbol căruia Murad nu reușea să-i deslușească înțelesul. În clipa aceea i-a venit să-și înfigă degetele în ochii prostituatei, să o pedepsească. Fata, care probabil cunoștea privirea aceea, a șovăit puțin. Și-a întors fața spre ușă și apoi, vizibil beată și ea sau buimăcită de hașiș, a renunțat și s-a lungit pe saltea.

— Hai, grăbește-te. E cald.

Mai târziu, n-a putut să spună dacă fusese din vina acelor cuvinte sau din pricina transpirației care curgea printre sânii femeii, a scârțâiturilor care-i ajungeau la urechi din celelalte camere sau a faptului că i s-a părut că aude vocea lui Amin. Atunci însă, în fața acelei fete cu ochii măriți, i-au revenit în minte imagini din războiul din Indochina, cu bordelurile militare pe care ofițerii însărcinați cu afacerile indigene le organizau pentru soldați. Și-a amintit zgomotele de acolo și umezeala din aer, peisajul nebulos pe care odată încercase să i-l descrie lui Amin fără ca acesta să-i poată percepe întunecimea, consistența de coșmar. Îi spusese:

— O junglă ca asta te-ndeamnă la visare.

Murad și-a trecut mâinile peste brațele ei goale, s-a zgribulit și a avut impresia că roiuri întregi de țânțari împresuraseră camera, că pântecul și ceafa i se umpluseră din nou de crustele acelea mari și roșii care nu-l lăsaseră să doarmă nopți la rând. Auzea în spatele lui strigătele ofițerilor francezi, și și-a spus că văzuse o groază de măruntaie de albi, că văzuse murind o mulțime de creștini epuizați de diaree, cu mințile rătăcite din pricina războaielor fără rost. Nu, cel mai greu nu era să ucizi. În

timp ce-și spunea asta, i-a răsunat în cap țăcănitul trăgaciului și a început să-și dea pumni în tâmple, vrând parcă să-și golească mintea de toate acele gânduri negre.

Târfa, căreia matroana îi spunea întruna să se grăbească pentru că așteaptă clienții, s-a ridicat cu un aer sastisit. S-a îndreptat, goală, către Murad și i-a spus:

— Ești bolnav?

Apoi, când fostul soldat, zguduit de plâns, a început să se dea cu fruntea de pereții de piatră, a strigat după ajutor. Au fost scoși afară și matroana l-a scuipat în ochi pe aghiotantul care spunea vrute și nevrute. Prostituatele s-au năpustit asupra lui, zbierând, batjocorindu-l, acoperindu-l de sudălmi.

— Blestemat să fii! Fiți blestemați cu toții!

El și cu Amin au plecat și au început să umble haihui. Acum rămăseseră singuri, toți fugiseră de ei și Amin nu mai știa unde-și lăsase mașina. S-a oprit la o margine de drum și și-a aprins o țigară. După primul fum i-a venit să verse.

A doua zi dimineață, le-a spus lucrătorilor că supraveghetorul era bolnav și s-a posomorât, fără să vrea, văzând expresia de ușurare și de bucurie de pe chipurile lor. Mathilde, care s-a oferit să-l ajute și să-i dea medicamente, s-a văzut respinsă sec, sub motiv că Murad avea nevoie de odihnă. „Doar de odihnă." După care Amin a adăugat:

— Cred că ar trebui să-i găsim o nevastă. Nu-i bine să fii în halul ăsta de singur.

Trecuseră douăzeci de ani de când Mehki lucra ca fotograf pe Avenue de la République. Când vremea de-afară îi îngăduia, adică mai mereu, bătea bulevardul în lung și-n lat cu aparatul de fotografiat în bandulieră și le propunea trecătorilor să le facă o fotografie. În primii ani îi fusese greu să se impună în fața concurenței, mai cu seamă în fața acelui tânăr armean care cunoștea pe toată lumea, de la lustragiu la patron de bar, și care-i fura toți clienții. Mehki a înțeles până la urmă că nu putea lăsa la voia întâmplării găsirea mușteriilor. Că nu era îndeajuns să insiste, să scadă prețurile sau să-și laude talentul. Nu, trebuia să-i găsească pe cei care voiau să păstreze amintirea unui moment anume. Pe cei care se socoteau frumoși, care simțeau că îmbătrânesc sau care-și priveau copiii crescând și își spuneau: „Ce repede trece totul!" Nu avea rost să-și piardă vremea cu bătrânii, cu oamenii de afaceri, cu slujnicele cu fața brăzdată de griji. Se descurca însă întotdeauna de minune cu copiii. Se strâmba la ei, le explica cum funcționează aparatul foto, iar părinții nu rezistau ispitei de a păstra pe o bucată de hârtie figura angelică a odraslelor. Mehki nu-și fotografiase niciodată propria familie. Mama lui credea că aparatul e o unealtă a necuratului, ce răpea sufletul celor care, împinși de trufie, se lăsau trași în poză. La începutul carierei, lucrase ca fotograf la starea civilă și bărbații, adesea, refuzau ca soțiile lor să fie fotografiate. Unii dintre înalții demnitari marocani trimiseseră chiar scrisori de amenințare pe adresa rezidenței generale, explicând că se opuneau cu toată tăria ideii ca soțiile lor să-și arate fața unor necunoscuți. Francezii cedaseră, așa că numeroși caizi sau bei s-au mulțumit să ofere scurte descrieri ale nevestelor lor, care au fost anexate documentelor de identitate.

Însă prada lui favorită erau îndrăgostiții. În ziua aceea de primăvară, Mehki a dat peste cel mai frumos cuplu posibil. Aerul era suav și încărcat de promisiuni. O lumină ca mierea inunda centrul orașului, mângâind fațadele albe ale clădirilor, scoțând în evidență roșul aprins al mușcatelor și al florilor de hibiscus. Un cuplu s-a desprins din mulțime, Mehki a alergat spre ei cu degetul pe declanșator și le-a spus, cât se poate de sincer:

— Sunteți atât de frumoși, că v-aș putea fotografia gratis!

Vorbise în arabă și tânărul, care era european, a ridicat mâinile ca să-i comunice că n-a înțeles. A băgat mâna în buzunar și a scos o bancnotă pe care i-a oferit-o lui Mehki. „Îndrăgostiții au mână largă, s-a gândit el. Vor să-și impresioneze iubita, peste ani vor schimba foaia, dar, deocamdată, lui Mehki îi convine!"

La asta se gândea fotograful, și era atât de încântat, de entuziast, încât n-a băgat de seamă cât de neliniștită era tânăra, care se uita în dreapta și-n stânga de parcă ar fi fost urmărită. A tresărit când băiatul, care purta un bluzon cu croială americană, i-a atins umărul. Erau atât de frumoși, atât de nemaipomenit de frumoși, încât Mehki a rămas cu gura căscată. Nu i-a trecut o clipă prin cap că nu s-ar potrivi. N-a fost îndeajuns de ager încât să-și dea seama că tinerii n-aveau ce căuta împreună.

Ce făcea oare fata acolo, pe bulevard, în după-amiaza aceea de marți, ea, care nu era decât un copil, o fată de familie bună, fără doar și poate, dintr-o familie onorabilă care-și comanda la croitor fuste drepte și sacouri din stofe sobre? N-avea nimic din stricatele alea care colindau bulevardul de jos în sus, care fugeau de sub supravegherea taților și fraților lor, care rămâneau gravide după o rătăcire de-o clipă

pe bancheta din spate a unei mașini. Fata avea o prospețime răscolitoare. În timp ce punea mâna pe aparat, Mehki s-a gândit că era ceva magic în faptul că tocmai el avea să nemurească această clipă. Se simțea atins de o stare de grație. Momentul acesta atât de fragil, fața aceea care nu fusese încă întinată de nimic, nici de mână de om, nici de dezmăț, nici de necazurile vieții. Asta avea să se întipărească pe peliculă, inocența unei fete și privirea ei în care se întrezărea dorința de aventură. Băiatul era și el nespus de chipeș: era îndeajuns să vezi cum întorceau capul trecătorii, bărbați și femei, după acel trup numai fibră, un trup înalt și subțire, cu ceafă robustă, arsă de soare. Zâmbea, iar Mehki era foarte sensibil la genul acesta de amănunte. La frumusețea dinților și a buzelor care nu purtau încă urmele exceselor de țigări și de cafea proastă. Din fericire, majoritatea modelelor lui țineau gura închisă când pozau, dar acest tânăr era atât de copleșit de fericire, se simțea atât de norocos, încât nu înceta să râdă și să vorbească.

Fata a refuzat să pozeze. A vrut să plece și i-a șoptit băiatului ceva la ureche, ceva ce Mehki n-a putut să audă. Dar îndrăgostitul a stăruit, a apucat-o pe fată de încheietura mâinii, a făcut-o să se răsucească-n loc și i-a spus:

— Hai, vino, n-o să ne ia decât o clipă și vom rămâne cu o amintire.

Nici Mehki n-ar fi putut-o spune mai bine. Câteva secunde pentru o amintire care va dura toată viața, acesta era sloganul lui. Fata era atât de țeapănă, de crispată, așa cum stătea acolo pe bulevard, încât Mehki s-a apropiat de ea și a întrebat-o, în arabă, cum o cheamă.

— Așa, Selma, zâmbește și uită-te la mine.

După ce a făcut fotografia, Mehki le-a întins un bon pe care tânărul l-a strecurat în buzunarul de la bluzon.

— Vino mâine. Dacă nu mă găsești pe bulevard, las poza la studio, acolo, pe colț.

Și Mehki i-a privit plecând și pierzându-se în mulțimea care se plimba pe trotuar. A doua zi, tânărul nu s-a întors. Mehki l-a așteptat zile în șir, și-a schimbat până și traseul în speranța că-l va întâlni din întâmplare. Fotografia era foarte reușită și Mehki și-a zis că era, poate, cel mai frumos portret de cuplu pe care-l făcuse vreodată. Izbutise să prindă lumina după-amiezei de mai, încadrase în așa fel încât să se vadă în spate palmierii și firma cinematografului. Îndrăgostiții se uitau unul la altul. Ea, fragilă și timidă, avea privirea întoarsă către chipul frumos al tânărului, care rămăsese cu gura întredeschisă.

Într-o seară, Mehki a intrat în studioul lui Lucien, care îi developa peliculele și îi împrumutase bani să-și cumpere un aparat nou. Și-au rezolvat treburile, au făcut socotelile și, la sfârșitul discuției, Mehki a scos fotografia din trăistuța lui de piele.

— Ce păcat, a spus el, că n-au venit s-o ridice.

Lucien, care se străduia cât putea să-și ascundă pasiunea pentru bărbați, s-a aplecat peste fotografie și a exclamat:

— Ce băiat frumos! Păcat că n-a mai venit!

Mehki a ridicat din umeri și, când a întins mâna să-și recupereze poza, Lucien i-a spus:

— E o fotografie foarte frumoasă, Mehki, cu adevărat frumoasă. Faci progrese, știi? Ascultă, uite ce-ți propun. O să pun fotografia la mine în vitrină, o să atragă mușteriii și tot bulevardul o să afle că fotografiezi îndrăgostiți ca nimeni altul. Ce zici?

Mehki a șovăit. Desigur, era simțitor la laude și la publicitatea pe care i-ar fi putut-o face fotografia în rândul trecătorilor de pe bulevard. Pe de altă parte însă, simțea nevoia să păstreze imaginea doar pentru el, să se împrietenească cu acel cuplu, să facă din cei doi niște camarazi anonimi. Îi era teamă să-i lase pradă mulțimii de pe bulevard, dar cum Lucien s-a dovedit foarte convingător, până la urmă a cedat. În seara aceea, chiar înainte să închidă prăvălia, Lucien a expus în vitrină fotografia pilotului Alain Crozières și a tinerei Selma Belhaj. După mai puțin de o săptămână, Amin a trecut pe-acolo și a văzut-o.

Mai târziu, Selma și Mathilde s-au gândit că hazardul se îndârjea împotriva lor. Ba chiar era de partea bărbaților, de partea celor puternici, de partea nedreptății. Fiindcă în acea primăvară a anului 1955 Amin se ducea arareori în orașul nou. Înmulțirea atentatelor, a crimelor, a răpirilor, răspunsul din ce în ce mai violent al autorităților franceze la acțiunile naționaliste contribuiseră la instaurarea, în oraș, a unei atmosfere apăsătoare, cu care Amin, om de la țară, nu voia să aibă de-a face. În acea zi, însă, și-a nesocotit obiceiurile, și s-a dus la biroul lui Dragan Palosi, care hotărâse să comande puieți de arbori fructiferi din Europa.

— Vino la mine la cabinet, o să vorbim despre afaceri și apoi o să te conduc la bancă să negociezi creditul de care ai nevoie.

Asta s-a și întâmplat. Amin a așteptat, stânjenit la culme, în sala de primire înțesată de femei, dintre care cele mai multe erau gravide. A discutat cu doctorul aproape un ceas și acesta i-a arătat, într-un soi de catalog tipărit pe hârtie lucioasă, diverse soiuri de piersici, de pruni și de caiși. Apoi au mers împreună la bancă, unde i-a primit un bărbat cu pielea descuamată. După spusele lui Dragan, omul era căsătorit cu o algeriană și locuia puțin în afara orașului, lângă una dintre acele livezi pe care orășenii le închiriau ca să-și petreacă duminicile la un picnic. Bancherul s-a interesat de proiectele agricole ale lui Amin, cu un entuziasm și o rigoare care l-au surprins pe acesta din urmă. La sfârșitul întrevederii, și-au strâns mâinile, afacerea a fost bătută în cuie și Amin a plecat cu sentimentul datoriei împlinite.

Pentru că era fericit, a mers agale pe bulevard. Se gândea că are și el dreptul să caște gura, să se uite după femei, să se apropie de ele și să le simtă mireasma. N-avea chef să se întoarcă acasă, așa încât, cu mâinile afundate în buzunare, cu ochii la vitrine, a tot mers, uitând de incidente, de fratele lui, uitând că Mathilde îl ocărâse pentru ultimele lui investiții. S-a uitat la lenjeria din galantare, la sutienele țuguiate și la chiloții din satin. A admirat bomboanele de ciocolată expuse într-o cofetărie a cărei specialitate erau cireșele glasate. Apoi, în geamul unui studio fotografic, a zărit poza. Preț de câteva clipe nu și-a crezut ochilor. A râs nervos și și-a zis că fata aceea, cea din fotografie, semăna ciudat de mult cu Selma. Era, probabil, o italiancă sau o spanioloaică, în orice caz o mediteraneeană, și a găsit că era destul de drăguță. Apoi i s-a pus un nod în gât. A avut impresia că i-a dat cineva o lovitură în stomac și, din pricina furiei, i s-a încordat tot trupul. S-a apropiat de geam nu atât ca să cerceteze

detaliile fotografiei, cât ca s-o acopere de privirile trecătorilor. I se părea că sora lui stă goală sub ochii mulțimii și că singura cale prin care-i putea apăra onoarea Selmei era obstacolul propriului său trup. Amin s-a stăpânit cu greu să nu spargă vitrina cu fruntea, să înșface fotografia și s-o ia la sănătoasa.

A intrat în prăvălie și l-a găsit pe Lucien îndărătul tejghelei de lemn, jucând un *solitaire*.

— Cu ce vă pot fi de folos? a întrebat patronul studioului, privind cu îngrijorare la Amin. Ce treabă putea să aibă cu el arabul acela cu sprâncene încruntate, cu privire arțăgoasă? Poftim ce ghinion! Studioul era pustiu și iată că un agitat, un naționalist, un terorist, poate, se pregătea să-i dea la mir, doar pentru că era singur, lipsit de apărare și francez. Amin a scos o batistă din buzunar și și-a șters fruntea.

— Aș vrea să văd fotografia din vitrină. Cea cu fata.

— Asta? a întrebat Lucien, care, după ce s-a îndreptat încet spre etajere, a luat fotografia și a pus-o pe tejghea.

Amin s-a uitat lung, tăcut, după care a întrebat:

— Cât?

— Vă rog?

— Cât face fotografia? Aș vrea s-o cumpăr.

— Nu-i de vânzare. Cuplul din fotografie a plătit pentru ea și trebuia să vină s-o recupereze. Până acum n-au ajuns, dar mai așteptăm, a afirmat Lucien cu voce stridentă, după care a început să râdă.

Amin i-a aruncat o privire întunecată.

— Spuneți-mi cât vreți pe fotografie și vă dau banii.

— Păi, dacă vă spun că...

— Ascultați-mă. Fata asta, a zis el punând arătătorul pe hârtia cartonată, tânăra asta e sora mea și n-am de gând s-o mai las o clipă în vitrina prăvăliei dumneavoastră. Spuneți-mi cât vă datorez și plec.

Lucien nu avea chef de belele. Părăsise Franța, fiind victimă a unui șantaj înjositor, și ajunsese în această nouă lume, în această lume la fel de rea dar mai însorită, cu gândul să fie cât mai discret mai putință. Auzise de prea multe ori de felul în care își rezolvă arabii problemele de onoare ca să îndrăznească să-i întărâte. „Dacă te-atingi cumva de femeile lor, hârști...“ îi spusese un client, după deschiderea studioului. Iar Lucien se gândise: „Nu-i nicio primejdie“. Cu câteva zile înainte, citise în ziar că un funcționar, la Rabat sau la Port Lyautey, fusese înjunghiat de un bătrân marocan. Acesta îi reproșase slujbașului că atinsese vălul care ascundea fața soției sale și că, apoi, strigase: „Păi, e blondă ca o nemțoaică, arăboaica. Și mai are și ochi albaștri!“ Scuturat de un fior, Lucien i-a întins fotografia lui Amin:

— Luați-o! La urma urmei e sora dumneavoastră, socotesc deci că vi se cuvine. I-o puteți da înapoi. Faceți ce credeți de cuviință, nu-i treaba mea.

Amin a luat fotografia și a ieșit din studio fără să-și ia rămas-bun de la Lucien, care a tras storurile și a hotărât să închidă mai devreme.

Când s-a întors la fermă, era noapte și Mathilde cosea în salon. În pragul ușii întredeschise, Amin a privit-o îndelung fără ca ea să-și dea seama. Își înghițea propria salivă, cleioasă și sărată, cu sorbituri puternice.

Mathilde l-a zărit și, aproape imediat, și-a plecat privirea către cusăturile ei.

— Vii târziu, a spus ea, fără să se mire că nu primește niciun răspuns.

Soțul ei s-a apropiat, s-a uitat la cardiganul cu mâneca destrămată și la policele Mathilde, cu un degetar argintat pe el. A scos fotografia din buzunarul hainei și, când a așezat-o peste veșmântul de copil pe care-l cârpea, Mathilde și-a dus mâinile la gură. Degetarul i s-a izbit de dinți. Avea chipul unui ucigaș pus în fața unor dovezi de netăgăduit ale crimei. Se simțea dată în vileag, prinsă în cursă.

— Nu-i nimic necurat aici, a bălmăjit ea. Tocmai voiam să-ți spun. Băiatul ăsta are intenții serioase, ar vrea să vină la fermă, să-i ceară mâna, s-o ia de nevastă. E băiat bun, să n-ai îndoieli.

A țintuit-o cu privirea și Mathilde a avut impresia că ochii lui Amin se măreau, că trăsăturile i se schimonoseau, că gura îi devenea enormă. Când a început să urle la ea, a tresăltat.

— Ești complet nebună! Sora mea n-o să se mărite în veci cu un francez!

A prins-o pe Mathilde de încheietură și a tras-o din fotoliu. A târât-o spre coridorul cufundat în întuneric.

— M-ai umilit!

A scuipat-o în față și a plesnit-o cu dosul mâinii.

Cu gândul la copii, Mathilde n-a scos un sunet. Nu i-a sărit la beregată, nu l-a zgâriat, nici măcar nu s-a apărat. Trebuia să tacă, să-l lase să-i treacă oful, să se roage să fie cuprins de rușine, iar rușinea aceea să-l domolească. S-a lăsat târâtă, ca un trup fără viață, un corp atât de greu, încât lui Amin i-a sporit furia. Își dorea să se certe și ea să se apere. Cu mâna lui mare și întunecată, a prins-o de un smoc de păr, a silit-o să se ridice și și-a apropiat fața de fața ei.

— N-am isprăvit, a zis el, izbind-o cu pumnul.

La intrarea pe coridorul care ducea spre camere, i-a dat drumul. Stătea în genunchi în fața lui, cu nasul însângerat. S-a descheiat la haină, apoi a prins să tremure. A răsturnat mica piesă de mobilier în care Mathilde își ținea cărțile. Mobila s-a fărâmat și cărțile s-au împrăștiat pe jos.

În crăpătura ușii, Mathilde a zărit silueta lui Aïcha, care trăgea cu ochiul. Amin s-a uitat și el spre fiica lui. Fața i s-a destins. Ai fi zis că va începe să râdă, că va zice că totul nu era decât un joc cu mami, un joc pe care copiii nu-l pot înțelege și că trebuia să se ducă imediat la culcare. În loc de asta, cu mers furios, de om nebun, s-a îndreptat spre camera lui.

Mathildei i-a rămas privirea în jos, ațintită pe coperta unei cărți. *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*, pe care tatăl ei i-o citea când era mică. Și-a concentrat toată atenția asupra desenului care îl înfățișa pe micul Nils călare pe spatele unei gâște. Nu și-a ridicat privirea când i-au ajuns la urechi țipetele lui Selma și nici nu s-a clintit când cumnata ei a chemat-o în ajutor. Apoi a auzit vocea lui Amin care le

amenința.

— O să vă omor pe toate!

Ținea în mână un revolver, cu țeava îndreptată spre chipul frumos al Selmei. Cu câteva săptămâni în urmă, ceruse un permis de portarmă. Spusese că îi trebuie ca să-și protejeze familia, că viața la țară era periculoasă, că nu te puteai bizui decât pe tine însuți. Mathilde și-a acoperit ochii cu mâinile. Era tot ce putea să facă. Singura idee care i-a trecut prin minte. Nu voia să vadă, nu voia să privească moartea în față, venind prin mâinile propriului ei soț, ale tatălui copiilor ei. Apoi s-a gândit la Aïcha, la țâncul care dormea liniștit, la Selma care plângea în hohote, și a întors capul spre camera copiilor.

Amin i-a urmărit privirea și a descoperit-o pe Aïcha, cu claia de păr înconjurată de un halou subțire de lumină. Părea o fantomă.

— O să vă omor pe toate! a strigat el din nou, agitând revolverul în toate părțile.

Nu știa cu cine să înceapă, dar după ce se va fi hotărât, avea să le doboare una câte una, hotărât și cu sânge-rece. Plânsul lor s-a contopit, la fel și urletele, Mathilde și Selma l-au implorat să le ierte, apoi și-a auzit numele, a auzit „Tati!", și dintr-odată s-a trezit lac de transpirație în haina aceea, care-i devenise prea mică. Mai trăsese odată, asupra unui bărbat, a unui necunoscut. Mai trăsese, știa că e în stare, că avea să meargă iute, că spaima i se va domoli și că va urma o imensă ușurare, ba chiar un sentiment de atotputernicie. Dar a auzit „Tati!" și vorba venea de-acolo, din camera în pragul căreia stătea copila lui, cu cămașa de noapte udă, cu picioarele bălăcindu-se într-o baltă. Preț de o clipă s-a gândit să întoarcă țeava revolverului spre sine. Așa s-ar rezolva totul, n-ar mai fi nevoie de cuvinte sau explicații. Iar haina lui de duminică ar fi scăldată în propriul său sânge. A dat drumul revolverului din mână și, fără să le mai arunce o privire, a ieșit din cameră.

Mathilde și-a dus degetul la gură. Plângea în tăcere și i-a făcut semn lui Selma să nu se miște. Mergând în patru labe, s-a repezit spre armă. Avea ochii înecați în lacrimi, nasul îi sângera din abundență și respira anevoie. Țeasta îi era străbătută de fulgere și s-a văzut nevoită să-și ducă mâinile la tâmple, câteva clipe ca să nu se prăbușească. A apucat revolverul cu amândouă mâinile, i s-a părut teribil de greu și a început să se învârtească în loc, ca o bezmetică. A privit roată împrejurul ei, căutând ceva, o soluție ca să-l facă dispărut. I-a aruncat o privire disperată fiicei sale și apoi, ridicându-se pe vârfurile picioarelor goale, a apucat vasul uriaș din lut ars care era așezat pe bibliotecă. L-a aplecat ușor și a aruncat arma înăuntru. A pus la loc vasul, care s-a legănat un pic și în aceste câteva clipe de balans au încremenit tustrele, îngrozite la gândul că vasul s-ar fi putut sparge, că Amin s-ar fi putut întoarce și, văzând dezastrul, le-ar fi putut ucide.

— Ascultați-mă, dragile mele.

Mathilde le-a tras spre ea pe Selma și pe fiica ei și le-a strâns la piept, unde inima îi bubuia în așa hal, încât Aïcha s-a speriat. I-a ajuns la nas mirosul de pipi, amestecat cu cel de sânge.

— Să nu spuneți niciodată unde e revolverul, m-auziți? Chiar dacă vă imploră, chiar dacă vă amenință sau vă promite ceva la schimb. Să nu spuneți niciodată că e

înăuntrul vazei.

Fetele au încuviințat dând din cap.

— Vreau să vă aud spunând „Promitem!“ Spuneți!

Cum Mathilde părea supărată, fetele au făcut ce le-a cerut.

Le-a dus în baie și a umplut un lighean cu apă caldă, în care a cufundat-o pe Aïcha. A spălat cămășuța de noapte, apoi a trecut peste fața ei și peste cea a lui Selma o cârpă îmbibată în alcool și apă rece ca gheața. Nasul o durea cumplit. N-a îndrăznit să-l atingă, dar a știut că era spart și, în ciuda supărării și furiei, n-a putut să nu se gândească că va rămâne pocită. Că, în afară de faptul că îi călcase în picioare demnitatea, Amin o lăsa cu un nas de boxer, cu o mutră de javră râioasă.

Aïcha știa cum e cu femeile cu fața vânătă. Le văzuse adesea: mămici cu ochii umflați, cu obrazul vânăt, mămici cu buzele sparte. Pe vremea aceea chiar credea că machiajul fusese inventat pentru asta. Ca să ascundă loviturile primite de la bărbați.

În noaptea aceea au dormit toate trei în aceeași cameră, cu picioarele de-a valma, unele peste altele. Înainte să adoarmă, cu spatele lipit de burta mamei, Aïcha și-a recitat cu voce tare rugăciunea: *Binecuvântează-mi, Doamne, odihna, ca să-mi recapăt vlaga şi să Te pot sluji după cuviință. Sfântă Fecioară, mamă a Dumnezeului meu, şi, după El, mare nădejde a mea, îngerul meu păzitor, Ocrotitoarea mea, stăruieşte pentru mine, apără-mă cât e noaptea de lungă şi toată viața şi la ceasul morții. Amin!.*

S-au trezit în poziția în care adormiseră, încremenite parcă de spaima că se va întoarce, convinse că ele trei, împreună, alcătuiau un tot de neînvins. În somnul lor agitat, se transformaseră într-un soi de lighioană, un pagur, un crustaceu adăpostit într-o cochilie. Mathilde a strâns-o pe Aïcha la piept, a vrut s-o facă să dispară și să se volatilizeze odată cu ea. Dormi, copila mea, n-a fost decât un vis urât.

*

Toată noaptea, Amin a rătăcit pe câmpuri. În beznă, s-a lovit de arbori, crengile i-au zgâriat fața. A tot mers, blestemând fiecare pogon al acestui pământ ingrat. Nebun, aiurând, s-a apucat să numere pietrele și s-a convins că unelteau împotriva lui, înmulțindu-se în taină, răspândindu-se cu miile prin țărână, pentru ca aceasta să nu mai poată fi arată, să rămână stearpă. Ar fi vrut să sfarme toată pietrăria aia între degete, între dinți, ar fi vrut s-o mestece și apoi s-o scuipe ca pe un nor uriaș de praf care să acopere totul. Aerul era înghețat. S-a așezat la rădăcina unui copac. Tremura din tot corpul, și-a strâns umerii, s-a chircit și în cele din urmă a ațipit, buimăcit de alcool și de rușine.

S-a întors acasă abia după două zile. Mathilde nu l-a întrebat unde fusese, iar Amin nu a căutat revolverul. Timp de câteva zile casa a fost cufundată într-o tăcere profundă, opacă, o tăcere pe care nimeni n-a îndrăznit s-o tulbure. Aïcha vorbea doar din priviri. Selma n-a ieșit din cameră. Stătea toată ziua lungită în pat, plângând în pernă, blestemându-și fratele și jurând că se va răzbuna. Amin hotărâse că n-o va lăsa să termine liceul. Nu vedea ce noimă ar fi avut s-o răscolească și mai tare și să i se bage în cap și alte bazaconii.

În timpul zilei, Amin stătea afară. Nu suporta să vadă fața Mathildei, cearcănele albăstrii de sub ochi, nasul de două ori mai mare, buza spartă. Nu era sigur, dar i se

părea că-și pierduse și un dinte. Pleca în zori și se întorcea când soția lui dormea. Se culca în birou și își făcea nevoile în toaletele din curte, spre disperarea lui Tamo, pe care această promiscuitate o șoca. Zile întregi a trăit ca un laș.

Sâmbăta următoare s-a trezit cu noaptea-n cap. S-a spălat, s-a bărbierit, s-a parfumat. A intrat în bucătărie, unde a văzut-o pe Mathilde care, cu spatele la el, prăjea ouă. Ea i-a simțit mirosul de colonie și a înlemnit. Acolo, în fața mașinii de gătit, cu spatula de lemn în mână, s-a rugat ca Amin să nu-i vorbească. Era singurul lucru care-i stătea în minte. „Nu care cumva să fie atât de tâmpit încât să deschidă gura, să tabere pe mine cu vorbe goale, să pretindă că nu s-a întâmplat nimic." Dacă i-ar fi spus „Îmi cer scuze", cu siguranță l-ar fi luat la palme. Nimic n-a întrerupt însă tăcerea. Amin s-a apropiat tiptil în spatele ei. Nu-l vedea, dar îl simțea ca pe o fiară care dă târcoale, cu nările umflate, gâfâind. El s-a lipit cu spatele de dulapul cel mare și albastru, observând-o. Ea și-a trecut mâna prin păr și și-a strâns cordonul șorțului. A lăsat ouăle să se ardă și a tușit în pumn din pricina fumului.

Deși îi era oarecum rușine să recunoască, tăcerea care se lăsase între ei avusese efecte neașteptate. Și-a spus că dacă nu aveau să-și mai vorbească niciodată, vor deprinde gesturi noi, vor putea să urle, să se bată, să se zgârie până la sânge. Că nu vor mai avea nevoie de explicații interminabile în care și unul, și celălalt să se străduiască să-și impună punctul de vedere, fără sorți de izbândă. Nu voia să se răzbune. Mai mult, simțea că vrea să-i ofere acest trup, trupul pe care el i-l strivise. Zile întregi n-au făcut altceva decât dragoste, în picioare, rezemați de un zid, îndărătul unei uși sau chiar, o dată, afară, pe scara ce ducea spre acoperiș. Ca să-l facă să se rușineze și mai tare, a renunțat la orice sfială, la orice formă de pudoare. I-a aruncat în ochi că e desfrânat, imoral și libidinos și că, în schimb, ea e o frumusețe de femeie. I-a dat tot felul de porunci, a căror cruzime l-a uluit și l-a aţâţat. I-a dovedit că avea înlăuntrul ei ceva tainic, ceva murdar, dar care nu fusese murdărit de el. O întunecime a ei și numai a ei, din care el nu avea să înțeleagă niciodată nimic.

Într-o seară, în timp ce Mathilde călca rufe, Amin a intrat în bucătărie și i-a spus:

— Hai încoace, a venit!

Mathilde a lăsat fierul de călcat din mână. A ieșit din bucătărie, apoi s-a întors. Sub privirile Aïchei, s-a aplecat deasupra robinetului. Și-a înmuiat fața și și-a netezit părul. Și-a scos șorțul și a spus:

— Mă întorc.

Desigur, copila s-a ținut după ea, discretă ca un șoricel, cu ochii strălucind în întunericul culoarului prin care înainta. S-a așezat în spatele ușii și, prin crăpătură, a zărit un bărbat robust și scund, cu pielea plină de bubițe, neras, îmbrăcat cu o djellaba cafenie. Sub ochi avea niște pungi atât de umflate, încât păreau că la o simplă atingere a mâinii sau a unei pale de vânt ar fi lăsat să țâșnească un lichid vâscos. Ședea într-unul din fotoliile din birou și lângă el, în picioare, era un tânăr. Pe umărul sacoului kaki avea o pată mare și galbenă, ca urma unui găinaț de pasăre. I-a întins bătrânului un catastif mare, legat în piele.

— Cum te numești? a întrebat bătrânul, privind spre Mathilde.

Mathilde a răspuns, dar notarul s-a întors spre Amin. Încruntat, a repetat: „Cum o cheamă?“, la care Amin a silabisit numele soției sale: „Mathilde“.

— Numele tatălui ei?

— Georges, a zis Amin și s-a aplecat deasupra caietului, ușor încurcat că a trebuit să dezvăluie acest prenume creștin, acest prenume imposibil de scris.

— Jourge? Jourge? a repetat notarul, începând să ronțăie capătul stiloului.

Îndărătul lui, tânărul se foia.

— O să scriu cum se-aude, merge și-așa, a concluzionat omul legii, în timp ce, în spatele lui, tânărul a răsuflat ușurat.

Notarul și-a întors ochii către Mathilde. A măsurat-o din priviri câteva clipe, i-a cercetat fața și apoi mâinile, strânse una în alta. Și-atunci Aïcha a auzit răsunând vocea mamei sale, care psalmodia în arabă:

— Jur că nu există alt Dumnezeu în afară de Allah Preaînaltul și că Mohammed este profetul său.

— Foarte bine, a spus bărbatul, și ce nume o să ai de-acum înainte?

Mathilde nu se gândise la asta. Amin îi spusese că e nevoie să-și schimbe numele, să-și ia un prenume musulman, dar în ultimele zile răbdase atâtea, avusese atâtea pe cap, încât nu se gândise la un prenume nou.

— Mariam, a spus ea în cele din urmă, și notarul a părut mulțumit de alegere.

— Mariam să fie! Fii binevenită în obștea islamului.

Amin s-a apropiat de ușă. A văzut-o pe Aïcha și i-a spus:

— Nu-mi place cum ne pândești tot timpul. Du-te la tine în cameră!

Micuța s-a ridicat și a apucat-o pe coridorul cel lung, urmată de tatăl ei. S-a întins în pat și l-a văzut pe Amin luând-o pe Selma de-un braț, așa cum făceau călugărițele cu colegele ei când erau pedepsite și când trebuiau duse la maica superioară.

Aïcha adormise deja când Selma și Murad s-au întâlnit în birou unde, sub privirile lui Amin și ale Mathildei, însoțiți de doi muncitori care fuseseră chemați ca

martori, notarul le-a oficiat căsătoria.

Selma n-a vrut s-audă nimic. Când a venit Mathilde să-i bată la ușa magaziei, unde de-acum Selma dormea împreună cu bărbatu-său, aceasta a refuzat să-i deschidă. Alsaciana a lovit cu picioarele, o ciocănit cu pumnii, s-a lipit cu fruntea de ușă și, după câteva urlete, s-a apucat să vorbească domol, de parcă ar fi sperat că Selma trage cu urechea. Că își va lipi și ea fața de ușă și că va asculta, ca odinioară, de sfaturile cumnatei sale. Cu voce blândă, fără să chibzuiască, fără vreun plan, Mathilde și-a cerut scuze. A vorbit despre libertatea interioară, despre nevoia de a învăța să te resemnezi, despre iluziile marii iubiri care le aruncau pe fete în brațele disperării și ale decepției.

— Și eu am fost tânără.

După care a vorbit la viitor:

— Ai să înțelegi cândva, într-o bună zi ai să ne mulțumești.

Trebuie, spunea ea, să vezi partea bună a lucrurilor. Să nu lași tristețea să întunece aducerea pe lume a primului tău copil, să nu porți în inimă regretul după un bărbat arătos, cu siguranță, dar laș și nestatornic. Selma nu i-a răspuns. A stat departe de ușă, ghemuită lângă perete, astupându-și urechile cu mâinile. I se destăinuise Mathildei, o pusese să-i palpeze sânii dureroși, pântecul încă plat, iar Mathilde o trădase. Nu, nu o să asculte ce avea de spus și, dacă va fi nevoie, își va băga smoală în urechi. Cumnată-sa a făcut ce-a făcut mânată doar de gelozie. Ar fi putut s-o ajute să fugă, să avorteze, să se mărite cu Alain Crozières, ar fi putut să pună în practică toate discursurile alea frumoase despre eliberarea femeilor și despre dreptul la dragoste. Ei bine, nu, preferase să lase legea bărbaților să se pună de-a curmezișul între ele. Mathilde o dăduse de gol, iar fratele ei, ca să rezolve problema, nu găsise nimic mai bun de făcut decât să apeleze la metodele străvechi. „Fără îndoială, nu suporta să fiu fericită, și-a spus Selma, să fiu mai fericită decât ea și căsătorită cu cineva mai acătării decât Amin."

Când nu era zăvorâtă în camera ei, Selma stătea în preajma copiilor sau a lui Mouilala, ca să facă imposibilă orice discuție intimă și s-o chinuie pe Mathilde care nădăjduia să-și afle iertarea. Alerga în urma fetei când o întâlnea singură prin grădină. Odată, a înșfăcat-o de partea din spate a bluzei și a fost la un pas s-o sugrume.

— Lasă-mă să-ți explic. Te rog, nu mai fugi de mine.

Dar Selma s-a întors brusc și a început s-o lovească pe Mathilde cu amândouă mâinile, să-i care șuturi. Tamo a auzit strigătele celor două femei care se băteau ca niște copii și n-a îndrăznit să se amestece. „Ar găsi ele cum să aranjeze lucrurile ca să mă scoată vinovată", și-a spus ea și a tras perdeaua. Mathilde își ferea fața și o ruga pe Selma:

— Fii și tu nițel mai chibzuită. Oricum, chipeșul tău aviator și-a luat picioarele la spinare când a aflat de copil. Ai putea să te socotești fericită că ai scăpat de rușine.

Noaptea, în timp ce Amin sforăia lângă ea, Mathilde s-a gândit din nou la ce spusese. Chiar credea în vorbele acelea? Chiar ajunsese o astfel de femeie? De teapa celor care le povățuiesc pe celelalte să fie rezonabile, să renunțe, și care așază onorabilitatea mai presus de fericire? De fapt, și-a spus ea, n-aș fi putut face nimic. Și

și-a tot spus asta, fără încetare, nu atât ca să se lamenteze, cât ca să se convingă că era neputincioasă și să-și atenueze vinovăția. S-a întrebat ce făceau Selma și Murad în clipa aceea. Își închipuia trupul gol al aghiotantului, mâinile lui pe șoldurile fetei, gura lui știrbă pe buzele ei. Și-a imaginat îmbrățișarea lor cu atâta realism, încât a trebuit să se abțină să urle, să nu-i facă vânt lui Amin din pat și să bocească pentru soarta acelei copile pe care o abandonase. S-a sculat și a pornit-o pe culoar ca să-și domolească nervii. În bucătărie, a mâncat resturile de la un Linzer Torte cu dulceață până i s-a aplecat. Apoi a scos capul pe fereastră, convinsă că va auzi un geamăt ori vreun horcăit. Însă nu i-au ajuns la ureche decât zgomotele făcute de șobolanii care alergau pe trunchiul imensului palmier. A înțeles atunci că ceea ce o chinuia și o revolta nu era atât căsătoria în sine sau moralitatea alegerii lui Amin, cât acea împreunare împotriva naturii. S-a văzut nevoită să accepte că o urmărea pe Selma nu atât ca să-i ceară iertare, cât ca s-o descoasă cu privire la acea acuplare sinistră, monstruoasă. Voia să știe dacă adolescentei îi fusese frică, dacă fusese cuprinsă de scârbă atunci când a pătruns-o mădularul soțului ei. Dacă închisese ochii și se gândise la aviatorul ei, ca să uite de hidoșenia și de vârsta soldatului.

*

Într-o dimineață, o camionetă a parcat în curte și doi flăcăi au descărcat un pat mare de lemn. Cel mai în vârstă dintre ei n-avea mai mult de optsprezece ani. Purta pantaloni care-i ajungeau până la jumătatea pulpei și o caschetă din pânză decolorată de soare. Celălalt avea o față de copil, care contrasta cu trupul masiv și musculos. Stătea mai deoparte, așteptând ca tovarășul lui să-i dea ordine. Murad le-a arătat magazia și tânărul cu caschetă a ridicat din umeri. „N-o să încapă“, a zis el arătând ușa. Murad, care cumpărase patul de la unul dintre cei mai buni tâmplari din oraș, s-a înfuriat. Discuțiile nu-și avea rostul, așa că le-a poruncit să pună patul într-o rână și să-l împingă pe pământ. Au împins mai bine de-un ceas, l-au întors de pe-o parte pe alta. S-au rupt de șale și și-au zdrelit mâinile. Cu fruntea leoarcă de transpirație, stacojii la față, băieții râdeau de încăpățânarea lui Murad.

— Fii înțelegător, prietene! Dacă nu se poate, nu se poate! a spus cel mai tânăr dintre ei, cu un ton șugubăț care l-a enervat pe supraveghetor.

Istovit, adolescentul s-a așezat pe somieră și i-a făcut cu ochiul colegului său:

— Doamnei n-o să-i placă. E un pat prea frumos pentru o căsuță atât de mică.

Murad i-a pironit cu privirea pe tinerii care se frichineau prin pat și râdeau ținându-se de burtă. S-a simțit ca un fraier, un fraier fără egal. Când a văzut patul în prăvălia din medina, i se păruse perfect. Se gândise atunci la Amin și la faptul că va fi mândru de el. Că îl va prețui în sfârșit și că își va închipui că un om capabil să cumpere un asemenea pat va fi cel mai bun soț cu putință pentru sora lui. „Sunt un fraier“ și-a tot spus Murad, și, dacă nu s-ar fi înfrânat, i-ar fi lovit pe adolescenți și ar fi spart patul cu toporul, acolo, lângă palmierul cel mare. A privit însă cum dispare camioneta într-un nor de praf, cu inima plină de o blândă disperare.

Timp de două zile patul a stat acolo și nimeni n-a întrebat ce-i cu el. Nici Amin, nici Mathilde, care au fost atât de stânjeniți încât au vrut să pară că patul era de-acolo, că locul lui era în mijlocul curții. Într-o dimineață, însă, Murad și-a cerut ziua liberă și Amin i-a dat-o. Supraveghetorul a înșfăcat un baros și a dărâmat

peretele magaziei care dădea spre câmpuri. Iar prin spărtură a băgat patul. A făcut rost de cărămizi și de ciment și s-a apucat să lărgească încăperea în care trăia cu Selma. Ziua întreagă și până târziu în noapte a ridicat un perete nou. Voia să construiască o baie pentru soția lui, care până atunci se spăla doar la toaletele din fundul curții. Tamo s-a ridicat pe vârfuri la fereastră ca să-l vadă pe supraveghetor cum muncește.

— Nu fi indiscretă. Nu te băga unde nu-ți fierbe oala, i-a spus alsaciana.

Când casa a fost gata, Murad s-a simțit mulțumit, dar nu și-a schimbat deloc obiceiurile. Noaptea, lăsa pentru Selma patul cel mare, iar el se culca întotdeauna pe jos.

Ca să dai de Omar, se cuvenea să mergi pe urma sângelui. Asta își spunea Amin și, în vara anului 1955, era sânge din belșug. Șiroia prin orașe, unde crimele în plină stradă se înmulțeau, unde bombele sfâșiau trupuri. Sângele năvălise și la țară, unde recoltele erau arse, iar stăpânii de moșii erau omorâți în bătaie. În aceste asasinate se amestecau politica și răzbunările personale. Se săvârșeau crime în numele lui Dumnezeu, al patriei, pentru ștergerea unei datorii, pentru răzbunarea unei umilințe sau pentru pedepsirea unei femei adultere. Acțiunilor de măcelărire a coloniștilor li se răspundea cu represaliile împotriva arabilor și cu torturări. Prezentă când de-o parte, când de cealaltă a baricadei, frica domnea pretutindeni.

De fiecare dată când avea loc un atentat, Amin se întreba: O fi murit oare Omar? Oare Omar a fost ucigașul? La asta s-a gândit atunci când un industriaș a fost asasinat la Casablanca, când a murit un soldat francez la Rabat, când un bătrân marocan a fost răpus la Berkane, când un ofițer pentru afaceri urbane a fost ținta unui atac la Marrakech. S-a gândit la Omar și atunci când, la două zile după asasinarea de către serviciul de contraterorism a unui patron de presă, moderatul Jacques Lemaigre Dubreuil, l-a auzit vorbind la radio pe rezidentul general Francis Lacoste: „Violența, toate formele de violență ne îngrozesc și sunt în egală măsură condamnabile“. Câteva zile mai târziu, Francis Lacoste a fost înlocuit de Gilbert Grandval, care a nimerit într-o țară în care tensiunile ajunseseră la paroxism. La început, Grandval a dat frâu liber speranței că se va pune capăt terorismului și că se va restabili dialogul între comunități. A anulat anumite condamnări și măsuri de strămutare. S-a confruntat cu cei mai radicali extremiști din comunitatea franceză. Însă pe 14 iulie, atentatul lui Mers Sultan de la Casablanca a năruit toate speranțele. Femeile îndoliate, cu văl negru pe față, au refuzat mâna întinsă de oficialul francez. „Nu ne leagă nimic de metropolă și iată că acum o să pierdem ceea ce am clădit ani la rând, adică țara unde ne-am crescut copiii.“ Câțiva europeni s-au năpustit în medina din Orașul alb, smulgând în drumul lor steagurile tricolore care împodobeau străzile cu prilejul sărbătorii naționale. Au jefuit, au provocat incendii și tot soiul de atrocități, care, uneori, au fost încurajate de poliție. De-acum, un râu de sânge despărțea cele două comunități.

În noaptea de 24 iulie 1955, a reapărut Omar. A ajuns în Meknès ascuns în spatele unei mașini conduse de un tânăr din Casablanca, în vârstă de doar optsprezece ani. Au parcat în josul medinei, într-o fundătură învăluită în miros de urină, și au așteptat zorile fumând. Gilbert Grandval, cu alai tot, urma să treacă prin piața El-Hedim în jurul orei nouă dimineața, iar Omar și tovarășii lui țineau să-l întâmpine cum se cuvine. Ascunseseră în portbagajul mașinii niște saci mari umpluți cu gunoaie, două revolvere și câteva cuțite. Când s-a crăpat de ziuă, trupele garnizoanei s-au înființat în piață, împopoțonate în uniformele de paradă. Aveau să dea onorul la trecerea cortegiului și să-l escorteze pe rezidentul general până la poarta El-Mansur, unde urma să fie întâmpinat cu lapte și curmale. Niște femei se așezaseră în apropierea barajelor. Fluturau, fără convingere, niște păpuși în formă de cruce având drept veșmânt o bucată de cârpă și un buchețel de flori. În schimbul prezenței lor acolo, primiseră câțiva gologani, și se hlizeau una la alta. Se vedea de la o poștă că veselia lor era contrafăcută și că strigătele lor „Trăiască Franța!“ erau doar

o biată farsă. Diverși schilozi, fără o mână sau un picior, încercau să-și găsească loc cât mai aproape de traseul cortegiului, sperând să arate Franței care le era necazul. Franței care-i abandonase. Încercau să le descrie polițiștilor care-i îmbrânceau isprăvile lor militare. „Am luptat pentru Franța și acum am ajuns ca vai de noi!“

În zori, grupurile speciale de securitate au început să monteze baraje în fața fiecărei porți din orașul vechi. În curând, s-au văzut răzbiți de mulțimea care năvălea din toate părțile. Un camion a oprit în piața El-Hedim și polițiștii, îngrijorați, le-au ordonat pasagerilor să coboare și să arunce steagurile marocane pe care le agitau. Oamenii au refuzat și au început să bată din picioare în podeaua camionului, care a prins să se legene. Tropăitul a inflamat mulțimea. Tineri și bătrâni, țărani coborâți din vârf de munte, burghezi și negustori s-au strâns pe laturile pieței. Agitau steaguri, fotografii ale sultanului și urlau: „Yusef! Yusef!“ Unii aveau ciomege, alții cuțite de casap. În preajma tribunei de unde rezidentul general urma să rostească un discurs, pe notabilii locali, îngrijorați, îi treceau toate nădușelile pe sub tunicile lor albe.

Omar le-a făcut semn tovarășilor lui, care au sărit din mașină. Au mers spre mulțime și s-au amestecat în acel roi din ce în ce mai furios. În spatele lor, niște femei cu văluri pe față se cățăraseră pe bariere, urlând: „Independență!“ Omar și-a ridicat pumnul strâns, a început și el să strige și le-a întins bărbaților care-l înconjurau sacii plini cu gunoaie. Le-au aruncat polițiștilor în față coji de portocale, fructe putrezite, excremente uscate. Vocea lui Omar, gravă și tunătoare, îi însufleța pe tovarășii săi. Bătea din picior, scuipa, și mânia lui se răspândea în jur, sădind curaj în piepturile adolescenților și în spinările gârbovite al bătrânilor. Un băiat, care nu avea mai mult de cincisprezece ani și care purta un maieu alb și o pereche de pantaloni de sub care i se vedeau pulpele spânatice, și-a luat avânt și a zvârlit cu pietre spre oamenii de ordine. Ceilalți manifestanți i-au urmat pilda și i-au bombardat cu bolovani pe polițiști. Nu s-a mai auzit decât zgomotul pietrelor care se loveau de caldarâm și strigătele polițiștilor care îndemnau gloata să se liniștească. Unul dintre ei, cu arcada spartă, a pus mâna pe mitralieră. A tras în aer și apoi, strângând din fălci, cu ochii injectați de groază, a țintit spre mulțime și a tras. Băiatul s-a prăbușit la picioarele lui Omar. În ciuda debandadei, deși lumea alerga înnebunită în toate părțile și femeile plângeau, camarazii s-au strâns în jurul rănitului, iar unul dintre ei a încercat să-l scoată de acolo.

— Au sosit niște ambulanțe. Trebuie să ajungem la unul dintre punctele de evacuare.

Însă Omar, cu un gest categoric, l-a oprit.

— Nu.

Tinerii, deprinși cu lipsa de sensibilitate a șefului lor, s-au uitat unul la altul. Chipul lui Omar era netulburat. Schița doar un zâmbet de satisfacție. Lucrurile se petreceau exact cum își dorise, iar învălmășeala, tevatura de-acum erau tot ce se putea întâmpla mai bine.

— Dacă îl ducem la spital și supraviețuiește, îl vor tortura. Îl vor amenința că îl trimit la Darkum sau cine știe unde, iar el o să vorbească. Fără ambulanță!

Omar s-a aplecat și, cu brațele lui slăbănoage, l-a ridicat pe rănit, care urla de

durere.

— Fugiți!

În zăpăceala generală, Omar și-a pierdut ochelarii. Mai târziu, avea să pună pe seama acestei întunecări a vederii faptul că a putut străpunge mulțimea, că a ocolit gloanțele și că a reușit să ajungă până la poarta medinei, pierzându-și apoi urma pe străduțe. N-a încercat să afle dacă tovarășii lui îl urmaseră, nu l-a mângâiat cu vorbe bune pe rănit, care striga după maică-sa și îl implora pe Allah, după cum n-a văzut nici sutele de papuci abandonați care acopereau locurile copilăriei sale, nici fesurile pătate de sânge, nici lacrimile bărbaților.

Pe străzile din Berrima a fost întâmpinat de chiuiturile femeilor care se regrupaseră pe terase. I s-a părut că-l îmbărbătează, că-l călăuzesc spre casa părintească și, ca un somnambul, s-a trezit în fața vechii porți ghintuite și a bătut. I-a deschis un bătrân. L-a dat în lături, a intrat în patio și, după ce ușa s-a închis în spatele lui, a întrebat:

— Cine ești?

— Dar tu cine ești? i-a întors-o bătrânul.

— Asta e casa mamei mele. Unde sunt cu toții?

— Au plecat. De câteva săptămâni bune. Mi-au lăsat casa în grijă.

Paznicul a aruncat o privire neliniștită spre trupul pe care Omar îl căra în spate și a adăugat:

— N-am chef de complicații!

Omar l-a întins pe rănit pe o banchetă jilavă. Și-a apropiat fața de el și și-a lipit urechea de gura lui. Respira.

— Stai cu ochii pe el! i-a poruncit Omar, după care a urcat pe scări de-a bușilea, cu palmele puse direct pe trepte. Nu vedea decât niște forme nelămurite, niște halouri luminoase, o forfotă apăsătoare. Și-atunci a simțit mirosul de fum și a înțeles că, pretutindeni, ardeau casele, că prăvăliile trădătorilor fuseseră incendiate, că întregul oraș se răzvrătea. A auzit motorul unui avion care zbura peste medina și, în depărtare, focuri de armă. S-a bucurat la gândul că, afară, oamenii continuau să lupte și că Franța, întruchipată de Gilbert Grandval, tremura probabil de frică la vederea acestei urgii. Spre sfârșitul dimineții, trupele indigene, în uniformă, și jandarmeria mobilă izolaseră medina de orașul cel nou. În apropierea taberei militare Poublan au fost instalate trei tancuri, cu țevile tunurilor îndreptate spre cartierele băștinașilor.

Când Omar a coborât de la etaj, tânărul își pierduse cunoștința. Bătrânul paznic stătea lângă el, gâfâia și își dădea palme peste frunte. Omar i-a poruncit să-și țină gura așa încât bătrânul, precum pisicile, a traversat curtea interioară și s-a dus să se ascundă în fosta cameră a lui Mouilala. După-amiaza întreagă, Omar a stat așezat în patioul încins. Își freca din când în când tâmplele și își holba ochii de bufniță, de parcă ar fi sperat să-și recapete văzul. Nu putea risca să iasă din casă și să fie arestat de polițiștii care supravegheau străzile din medina, care băteau în porțile caselor, care-i amenințau pe locuitori că vor intra cu de-a sila și că vor devasta totul. Câteva jeepuri străbăteau străzile ca să-i evacueze pe europenii care încă mai locuiau în orașul vechi

și să-i transporte spre câmpul viran unde se ținea iarmarocul sau la hotelul Bordeaux, care fusese rechiziționat în acest scop.

După câteva ceasuri, Omar a adormit. Bătrânul, care tresărea la cel mai mic zgomot, a început să se roage. S-a uitat la Omar și și-a spus că trebuie să ai o inimă de piatră, că trebuie să fii lipsit de orice morală și de sentimente ca să reușești să dormi în asemenea împrejurări. În timpul nopții, rănitul s-a zvârcolit. Paznicul s-a apropiat de el, l-a apucat de mână și a încercat să înțeleagă ce spunea. Băiatul era un om simplu, un biet țăran care fugise de neajunsurile vieții din munți și nimerise în mahalalele din Casablanca. Luni întregi, încercase să se angajeze pe unul dintre acele șantiere care îi fuseseră ridicate în slăvi. Dar toți l-au refuzat, așa că s-a dus, ca mii de alți amărâți, să-și rumege furia prin mărginimea Orașului alb, pentru că era prea sărac și-i era prea rușine să se întoarcă acasă. A fost racolat acolo, printre magherniţele din tablă, în mahalalele în care copiii fără tați își făceau nevoile pe jos și mureau netam-nesam de-o amigdalită. Cel care l-a racolat i-a citit probabil în ochi ura și disperarea și a socotit că e numai bun să fie aruncat în luptă. Acum, chinuit de febră și de dureri, tânărul voia doar ca mama lui să afle ce i se întâmplase.

În zori, Omar l-a chemat pe paznic,

— Te duci după medic. Dacă te-ntreabă polițiștii unde mergi, le spui că o femeie stă să nască și că e foarte urgent. Grăbește-te! Te duci acolo și te întorci iute, ai înțeles?

I-a întins bătrânului o adresă, iar acesta, bucuros să scape din casa aceea blestemată, s-a năpustit afară.

Două ore mai târziu, Dragan intra în casă. Nu-i ceruse lămuriri bătrânului, mulțumindu-se să-l urmeze, cu vechea lui servietă de piele în mână. Nu se-așteptase să-l vadă pe Omar și s-a dat un pas înapoi când i-a văzut trupul înalt.

— Avem un rănit.

Dragan a mers după el și s-a aplecat asupra adolescentului, care respira din ce în ce mai greu. Lângă el, fratele lui Amin era cuprins de neastâmpăr. Așa, lipsit de ochelari, își arăta mai limpede chipul de copil, trăsăturile fine și zvelte. Părul îi era lac de transpirație și avea gâtul acoperit de sânge închegat. Duhnea.

Dragan a scormonit în servietă. L-a rugat pe bătrân să-l ajute, iar acesta a pus apă la fiert și a curățat instrumentele. Medicul a dezinfectat rana, a încropit un pansament în jurul brațului celui rănit și i-a administrat un calmant. În timp ce-l doftoricea, îi vorbea cu blândețe, îl mângâia pe frunte și-l îmbărbăta.

În momentul când Dragan s-a apucat să coasă rana, au intrat în casă tovarășii lui Omar. Când a văzut cu cât respect își tratau șeful, paznicul a devenit dintr-odată slugarnic. A început să se agite, a alergat la bucătărie și a pus de ceai pentru tovarășii de luptă. I-a blestemat de două ori pe francezi, i-a făcut necredincioși pe creștini și, când a întâlnit privirea lui Dragan, acesta a ridicat din umeri ca să-i dea de înțeles că nu-i pasă.

Înainte să plece, doctorul s-a apropiat de Omar:

— Rana trebuie supravegheată și curățată periodic. Dacă vreți, pot să revin diseară. Pot aduce un pansament curat și medicamente împotriva febrei.

— Sunteți foarte amabil, dar diseară n-o să mai fim aici, a răspuns Omar.

— Amin și-a făcut griji pentru dumneavoastră. V-a căutat. Se zvonise că sunteți la închisoare.

— Păi, suntem cu toții la închisoare. Câtă vreme trăim într-o țară colonizată, nu putem spune că suntem oameni liberi.

Dragan nu a știut ce să-i răspundă. I-a strâns mâna și a ieșit. A mers pe străzile pustii din medina, iar puținele fețe pe care le-a întâlnit erau cernite, pline de amărăciune. S-a auzit vocea muezinului. În dimineața aceea fuseseră înmormântați patru băieți. În zori, polițiștii francezi organizaseră un cordon de securitate și, sub protecția acestuia, procesiunea a înaintat până la moschee, în liniște și reculegere. Când l-a condus pe Dragan la poartă, Omar i-a oferit niște bani, dar doctorul l-a refuzat scurt. „Nu are inimă", s-a gândit el pe drumul spre casă. Fratele lui Amin îi amintea de acei bărbați pe care-i întâlnise cândva, pe drumul exilului. Bărbați care n-aveau în gură decât vorbe mari, bărbați care se împăunau cu idealuri înalte, și care, din pricina atâtor discursuri sforăitoare, își pierduseră orice formă de omenie.

Dragan i-a dat liber șoferului pentru tot restul zilei. S-a așezat la volanul mașinii sale și a condus, cu geamurile deschise, până la ferma familiei Belhaj. Afară, cerul era de un albastru palid și căldura era atât de apăsătoare, încât te puteai aștepta ca, în orice clipă, să ia foc câmpurile. Dragan a deschis gura și a inspirat adânc vântul fierbinte, vântul păcătos care i-a încins pieptul și l-a făcut să tușească. În aer se amestecau mirosul de dafin și cel de ploșnițe strivite. Ca întotdeauna în astfel de momente de melancolie, s-a gândit la pomii lui și la portocalele coapte și zemoase care aveau să se rostogolească într-o bună zi pe mesele cehești și maghiare, de parcă ar fi trimis o bucată de soare pe acele pământuri ale întunericului.

Când a ajuns pe colină, aproape că s-a simțit vinovat că aduce vești triste. Nu era dintre cei care credeau în mitul satului fericit, populat cu țărani berberi blajini și veseli. Știa însă că aici domnea un soi de pace, de armonie, pe care Amin și Mathilde își doreau să le ocrotească. Nu era străin de faptul că se fereau de clocotul orașului; că țineau radioul închis și că ziarele le slujeau doar ca să ambaleze ouăle proaspete ori să-i facă pălăriuțe și avioane lui Selim. A oprit mașina și, în depărtare, l-a văzut pe Amin care se grăbea să ajungă acasă. În grădină, Aïcha să cățărase într-un copac și Selma ședea într-un scrânciob pe care Amin îl atârnase de crengile „portocalămâiului". Dalele de ciment încins fuseseră stropite și din pământ se ridica un nor de aburi. În frunzișuri, se auzeau zburătăcind păsările și lui Dragan i s-au umezit ochii când s-a gândit la cât de nepăsătoare era natura în fața neghiobiei oamenilor. Se vor măcelări unii pe alții, iar fluturii vor continua să zboare.

Mathilde l-a întâmpinat pe Dragan cu o bucurie care l-a făcut să se simtă și mai stânjenit. A vrut să-l ia cu ea la dispensar, să-i arate ce progrese făcuse în rânduirea instrumentelor și medicamentelor. A vrut să afle vești despre Corinne, care se refugiase în căsuța lor de pe malul oceanului, și care-i lipsea. I-a propus să ia masa cu ei și și-a cerut scuze, cu gâtul și obrajii năpădiți de spuzeală, că nu pregătise decât tartine și cafea cu lapte.

— E ciudat, dar asta le place copiilor.

Dragan, care se temea să nu fie auzit și de alții, le-a șoptit că era vorba despre o chestiune serioasă și că ar fi fost mai bine să se retragă în birou. S-a așezat în fața lui

Amin și a Mathildei și a povestit, fără patimă, evenimentele din ajun. Amin se foia pe scaun, privea afară de parcă îl așteptau treburi urgente. Părea să zică: „Și ce mă interesează pe mine?“ Când Dragan a rostit numele lui Omar, cei doi au încremenit, deopotrivă atenți și concentrați. N-au schimbat nicio privire, dar Dragan a observat că se țineau de mână. În clipa aceea, nu mai erau în tabere adverse. Nu se mai bucurau de necazul celuilalt. Nu mai așteptau ca unul dintre ei să se plângă sau să se socotească mulțumit ca să tabere pe el și să-l umple de reproșuri. Nu, în clipa aceea făceau parte dintr-o tabără inexistentă, o tabără în care coexistau, în măsuri ciudat de egale, îngăduința față de violență și compasiunea față de asasini și asasinați. Toate sentimentele care răbufneau înlăuntrul lor li se păreau o formă de trădare, așa încât preferau să le treacă sub tăcere. Erau, în același timp, victime și călăi, camarazi și vrăjmași, două făpturi hibride, incapabile să-și eticheteze loialitatea. Fuseseră afurisiți și nu se mai puteau ruga în nicio biserică, aveau un dumnezeu tainic, intim, căruia nu-i știau nici măcar numele.

IX

Sărbătoarea Aid el-Kebir urma să cadă pe 30 iulie. Și la oraș, și la sat exista temerea ca petrecerea să nu prilejuiască excese, iar celebrarea jertfei lui Abraham să nu se transforme în masacru. Rezidența generală a transmis măsuri foarte stricte militarilor cantonați la Meknès și funcționarilor, care s-au înfuriat că nu pot merge în metropolă pe timpul verii. În vecinătatea fermei, numeroși colonișți și-au părăsit moșiile. Roger Mariani a plecat la Cabo Negro, unde avea o casă.

Cu o săptămână înainte de sărbătoare, Amin a cumpărat un berbec, pe care l-a priponit de salcie și pe care Murad îl hrănea cu paie. Aïcha și fratele ei priveau animalul de la fereastra cea mare a salonului, îi contemplau lâna gălbuie, ochii triști, coarnele amenințătoare. Puștiul a vrut să meargă să mângâie dobitocul, dar sora lui l-a împiedicat.

— Tata l-a cumpărat pentru noi, a zis el, și Aïcha, fără să-și poată stăpâni pornirea de cruzime, i-a descris cu noian de detalii ce avea să pățească animalul.

Copiilor li s-a interzis să se uite atunci când parlagiul s-a apucat să înjunghie berbecul, al cărui sânge a țâșnit, răspândindu-se apoi în șuvoaie puternice pe iarba din grădină. Tamo s-a dus după un lighean și a curățat iarba înroșită, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru bunătatea lui.

Femeile au început să chiuie, iar un argat a hăcuit dobitocul chiar acolo, pe pământ. Pielea i-a fost atârnată de arcada porții. Tamo și surorile ei au aprins în fundul curții niște focuri zdravene pe care urma să fie friptă carnea. Prin fereastra de la bucătărie se zăreau zburând scântei din jăratec și se auzeau mâinile cufundându-se în măruntaiele animalului, scoțând sunete de bureți îmbibați cu apă, un plescăit de mucoase și de sorb.

Mathilde a pus laolaltă într-o căldare mare de fier inima, plămânii și ficatul. A chemat-o pe Aïcha și i-a apropiat fața de inima vineție.

— Privește, e exact ca în carte. Pe-aici trece sângele.

Mathilde și-a vârât degetul în aortă apoi a indicat ventriculele și auriculele, spunându-le pe nume, și a concluzionat:

— Ăsta nu mai știu cum se cheamă.

A înșfăcat apoi plămânii, sub privirile indignate ale servitoarelor, care socoteau că tot circul acela era rușinos și profanator. Mathilde a pus cele două pungi cenușii și vâscoase sub robinet și le-a privit cum se pătrund de apă. Selim a bătut din palme, iar ea l-a sărutat pe frunte.

— Imaginează-ți că în loc de apă e aer. Uite, iubita mea, așa respirăm.

La trei zile după sărbătoare, în miez de noapte, au descins în duar membri ai armatei de eliberare, cu fețele acoperite cu cagule negre. Le-au poruncit lui Ido și lui Ba Miloud să le dea de mâncare și să facă rost de benzină. Au plecat în zori, promițând că victoria e aproape și că vremea jefuitorilor străini trecuse.

*

La vremea aceea, Mathilde socotea că odraslele ei erau prea mici ca să înțeleagă ce se întâmplă, așa că, dacă nu le-a explicat nimic, nu a fost din nepăsare și nici din exces de autoritate. Era convinsă că, orice s-ar fi întâmplat, copiii ei trăiau într-o bulă

a inocenței pe care adulții n-o puteau străpunge. Mathilde credea că-și înțelege fiica mai bine decât oricine, că e în stare să-i citească sufletul cu ușurința cu care privești un peisaj frumos printr-o fereastră. O trata pe Aïcha ca pe o prietenă, ca pe o complice, destăinuindu-i lucruri peste puterea de înțelegere a vârstei ei, și se îmbărbăta spunându-și: „Chiar dacă nu înțelege, măcar nu-i face rău".

Și într-adevăr, Aïcha nu înțelegea. În ochii ei, lumea adulților era cețoasă, nelămurită, așa cum erau șesurile în zori sau la lăsatul serii, în orele acelea când conturul lucrurilor dispare. Părinții vorbeau în fața ei și prindea niște frânturi din aceste conversații în care se rosteau în șoaptă cuvinte precum „crimă" sau „dispariție". Uneori Aïcha își punea întrebări în tăcere. Se întreba, de pildă, de ce Selma nu mai dormea cu ea. De ce lucrătoarele se lăsau duse acolo unde era iarba mai înaltă de către muncitorii cu mâinile crăpate și cefele înroșite de soare. Bănuia că există ceva care se cheamă năpastă și că bărbații erau capabili de gesturi de cruzime. Și căuta explicații în natura înconjurătoare.

În vara aceea s-a reîntors la viața ei sălbatică, viața ei fără ore fixe și fără constrângeri. A explorat lumea de pe colină, care, pentru ea, era ca un fel de insulă în mijlocul șesului. Mai apăreau uneori și alți copii, băieți de vârsta ei care țineau în brațe mieluți speriați și murdari. Străbăteau câmpurile cu bustul gol, pielea lor devenise arămie sub razele soarelui și perii de pe ceafă și de pe brațe li se albiseră. Pe piepturile lor pline de praf se formau dâre de transpirație, brazde un pic mai deschise la culoare. Când micuții păstori au venit la ea și i-au propus să mângâie animalele, Aïcha s-a emoționat. Nu-și putea lua ochii de la umerii lor vânjoși, de la călcâiele lor bătătorite, și vedea în ei bărbații care aveau să devină. Deocamdată erau copii, ca și ea, pluteau într-un soi de stare de grație, dar Aïcha înțelegea, fără să fie pe deplin conștientă, că maturitatea îi prindea din urmă. Că munca și sărăcia îmbătrânea acele trupuri mai repede decât creștea propriul ei trup.

Zi de zi, urmărea de sub arbori procesiunea lucrătorilor, cărora le imita gesturile, străduindu-se să nu le tulbure munca. I-a ajutat să construiască o sperietoare, din niște haine vechi ale lui Amin și din paie proaspete. A agățat prin pomi oglinjoare sparte care alungau păsăretul. Putea sta ore în șir să privească cuibul bufniței din arborele de avocado sau mușuroiul cârtiței din fundul grădinii. Era răbdătoare și tăcută, și a învățat să prindă cameleoni și șopârle, pe care îi dosea într-o cutie, căreia îi ridica iute capacul ca să-și contemple prada. Într-o dimineață, a găsit pe drum un embrion minuscul de pasăre, nu mai lung decât degetul ei mic. Animalul, care nici măcar nu era animal pe de-a-ntregul, avea cioc, gheare și un schelet atât de mărunt, încât părea aproape ireal. Aïcha s-a culcat, cu obrazul lipit de țărână, și a urmărit munca furnicilor care mișunau pe cadavru. S-a gândit: „Nu sunt deloc crude, și asta nu pentru că sunt mici". Ar fi vrut să întrebe pământul, să-i ceară să povestească despre ce-a văzut de-a lungul timpului, despre ceilalți oameni care trăiseră aici înaintea ei, despre cei care se prăpădiseră și pe care ea nu-i cunoscuse niciodată.

Tocmai pentru că se simțea liberă, Aïcha a vrut să descopere hotarele moșiei. Nu știuse niciodată cu adevărat până unde avea voie să meargă, până unde se află

acasă și unde începe lumea celorlalți. Puterile ei o duceau zilnic mai departe și se aștepta să dea peste un zid, peste un gard, peste o faleză, peste ceva care s-o facă să spună: „Aici se termină totul. Mai departe de-atât nu se poate". Într-o după-amiază a trecut de hangarul unde era adăpostit tractorul. A străbătut plantațiile de gutui și de măslini, și-a croit drum printre tulpinile înalte de floarea-soarelui, arse de căldură. S-a trezit pe un teren năpădit de urzici care-i veneau până la brâu și, acolo, a zărit un zid scund de vreun metru. Era dat cu var și alcătuia un mic țarc plin de buruieni. Mai fusese pe-aici. Cu multă vreme în urmă, când era mititică și o ținea de mână pe Mathilde, care culesese flori acoperite de musculițe, mama ei i-a arătat zidul și i-a spus: „Aici o să fim înmormântați, tatăl tău și cu mine". Aïcha s-a apropiat de îngrăditură. Cactușii plini de fructe răspândeau mireasmă de miere. S-a culcat pe pământ, în locul unde își închipuia că va fi îngropat într-o zi trupul mamei sale. Era oare posibil ca Mathilde să ajungă cândva foarte bătrână, la fel de bătrână și de smochinită ca Mouilala? Și-a acoperit ochii cu cotul ca să se ferească de soare și a început să viseze la planșele de anatomie oferite de Dragan. Știa pe dinafară numele anumitor oase în ungurește: *combcsont* pentru femur, *gerinc* pentru coloana vertebrală și *kulcscsont* pentru claviculă.

*

Într-o seară, în timpul mesei, Amin le-a anunțat că vor petrece două zile la mare, pe plaja din Mehdia. Destinația n-avea nimic surprinzător: era cea mai apropiată plajă de Meknès și se ajungea acolo în mai puțin de trei ore cu mașina. Amin luase mereu în râs felul în care Mathilde tânjea să-și petreacă timpul liber: picnicuri, plimbări prin pădure, excursii la munte. Spunea despre cei cărora le plăcea distracția că sunt niște trândavi, niște neisprăviți, niște pierde-vară. Probabil că pusese la cale acest sejur datorită insistențelor lui Dragan care avea o căsuță acolo și, care, veșnic complice al Mathildei, văzuse în ochii ei fulgere de invidie, atunci când el își evoca vacanțele. O invidie care nu era nici răuvoitoare, nici acidă, ci doar tristă, precum un copil care-l vede pe altul dezmierdând o păpușă pe care el deja nu mai trage nădejde s-o aibă vreodată. Ori poate că Amin fusese călăuzit de sentimente mai profunde, de dorința de a fi iertat sau de a face fericită o femeie care se ofilea puțin câte puțin acolo pe colină, într-un univers în care conta munca și numai munca.

S-au urcat în mașină în zori. Cerul devenise trandafiriu și era ceasul când florile semănate de Mathilde la intrarea pe moșie începeau să îmbălsămeze aerul. Amin și-a zorit copiii, vrând să profite de răcoarea dimineții. Selma a rămas la fermă. Nu s-a sculat ca să-și ia rămas-bun și Mathilde și-a zis că era mai bine așa. Nu ar fi putut să țină piept privirii ei. Selim și Aïcha s-au așezat pe bancheta din spate. Mathilde purta pălăria de rafie și pusese într-un coș două lopățele și o găleată veche, pe care o folosea la diverse treburi gospodărești.

La câțiva kilometri de mare au prins aglomerație pe șosea. Lui Selim îi fusese rău, iar în mașină plutea miros de vomă. Miros de lapte acru amestecat cu Coca-Cola. S-au afundat pe străduțele pe care se deplasau familii aflate în vacanță și le-a luat ceva vreme ca să descopere căsuța familiei Palosi. Corinne stătea la soare pe

terasă, iar Dragan, cu fața îmbujorată și plină sudoare, băuse cam multă bere. Era vesel și a luat-o pe Aïcha în brațe. A făcut-o să zboare ca un planor, iar această amintire, amintirea acestei stări de plutire în mâinile acelea uriașe și păroase avea să fie, mai târziu, aproape la fel de puternică precum amintirea mării.

— Poftim? a spus doctorul. N-ai văzut niciodată oceanul? Trebuie să rezolvăm problema asta.

S-a dus cu fetița pe plajă, însă ea ar fi vrut ca totul să se întâmple cu mai puțină grabă. Ar fi vrut să mai stea câteva clipe, cu ochii închiși, pe această terasă însorită, și să asculte zgomotul tulburător, năucitor al oceanului. Asta i-a plăcut cel mai mult. Asta i s-a părut nespus de frumos. Acest foșnet, ca atunci când sufli într-un ziar făcut pâlnie și-l lipești de urechea cuiva. Zgomotul acesta precum respirația cuiva care doarme, fericit și cu somnul încărcat de vise. Tumultul valurilor, acea furie duioasă în care se topeau, vătuite, râsetele copiilor care se jucau, dojenile mămicilor — „Nu așa de aproape, poți să te îneci!“ —, melopeea vânzătorilor de bomboane și de gogoși, cărora le luau foc tălpile în nisip. Dragan, cu ea în brațe, a înaintat spre apă. A pus-o jos, și fetița, care încă nu se descălțase, s-a așezat să-și dea jos sandalele de piele bej. Apa a atins-o ușor și nu i-a fost teamă o clipă. A încercat să prindă între vârfurile degetelor clăbucii care se formau la spargerea valurilor. „Spuma“ i-a spus Dragan, cu accentul lui puternic. Părea mândru că știe acest cuvânt.

Adulții au luat masa pe terasă.

— A venit azi-dimineață un pescar să ne arate ce-a prins. N-o să mâncați în veci un pește atât de proaspăt.

Slujnica, pe care Corinne o adusese din Meknès, pregătise o salată de roșii și de morcovi marinați; au mâncat direct cu mâinile sardelele fripte și un soi de pește alb, lung ca un țipar, cu carnea tare și fadă. Mathilde își băga fără încetare degetele în farfuria copiilor. Le zdrumica peștele, spunând:

— Asta ne-ar mai lipsi, să se înece cu vreun os. Ne-ar strica tot cheful.

În copilărie, Mathilde fusese o înotătoare fără pereche. Colegii ei spuneau că are corpul făcut pentru așa ceva. Umeri lați, șolduri pietroase și piele netedă. Plonjase în Rin chiar și toamna, chiar și atunci când primăvara se lăsa așteptată, și ieșea din apă cu buzele vinete și buricele degetelor pergamentoase. Putea să-și țină respirația vreme îndelungată și-i plăcea la nebunie să stea cu capul sub apă, să se îmbete de tăcerea aceea care nu era tăcere, ci un șuierat al adâncurilor, o absență a forfotei umane. Odată, pe când avea paisprezece sau cincisprezece ani, s-a lăsat să plutească, cu fața pe jumătate cufundată sub apă, ca o ramură bătrână, atât de mult timp încât un coleg s-a aruncat până la urmă după ea s-o salveze. Crezuse că e moartă, îi veniseră în minte povești romantice cu tinere înecate în fluviu din pricina unei decepții în dragoste. Dar Mathilde și-a ridicat capul și a izbucnit în râs:

— Te-am păcălit! Băiatului i-a sărit țandăra:

— Uită-te la pantalonii mei nou-nouți! O să mă certe maică-mea.

Corinne și-a pus costum de baie și Mathilde a mers pe urmele ei la plajă. Undeva mai departe, câteva familii își instalaseră niște corturi mari pe nisip și stăteau acolo în camping vreo lună, gătind în mici braserouri din lut ars și spălându-

se la dușurile publice. Mathilde a înaintat și, când apa i-a ajuns la piept, s-a simțit atât de fericită, încât i-a venit să se repeadă la Corinne și s-o strângă în brațe. A înotat cât de departe a putut, s-a cufundat cât au ținut-o plămânii. Din când în când întorcea capul și vedea căsuța micșorându-se și din ce în ce mai greu de deosebit în înșiruirea de case, asemănătoare arhitectural în toate amănuntele. Fără să știe de ce, a început dintr-odată să-și agite brațele, poate ca să-și salute copiii, să le spună „Ia uitați până unde am ajuns!"

Selim, căruia îi puseseră pe cap o pălărie de pai prea mare, a săpat în nisip o groapă care a stârnit interesul altor copii.

— O să facem un castel, a zis o fetiță.

— Să nu uităm de șanțurile cu apă, a exclamat un puști căruia îi lipseau trei dinți și era peltic.

Aïcha s-a așezat lângă ei. Cât de ușor se împrietenea lumea în preajma mării și a nisipului! Pe jumătate goi, cu pielea bronzată de soare, se distrau împreună și se gândeau doar cum să sape cât mai adânc cu putință, ca să dea de apă și să vadă cum se formează un iaz la poalele castelului lor. Datorită apei de mare și vântului, părul Aïchei, de obicei încurcat și aspru, se cârlionțase frumos. Și-a trecut mâinile prin el. Și-a spus că, acasă, va trebui s-o roage pe Mathilde să-i pună mulți săculeți de sare în apa de scaldă.

La sfârșitul după-amiezii, Corinne a ajutat-o pe Mathilde să-i spele pe copii. În pijama, istoviți de joacă și de băi în mare, micuții s-au lungit pe terasă. Aïcha a simțit plumb pe gene, dar splendoarea priveliștii a ținut-o trează. Cerul s-a înroșit, apoi a trecut spre roz și, în cele din urmă, zarea s-a îmbrăcat într-un halou violet, în timp ce soarele, mai incandescent ca niciodată, a coborât spre ape și s-a lăsat înghițit. Pe plajă a trecut un vânzător de porumb copt și Aïcha a acceptat știuletele pe care i-l întinsese Dragan. Nu-i era foame, dar voia să nu refuze nimic, să profite de tot ce-i putea oferi ziua aceea. A ronțăit din porumb, câteva boabe i-au rămas între dinți, era cam neplăcut și s-a pus pe tușit. Înainte să o cuprindă somnul, a auzit râsul tatălui ei, un râs pe care nu-l mai auzise niciodată, eliberat de griji, de gânduri ascunse.

*

Când Aïcha s-a trezit a doua zi dimineață, adulții încă dormeau, așa că s-a dus singură pe terasă. Noaptea, avusese un vis lung precum coaja merelor pe care le curăța Mathilde strângând din buze, când își jura să facă o spirală nesfârșită din pielea fructului. Familia Palosi a luat micul dejun în costume de baie, ceea ce a părut că-l șochează pe Amin.

— Trăim ca niște Robinsoni, a explicat Dragan, a cărui piele alburie căpătase culoarea cireșelor, îmbrăcați cât mai sumar și mâncând ce ne oferă oceanul.

La prânz, s-a făcut atât de cald, încât s-a strâns deasupra apei un roi de libelule, cu trupuri roșcate și strălucitoare. Se repezeau în picaj, după care continuau să planeze. Cerul era alb, lumina orbitoare. Mathilde a tras umbrela și prosoapele cât mai aproape de apă, ca să se bucure de răcoarea mării și să-i supravegheze cât mai bine pe copii, care nu se mai săturau să se joace în valuri, să-și afunde mâinile în nisipul umed, să privească peștișorii cum le ating ușor picioarele. Amin s-a așezat lângă soția lui. Și-a scos cămașa și apoi pantalonii, sub care avea un costum de baie

pe care i-l împrumutase Dragan. Pielea de pe burtă, de pe spate și de pe pulpe îi era deschisă la culoare, iar pe brațele goale se vedea linia până unde se bronzase. Nu-și lăsase niciodată, se pare, întregul corp expus mângâierilor soarelui.

Amin nu știa să înoate. Lui Mouilala îi fusese întotdeauna teamă de apă și le interzisese copiilor să se apropie de ued sau chiar de puț.

— V-ar putea înghiți apa! le spunea.

Privindu-i însă pe copii cum se aruncau în valuri și pe femeile plăpânde și albe cum își potriveau casca de baie și înotau, ținându-și capul drept, ridicat deasupra apei, Amin și-a spus că, probabil, nu era chiar atât de complicat. Că nu exista niciun motiv să nu reușească și el, el care alerga mai repede decât majoritatea colegilor lui, care călărea fără șa, care putea să se cațăre în copaci fără sprijin, doar prin forța brațelor.

Se pregătea să se ducă lângă copii, când a auzit-o pe Mathilde strigând. Un val mai mare ajunsese la prosoape și luase cu el hainele lui Amin. Cu picioarele în apă, își vedea pantalonii purtați înainte și înapoi la suprafața apei. Ca o iubită geloasă, oceanul râdea de el și-i arăta cu degetul goliciunea. Copiii au început să râdă, s-au repezit să-i recupereze hainele lui Amin și să câștige recompensa care, credeau ei, li se cuvenea. Până la urmă Mathilde a reușit să prindă pantalonii, și i-a stors în mâini. Amin i-a spus:

— Să nu mai pierdem vremea. Trebuie să ne întoarcem.

Când i-au chemat, copiii au refuzat să vină.

— Nu, spuneau ei, nu vrem acasă!

Amin și Mathilde stăteau lângă ei, cu picioarele înfipte în nisip, și-i mustruluiau:

— Ieșiți în clipa asta. Ajunge. Sau vreți să venim după voi? Micuții nu le-au dat de ales. Mathilde s-a băgat în valuri cu grație, în vreme ce Amin a mers prudent, până ce apa i-a ajuns la subraț. Mânios, cu vocea înrăită de furie, a întins mâna către fiul său și l-a apucat violent de păr. Selim a scos un țipăt.

— Să nu mai îndrăznești vreodată să nu-ți asculți tatăl, ai înțeles?

Pe drumul de întoarcere, Aïcha nu și-a putut stăpâni lacrimile. Se uita țintă în zare și nu catadicsea să-i răspundă maică-sii, care încerca zadarnic s-o mângâie. Pe marginea unui drum, a văzut niște bărbați mergând, cu mâinile legate, purtând haine zdrențuite, bărbați cu părul plin de praf, și s-a gândit că fuseseră probabil scoși dintr-o peșteră sau din vreo groapă. Mathilde i-a spus:

— Nu te uita la ei!

*

Au ajuns la fermă în toiul nopții. Mathilde l-a luat pe Selim în brațe și Amin a cărat-o pe Aïcha, adormită, până în patul ei. Când se pregătea să tragă ușa după el, fiica lui l-a întrebat:

— Tăticule, nu-i așa că doar francezii răi sunt atacați? Pe cei buni îi apără muncitorii, nu crezi?

Amin a părut surprins și s-a așezat pe pat. A chibzuit câteva clipe, cu capul plecat, cu mâinile împreunate în dreptul gurii.

— Nu, s-a grăbit el să-i răspundă, cu voce hotărâtă, n-are nicio legătură cu

bunătatea sau cu dreptatea. Există oameni cumsecade ale căror ferme sunt incendiate și netrebnici care scapă basma curată. La vreme de război, nu mai există oameni de treabă, nici ticăloși și nici dreptate.

— Și-atunci, înseamnă că suntem în război?

— Nu chiar, i-a răspuns Amin, și, de parcă ar fi vorbit pentru sine, a adăugat: De fapt, e mai rău ca la război. Fiindcă dușmanii noștri, sau cei care ar trebuie să ne fie dușmani, trăiesc cu noi laolaltă de multă vreme. Unii sunt prietenii noștri, vecinii noștri, familia noastră. Au crescut odată cu noi și, când mă uit la ei, nu văd un vrăjmaș care trebuie ucis, văd doar un copil.

— Dar noi suntem de partea celor buni sau a celor răi?

Aïcha se ridicase în capul oaselor și îl privea neliniștită.

El s-a gândit că nu știa cum să le vorbească copiilor și că micuța nu înțelegea probabil ceea ce se străduia el să-i explice.

— Noi, i-a spus el, suntem la fel ca pomul tău, pe jumătate portocal, pe jumătate lămâi. Nu suntem de nicio parte.

— Și-o să ne ucidă și pe noi?

— Nu, n-o să pățim nimic. Îți promit. Poți să dormi liniștită.

I-a apropiat cu blândețe capul de fața lui și a sărutat-o pe obraz. A închis ușa cu băgare de seamă și s-a gândit, pe culoar, că fructele portocalămâiului sunt de nemâncat. Aveau pulpa uscată și gustul atât de amar, că-ți dădeau lacrimile. Și-a spus că în lumea oamenilor lucrurile stau la fel ca în aceea a botanicii. În cele din urmă, o specie o ia înaintea celeilalte și, într-o bună zi, portocala va câștiga în fața lămâii sau invers, și pomul va face în sfârșit fructe comestibile.

*

Nu, a încercat el să se convingă, n-o să vină nimeni să ne omoare, dar a ținut să-și ia măsuri de siguranță. Toată luna august a dormit cu pușca sub pat și i-a cerut lui Murad să facă la fel. Supraveghetorul l-a ajutat pe Amin să meșterească o trapă în dulapul din camera conjugală. L-au golit, au deșurubat rafturile și au construit un soi de fund dublu.

— Veniți aici! le-a spus el într-o zi copiilor, iar Selim și Aïcha s-au înființat pe dată.

— Ia intrați înăuntru.

Selim, căruia jocul i se părea foarte distractiv, s-a băgat înăuntru, urmat de sora lui. Amin a tras scândura peste ei și copiii au rămas în beznă. De-acolo, din ascunzătoare, se auzea vocea tatălui lor, parcă înăbușită, și pașii adulților care se foiau prin cameră.

— Dacă se-ntâmplă ceva, dacă apare vreun pericol, aici va trebui să vă ascundeți.

În cazul în care ferma ar fi fost atacată în absența lui, Amin a învățat-o pe Mathilde să mânuiască o grenadă. L-a ascultat, concentrată ca un soldat, gata să facă orice ca să-și apere gospodăria. Cu câteva zile înainte, sosise la dispensar un bărbat. Era un bătrân argat, care lucra dintotdeauna pe moșie și care îl cunoscuse chiar și pe Kadur Belhaj. Mathilde și-a închipuit că omul i-a cerut să vorbească afară, sub

palmierul cel mare, din sfială. Poate că era bolnav și nu voia să se afle. Poate, cum se întâmpla adesea, voia să ceară un avans la salariu sau ceva de lucru pentru niște veri îndepărtați. Lucrătorul a vorbit despre vreme, despre căldura copleșitoare și despre vântul uscat care prăpădea recoltele. A întrebat-o ce mai fac copiii și i-a acoperit cu binecuvântări. După ce-a isprăvit vorbele de clacă, și-a pus mâna pe brațul Mathildei și i-a șoptit:

— Dacă într-o zi, dar mai cu seamă noaptea, o să vin la tine, să nu-mi deschizi. Chiar dacă sunt eu în carne și oase, chiar dacă o să-ți spun că e urgent, că e cineva bolnav sau că are vreunul nevoie de ajutor, ține ușa zăvorâtă! Dă-le de știre copiilor, vestește-o pe slujnică. Dacă apar, să știi că am venit să te ucid. Fiindcă asta se va întâmpla dacă, până la urmă, voi ajunge să-i cred pe cei care zic că nu poți ajunge-n rai decât dacă omori francezi.

În noaptea aceea, Mathilde a pus mâna pe carabina ascunsă sub pat și s-a dus desculță până sub palmierul cel mare. Acolo, în penumbră, a tras în trunchiul copacului până și-a isprăvit gloanțele. A doua zi dimineață când s-a trezit, Amin a găsit hoituri de șobolani încurcate prin plasa de iederă. Când i-a cerut lămuriri Mathildei, aceasta a ridicat din umeri:

— Nu mai suportam fojgăiala. Aveam coșmaruri când îi auzeam cățărându-se printre frunze.

La sfârșitul lunii, a sosit în sfârșit noaptea cea mare. O noapte de august, frumoasă și liniștită. Printre vârfurile chiparoșilor sclipea o lună rumenă și copiii se lungiseră în iarbă ca să privească stelele căzătoare. Din pricina vântului *chergui*, își luaseră obiceiul ca, la căderea nopții, să ia masa în grădină. Muște cu reflexe verzui sfârșeau prinse în ceara lumânărilor. Zeci de lilieci zburau din arbore în arbore, și Aïcha își acoperea capul cu mâinile, de teamă să nu-și facă sălaș în părul ei.

Femeile au fost primele care au auzit împușcăturile, fiind deprinse să audă strigătele copiilor sau gemetele bolnavilor. S-au așezat pe paturi, cu pieptul apăsat de presimțiri negre. Mathilde a dat fuga în camera copiilor, luând în brațe trupurile lor calde și moleșite de somn. L-a strâns pe Selim la piept:

— E bine, totul e bine!

A însărcinat-o pe Tamo să-i ascundă în dulap și Aïcha, pe jumătate cufundată în vise, a înțeles că se închidea trapa peste ea și că trebuia să-și liniștească fratele. Nu era momentul să plângă sau să nu fie ascultători, așa că au stat smirnă. Aïcha s-a gândit la lanterna de care se folosea ca să prindă păsări. Ce bine-ar fi fost dacă tatălui ei i-ar fi trecut prin cap să i-o dea.

A auzit, din ascunzătoare, strigătele lui Tamo, care voia să se ducă în sat ca să afle ce se întâmplase cu părinții ei, apoi urletul lui Amin care poruncea:

— Nu pleacă nimeni! Slujnica a rămas așezată în bucătărie, tresărind la cel mai mic zgomot, plângând, cu fața ascunsă în scobitura cotului.

Mai întâi a fost o strălucire uriașă, o explozie violet în depărtare, ca o spărtură luminoasă în bezna nopții. Incendiul desena un nou orizont și părea că se crapă de ziuă. Transparența albăstrie a fost urmată de portocaliul flăcărilor. Pentru întâia oară în viața lor, câmpia era sfredelită de lumină. Lumea lor devenise un rug uriaș, un glob de jăratic. Peisajul, mut de obicei, se umplu de zgomotul focurilor de armă. Le ajungeau la urechi urletele oamenilor, amestecate cu cele ale șacalilor și bufnițelor.

La câțiva kilometri de-acolo, au luat foc primele terenuri cultivate, crengile migdalilor, ale piersicilor au fost înghițite de pârjol. Ai fi zis că mii de femei se strânseseră ca să gătească o masă îndrăcită, și că vântul cumplit ducea cu el mirosul de lemn și de frunze arse. Trosnetul flăcărilor se topea în strigătele lucrătorilor de pe pământurile coloniștilor, care alergau de la puțuri la grajduri și de la puțuri la căpițele de fân mistuite de flăcări. Cenușa și tăciunii se răzlețeau prin aer, acoperind fețele țăranilor, arzându-le spinările și mâinile, dar ei nu simțeau nimic și fugeau de colo-colo, cu găleți de apă în mâini. În staule, dobitoacele mureau arse de vii. „Nici toată bunăvoința din lume n-ar putea pune capăt măcelului, și-a spus Amin. Nimic n-o să-i oprească. Vom fi prinși în mijlocul flăcărilor. Nu văd cum ar putea fi altfel."

În cursul nopții, un tanc al armatei franceze a intrat pe moșie. Amin și Murad, care făcuseră încă de la asfințit ronduri de pază, și-au declinat calitatea de foști soldați. Militarul i-a întrebat dacă au nevoie de ajutor. Amin a privit hărăbaia de metal, uniforma soldatului, și și-a dat seama că prezența lor pe pământurile lui îl încurcă. Nu voia ca angajații să-l vadă discutând cu acel bărbat pe care îl vor califica drept cotropitor.

— Nu, nu, totul e-n regulă, domnule comandant. N-avem nevoie de nimic. Vă

puteți continua drumul!

Militarul a plecat, iar Murad s-a dus să se odihnească.

Sub trapa din dulap, Selim plângea. Se agățase de Aïcha, umplând-o de muci și de lacrimi, iar ea îi zicea:

— Taci odată, tâmpitule. O să ne audă oamenii răi și o să vină după noi să ne omoare.

I-a pus mâinile la gură celui mic, care n-a încetat să se agite. Încerca să audă zgomotele din casă, mai cu seamă vocea mamei sale, pentru că soarta ei o îngrijora cel mai mult. Ce i-ar face Mathildei dacă ar găsi-o? Selim s-a liniștit. Și-a lipit fața de pieptul surorii sale și a fost uimit că inima ei nu bate mai tare, dar în același timp s-a simțit și îmbărbătat, pentru că fetei nu părea să-i fie teamă. Aïcha a spus o rugăciune, cu buzele lipite de urechea frățiorului ei. *Înger ceresc, călăuză a mea credincioasă și milostivă, fă-mă să ascult de harul tău și să țin drumul drept, să nu mă abat de la calea poruncilor lui Dumnezeu. Sfântă Fecioară, Maică a Domnului, mamă și stăpână a mea, apără-mă!* Și s-au cufundat amândoi în somn, liniștiți parcă de imaginea acelui înger protector.

Aïcha s-a trezit prima. Nu știa cât timp a dormit. De-afară nu se mai auzea nimic. Părea că împușcăturile se opriseră, că e din nou pace, și s-a întrebat de ce n-a venit nimeni să-i scoată de-acolo. „Dacă am rămas singuri pe lume? s-a gândit ea. Dacă or fi murit cu toții?“ A împins cu amândouă mâinile scândura care-i strivea și, o dată ridicată în picioare, a deschis ușa dulapului. Selim stătea întins pe jos și, în momentul în care Aïcha s-a sculat, a scăpat un oftat ușor. Camera era cufundată în întuneric. A mers încet pe coridor, cu mâinile întinse în față. Știa locul fiecărei mobile și a avut grijă să nu atingă nimic, să nu scoată niciun zgomot care să atragă atenția. A ajuns în bucătărie, care era și ea pustie. I s-a strâns inima. Peste resturile de la cină zburau niște muște. „Au venit, și-a spus ea, i-au luat pe Tamo, pe ai mei și chiar pe Selma.“ În clipa aceea, casa i s-a părut uriașă și dușmănoasă. S-a văzut mamă a propriului ei frate, fetiță hărăzită unui destin fără seamăn. Și-a amintit povești cu orfelinate și suferințe, care au făcut-o să lăcrimeze, basme care o îngrozeau și care îi dădeau totodată curaj. Apoi a auzit vocea lui Selma, îndepărtată, stinsă. Aïcha s-a întors, dar nu era nimeni. Mai întâi a crezut că visase, dar a auzit din nou vocea mătușii sale. S-a apropiat de fereastră, iar de acolo a deslușit mai limpede zgomotul unei conversații. „Sunt pe acoperiș“, a realizat ea și a deschis ușa, fericită că erau în viață și furioasă că uitaseră de ei. Prin întuneric, s-a cățărat pe scara care ducea spre terasă și a văzut mai întâi capetele incandescente ale țigărilor din care trăgeau Amin și Murad. Cei doi stăteau unul lângă altul, pe lădițele de migdale puse la uscat de lucrători, iar soțiile lor, rămase în picioare, își întorseseră spatele. Mathilde privea spre oraș, căruia de acolo, de pe culme, i se puteau ghici luminile. Selma, în schimb, contempla incendiul.

— N-o să ajungă până la noi. Slavă Domnului, colina o să scape de pârjol. Nu mai bate vântul și în curând o să vină furtuna.

Selma a deschis larg brațele, precum Isus pe cruce, și a început să scoată strigăte puternice. Strigăte răgușite, prelungi, cărora le răspundeau șacalii, ațâțați de

incendiu. Murad și-a aruncat țigara și-a tras-o de fustă pe nevastă-sa ca să se așeze.

Aïcha, cu picioarele pe o treaptă a scării, cu fața care abia-i trecea de marginea acoperișului, a ezitat să urce. Poate că aveau s-o certe. Tatăl ei avea să-i reproșeze că le stă-n drum, că se bagă în sufletul celor mari, că nu știe să stea la locul ei. În depărtare, a zărit un nor a cărui formă semăna cu un creier și, care, din când în când, părea că se luminează, că se umple cu fulgere. Selma nu se înșela. În curând avea să plouă și aveau să fie salvați. Rugăciunile ei nu fuseseră zadarnice și îngerul se ținuse de cuvânt. A încălecat pervazul cu băgare de seamă și a înaintat încet către Mathilde care, când a văzut-o, n-a zis nimic. A lipit capul fetei de pântecele ei și și-a întors privirile către flăcările care agonizau.

Sub ochii lor tocmai dispărea o lume. În față, ardeau casele coloniștilor. Focul înghițea rochițele unor fete drăgălașe, mantourile elegante ale mămicilor, mobilele încăpătoare ce adăposteau, învelite în cearșafuri, rochii de preț purtate o singură dată. Cărțile se făcuseră scrum, la fel și moștenirile aduse din Franța și afișate cu înfumurare în ochii băștinașilor. Aïcha nu-și putea dezlipi ochii de la acest spectacol. Niciodată colina nu îi păruse atât de frumoasă. Era atât de fericită, că îi venea să chiuie. Ar fi vrut să zică ceva, să se pună pe râs sau să danseze precum acele *chouafas* despre care-i vorbise bunica și care se învârteau în loc până amețeau. Dar Aïcha nu s-a clintit. S-a așezat lângă tatăl ei și și-a strâns genunchii la piept.

„Să ardă, și-a zis ea. Să plece de-aici. Să crape cu toții."

Mulțumirile mele se îndreaptă în primul rând către editorul meu, Jean-Marie Laclavetine, fără de care această carte n-ar fi văzut lumina tiparului. Încrederea, prietenia, pasiunea lui pentru literatură m-au însuflețit la fiecare pagină. Îi mulțumesc de asemenea lui Marion Butel, ale cărei eficiență și delicatețe m-au ajutat să-mi fac timp pentru scris. Întreaga mea gratitudine se îndreaptă către istoricul Hassan Aourid, către Karim Boukhari, către profesorii Mustapha Bencheikh și Maati Monjib, ale căror studii m-au inspirat și care au avut amabilitatea să mă lămurească în privința vieții din Maroc în perioada anilor 1950. Îi mulțumesc lui Jamal Baddou pentru destăinuirile și generozitatea lui. În sfârșit, îi mulțumesc din tot sufletul soțului meu, Antoine, care îmi iartă absențele, care stă de pază cu duioșie în fața biroului meu și care, zi de zi, îmi arată cât de mult mă iubește și mă susține.